

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

styczeń – marzec 2025 r.

Spis treści

Część 1.....	3
I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków	3
Część 2.....	19
II. Wystąpienia o charakterze generalnym	19
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne, skargi nadzwyczajne do Sądu Najwyższego i przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi	83
IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego.....	106
V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji.	114
VII. Wystąpienia legislacyjne	126
VIII. Opinie i stanowiska	142
IX. Udział Rzecznika w postępowaniach przed sądami międzynarodowymi	143
X. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika	143
Część 3.....	165
Wybór spraw indywidualnych.....	165

Część 1.

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków

Dane informacyjno-statystyczne za I kwartał 2025 r.

Tabela 1. Wpływ spraw do Rzecznika Praw Obywatelskich

Wpływ do Biura RPO	I kwartał 2025 r.
Wpływ ogółem	19 063
Sprawy nowe	7 213
Odpowiedzi w sprawach podjętych przez RPO	4 627

W I kwartale 2025 roku w Biurze RPO przyjęto **620** interesantów oraz przeprowadzono **8034** rozmowy telefoniczne, udzielając wyjaśnień i porad.

Tabela 2. Wystąpienia generalne w I kwartale 2025 r.

Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:	I kwartał 2025 r.
wystąpień problemowych	46
- w tym o podjęcie inicjatywy prawodawczej	31
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania ze skargi konstytucyjnej	3
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytań prawnych	1
skarg nadzwyczajnych do Sądu Najwyższego	6
kasacji w sprawach karnych	20
skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego	1
zawiadomień do Naczelnego Sądu Administracyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytania prawnego	3
skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	2

przystąpien do postępowania sądowego	2
żądań wszczęcia postępowania administracyjnego	2
żądań wszczęcia postępowania cywilnego	4
przystąpien do postępowań przed sądami międzynarodowymi	1
Razem	91

Tabela 3. Sprawy rozpatrzone w I kwartale 2025 r.

Efekty	Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	Udział procentowy
Podjęto do prowadzenia	Razem	3127	37,9
	podjęto do prowadzenia	2540	30,8
	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	587	7,1
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	Razem	3900	47,2
	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	3900	47,2
Inne	Razem	1227	14,9
	przekazano wniosek wg. właściwości	204	2,5
	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	400	4,8
	nie podjęto ¹	623	7,5
Razem		8254	100

¹ Przekazane Rzecznikowi do wiadomości wystąpienia kierowane do innych organów i pisma niezrozumiałej treści.

Wykres 1. Sposób rozpatrzenia spraw w I kwartale 2025 r.

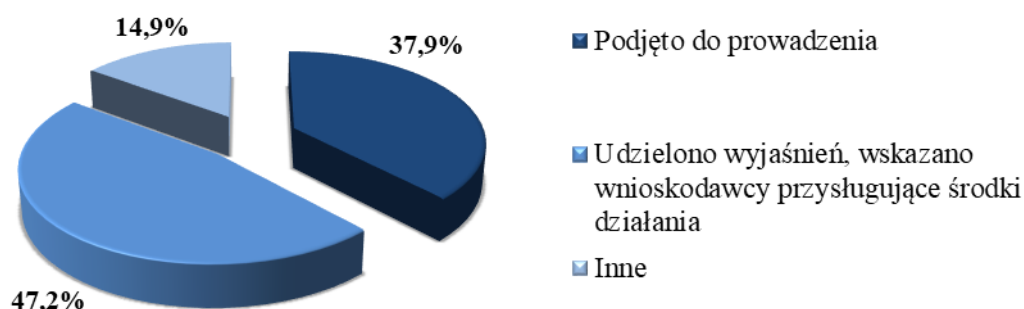

Tabela 4. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych w I kwartale 2025 r.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania	Liczba	Udział procentowy
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę i Rzecznika Praw Obywatelskich	Razem	1070	37,0
	Zasadność zarzutów wnioskodawcy	588	20,4
	Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	482	16,7
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	Razem	351	12,1
	Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	177	6,1
	Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	174	6,0
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę	Razem	1468	50,8
	Niepotwierdzenie się zarzutów wnioskodawcy	1266	43,8
	Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	176	6,1
	Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	26	0,9
Razem		2889	100

Wykres 2. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych do prowadzenia

Tabela 4. Przedmiot nowych spraw (wniosków) w I kwartale 2025 r.

Problematyka spraw nowych	Liczba	Udział procentowy
prawo karne	1529	21,2
prawo karne wykonawcze	565	7,8
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	947	13,1
prawo cywilne	1050	14,6
prawo administracyjne i gospodarcze	1057	14,7
prawo konstytucyjne, międzynarodowe i europejskie	847	11,7
równe traktowanie	857	11,9
Krajowy Mechanizm Prewencji	18	0,2
ochrona praw żołnierzy i funkcjonariuszy	237	3,3
zespół do spraw sygnalistów	9	0,1
inne	97	1,4
Razem	7213	100

Wykres 3. Wiodące problematyki spraw nowych

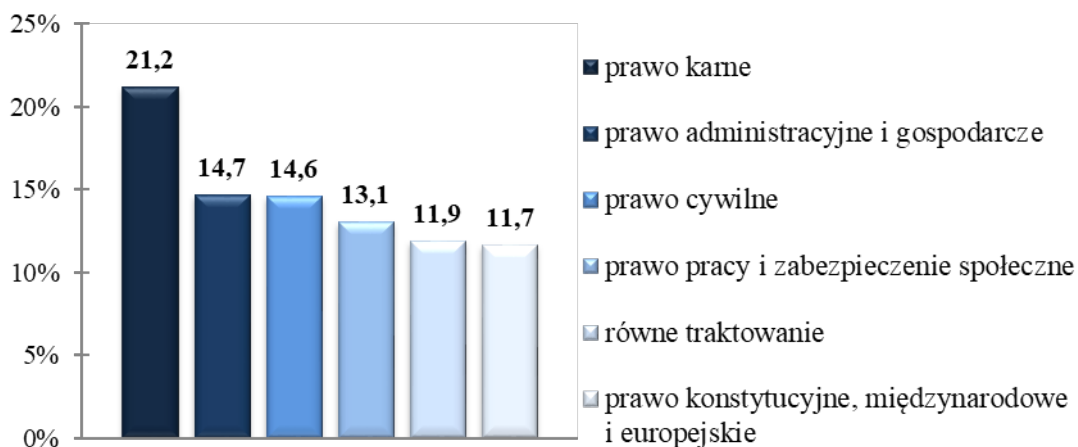

Tabela 5. Przedmiot wniosków dot. skarg nadzwyczajnych skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich (według właściwości zespołów merytorycznych).

Problematyka	I kwartał 2025 r.
prawo karne	366
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	54
prawo cywilne	155
prawo administracyjne i gospodarcze	48
prawo konstytucyjne, międzynarodowe i europejskie	5
równe traktowanie	1
ochrona praw żołnierzy i funkcjonariuszy	5
Razem	634

Wykres 4. Wiodące problematyki nowych wniosków dot. skarg nadzwyczajnych

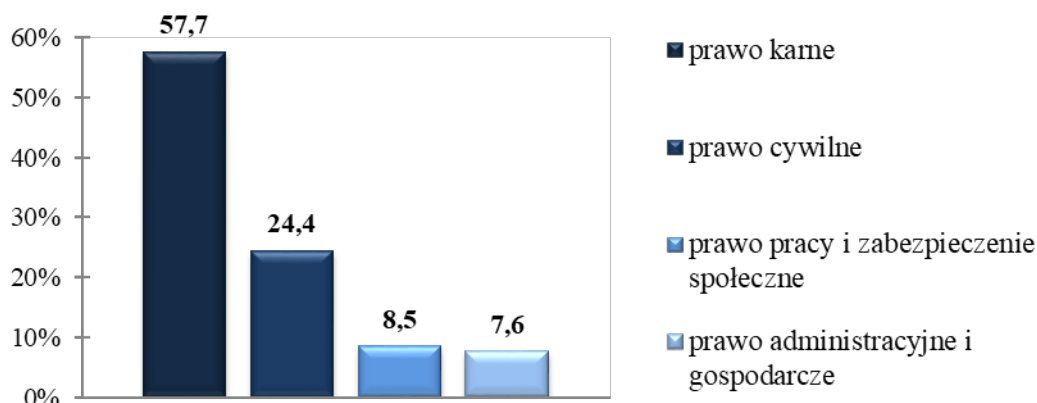

Tabela 6. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych

Sposób rozpatrzenia	Liczba	Udział procentowy
podjęto do prowadzenia	537	40,3
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	656	49,3
przekazano wniosek wg właściwości	14	1,1
zwrócono się o uzupełnienie wniosku	41	3,1
nie podjęto*	83	6,2

Wykres 5. Rozpatrzenie spraw w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO

* Przekazane Rzecznikowi do wiadomości wystąpienia kierowane do innych organów i pisma niezrozumiałej treści.

Tabela 7. Przedmiot nowych spraw w Biurach Pełnomocników Terenowych

Problematyka	Liczba	Udział procentowy
prawo karne	136	11,0
prawo karne wykonawcze	87	7,1
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	77	6,2
prawo cywilne	312	25,3
prawo administracyjne i gospodarcze	131	10,6
prawo konstytucyjne, międzynarodowe i europejskie	34	2,8
równe traktowanie	448	36,3
ochrona praw żołnierzy i funkcjonariuszy	3	0,2
inne	6	0,5
Razem	1234	100

Wykres 6. Problematyki wiodące w Biurach Pełnomocników Terenowych

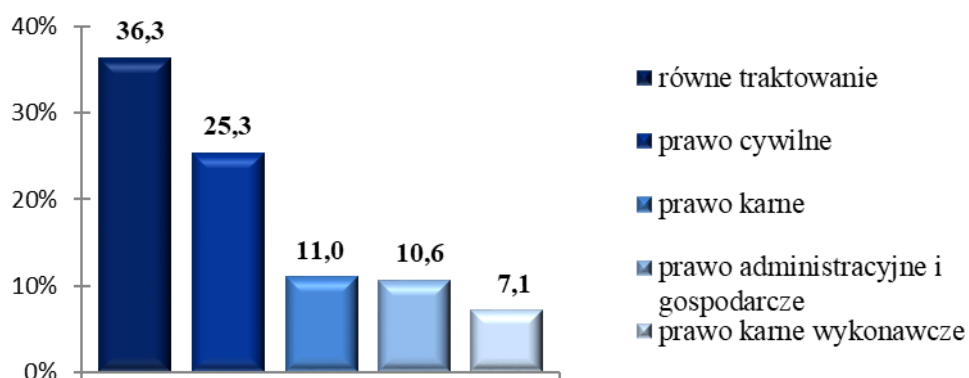

Tabela 8. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępców RPO oraz pracowników Biura RPO w I kwartale 2025 r.

1.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w uroczystej gali otwarcia polskiej prezydencji w Radzie Unii	3.01.2025 r.
----	--	--------------

	Europejskiej, która odbyła się w Teatrze Wielkim - Operze Narodowej. Wydarzenie było okazją do podkreślenia roli kultury jako narzędzia łączącego narody i wspierającego współpracę międzykulturową.	
2.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Białymstoku przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	9.01.2025 r.
3.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	16.01.2025 r.
4.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Koszalinie przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	9.01.2025 r.
5.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Krakowie przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	9.01.2025 r.
6.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Lublinie przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	9.01.2025 r.
7.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Szczecinie przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	9.01.2025 r.
8.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Wałbrzychu przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu.	9.01.2025 r.
9.	Spotkanie ZRPO Wojciecha Brzozowskiego z Wiceminister Sprawiedliwości Marią Ejchart i przedstawicielami Służby Więziennej. Biuro RPO. Warszawa.	9.01.2025 r.
10.	Udział ZRPO Wojciecha Brzozowskiego w Ekumenicznym Spotkaniu Noworocznym. Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie.	14.01.2025 r.
11.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z zaproszonymi dziennikarzami. Tematem rozmów były założenia oraz prace nad "Ustawą o Przestrzeni". W spotkaniu uczestniczył również przewodniczący powołanej przez Rzecznika Komisji Ekspertów ds. Klimatu i Przestrzeni Ryszard Kowalski. Biuro RPO. Warszawa.	15.01.2025 r.
12.	Udział Przedstawiciela RPO w piątym spotkaniu w ramach „Forum Deinstytucjonalizacji: uspołecznienie, upodmiotowienie, personalizacja” poświęcone mieszkalnictwu wspomaganemu jako wsparciu usługowemu. Warszawa.	21.01.2025 r.

13.	Spotkanie przedstawiciela BRPO z przedstawicielami środowiska psychiatrów, w tym psychiatrów sądowych zajmujących się tematem internacji. Kraków.	22.01.2025 r.
14.	Udział przedstawiciela RPO w posiedzeniu Rady ds. Samorządu Terytorialnego Narodowej Rady Rozwoju, w trakcie którego zostały poruszone zagadnienia dotyczące dostosowania lokali wyborczych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Warszawa.	23.01.2025 r.
15.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z przewodniczącym Rady Mediów Narodowych Wojciechem Królem. Rozmowa dotyczyła sytuacji w mediach publicznych. Biuro RPO. Warszawa.	24.01.2025 r.
16.	Udział Dyrektora Generalnego BRPO Michała Szwasta w obchodach 80. rocznicy wyzwolenia niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady Auschwitz. Oświęcim.	27.01.2025 r.
17.	Spotkanie przedstawicieli BPRO z przedstawicielami Votum Finance Help S.A., spółki reprezentującej konsumentów - klientów banków - poświęcone problematyce sankcji kredytu darmowego. Biuro RPO.	27.01.2025 r.
18.	Spotkanie przedstawiciela BRPO z Komitetem Sterującym projekt "Działania na rzecz zmniejszenia presji migracyjnej w Polsce". Podkowa Leśna – Dębak.	30.01.2025 r.
19.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Rzecznikiem Małych i Średnich Przedsiębiorców Agnieszka Majewską. Było to kolejne spotkanie w ramach współpracy pomiędzy rzecznikami na rzecz ochrony praw przedsiębiorców. Biuro RPO. Warszawa.	31.01.2025 r.
20.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Krzywonia z członkami Konsorcjum Migracyjnego. Głównym tematem rozmów był mechanizm monitorowania praw podstawowych. Biuro RPO. Warszawa.	31.01.2025 r.
21.	Wizytacja przedstawicieli BRPO w Zakładzie Karnym w Potulicach w celu zbadania na miejscu sytuacji osób z niepełnosprawnością psychiczną – Potulice.	3-6.02.2025 r.
22.	Spotkanie RPO Marcina Wiącka i Zastępcy RPO Adama Krzywonia z wiceministrem spraw wewnętrznych i administracji Maciejem Duszczykiem. Biuro RPO. Warszawa.	4.02.2025 r.

23.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Białymstoku przez pracownika Biura RPO w Warszawie	6.02.2025 r.
24.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	20.02.2025 r.
25.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Koszalinie przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	6.02.2025 r.
26.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Krakowie przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	6.02.2025 r.
27.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Lublinie przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	13.02.2025 r.
28.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Szczecinie przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	6.02.2025 r.
29.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Wałbrzychu przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu.	6.02.2025 r.
30.	Spotkanie ZRPO Adama Krzywonía z Zespołem Praw Opiekunek/ów Inicjatywy „Nasz Rzecznik”. Biuro RPO. Warszawa.	12.02.2025 r.
31.	Spotkanie przedstawiciela BRPO z Komitetem Sterującym projekt "Działania na rzecz zmniejszenia presji migracyjnej w Polsce". Podkowa Leśna – Dębak.	17.02.2025 r.
32.	Seminarium eksperckie w związku z toczącymi się pracami nad projektem ustawy o szczególnych rozwiązaniach w zakresie rozpoznawania spraw dotyczących zawartych z konsumentami umów kredytu denominowanego lub indeksowanego do franka szwajcarskiego (UD184). Spotkanie poprowadził Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich dr hab. Adam Krzywoń. W spotkaniu wzięła udział prof. dr hab. Ewa Łętowska, przewodnicząca Krajowej Rady Rzeczników Konsumentów przy Prezesie UOKIK Małgorzata Rothert, przedstawiciele środowisk działających na rzecz konsumentów, tj. Fundacji Na Rzecz Ochrony Konsumentów Życie Bez Kredytu, Federacji Konsumentów, Forum Prawników Finansowych, Stowarzyszenia Stop Bankowemu Bezprawiu, a także przedstawiciele środowisk adwokackich i radcowskich	18.02.2025 r.

	współpracujących z konsumentami. Biuro RPO . Warszawa	
33.	Spotkanie Przedstawicieli BRPO z przedstawicielami Milickiego Stowarzyszenia Przyjaciół Dzieci i Osób Niepełnosprawnych. Milicz.	24.02.2025 r.
34.	Wizytacja przedstawicieli BRPO w jednostkach wojskowych w Łodzi i Tomaszowie Mazowieckim.	25-27.02.2025 r.
35.	Wizytacja przedstawicieli BRPO w Placówce Straży Granicznej w Terespolu.	4.03.2025 r.
36.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Białymstoku przez pracownika Biura RPO w Warszawie	6.03.2025 r.
37.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku	20.03.2025 r.
38.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Koszalinie przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	6.03.2025 r.
39.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Krakowie przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	6.03.2025 r.
40.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Lublinie przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	6.03.2025 r.
41.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Szczecinie przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	6.03.2025 r.
42.	Przyjęcia interesantów w Punkcie Przyjęć Interesantów w Wałbrzychu przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu.	6.03.2025 r.
43.	Spotkanie ZRPO Wojciecha Brzozowskiego z przedstawicielami Służby Więziennej na temat więziennego systemu udzielania świadczeń zdrowotnych. Biuro RPO. Warszawa.	7.03.2025 r.
44.	Spotkanie Zastępcy RPO Adama Krzywonia z przedstawicielami i przedstawicielkami Zespołu Ochrona Środowiska/Klimat Inicjatywy „Nasz Rzecznik”. Dyskusja koncentrowała się wokół problemów ochrony ludności i środowiska naturalnego w kontekście klęski powodzi. Biuro RPO. Warszawa.	12.03.2025 r.
45.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Prezydentem RP Andrzejem Dudą. Spotkanie odbyło się	17.03.2025 r.

	w Pałacu Prezydenckim na zaproszenie Prezydenta RP. Warszawa.	
46.	Wizytacja przedstawicieli BRPO oddziałów psychiatrii sądowej o wzmocnionym zabezpieczeniu w SPP ZOZ im. dr. Stanisława Deresza. Choroszcz.	17-19.03.2025 r.
47.	Udział przedstawicieli BRPO w odprawie Służby Więziennej na zaproszenie Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Popowo.	19.03.2025 r.
48.	Spotkanie Zastępcy RPO Wojciecha Brzozowskiego ze studentami i studentkami Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie. Spotkanie odbyło się na zaproszenie władz Wydziału Prawa i Administracji uczelni. Warszawa.	24.03.2025 r.
49.	Spotkanie przedstawiciela BRPO ze Stowarzyszeniem Kuratorów Sądowych w Poznaniu. Szamotuły	25-26.03.2025 r.

Tabela 9. Wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji w I kwartale 2025 r.

1.	Policijnej Izbie Dziecka w Warszawie – badanie prewencyjne.	18.01.2025 r.
2.	Placówka Całodobowej Opieki - Prywatny Dom Opieki "Nadzieja" w Warszawie – badanie prewencyjne.	29-30.01.2025 r.
3.	Dom Pomocy Społecznej w Szczawnie – badanie prewencyjne.	4-6.02.2025 r.
4.	Schronisko dla Nieletnich w Chojnicach – badanie prewencyjne.	11-14.02.2025 r.
5.	Pomieszczenie dla Osób Zatrzymanych Komendy Powiatowej Policji w Staszowie – badanie prewencyjne.	17.02.2025 r.
6.	Pomieszczenie dla Osób Zatrzymanych w Jędrzejowie – badanie prewencyjne.	18.02.2025 r.
7.	Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych, Oddział Dziecięcy w Bolesławcu – badanie prewencyjne.	24-27.02.2025 r.
8.	Pomieszczenie dla Osób Zatrzymanych Straży Granicznej w Mielniku – badanie prewencyjne.	3.03.2025 r.
9.	Izbie Wytrzeźwień w Łodzi – badanie prewencyjne.	3.03.2025 r.
10.	Pomieszczenie dla Osób Zatrzymanych Straży granicznej w Narewce – badanie prewencyjne.	4.03.2025 r.
11.	Placówka Całodobowej Opieki - Domu Opieki "Spełnione marzenie" w Łodzi – badanie prewencyjne.	4-6.03.2025 r.

12.	Pomieszczenie dla Osób Zatrzymanych Straży Granicznej w Czeremsze – badanie przewencyjne.	5.03.2025 r.
13.	Pomieszczenie dla Osób Zatrzymanych Straży Granicznej w Dubiczach Cerkiewnych – badanie przewencyjne.	6.03.2025 r.
14.	Dom Pomocy Społecznej w Toruniu, ul. Rydygiera 23 – badanie przewencyjne.	11-12.03.2025 r.
15.	Oddział Zewnętrzny w Toruniu Zakładu Karnego w Inowrocławiu, ul. Piekary 53 – badanie przewencyjne.	12-14.03.2025 r.
16.	Zakład Karny w Głubczycach – badanie przewencyjne.	17-20.03.2025 r.
17.	Pomieszczenie dla Osób Zatrzymanych Komendy Powiatowej Policji w Łobezie – badanie przewencyjne.	24.03.2025 r.
18.	Okręgowy Ośrodek Wychowawczy w Koszalinie – badanie przewencyjne.	25-28.03.2025 r.

Tabela 10. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w I kwartale 2025 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępcy RPO oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w IV Kongresie ESG - Liderzy Zrównoważonego Rozwoju – Europa (Environmental, Social, Corporate Governance). Warszawa.	29.01.2025 r.
2.	Seminarium eksperckie w związku z toczącymi się pracami nad projektem ustawy o szczególnych rozwiązaniach w zakresie rozpoznawania spraw dotyczących zawartych z konsumentami umów kredytu denominowanego lub indeksowanego do franka szwajcarskiego (UD184). Biuro RPO. Warszawa.	18.02.2025 r.
3.	Konferencja „Dostępność usług społecznych dla osób starszych na wsi” orgagnizowana przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich. Warszawa.	24.02.2025 r.
4.	Udział przedstawiciela BRPO w konferencji "Standards Lab:From Legal Digest to Impact"(EQUINET). Kraków.	25.02.2025 r.
5.	Konferencja "Czy kompleksowa reforma kodeksu karnego wykonawczego jest potrzebna? Stan aktualny i postulaty de lege ferenda". Organizowana przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich. Warszawa.	27.02.2025 r.

6.	Udział przedstawiciela BRPO w Konferencji pt. Szkoła wobec niszczących słów - budowanie bezpiecznej przestrzeni. Wałbrzych.	28.02.2025 r.
7.	Debata: "Praca dla seniorów. Dlaczego seniorki są w trudniejszej sytuacji na rynku pracy niż seniorzy i jak to zmienić?". Wydarzenie jest częścią cyklu debat będących pokłosiem wydarzenia „Kongres Praca. Praca dla seniorów? Sytuacja osób starszych na rynku pracy w Polsce”, zorganizowanego 21 czerwca 2023 r. przez Biuro RPO we współpracy z Międzynarodowym Instytutem Społeczeństwa Obywatelskiego. Warszawa.	6.03.2025 r.
8.	Udział przedstawiciela BRPO w Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej "Ratyfikacja Konwencji nr 190 MOP Dotyczącej Eliminacji Przemocy i Molestowania w Świecie Pracy z Perspektywy Prawa Polskiego". Łódź.	6.03.2025 r.
9.	Konferencja "Problemy ze stosowaniem środków zapobiegawczych" orgaznizowana przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich. Konferencja stanowiła część szerokiej dyskusji na temat aktualnych prac Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego dotyczących zmian w systemie środków zapobiegawczych. Warszawa.	7.03.2025r.
10.	Udział przedstawiciela BRPO w panelu dyskusyjnym "Dostępność podmiotów publicznych - oczekiwania i rzeczywistość" w ramach konferencji ZUS "Dostępność dziś i jutro". Białystok	7.03.2025 r.
11.	Udział RPO Marcina Wiącka w konferencji pt. "Społeczeństwo obywatelskie w Polsce – perspektywa prawna. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Międzynarodowy Instytut Społeczeństwa Obywatelskiego. Rzecznik Praw Obywatelskich objął konferencję Honorowym Patronatem. Senat RP. Warszawa.	19.03.2025 r.
12.	Udział przedstawiciela BRPO w konferencji SECURITYwise. Sochacin.	27-28.03.2025 r.
13.	Udział przedstawiciela BRPO w konferencji "Centra Zdrowia Psychicznego - w stronę jakości i dostępności". Mikołajki.	27-30.03.2025 r.

Tabela 11. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w I kwartale 2025 r.

1.	Spotkanie Zastępcy RPO Wojciecha Brzozowskiego z delegacją Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE (ODIHR), przebywającą w Polsce w związku z wyborami prezydenckimi, które odbędą się 18 maja 2025 r. Biuro RPO. Warszawa.	28.01.2025 r.
2.	Udział przedstawicieli BRPO w szkoleniu na temat postępowania ze skargami dla pracowników instytucji rzecznika praw obywatelskich, na zaproszenie Biura holenderskiego Ombudsmana. Haga. Holandia	28-29.01.2025 r.
3.	Spotkanie Zastępcy RPO Wojciecha Brzozowskiego z dyrektorką Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) Sirpą Rautio oraz kierowniczką wydziału ds. wymiaru sprawiedliwości, spraw cyfrowych i migracji FRA Joanną Goodey. Biuro RPO. Warszawa.	30.01.2025 r.
4.	Udział przedstawiciela BRPO w konferencji pt. „Rozwiązanie problemu przeludnienia w europejskich więzieniach: wzmocnienie roli NPM w ochronie praw i zapewnieniu skutecznego nadzoru” organizowanej przez Europejskie Forum Krajowych Mechanizmów Prewencji (European NPM Forum). Strasburg. Francja.	4-6.02.2025r.
5.	Udział przedstawiciela BRPO w warsztatach Europejskiego Forum Krajowych Mechanizmów Prewencji (European National Preventive Mechanisms Forum) poświęconym problematyce przeludnienia w europejskich więzieniach, skuteczności monitorowania jednostek penitencjarnych przez krajowe mechanizmy prewencji tortur i skutecznej ochrony praw osób pozbawionych wolności. Strasburgu.	5-6.02.2025 r.
6.	Spotkanie przedstawiciela BRPO z Przedstawicielstwem Ombudsmana Ukrainy w Polsce Centrum Wsparcia Biznesu Diia.Business. Warszawa.	13.02.2025 r.
7.	Udział przedstawiciela BRPO w konferencji pt. „Prawa podstawowe w centrum działań policyjnych” przy wsparciu i dla członków IPCAN, organizowanej przez Europol. Haga. Holandia	20-21.02.2025 r.
8.	Spotkanie przedstawicieli BRPO z delegacją organizacji Human Rights Watch poświęcone sytuacji osób	26.02.2025 r.

	ubiegających się o ochronę międzynarodową na granicy polsko-białoruskiej. Biuro RPO. Warszawa.	
9.	Udział Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Krzywonia w zgromadzeniach ogólnych Globalnego Związku Krajowych Instytucji Ochrony Praw Człowieka (Global Alliance of National Human Rights Institutions, GANHRI) i Europejskiej Sieci Krajowych Instytucji Praw Człowieka (European Network of National Human Rights Institutions, ENNHRI). Pałacu Narodów ONZ. Genewa.	10-11.03.2025 r.
10.	Spotkanie przedstawiciela RPO z grupą studentów z Uniwersytetu w Tours we Francji. Głównym tematem spotkania były kompetencje i pozycja ustrojowa Rzecznika Praw Obywatelskich oraz podejmowane przez niego działania na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Biuro RPO. Warszawa.	12.03.2025 r.
11.	Udział przedstawiciela BRPO w konferencji „Od standardów do działań: rola organów ścigania w zapobieganiu zabójstwom kobiet i przemocy wobec kobiet” organizowanej przez Sieć Krajowych Korespondentów Służb Policyjnych Rady Europy (Sieć Policyjna). Strasburg. Francja.	16-18.03.2025 r.
12.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w "Konferencji wysokiego szczebla z udziałem rzeczników praw obywatelskich i krajowych instytucji praw człowieka" organizowanym przez Radę Europy. Spotkanie RPO z Panią Anną Adamską-Gallant Sędzią Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Strasburg. Francja.	26-28.03.2025 r.
13.	Udział przedstawiciela BRPO w spotkaniu Grupy roboczej dot. Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami. Celem spotkania jest wymiana wiedzy, doświadczeń i dobrych praktyk pomiędzy członkami Grupy roboczej. Prelekcja przedstawiciela RPO w sesji zatytułowanej „Zdolność do czynności prawnych, opieka, przymus psychiatryczny”. Berlin. Niemcy.	30.03. – 1.04.2025r.

Część 2

II. Wystąpienia o charakterze generalnym

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienia o charakterze generalnym do:

Prezesa Rady Ministrów (IV.7217.89.2019 z 7 stycznia 2025 r.) – w sprawie powołania rządowego pełnomocnika właściwego w sprawach związanych z problematyką bezdomności oraz wykluczenia mieszkaniowego.

Rzecznik Praw Obywatelskich w dniu 12 lipca 2024r. skierował do Premiera wystąpienie dotyczące powołania rządowego właściwego w sprawach związanych z problematyką bezdomności oraz wykluczenia mieszkaniowego. Wystąpienie to zostało przekazane do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z prośbą o analizę przedstawionej sprawy i udzielenie Rzecznikowi Praw Obywatelskich odpowiedzi. MRPiPS udzieliło w tej sprawie odpowiedzi Prezesowi Rady Ministrów, z której wynika, że Ministerstwo zwróciło się w przedstawionej sprawie o stanowisko do wszystkich resortów sugerowanych w piśmie z Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. W przeważającej większości, zapytane resorty wyraziły pozytywną opinię o powołaniu podmiotu, który koordynowałby działania rządu w obszarze bezdomności i jej przeciwdziałania. Podsumowując dokonane konsultacje, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wskazało, że „mając na względzie powyższe, w szczególności kwestie prawne i finansowe wspomniane odpowiednio przez Ministra Sprawiedliwości i Ministra Finansów, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej proponuje powołanie międzyresortowego zespołu ds. bezdomności, który współpracowałby z ww. resortami w ramach ich istniejących struktur i zasobów kadrowych. Jednocześnie zespół ds. bezdomności powinien zostać poinformowany przez ministerstwa i ministrów z jakimi komórkami taka współpraca miałaby się odbywać.”. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Premiera o poinformowanie o stanowisku ostatecznie zajęтым w tej sprawie i o podjętych ewentualnie działaniach.

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (IX.517.1073.2024 z 7 stycznia 2025r.) – w sprawie wypracowania przepisów gwarantujących prawo osób zatrzymanych do otrzymania posiłku i prawo do przerwy humanitarnej w długotrwałych czynnościach procesowych.

W wyniku informacji i w związku ze zbadaniem zarzutów podniesionych w sprawach dotyczących ks. Michała O. SCJ, Karoliny K. i Urszuli D., przekazanych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, Rzecznik skierował wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w przedmiocie zapewnienia osobom zatrzymanym prawa do otrzymania posiłku i prawa do przerwy humanitarnej w długotrwałych czynnościach procesowych przed przyjęciem tych osób do pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych znajdujących się w

jednostkach Policji (dalej: PdOZ) oraz po przyjęciu, gdy przebywają one przez wiele godzin poza tymi pomieszczeniami, w związku z uczestnictwem w czynnościach procesowych. Pierwsze godziny pozbawienia wolności są kluczowym okresem dla osoby zatrzymanej i bez odpowiednich gwarancji jest ona narażona na poważne ryzyko złego traktowania. Analizując stosowne regulacje prawne w tym zakresie oraz czynności faktyczne dokonywane przez organy procesowe, Rzecznik stwierdził, że obowiązujące przepisy dotyczące tego etapu postępowania przygotowawczego są niewystarczające. W szczególności ma to miejsce w zakresie gwarancji procesowych oraz innych praw i wolności, do czego państwo zobowiązało się, podpisując i ratyfikując stosowne konwencje międzynarodowe i inkorporując je do swojego porządku prawnego. Jednym z takich niedostatków jest brak przepisów, które zapewniałyby wprost prawo osoby zatrzymanej do otrzymania wyżywienia i napoju, gdy uczestniczy ona w czynnościach procesowych, a jeszcze nie została przyjęta do PdOZ, oraz gdy przebywa poza pomieszczeniami Policji w związku z uczestnictwem w tych czynnościach. W obecnym stanie prawnym uprawnienie to przysługuje bowiem jedynie osobie przyjętej do PdOZ i przebywającej w tych pomieszczeniach. Osoba zatrzymana, która ma być wydana z PdOZ w celu doprowadzenia na przesłuchanie przed godz. 7:00, ma prawo otrzymać wcześniej tylko śniadanie. Jeżeli czynności z udziałem takich osób trwają wiele godzin, kolejny posiłek dostają one dopiero wieczorem, po powrocie do jednostki Policji. Brak takiej regulacji prowadzi w praktyce do naruszenia wynikającego z art. 41 ust. 4 Konstytucji RP nakazu traktowania każdej osoby pozbawionej wolności w sposób humanitarny. Rzecznik zwrócił uwagę na orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Trybunał podkreślił, państwo jest odpowiedzialne za dobrostan osób pozbawionych wolności. Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu, jednoznacznie wskazał: „Osobom zatrzymanym powinno się dostarczać jedzenie we właściwych porach, w tym przynajmniej jeden pełen posiłek każdego dnia”. Formułowany od 16 lat postulat, dotyczący podjęcia przez właściwe organy inicjatywy ustawodawczej w celu uregulowania zasad wyżywienia osób zatrzymanych, nie spotkał się dotychczas z akceptacją. Sprawy ks. Michała O. SCJ oraz Karoliny K. i Urszuli D. ponownie pokazują, że skonkretyzowanie wyrażonej w Konstytucji zasady humanitarnego traktowania osób zatrzymanych w aktach prawa powszechnie obowiązującego jest niezbędne. Osoba zatrzymana biorąca udział w długotrwałych, wyczerpujących czynnościach procesowych powinna też mieć zapewnioną co pewien czas możliwość odpoczynku. Powinno się jej umożliwić skorzystanie z przerwy humanitarnej, kiedy czynności nie będą prowadzone, a zatrzymany będzie mógł odpocząć, zregenerować siły, spożyć posiłek w warunkach zgodnych z poszanowaniem godności ludzkiej, bez narażania go na cierpienia lub trudności, o intensywności przekraczającej nieunikniony poziom dolegliwości nieodłącznie związanych z pozbawieniem

wolności. Rzecznik zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z prośbą o zainicjowanie działań legislacyjnych w przedstawionym zakresie i podjęcie wspólnie z Ministrem Sprawiedliwości prac, których efektem będzie wypracowanie przepisów gwarantujących prawo osób zatrzymanych do otrzymania posiłku i prawo do przerwy humanitarnej w długotrwałych czynnościach procesowych.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie 28 stycznia 2025 r. przekazał, że wszelkie czynności procesowe prowadzone przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego odbyły się na podstawie i w ramach właściwych przepisów. Sąd Rejonowy dla W., rozpatrując zażalenie obrońców M.O. uznał, iż zatrzymanie było legalne, zasadne i prawidłowe, a żaden z zarzutów stawianych w zażaleniu nie jest słuszny. W ocenie Sądu czynność zatrzymania była zasadna z uwagi na fakt, iż powyższe umożliwiło właściwe zabezpieczenie biegu postępowania przygotowawczego, w związku z występowaniem uzasadnionej obawy matakta i wpływania na współsprawców celem wypracowania jednolitej linii obrony. Zatrzymanie w ocenie Sądu było także legalne, dokonane przez funkcjonariuszy działających w granicach swoich uprawnień i obowiązków. Podnoszone w informacjach Rzecznika zarzuty dotyczące długotrwałości czynności procesowych, stosowania środków przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek wobec osób zatrzymanych lub braku „przerw humanitarnych” nie znajdują podstawy w obowiązujących przepisach. Czas trwania czynności procesowych nie został przez ustawodawcę ogólnie określony za wyjątkiem okresu upływającego od momentu zatrzymania do momentu zwolnienia osoby zatrzymanej lub skierowania wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania. Sformułowania użyte we wnioskach nie przystają do poczynionych ustaleń, a w przypadku stwierdzenia, iż „doszło do niehumanitarnego traktowania tymczasowo aresztowanego”, jest ono drastycznie nieadekwatne. Wbrew zaprezentowanemu w Raportach stanowisku, funkcjonariusze wykonujący czynności służbowe nie mogą wybranych osób, wbrew przepisom i obowiązującym standardom, traktować inaczej, niż pozostałych.

Ministra Obrony Narodowej (WZF.7043.237.2024 z 8 stycznia 2025 r.) – w sprawie zasad bezpieczeństwa obowiązujących w trakcie wykonywania czynności przez żołnierzy saperów.

W grudniu 2024 r. portal Onet.pl opublikował artykuł pt. "Żołnierzom lała się krew z nosa, byli poparzeni, mdleli. Jak saperzy detonowali nielegalne odpady Nitro-Chemu na polskich poligonach". Wynika z niego m.in., że w latach 2017–2021 żołnierzy 6. Brygady Powietrzno-Desantowej angażowano do rozładunku i niszczenia toksycznych odpadów poprodukcyjnych pozbawionych oznaczeń. W wyniku kontaktu z tymi materiałami żołnierze mieli doznać zawrotów głowy, mdłości, krwotoków z nosa, wymiotów, chemicznych poparzeń skóry. Według artykułu leczono ich objawowo, a osoby zgłaszające problemy ze zdrowiem

straszono zwolnieniem ze służby czy przeniesieniem do innych jednostek. Obowiązek przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny służby dotyczy zarówno dowódców, jak i samych żołnierzy zawodowych. Jednak zgodnie z art. 229 ust. 3 ustawy o obronie Ojczyzny do żołnierzy zawodowych nie znajduje zastosowania art. 210 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy. Dlatego też, jeśli wykonywane czynności nie odpowiadają przepisom bezpieczeństwa i higieny służby i stwarzają bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia żołnierza, nie może on powstrzymać się od wykonywania powierzonych mu zadań. Wyłączenie tej regulacji Kodeksu pracy względem żołnierzy zawodowych w sposób szczególny odnosi się do żołnierzy saperów, jako że ryzyko utraty życia i zdrowia zostało ściśle powiązane z charakterem wykonywanych zadań. Nie zwalnia to jednak przełożonych z obowiązku zapewnienia możliwie bezpiecznych i higienicznych warunków służby w trakcie realizacji zadań. Rzecznik zwrócił się do Ministra Obrony Narodowej o zbadanie sprawy, ze szczególnym uwzględnieniem skutków zdrowotnych dla żołnierzy rozładujących i detonujących toksyczne odpady oraz udzielonej im pomocy medycznej. Zwrócił się także o szczegółową informację o zasadach bezpieczeństwa obowiązujących w trakcie wykonywania takich czynności przez saperów.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej zapewnił, że MON przywiązuje dużą wagę do wszelkich sygnałów o możliwych nieprawidłowościach w funkcjonowaniu jednostek wojskowych i poinformował, że sprawa podlega wyjaśnieniu w ramach postępowania prokuratorskiego. Odnosząc się do kwestii przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny służby oraz związanego z tym obszarem zabezpieczenia medycznego na poligonach we wskazanym w piśmie okresie, jak też szerzej w przypadku czynności realizowanych przez żołnierzy saperów, Sekretarz wskazał, iż przedmiotowa materia regulowana jest w rozkazach dowódców w sprawie organizacji oraz przeprowadzenia zgrupowań poligonowych, rozkazach dziennych dowódców batalionów oraz poradcach, programach lub wytycznych wyższych przełożonych na podstawie obowiązujących instrukcji i poradników. Ponadto, zabezpieczenie sanitarne podczas przebywania żołnierzy na poligonach regulowane było przepisami normującymi działalność wojskowej służby zdrowia, tj. Instrukcją o zabezpieczeniu sanitarnohigienicznym i przeciwepidemicznym wojska w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Aktualnie, zabezpieczenie medyczne jednostek wojskowych realizowane jest zgodnie z Instrukcją o zabezpieczeniu sanitarnohigienicznym i przeciwepidemicznym Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz Wytycznymi Dyrektora Departamentu Wojskowej Służby Zdrowia MON w sprawie zabezpieczenia medycznego przedsięwzięć szkoleniowych, szkoleń poligonowych, ćwiczeń wojskowych i innych przedsięwzięć realizowanych przez SZRP. Odnosząc się z kolei do wyłączenia stosowania art. 210 Kodeksu pracy, względem żołnierzy zawodowych, w szczególności saperów Sekretarz Stanu podkreślił, że żołnierz zawodowy jest obowiązany do przestrzegania

przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Wobec powyższego żołnierzy zawodowych obowiązują normy BHP zapewniające bezpieczeństwo warunków pełnienia służby, jednakże nie można tych norm równoważyć z zasadami obowiązującymi pracowników na zasadach obowiązujących w Kodeksie pracy. Z treści przepisów ustawy wynika, że stosunek służbowy osób pełniących służbę w formacjach zmilitaryzowanych posiada cztery elementy odróżniające go od innych stosunków prawnych tj. obowiązek poświęcenia, dyspozycyjność, szczególne uprawnienia związane z wykonywaniem służby, administracyjnoprawne uregulowanie stosunku prawnego żołnierza.

Ministra Sprawiedliwości (II.510.1160.2024 z 20 stycznia 2025 r.) – w sprawie przeciwdziałania zjawisku niealimentacji.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problematyka dotycząca przeciwdziałania zjawisku niealimentacji. Do Biura wpływają postulaty od wnioskodawców wskazujące, że art. 209 § 4 k.k. w jego obecnej formie nie spełnia wymogów konstytucyjnej zasady równości oraz zasady ochrony interesów osób poszkodowanych, które mogą ponosić dodatkowe koszty wynikające z opóźnionych świadczeń, w tym odsetek. Wnioskodawcy zwracają uwagę, że osoby uprawnione, pozbawione regularnych alimentów, są niekiedy zmuszone do zaciągania kredytów, co generuje dodatkowe koszty, w tym w formie odsetek. Przepis art. 209 § 4 k.k. przewiduje, że sprawca przestępstwa niealimentacji nie podlega karze, jeśli w ciągu 30 dni od pierwszego przesłuchania uiszcza w całości zaległe alimenty. Kluczowym zagadnieniem jest ustalenie, co dokładnie ustawodawca miał na myśli, posługując się pojęciem „uiszcza w całości zaległe alimenty”. Kryminalnopolityczne uzasadnienie klauzuli opiera się na ochronie dobra pokrzywdzonego, zapewniając mu efektywną ochronę finansową bez konieczności wdrażania procedur karnych. Pod pojęciem „zaległych alimentów” przy interpretacji art. 209 k.k. należy rozumieć kwoty alimentacyjne należne za okres objęty zarzutem, które nie zostały przez zobowiązanego uiszczone w terminie. Uprawniona wydaje się teza, że skorzystanie z dobrodziejstwa, jakie dają wspomniane instytucje prawnokarne, uzależnione być powinno od całkowitej redukcji zadłużenia. Spór w doktrynie dotyczy zatem tylko tego, czy całość określa alimenty objęte zarzutem, czy też także te alimenty, które stały się wymagalne po postawieniu zarzutu do czasu ich uiszczenia. Na podstawie dostępnej literatury przyjąć należy, że interpretacja zwrotu „całości zaległych alimentów” obejmuje swoim znaczeniem sytuację gdy kwotę główną alimentów wskazaną w zarzucie oraz najwyższą ratę alimentacyjną, która stała się wymagalna przed dniem wpłaty, z wyłączeniem odsetek i innych świadczeń ubocznych. Mając na uwadze inne klauzule czynnego żalu, w szczególności z art. 297 § 3 k.k., w której ustawodawca przesłanką czynnego żalu uczynił „zaspokojenie roszczeń pokrzywdzonego”, oraz w celu lepszej ochrony pokrzywdzonych należy więc postulować zmianę przepisu art. 209 k.k. w następującym kierunku:

„§ 4 Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1, który nie później niż przed upływem 30 dni od dnia pierwszego przesłuchania w charakterze podejrzanego zaspokoił w całości roszczenia pokrzywdzonego. § 5 Sąd odstępuje od wymierzenia kary, jeżeli nie później niż przed upływem 30 dni od dnia pierwszego przesłuchania w charakterze podejrzanego sprawca przestępstwa określonego w § 1a zaspokoił w całości roszczenia pokrzywdzonego, chyba że wina i społeczna szkodliwość czynu przemawiają przeciwko odstąpieniu od wymierzenia kary. § 6 Na wniosek pokrzywdzonego roszczenia, o których mowa w § 4 i 5, można ograniczyć tylko do całości zaległych alimentów.” Zaproponowana zmiana legislacyjna pozwoli wyeliminować wątpliwości interpretacyjne oraz zapewni jednolite stosowanie przepisu przez sądy, zabezpieczając interesy uprawnionych do alimentów i umożliwiając dłużnikom skorzystanie z klauzuli niekaralności. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o dokonanie analizy ponowionych w wystąpieniu problemów i rozważenie zainicjowania działań legislacyjnych w tym zakresie oraz poinformowanie o zajęтым stanowisku w przedstawionej materii.

Ministra Sprawiedliwości (IV.7212.11.2024 z 20 stycznia 2025 r.) – w sprawie problemu podejmowania przez spółdzielnie mieszkaniowe uchwał w sprawach zastrzeżonych do właściwości walnego zgromadzenia, w drodze pisemnego zbierania głosów, w oparciu o treść art. 15 zzzr ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

W lipcu 2024r. Rzecznik Praw Obywatelskich prowadził korespondencję z Ministerstwem Rozwoju i Technologii oraz z Ministerstwem Sprawiedliwości, dotyczącą problemu podejmowania przez spółdzielnie mieszkaniowe uchwał w sprawach zastrzeżonych do właściwości walnego zgromadzenia, w drodze pisemnego zbierania głosów, w oparciu o treść art. 15 zzzr ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Oba resorty podzieliły wówczas stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich, że celem ww. przepisu nie było stworzenie możliwości podejmowania uchwał w spółdzielniach mieszkaniowych w takim trybie, a z pewnością nie powinien on być stosowany po zakończeniu epidemii i powinien obecnie zostać usunięty z systemu prawa. Ministerstwo Sprawiedliwości zapewniło Rzecznika, że podjęcie prace koncepcyjne dotyczące sygnalizowanej problematyki „w najszybszym możliwym terminie”. Niestety dotychczas omawiana regulacja nie została uchylona. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich kwestia dalszego obowiązywania art. 15 zzzr ustawy powinna zostać jak najszybciej rozstrzygnięta, bez czekania na wypracowanie nowych rozwiązań prawnych, dotyczących sposobu prowadzenia posiedzeń walnych zgromadzeń członków spółdzielni mieszkaniowej za pomocą

środków komunikacji elektronicznej. Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie zwrócił się o pilne zainicjowanie prac legislacyjnych w przedmiotowym zakresie, a jeśli prace takie zostały już podjęte, to o wskazanie, na jakim są etapie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w odpowiedzi na pismo, zawierające prośbę o udzielenie informacji czy zostały podjęte prace legislacyjne dotyczące problemu podejmowania przez spółdzielnie mieszkaniowe uchwał w sprawach zastrzeżonych do właściwości walnego zgromadzenia, w drodze pisemnego zbierania głosów, w oparciu o treść art. 15 zzzr ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, Ministerstwo poinformowało, że sprawa została przekazana zgodnie z właściwością resortową, Ministerstwu Rozwoju i Technologii.

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (WZF.7060.84.2024 z 21 stycznia 2025 r.) – w sprawie bezprawnego zwolnienia ze służby.

Z prośbą o interwencję w sprawie bezprawnego zwolnienia ze służby zwrócił się do Rzecznika były funkcjonariusz ABW. Po 27 latach służby został w 2019 r. zwolniony ze służby w ABW na podstawie art. 60 ust. 2 pkt 5 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, czyli ze względu na ważny interes służby. W związku z powyższym przeszedł na zaopatrzenie emerytalne. Na mocy prawomocnego wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. r. uchylającego rozkaz personalny Szefa ABW funkcjonariusz został przywrócony do służby 6 kwietnia 2023 roku. Z momentem uprawomocnienia się rozstrzygnięcia stosunek służbowy funkcjonariusza został reaktywowany. Z dniem 30 czerwca 2023 r. funkcjonariusz został ponownie zwolniony, tym razem na podstawie art. 60 ust. 1 pkt 1 ustawy o ABW. Wnioskodawca w wyniku dochodzenia praw na drodze sądowej został przywrócony do służby w formacji. Nie mógł on jednak podjąć służby ze względu na stan zdrowia. W rezultacie, w momencie ponownego przejścia na emeryturę w 2023 r. wymiar emerytury został mu ustalony na podstawie uposażenia przysługującegoemu w momencie pierwszego, niezgodnego z prawem zwolnienia ze służby w 2019 r. Jak wskazuje Wnioskodawca, spowodowało to w konsekwencji obniżenie jego świadczenia emerytalnego o ok. 3500 złotych netto, gdyż przy ponownym ustaleniu prawa do świadczenia nie zostały wzięte pod uwagę waloryzacje, które otrzymywał w okresie pobierania emerytury w latach 2019-2023. Prawo do waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych stanowi jeden z istotnych elementów konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego. Oznacza to konieczność istnienia „metody utrzymywania świadczeń emerytalno-rentowych na odpowiednim poziomie wartości realnej”. Prawodawca ma znaczną swobodę w wyborze metody waloryzacji, którą uzna za najbardziej odpowiednią w danej sytuacji gospodarczej i społecznej kraju. Przepisy prawa nie mogą jednak prowadzić do pozbawienia prawa do waloryzacji. Interpretacja, której skutkiem jest pozbawienie przywróconego do służby funkcjonariusza waloryzacji świadczenia emerytalno-

rentowego, mających miejsce w okresie pozostawania poza służbą stanowi nieproporcjonalną ingerencję w prawo do zabezpieczenia społecznego. Funkcjonariusz utracił wszystkie waloryzacje, które miały miejsce od momentu ustalenia prawa do świadczenia emerytalnego w 2019 roku do czasu przywrócenia go do służby w ABW w 2023 roku, tzn. około 3500 zł netto. Interes publiczny przemawia za wynagrodzeniem szkody, którą Zainteresowany poniósł w wyniku niezgodnego z prawem działania organu władzy. Niestety przepisy ustawy o ABW określają jedynie skutki uchylecia prawomocnego wyroku skazującego lub kary dyscyplinarnej. W odróżnieniu od np. pragmatyki policyjnej, ustawa o ABW w ogóle nie odnosi się do skutków uchylecia prawomocnych decyzji administracyjnych o zwolnieniu ze służby. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin – podstawę wymiaru emerytury lub renty inwalidzkiej stanowi uposażenie należne funkcjonariuszowi na ostatnio zajmowanym stanowisku. Jeżeli dochodzi do niezgodnego z prawem zwolnienia funkcjonariusza ze służby w ABW, to ustalenie wysokości jego uposażenia po przywróceniu do służby staje się kluczowe dla ustalenia wysokości jego przyszłego świadczenia emerytalnego, gdyby okazało się, że po latach pozostawania poza służbą nie jest już zdolny do jej pełnienia. W ocenie Rzecznika brak możliwości podjęcia służby nie powinien dla funkcjonariusza powodować obniżenia wysokości świadczenia emerytalno-rentowego. W najgorszym wypadku przepisy prawa powinny umożliwiać zachowanie świadczenia w dotychczasowej wysokości tzn. z uwzględnieniem przeprowadzonych w czasie pozostawania poza służbą waloryzacji. Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zbadanie sprawy oraz odniesienie się do przedstawionego problemu.

Minister Spraw Wewnętrznych jako Członek Rady Ministrów, Koordynator Służb Specjalnych 13 marca 2025 r. przesłał wyjaśnienia dotyczące ustalenia wysokości świadczenia emerytalnego J.M., byłego funkcjonariusza Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, przywróconego do służby w związku z wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. W pierwszej kolejności należy wskazać, że na podstawie zawartych w wystąpieniu Rzecznika informacji nie jest możliwe pełne ustalenie stanu faktycznego i prawnego jaki zaistniał w przedmiotowej sprawie. Na tle przytoczonej wypowiedzi wnioskować można, że przyczyną interwencji było niekorzystne dla wnioskodawcy (nieuwzględniające waloryzacji) ponowne ustalenie wysokości pobieranego przez niego świadczenia emerytalnego. Zauważyć jednak należy, że w tej kwestii właściwym organem nie jest Minister – Koordynator Służb Specjalnych, a Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA. Niezależnie jednak od powyższego należy w tym miejscu odnotować dotychczasowe inicjatywy

legislacyjne dotyczące uregulowania skutków uchylenia lub stwierdzenia nieważności decyzji o zwolnieniu funkcjonariusza ze służby. W związku z petycją Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, dotyczącej funkcjonariuszy Służby Więziennej, temat został podjęty przez Senat RP X kadencji. W konsekwencji prac Komisji Ustawodawczej, Komisji Obrony Narodowej oraz Komisji Praw Człowieka Praworządności i Petycji opracowano projekt ustawy o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw, który obejmował swoim zakresem także funkcjonariuszy służb specjalnych. Niemniej mimo przyjęcia projektu ustawy przez Senat, nie doczekał się on rozpatrzenia przez drugą izbę Parlamentu.

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (WZF.7040.34.2024 z 27 stycznia 2025 r.) – w sprawie przeniesienia żołnierzy zawodowych do służby w Policji i Straży Granicznej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynął wniosek z którego wynika, że żołnierze zawodowi zostali pozbawieni możliwości przeniesienia do służby w Policji i Straży Granicznej, podczas gdy funkcjonariusze Policji i Straży Granicznej są uprawnieni do podjęcia służby w ramach zawodowej służby wojskowej. Przedstawiony problem dotyczy także pozostałych służb podległych Ministrowi, a jego istota znajduje odzwierciedlenie w treści następujących przepisów, tj. art. 25a ustawy o Policji oraz art. 31a ustawy o Straży Granicznej. Na podstawie tych przepisów funkcjonariuszom wielu służb mundurowych przyznano uprawnienie przeniesienia do służby, odpowiednio w Policji albo Straży Granicznej pod warunkiem, że wykazują oni szczególne predyspozycje do jej pełnienia. Wymaga wskazania, że żołnierze Sił Zbrojnych w zakresie istoty pełnionej służby podlegają zbliżonym obowiązkom oraz ograniczeniom jakie istnieją w innych służbach, a także podlegają zbliżonej pragmatyce zawodowej, a w niektórych przypadkach wykonują nawet wspólne zadania. Możliwość przeniesienia się do służby w Policji bądź Straży Granicznej obwarowana została wymogiem zasadności oraz zasadą efektywnego zarządzania zasobami ludzkimi w instytucjach sektora publicznego, nie zaś indywidualną wolą danego funkcjonariusza do pełnienia obowiązków służbowych w tej czy innej formacji. Z tego powodu okoliczność pozbawienia możliwości przenoszenia żołnierzy zawodowych do służby w Policji bądź Straży Granicznej wydaje się wątpliwa również z perspektywy formacji, które mogą być zainteresowane pozyskaniem wartościowych żołnierzy zawodowych. Jednocześnie fakt takiego wyłączenia budzi również wątpliwości w zakresie naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu. Ostatnią, nie mniej istotną kwestią, jest dopuszczalność przeniesienia żołnierza zawodowego do Służby Więziennej. Mając na uwadze przedstawioną regulację wydaje się, że skoro ustawodawca uznał za właściwe dopuszczenie możliwości przeniesienia żołnierza zawodowego do pełnienia służby w Służbie Więziennej, to tym bardziej taka możliwość powinna zostać rozszerzona na inne formacje mundurowe. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie

zasadności zmian ustawodawczych dopuszczających przenoszenie żołnierzy zawodowych do służby w Policji i Straży Granicznej, a także innych służb podległych Ministrowi.

Sejmowej Komisji Obrony Narodowej (WZF.7043.33.2024 z 27 stycznia 2025 r.) – w sprawie braku możliwości wniesienia do sądu administracyjnego skargi na decyzje w sprawie powołania do obowiązkowej zasadniczej służby wojskowej oraz powołania do odbycia ćwiczeń wojskowych.

W związku z prowadzonymi w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich sprawami dotyczącymi realizacji powszechnego obowiązku obrony Ojczyzny ujawnił się problem braku możliwości wniesienia do sądu administracyjnego skargi na decyzje w sprawie powołania do obowiązkowej zasadniczej służby wojskowej oraz powołania do odbycia ćwiczeń wojskowych. Wyłączenie powyższe wynika wprost z treści ustawy o obronie Ojczyzny. Przepisy te stanowią, że skarga do właściwego sądu administracyjnego nie może być wniesiona na decyzje w sprawach powołania do obowiązkowej zasadniczej służby wojskowej oraz powołania do odbycia ćwiczeń wojskowych. Nie budzi wątpliwości, że wskazane powołania stanowią nie tylko realizację konstytucyjnego obowiązku obrony Ojczyzny przez osobę posiadającą obywatelstwo polskie, lecz również stanowią władczą ingerencję władzy publicznej w takie konstytucyjnie chronione dobra jednostki jak życie prywatne, życie rodzinne oraz decydowanie o swoim życiu osobistym. Nie powinno budzić zastrzeżeń to, że powołania o których mowa w ustawie stanowią „sprawę” w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Prawo do sądu obejmuje bowiem wszelkie sytuacje, w których pojawia się konieczność rozstrzygnięcia o prawach podmiotu w relacji do innych równorzędnych podmiotów lub w relacji do władzy publicznej, a jednocześnie natura danych stosunków prawnych wyklucza arbitralność rozstrzygnięcia o sytuacji prawnej podmiotu przez drugą stronę tego stosunku. W niniejszej sprawie Rzecznik prowadził korespondencję z Ministrem Obrony Narodowej, w której informował o negatywnych następstwach takiej regulacji. W tym kontekście zwrócić należy jeszcze raz uwagę na kateryczne brzmienie art. 77 ust. 2 Konstytucji RP, który wyklucza wyłączenie drogi sądowej w sprawie o naruszenie któregoś z praw wymienionych w art. 47 Konstytucji RP; po drugie sam ustrojodawca przesądził o tym, że ustawa określająca zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela w czasie stanu wojennego i wyjątkowego nie może ograniczać dostępu do sądu. Skoro więc dostępu do sądu nie można ograniczyć w wymienionych stanach nadzwyczajnych, to tym bardziej nie można tego uczynić w okresie normalnego funkcjonowania państwa. Argumentów za wyłączeniem prawa do sądu w omawianych sprawach nie dostarcza powołane w odpowiedzi MON na wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, w uzasadnieniu którego sąd jedynie zreferował obowiązujący stan prawny. Argumentów za obroną

poglądu o dopuszczalności wyłączenia drogi sądowej dostarcza także powołany w udzielonej odpowiedzi wyrok Trybunału Konstytucyjnego. Wyrok ten (dotyczący żołnierzy zawodowych) potwierdza, że sprawy powołania do służby wojskowej (nawiązanie stosunku służbowego) oraz zwolnienia ze służby wojskowej (rozwiązanie stosunku służbowego) powinny być, zgodnie z obowiązującym porządkiem konstytucyjnym, poddane kontroli sądowej. Rzecznik podkreślił, że fakt, iż przepis ustawowy jest wynikiem realizacji obowiązku konstytucyjnego jednostki, w żadnym razie nie oznacza, że konstytucyjny standard ochrony sądowej jest w tym przypadku obniżony, czy tym bardziej że dopuszczalne jest wyłączenie drogi sądowej. Utożsamianie żołnierzy zawodowych z żołnierzami rezerwy jest nieuprawnione. Stosunki służbowe żołnierzy zawodowych, jak stwierdził Trybunał w wyroku z 14 grudnia 1999 r. nie są stosunkami pracy, lecz mają charakter stosunków administracyjno-prawnych, powstających w drodze powołania, w związku z dobrowolnym zgłoszeniem się do służby. Żołnierz zawodowy to wykwalifikowany profesjonalista wykonujący określone zadania w ramach administracyjnego stosunku służbowego, przy czym zarówno nawiązanie, jak i rozwiązanie tego stosunku charakteryzuje się dobrowolnością i zaskarżalnością tych decyzji. Żołnierz rezerwy to osoba, która ma uregulowany stosunek do służby wojskowej, np. zakończyła obowiązkową lub zawodową służbę wojskową i została przeniesiona do rezerwy, co oznacza że pozostaje w gotowości do ponownego powołania do czynnej służby wojskowej w określonych sytuacjach, takich jak mobilizacja, wojna czy potrzeby obronne państwa. Wbrew stanowisku MON o podobnej regulacji w ustawie o powszechnym obowiązku obrony RP, Rzecznik wyjaśnił, że ten akt normatywny nie zawierał normy prawnej uniemożliwiającej zaskarżenie do sądu administracyjnego rozstrzygnięć dotyczących powołania do odbycia zasadniczej służby wojskowej czy powołania na ćwiczenia wojskowe. Ponieważ Minister Obrony Narodowej nie podzielił argumentów przedstawianych mu w tym zakresie w wystąpieniach Rzecznika, Rzecznik wniósł o rozważenie potrzeby podjęcia prac legislacyjnych w celu dostosowania istniejącego stanu prawnego do standardu wynikającego z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP.

Ministra Sprawiedliwości (II.513.1.2016 z 27 stycznia 2025 r.) – w sprawie możliwości dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne utrzymywanie zarzutów oraz niewątpliwie niesłuszne oskarżenie.

W sferze zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problematyka dotycząca możliwości dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne utrzymywanie zarzutów oraz niewątpliwie niesłuszne oskarżenie. W lutym 2021 r. Senat Rzeczypospolitej Polskiej podjął uchwałę w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego. Z uwagi na zasadę dyskontynuacji prac parlamentarnych, prace nad projektem nie były

prowadzone. Rzecznik przedłożył propozycje dotyczące uregulowania zagadnienia odszkodowania i zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne utrzymywanie zarzutów oraz niewątpliwie niesłuszne oskarżenie. Przepisy rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego regulują możliwość uzyskania odszkodowania za niesłuszne skazanie, niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie. Możliwość dochodzenia odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne utrzymywanie zarzutów oraz niewątpliwie niesłuszne oskarżenie jest zatem w postępowaniu karnym wyłączona. Tymczasem sam fakt niewątpliwie niesłusznego utrzymywania zarzutów czy niewątpliwie niesłusznego oskarżenia może wyrządzić szkodę i krzywdę, za których powstanie władza publiczna powinna ponieść odpowiedzialność. Wieloletnie utrzymywanie stanu oskarżenia lub pozostawania pod zarzutami może prowadzić do wyrządzenia znacznych szkód o charakterze materialnym, rodzinnym i moralnym. Jest to szczególnie jaskrawe w sytuacjach, gdy oskarżonym lub podejrzanym jest osoba wykonująca zawód zaufania publicznego lub piastująca inną funkcję albo prowadząca działalność gospodarczą, dla której długotrwałe pozostawanie w obszarze zainteresowania organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości może wywołać poważną szkodę. Fakt bycia oskarżonym lub podejrzanym w postępowaniu karnym uprawnia także organy ścigania do stosowania wobec takiej osoby środków procesowych niepolegających na pozbawieniu jej wolności. Mogą one przybierać formę środków zapobiegawczych, a także czynności śledztwa, które mają wymierny, negatywny charakter dla podejrzanego. Z punktu widzenia postulowanej inicjatywy ustawodawczej nie ma potrzeby utworzenia nowej, odrębnej podstawy odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa za niesłuszne stosowanie środków zapobiegawczych. Dojdzie bowiem w istocie do subsumpcji dwóch stanów faktycznych, dających podstawę do odszkodowania. Jeśli uzasadnione dowodowo jest stosowanie środka zapobiegawczego, to tym bardziej uzasadnione jest postawienie i utrzymywanie zarzutów. Z kolei wówczas, gdy niewątpliwie niesłuszne jest utrzymywanie zarzutów, tam też niewątpliwie niesłuszne jest stosowanie środka zapobiegawczego. Z tego też względu proponowana regulacja obejmie również sytuacje niewątpliwie niesłusznego zastosowania wolnościowych środków zapobiegawczych. Jedyny izolacyjny środek zapobiegawczy – tymczasowe aresztowanie – stanowi już oddzielną podstawę roszczenia odszkodowawczego na podstawie art. 552 § 4 k.p.k. Tymczasowe aresztowanie jest środkiem zapobiegawczym najdalej ingerującym w sferę praw i wolności jednostki. Orzekając w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie, sąd jednocześnie rozstrzyga także o roszczeniu z tytułu niewątpliwie niesłusznego postawienia zarzutów albo oskarżenia, bowiem dochodzi do ich przedmiotowego połączenia. Skuteczne ubieganie się o odszkodowanie wymagałoby wykazania, że sama czynność postawienia w stan podejrzenia była niedostatecznie uprawdopodobniona.

Istotne jest, aby osoby szczególnie narażone na negatywne konsekwencje postawienia w stan oskarżenia – i to pomimo możliwości pełnej realizacji prawa do obrony – miały jednocześnie zapewnione prawo do domagania się rozstrzygnięcia sprawy w rozsądnym terminie. Z tego względu projektowana regulacja musi w sposób praktyczny regulować konsekwencje instrumentalnego wykorzystywania uprawnień kodeksowych przez organy ścigania. W tym celu konieczne jest zwrócenie uwagi nie tyle na fakt przedstawienia zarzutów – bowiem czynność ta pozwala podejrzanemu korzystać z prawa do obrony – lecz na fakt niewątpliwie niesłusznego utrzymywania zarzutów – przez co negatywne konsekwencje postawienia w stan oskarżenia oczywiście przeważają nad potencjalnymi (procesowymi) korzyściami, które płyną z faktu posiadania statusu strony procesowej w toczącym się postępowaniu. Pojęcie niesłuszności, szersze od ujętego w przepisach Kodeksu cywilnego pojęcia bezprawności, należałoby wyklądać w ww. sytuacjach jako błędne lub niedostatecznie uzasadnione podjęcie tych czynności procesowych. Za niewątpliwie niesłuszne uznać należałoby zatem utrzymywanie zarzutów w sytuacji, gdy zebrane dowody nie uzasadniają w sposób wystarczający podejrzenia popełnienia czynu przez podejrzanego lub też zebrane dowody uzasadniają w sposób wystarczający zaistnienie innej z nieusuwalnych negatywnych przesłanek procesowych z art. 17 § 1 pkt 2. Obecnie, we wskazanych wyżej sytuacjach nieobjętych przepisem art. 552 k.p.k., można dochodzić roszczeń jedynie w ramach postępowania cywilnego. Należy jednak zwrócić uwagę na nieefektywność tych procedur, spowodowaną użyciem kategorii bezprawności we właściwych przepisach Kodeksu cywilnego. Trybunał Konstytucyjny odniósł pojęcie bezprawności z art. 417 k.c. do art. 77 ust. 1 Konstytucji RP, gwarantującego wynagrodzenie szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej. Stwierdzenie bezprawności nie jest wykluczone w przypadku, gdy w toku prawnie unormowanych procedur dochodzi do wyraźnego i poważnego naruszenia przepisów obowiązującego prawa. Sąd Najwyższy podkreślił natomiast, że do stwierdzenia bezprawności nie jest wystarczające to, że postępowanie karne w danej sprawie zostaje zakończone uniewinnieniem. Odmienna ocena dowodów nie przesądza bowiem o nielegalności czynności organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Wobec zasygnalizowanych powyżej trudności w udowodnieniu przesłanki „niezgodności z prawem” (bezprawności) określonej w art. 417 k.c. w toku postępowania cywilnego, należy zwrócić uwagę, że przepisy rozdziału 58 k.p.k. opierają się na standardzie niesłuszności skazania, tymczasowego aresztowania lub zatrzymania. Art. 552 § 1 k.p.k. za niesłuszne uznaje wykonanie względem osoby w całości lub w części kary, której ta nie powinna była ponieść w sytuacji, kiedy osoba ta, w wyniku wznowienia postępowania lub kasacji, została uniewinniona lub skazana na łagodniejszą karę. Klauzula „(nie)słuszności” wiąże się z odpowiedzialnością Skarbu Państwa na zasadzie ryzyka, przez co ten odpowiada za sam skutek powstały przez niesłuszne skazanie, tymczasowe

aresztowanie lub zatrzymanie – bez konieczności udowodnienia winy jednostki lub organu. Wyłączenie możliwości dochodzenia na gruncie Kodeksu postępowania karnego roszczeń z tytułu niesłusznego utrzymywania zarzutów lub niesłusznego oskarżenia należy ocenić jako niezgodne ze standardami konstytucyjnymi i zasadą demokratycznego państwa prawnego określoną w art. 2 Konstytucji RP. W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje również problematyka związana z długością terminu przedawnienia roszczeń o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie. Przepis art. 555 k.p.k. przewiduje roczny termin przedawnienia wskazanych wyżej roszczeń, który jest cywilnoprawnym terminem przedawnienia. Regulacja określająca roczny termin przedawnienia nie spełnia przesłanki, racjonalności. Jeżeli celem art. 555 k.p.k. jest mobilizacja wierzyciela do niezwłocznej realizacji swoich roszczeń, a także sprawne rozstrzygnięcie o konsekwencjach nieprawidłowości w postępowaniach karnych, nie sposób wskazać, aby wartości te miały zasadniczo inne znaczenie niż te aktualne w przypadku osób pokrzywdzonych wadliwą decyzją administracyjną, orzeczeniem sądu cywilnego, sądu administracyjnego, bądź także karnego. Rzecznik podniósł kwestię wątpliwości w zakresie relacji art. 555 k.p.k. i art. 64 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 2 Konstytucji RP. Art. 555 k.p.k. narusza konstytucyjne prawa majątkowe poprzez nadmierne ograniczenie prawa majątkowego do odszkodowania, a także różnicując prawa majątkowe należące do tej samej kategorii. Tymczasem, zgodnie z linią orzecniczą Trybunału Konstytucyjnego, równość ochrony praw majątkowych należy odnosić do praw majątkowych należących do tej samej kategorii. W ocenie Rzecznika, roszczenia pochodzące z deliktu władzy publicznej w zakresie wykonywania jej funkcji orzecznich należą do praw tej samej kategorii jako cywilnoprawne prawa majątkowe. Odszkodowanie i zadośćuczynienie z art. 552 k.p.k. są w swej istocie roszczeniami o charakterze cywilnym, tak jak termin przedawnienia z art. 555 k.p.k. jest terminem z natury cywilnoprawnym. Terminy przedawnienia muszą być odpowiednio wyważone, by wierzyciel miał odpowiedni czas na wniesienie sprawy do sądu. W świetle powyższych rozważań, Rzecznik uważa, że trzyletni termin przedawnienia roszczeń o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie obowiązujący w okresie od 1 lipca 2015 r. do 14 kwietnia 2016 r., był terminem zapewniającym realną możliwość korzystania z prawa do wyrównania szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej, a także terminem, który ujednolicił regulację zagadnienia przedawnienia, przyjmując rozwiązanie z art. 4421 k.c. Warte rozważenia jest również konieczność zmiany przepisów rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego pod kątem używania w nim terminu „oskarżony” w odniesieniu do podmiotu, któremu przysługuje możliwość dochodzenia odpowiedzialności odszkodowawczej w określonym w nim trybie. Nie występuje bowiem ona w postępowaniu jako potencjalny sprawca czynu zabronionego, nie korzysta też z

pomocy obrońcy, lecz pełnomocnika (art. 556 § 3 i 4 k.p.k.). Jak podnosi się w doktrynie, osoba dochodząca odszkodowania lub zadośćuczynienia powinna być określana jako „poszkodowana”, ewentualnie „wnioskodawca”, co lepiej oddawałoby sytuację procesową podmiotu w tym postępowaniu. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z uprzejmą prośbą o dokonanie analizy wskazanych w wystąpieniu problemów i rozważenie zainicjowania działań legislacyjnych w tym zakresie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w odpowiedzi z 3 lutego 2025 r. poinformował, że Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego o analizę postulatów RPO, dotyczących zwrotu utraconego przez oskarżonego zarobku lub dochodu, w sytuacji uniewinnienia od stawianego zarzutu lub umorzenia postępowania oraz możliwości dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne utrzymywanie zarzutów oraz niewątpliwie niesłuszne oskarżenie. Decyzja o ewentualnym wszczęciu prac legislacyjnych podjęta zostanie po zapoznaniu się. Odnośnie postulatu dotyczącego wydłużenia terminu przedawnienia roszczenia, o którym mowa w art. 555 k.p.k. Sekretarz wskazał, że w projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, zaproponowano wydłużenie tego terminu do 3 lat, jest to propozycja odpowiadająca postulatowi Pana Rzecznika.

Minister Zdrowia (V.7013.375.2024 z 27 stycznia 2025 r.) – w sprawie wykazu leków krytycznych oraz konieczności budowania bezpieczeństwa lekowego w kraju.

W nawiązaniu do dotychczasowej korespondencji z 2024 r. w sprawie wykazu leków krytycznych oraz konieczności budowania bezpieczeństwa lekowego w kraju i udzielonej przez Minister Zdrowia odpowiedzi, Rzecznik z uznaniem przyjął przedstawioną przez Ministerstwo Zdrowia pierwszą w Polsce Krajową Listę Leków Krytycznych, która obejmuje 301 substancji czynnych stosowanych w leczeniu wielu schorzeń, będącą odpowiedzią na konieczność wzmocnienia bezpieczeństwa lekowego naszego kraju. RPO zwrócił jednak uwagę, iż docierają do niego sygnały o potrzebie modyfikacji oraz uzupełnienia Listy Leków Krytycznych o ważne leki endokrynologiczne, tj. lanreotid, oktreotid, testosteron, desmopresynę, cinakalcet, alfakalcidol lub kalcytriol, bromokryptynę oraz kabergoline. Dodatkowo według samorządu lekarskiego zmiany należy wprowadzić także w grupie leków kardiologicznych przez dopisanie jednego leku cytoprotekcyjnego, o wzrastającej roli w farmakoterapii – ranolazyny. Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Pani Minister z prośbą o przedstawienie stanowiska w podnoszonej sprawie, oraz informację czy Minister Zdrowia dostrzega potrzebę aktualizacji Listy Leków Krytycznych we wskazanym zakresie.

Podsekretarz stanu w Ministerstwie Zdrowia zgodził się ze stanowiskiem Rzecznika i piśmie z 14 lutego 2025 r. zapewnił, że zapewnienie bezpieczeństwa lekowego to priorytet polityki lekowej, w związku z czym Minister Zdrowia na

bieżąco planuje kolejne działania, które przyczynią się do polepszenia dostępności farmakoterapii dla polskich pacjentów, w tym także dotyczące aktualizacji Krajowej Listy Leków Krytycznych w zakresie uznanym za niezbędny.

Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (IX.517.1567.2024 z 27 stycznia 2025 r.) – w sprawie danych osobowych zamieszczonych na stronie internetowej jednostki.

Pracownicy Zespołu ds. Wykonywania Kar Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przeprowadzili w dniach 24–26 września 2024 r. wizytację w Areszcie Śledczym w B., podczas której stwierdzili, że na ogólnodostępnej stronie internetowej jednostki zamieszczono wezwania do podjęcia depozytu z danymi osobowymi 10 osób, które odbywały tam karę pozbawienia wolności. Widniały tam imiona, nazwiska oraz imiona ojców byłych osadzonych. Każde wezwanie było linkiem do skanu dokumentów, w których z kolei były takie dane osobowe, jak data i miejsce urodzenia, imiona rodziców, szczegółowy opis depozytów, ich rodzaj oraz wartość. Wezwania były datowane na jesień 2019 r. W każdym wezwaniu powoływano się na ustawę o likwidacji niepodjętych depozytów, która stanowi:

- art. 6 ust. 1. Przechowujący depozyt jest obowiązany wezwać uprawnionego do odbioru depozytu w terminie, o którym mowa w art. 4 ust. 2, oraz pouczyć go o skutkach jego niepodjęcia.

- art. 6 ust. 5. W przypadku braku możliwości doręczenia wezwania do odbioru depozytu lub nieustalenia uprawnionego, przechowujący depozyt jest obowiązany dokonać wezwania poprzez jego wywieszenie na tablicy informacyjnej w swojej siedzibie na okres 6 miesięcy. Jeżeli szacunkowa wartość depozytu przekracza kwotę 5.000 zł, przechowujący depozyt zamieszcza również ogłoszenie w dzienniku poczytnym w danej miejscowości lub w Biuletynie Informacji Publicznej.

Areszt Śledczy, nie mając możliwości doręczenia wezwania do odbioru depozytu lub ustalenia uprawnionego, był obowiązany dokonać wezwania przez jego wywieszenie na tablicy informacyjnej w swojej siedzibie na okres 6 miesięcy. Ustawodawca nie tylko nie upoważnił jednostek sektora finansów publicznych do samodzielnego decydowania o miejscu publikowania wezwań do podjęcia depozytu, ale także jednoznacznie wskazał, że dopiero określona szacowana wartość depozytu pozwala na wykonanie dodatkowych działań o szerszym zasięgu w celu umożliwienia odbioru depozytu. Tymczasem Areszt Śledczy w sposób nieuprawniony zamieścił wspomniane wezwania na swojej stronie internetowej, gdzie pozostawały one publicznie dostępne przez niemal 5 lat. Zastrzeżenia budzi również zakres ujawnionych danych osobowych. Wykraczały one poza te, które są niezbędne, aby dokonać skutecznego wezwania do odbioru depozytów. Takie działanie nie miało podstawy prawnej i zdaniem RPO naruszało przepisy ochrony danych osobowych, zwłaszcza rozporządzenia RODO. Na podstawie art. 5 ust. 1 lit. a RODO dane osobowe powinny być przetwarzane zgodnie z prawem, rzetelnie i w sposób przejrzysty dla osoby, której dotyczą.

Działania te mogły też naruszyć zasadę minimalizacji danych przez opublikowanie nadmiernych informacji osobowych. Skutkiem może być ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, co oznacza, że administratorzy są zobligowani do zgłoszenia naruszenia Prezesowi Urzędu Ochrony Danych Osobowych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Dyrektora z prośbą o wyjaśnienie okoliczności, które doprowadziły do publikacji danych osobowych właścicieli depozytów na stronie internetowej Aresztu Śledczego w B. oraz o przekazanie informacji o podjętych działaniach naprawczych, w tym o ewentualnym zgłoszeniu naruszenia ochrony danych osobowych do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej w piśmie z 10 lutego 2025 r. poinformował, że w związku z tym, iż osoba sporządzająca wezwania, główny księgowy oraz dyrektor przebywają na zaopatrzeniu emerytalnym, niemożliwym jest ustalenie, kto wówczas odpowiadał za publikację treści i czasookres, w którym były one udostępnione na stronie internetowej jednostki. Z analizy dokumentów archiwalnych, umieszczanych na stronie internetowej, wynika, że publikacja wezwań do odbioru niepodjętych depozytów, miała charakter incydentalny. Po stwierdzeniu nieprawidłowości dotyczących wezwania uprawnionych do podjęcia depozytu przeprowadzono czynności sprawdzające w tej sprawie i usunięto wezwania z ogólnodostępnej strony internetowej Aresztu Śledczego. Jednocześnie o naruszeniu prawa do ochrony danych osobowych powiadomiono właściwy organ. Należy podkreślić, że Areszt Śledczy w B. posiada procedury zamieszczania danych na stronie internetowej jednostki i są one określone w Zarządzeniu Dyrektora Aresztu Śledczego w B. Aby ograniczyć ryzyko wystąpienia analogicznego zdarzenia w przyszłości, główny księgowy Aresztu Śledczego przeprowadził szkolenie praktyczne podległych funkcjonariuszy z zasad postępowania z depozytami niepodjętymi.

Ministra Rozwoju i Technologii (IV.7212.11.2024 z 3 lutego 2025.) – w sprawie problemu podejmowania przez spółdzielnie mieszkaniowe uchwał w sprawach zastrzeżonych do właściwości walnego zgromadzenia, w drodze pisemnego zbierania głosów, w oparciu o treść art. 15 zzzr ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Rzecznik prowadził korespondencję z Ministerstwem Rozwoju i Technologii oraz z Ministerstwem Sprawiedliwości, dotyczącą problemu podejmowania przez spółdzielnie mieszkaniowe uchwał w sprawach zastrzeżonych do właściwości walnego zgromadzenia, w drodze pisemnego zbierania głosów, w oparciu o treść art. 15 zzzr ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Oba resorty podzieliły wówczas stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich, że celem ww.

przepisu nie było stworzenie możliwości podejmowania uchwał w spółdzielniach mieszkaniowych w takim trybie, a z pewnością nie powinien on być stosowany po zakończeniu epidemii. Oba resorty były zgodne, że przepis art. 15 zzzr przedmiotowej ustawy powinien obecnie zostać usunięty z systemu prawa. Ministerstwo Sprawiedliwości pismem z dnia 29 października 2024 r. przedmiotową sprawę przekazało, zgodnie z właściwością resortową, Ministerstwu Rozwoju i Technologii (Departamentowi Mieszkalnictwa), deklarując wolę współpracy, w przypadku podjęcia przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii prac w zakresie omawianej problematyki. Niestety dotychczas omawiana regulacja nie została uchylona i nadal może stanowić podstawę do zarządzania przez spółdzielnie mieszkaniowe podejmowania uchwał w sprawach zastrzeżonych do właściwości walnego zgromadzenia w drodze pisemnej. Wszystkie negatywne dla demokracji spółdzielczej skutki takiego działania spółdzielni, opisane w wystąpieniu Rzecznika, a dostrzegane także przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii, nadal mogą zatem mieć miejsce. W ocenie Rzecznika kwestia dalszego obowiązywania art. 15 zzzr ustawy powinna zostać jak najszybciej rozstrzygnięta, bez czekania na wypracowanie nowych rozwiązań prawnych, dotyczących sposobu prowadzenia posiedzeń walnych zgromadzeń członków spółdzielni mieszkaniowej za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Rzecznik zwrócił się do Ministra Rozwoju i Technologii o pilne zainicjowanie prac legislacyjnych w przedmiotowym zakresie.

Podsekretarz Stanu Ministerstwie w piśmie z 14 lutego 2025 r. poinformował, że w Ministerstwie Rozwoju i Technologii opracowany został projekt ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz zmianie niektórych innych ustaw. Jednym z rozwiązań zawartych w projekcie jest wyłączenie stosowania przepisu art. 15 zzzr ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych wobec spółdzielni mieszkaniowych. Projekt został wpisany do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod numerem UD 193. Aktualnie prowadzone są uzgodnienia wewnętrzne projektu, po zakończeniu których zostanie on niezwłocznie skierowany do uzgodnień międzyresortowych i konsultacji publicznych.

**Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (XI.503.1.2023 z 3 lutego 2025 r.)
– w sprawie ochrony praw osób starszych.**

Ochrona praw osób starszych należy do kwestii podejmowanych na forum międzynarodowym, także w kontekście potrzeby opracowania nowej konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób starszych. Niestety obszar współpracy międzynarodowej w zakresie polityki senioralnej nie został skutecznie przypisany do zadań żadnego z organów administracji rządowej. Rezultatem tej luki jest brak aktywności Polski w debacie międzynarodowej, która może mieć również wpływ na sytuację obywateli RP. W odpowiedzi Rzecznik otrzymał

informację, że sprawy osób starszych, w tym współpracy międzynarodowej w tym zakresie, należą do właściwości Ministra do spraw Polityki Senioralnej. Po zwróceniu się do Minister ds. Polityki Senioralnej z podobnym zapytaniem, Rzecznik otrzymał informację, iż działania w zakresie współpracy z Organizacją Narodów Zjednoczonych nie zostały powierzone Minister ds. Polityki Senioralnej wprost w rozporządzeniu, określającym mandat jej działań. W celu pozyskania pogłębionej informacji, Rzecznik zwrócił się następnie do Ministra Spraw Zagranicznych, przedstawiając trudność z ustaleniem organu wiodącego w przedmiotowym obszarze oraz prośbę o powiadomienie o podejmowanych działaniach. W odpowiedzi Sekretarz Stanu w MSZ zapewnił, że Ministerstwo Spraw Zagranicznych przekazywało do Departamentu Polityki Senioralnej w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, aktualne informacje nt. stanu dyskusji dotyczącej praw osób starszych oraz zwracało się z prośbą o przekazanie wkładu do stanowiska Polski w odniesieniu do negocjowanych w Nowym Jorku dokumentów. Pomimo tych zapytań, do MSZ nie wpłynęły instrukcje z KPRM, ani stanowiska innych organów administracji rządowej w tym obszarze. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra z prośbą o analizę przedstawionego zagadnienia i rozważenie podjęcia działań mających na celu skuteczne wyznaczenie organu wiodącego w obszarze polityki senioralnej w sprawach toczących się na forum międzynarodowym.

Członek Rady Ministrów w odpowiedzi z 11 marca 2025 r. poinformował, że w związku z podniesionymi w piśmie Rzecznika problemami, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów zwróciła się do Rządowego Centrum Legislacji z prośbą o opinię. W odpowiedzi otrzymało odpowiedź, w której wskazano, że sprawy, których ma dotyczyć konwencja o prawach osób starszych, w przeważającym zakresie dotyczą działów administracji rządowej zabezpieczenie społeczne, rodzina, praca, a więc pozostających we właściwości Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Swoje działania powinien prowadzić w ścisłej współpracy z Ministrem do spraw Polityki Senioralnej.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7064.478.2024 z 03 lutego 2025 r.) – w sprawie ustawy o świadczeniu wspierającym.

1 stycznia 2024 r. weszła w życie ustawa z 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym. Wprowadziła nowe świadczenie, którego celem jest udzielenie osobom z największymi trudnościami pomocy służącej częściowemu pokryciu wydatków związanych z zaspokojeniem szczególnych potrzeb życiowych. Przysługuje ono osobie od 18. roku życia posiadającej decyzję ustalającą poziom potrzeby wsparcia od 70 do 100 punktów. Wysokość świadczenia wspierającego zależy od poziomu potrzeby wsparcia, czyli liczby przyznanych punktów i jest powiązana z wysokością renty socjalnej. Na podstawie analizy wpływających do Rzecznika Praw Obywatelskich skarg odnoszących się do rozwiązań wprowadzonych ustawą o świadczeniu wspierającym, Rzecznik zwrócił uwagę na obszary wymagające pogłębionej refleksji i podjęcia działań. Najpoważniejszym

problemem związanym z orzekaniem o poziomie potrzeby wsparcia jest kwestia długotrwałości postępowań prowadzonych przez wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności w przedmiocie rozpoznawania wniosków o wydanie decyzji. Określony ustawowo 3-miesięczny termin jest drastycznie przekraczany przez organy orzecznicze na terenie całego kraju nawet o kilkanaście miesięcy. Problem ten był już wcześniej sygnalizowany przez Rzecznika Pełnomocnikowi Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, jednakże wciąż pozostaje nierozwiązany. Długotrwałe postępowanie orzecznicze niesie za sobą także istotne konsekwencje w przypadku zbiegu prawa do świadczenia opiekuńczego opiekuna i świadczenia wspierającego osoby z niepełnosprawnością. W takiej bowiem sytuacji przewidziany na gruncie ustawowym tryb płynnego przejścia ze świadczenia opiekuńczego dla opiekuna na świadczenie wspierające dla osoby z niepełnosprawnością ulega znacznemu zakłóceniu. Konsekwencją ustalenia prawa do świadczenia wspierającego jest bowiem uchylenie z mocą wsteczną decyzji o ustaleniu świadczenia opiekuńczego. Skutkuje to pozostawianiem opiekunów, których bliski przeszedł na świadczenie wspierające, bez prawa do opłacania składek w okresie od dnia uchylenia prawa do świadczenia opiekuńczego do dnia przyznania świadczenia wspierającego. Liczne skargi kierowane do Rzecznika dotyczą także wykluczenia z dostępu do świadczenia wspierającego osób przebywających w domach pomocy społecznej i placówkach zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, o których mowa w przepisach o pomocy społecznej - szczególnie w sytuacji pobytu na zasadach komercyjnych pełnopłatnych. Materia ta, w opinii Rzecznika wymaga dodatkowej analizy obejmującej kwestie zróżnicowanego charakteru placówek opieki całodobowej, trybu przyjęcia i podstaw pobytu mieszkańców oraz zakresu wnoszonej odpłatności za pobyt. Tym bardziej, że celem świadczenia jest udzielanie osobom z niepełnosprawnością pomocy służącej częściowemu pokryciu wydatków związanych z zaspokojeniem szczególnych potrzeb życiowych. Kształt art. 5 ust. 1 u.ś.w. powoduje, że prawa osoby z niepełnosprawnością do prowadzenia niezależnego życia i dokonywania wyboru miejsca zamieszkiwania doznaje istotnego ograniczenia. Ustawa o świadczeniu wspierającym nie przewiduje możliwości złożenia przez osobę z niepełnosprawnością wniosku w formie innej niż cyfrowa. Ze skarg wpływających do Rzecznika wynika jednak, że ograniczenie to stanowi istotną barierę w korzystaniu z możliwości uzyskania wsparcia, gdyż w przypadku niektórych osób z niepełnosprawnościami brak możliwości złożenia wniosku w wersji papierowej stanowi wyzwanie, zwłaszcza z uwagi na konieczność posiadania kompetencji cyfrowych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Minister Pracy, Rodziny i Polityki Społecznej z prośbą o analizę przedstawionych uwag oraz ich uwzględnienie w celu wzmocnienia efektywności wsparcia kierowanego do osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w odpowiedzi z 10 kwietnia 2025 r. zapewnił, że wsparcie osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin stanowi jeden z priorytetów działań Rządu. Celem świadczenia wspierającego jest udzielenie osobom z największymi trudnościami w samodzielnym funkcjonowaniu pomocy służącej częściowemu pokryciu wydatków związanych z zaspokojeniem szczególnych potrzeb życiowych tych osób. Ustawa jest między innymi realizacją jednego z priorytetów Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030 przyjętej przez Radę Ministrów. W dokumencie tym zapowiedziano modyfikację systemu świadczeń dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Założono, że zostanie przygotowana zmiana dotychczasowego systemu świadczeń dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami, a pomoc zostanie uzależniona od stopnia wsparcia potrzebnego osobie z niepełnosprawnością ze strony opiekuna. Ponadto wskazano, że polityka świadczeń będzie ukierunkowana na upodmiotowienie osoby z niepełnosprawnością, tak aby wsparcie było kierowane do samej osoby. Osoba z niepełnosprawnością ma być podmiotem rozstrzygającym odnośnie do tego, jak wykorzystywane ma być otrzymywane wsparcie. Zapowiedziano także zmiany umożliwiające samodzielne decydowanie osoby z niepełnosprawnością o wyborze opiekuna. Jednocześnie ustawodawca przewidział mechanizm pozwalający na ocenę funkcjonowania ustawy oraz dokonanie niezbędnych korekt. Po zakończeniu prac, przegląd wraz z rekomendacjami zostanie przekazany do akceptacji Rady Ministrów. Poruszane przez Rzecznika problemy są analizowane w ramach przeglądu.

Ministra Sprawiedliwości (II.510.972.2021 z 10 lutego 2025 r.) – w sprawie rozstrzygnięcia sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd.

W sferze zainteresowania Rzecznika pozostają gwarancje realizacji krajowych i międzynarodowych standardów sprawiedliwego procesu, w tym wymóg rozstrzygnięcia sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd. Tematyka ta była już przedmiotem wystąpienia generalnego, w którym Rzecznik postulował uczynienie Prokuraturii Generalnej stałym reprezentantem Skarbu Państwa w postępowaniach z Rozdziału 58 k.p.k. W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości Prokurator Generalny wskazał, że ukształtowanie w ten sposób zakresu reprezentacji Skarbu Państwa prowadziłoby do znacznej modyfikacji systemowej roli Prokuraturii Generalnej, gdyż obecnie jest ona wyłącznie instytucjonalnym pełnomocnikiem Skarbu Państwa w określonych ustawowo rodzajach spraw. Problemem, na który zwrócono uwagę, jest kwestia materialnej i procesowej reprezentacji Skarbu Państwa w postępowaniach sądowych. Trafnie bowiem spostrzeżono, że Prokuratoria Generalna jest jedynie procesowym reprezentantem organu, z którego działalnością wiąże się dochodzone roszczenie – a który to organ jest materialnym reprezentantem Skarbu Państwa. Nie podważa to jednak w ocenie Rzecznika zasadności oraz konieczności dokonania istotnych zmian w zakresie właściwości sądu oraz reprezentacji Skarbu Państwa

w tymże postępowaniu. W rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego dotyczącym odszkodowania oraz zadośćuczynienia od Skarbu Państwa za niesłuszne skazanie oraz stosowanie niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania, do art. 554 k.p.k. wprowadzono nowe jednostki redakcyjne: § 2a i § 2b. Pierwszy z tych przepisów określa strony postępowania tj. wnioskodawcę, prokuratora oraz Skarb Państwa. Drugi z nich wskazuje organy, które reprezentują Skarb Państwa w postępowaniu. Są to: prezes sądu, w którym wydano ostateczne orzeczenie kończące postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności karnej, stosowania środka zapobiegawczego, środka zabezpieczającego lub zatrzymania, albo prezes sądu pierwszej instancji, w którym wydano zmienione orzeczenie, albo organ, który dokonał zatrzymania. Zestawienie powyższych regulacji może prowadzić do sytuacji, w której prezes rozpoznającego sprawę sądu będzie jednocześnie reprezentantem strony postępowania – Skarbu Państwa. Taki stan rzeczy budzi uzasadnione wątpliwości co do bezstronności zewnętrznej rozstrzygającego sprawę sądu. Dla postrzegania sądu jako bezstronnego i niezawisłego „z zewnątrz” istotne znaczenie ma brak występowania choćby pozoru lub wrażenia braku sędziowskiej niezawisłości i bezstronności. Przed dokonaną w 2019 r. nowelizacją ustawy Kodeks postępowania karnego, miały miejsce dwie istotne z perspektywy omawianego zagadnienia nowelizacje art. 554 k.p.k. Pierwsza z nich - z dnia 27 września 2013 r. w art. 554 § 3 k.p.k. wprowadzała obowiązek zawiadomienia o terminie rozprawy organu uprawnionego do reprezentowania Skarbu Państwa. Zaniechanie przez ustawodawcę określenia Skarbu Państwa jako strony skutkowało powstaniem rozbieżności w doktrynie, ponieważ spotykany był pogląd, że art. 554 § 3 k.p.k. nie dawał podstaw do określenia go jako strony postępowania. Następnie nowelizacja k.p.k. z dnia 11 marca 2016 r. całkowicie wykluczała udział Skarbu Państwa w postępowaniu odszkodowawczym z rozdziału 58 k.p.k. Dopiero nowelizacją z 2019 r. wskazano Skarb Państwa bezpośrednio jako stronę postępowania, co wiązało się z doprecyzowaniem w art. 554 § 2b k.p.k., jaki organ uprawniony jest do jego reprezentacji w rzeczonym postępowaniu. Rozwiązanie przyjęte w art. 554 § 2b pkt 1 albo 2 k.p.k., z przyczyn wskazanych powyżej, negatywnie rzutuje na postrzeganie bezstronności sądu w odbiorze społecznym. Tym samym wyrazić można wątpliwość, czy nie pozostaje ono w sprzeczności z prawem strony do rzetelnego procesu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, pomocniczo także w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC i art. 14 ust. 1 MPPOiP. Rzecznik wskazał, że ze względu na specyfikę postępowania o odszkodowanie za oczywiście niesłuszne zastosowanie środka o charakterze izolacyjnym, unormowania rozdziału 58 k.p.k. winny nie pozostawiać żadnych wątpliwości co do zewnętrznej bezstronności sądu. Tymczasem gwarancja ta, na gruncie obowiązującej regulacji, doznaje uszczerbku już z tego powodu, że może prowadzić do uzasadnionych wątpliwości i obaw odnośnie do rzeczywistej zewnętrznej bezstronności sądu. Nie ulega wątpliwości, że sędzia nie może

orzekać w sprawie, której wynikiem jest bezpośrednio zainteresowany, zaś obowiązujące unormowanie art. 554 § 2b pkt 1 albo 2 k.p.k., które dopuszcza rozstrzyganie sprawy w przedmiocie odszkodowania za niesłuszne skazanie lub niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie oraz zatrzymanie przez sąd, którego prezes jest organem reprezentującym Skarb Państwa, prowadzi do sytuacji, w której sędzia orzeka w sprawie, która go bezpośrednio dotyczy i której wynikiem może być bezpośrednio zainteresowany propozycją rozwiązania problemu zewnętrznej bezstronności sądu orzekającego w przedmiocie roszczeń wskazanych w art. 552 k.p.k., jest utworzenie oddzielnej, wyspecjalizowanej jednostki zajmującej się sprawami z zakresu rozdziału 58 k.p.k. Uwzględniając jednak charakterystykę reprezentacji materialnej Skarbu Państwa w sprawach o roszczenia odszkodowawcze z rozdziału 58 k.p.k., za najrozsądniejsze uznać należy nie tyle oddelegowanie organu do reprezentacji materialnej lub procesowej, co ukierunkowanie prac legislacyjnych na ustanowienie jednego organu rozstrzygającego sprawy z zakresu tych roszczeń. W ocenie Rzecznika rozwiązanie polegające na wydzieleniu oraz powierzeniu jednemu wydziałowi sądu rozstrzygania wszystkich spraw z zakresu odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne skazanie oraz niewątpliwie niesłuszne zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie zachowuje najwyższy standard gwarancyjności tego postępowania, z jednocześnie możliwie maksymalną redukcją problemu postrzegania bezstronności zewnętrznej sądu przy ustanowieniu procedury, w której rozstrzygać będą wyłącznie sędziowie wyspecjalizowani w tego rodzajach spraw. Przykładem takiej komórki jest Wydział ds. Lustracji – Sąd Lustracyjny, ulokowany w strukturach Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Wskazać należy, że postulowane rozwiązanie jest możliwe do zrealizowania. Na podstawie statystyk udostępnionych przez Ministerstwo Sprawiedliwości można wskazać, że skala problemu ubiegania się o odszkodowania i zadośćuczynienia z rozdziału 58 k.p.k. nie jest znaczna ze statystycznego punktu widzenia, choć dotyczy problemu szczególnie istotnego z perspektywy obywatela.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (VII.7060.1.2024 z 12 lutego 2025 r.) – w sprawie braku publikacji w Dzienniku Ustaw RP wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., SK 140/20.

Do Biura RPO wpływały skargi seniorów zaniepokojonych brakiem publikacji w Dzienniku Ustaw RP wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., SK 140/20. Sprawa ma fundamentalne znaczenie dla wysokości świadczeń emerytalnych tysięcy osób, dla których długotrwałe oczekiwanie na zabezpieczenie ich praw jest z oczywistych względów szczególnie krzywdzące i dotkliwe. W wyroku TK orzekł, że art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach w zakresie, w jakim dotyczy osób, które złożyły wniosek o przyznanie świadczeń, o których mowa w tym przepisie, przed 6 czerwca 2012 r., jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji RP. Trybunał zakwestionował mechanizm, w

ramach którego emeryci, którzy przed 6 czerwca 2012 r. zdecydowali się przejść na wcześniejszą emeryturę, otrzymywali mniejsze emerytury po osiągnięciu właściwego wieku emerytalnego – obniżane o kwotę odpowiadającą wcześniej pobranym emeryturom. Istota niekonstytucyjności polegała na zaskakiwaniu emerytów takim rozwiązaniem, gdyż w momencie przechodzenia na wcześniejszą emeryturę nie mieli oni świadomości, że po kilku latach ich świadczenia ulegną znaczącemu obniżeniu. Podwyżka i uzyskanie wyrównania wymagają jednak wzruszenia decyzji emerytalnych, co może nastąpić w szczególności poprzez wznowienie postępowania. Wznowienie postępowania nie jest jednak możliwe, dopóki wyrok TK nie wejdzie w życie, co – zgodnie z wykładnią przyjmowaną przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych – następuje w momencie ogłoszenia go w Dzienniku Ustaw. W 2024 r. Rzecznik wystąpił do Szefa KPRM z zapytaniem o podstawy odstąpienia od opublikowania wyroku TK. Z udzielonej odpowiedzi wynika, że rząd nie planuje publikacji wyroku, ale dostrzega problem, dlatego też „Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przygotowuje projekt ustawy gwarantującej ubezpieczonym prawo do świadczeń emerytalnych zgodnych ze standardem konstytucyjnym”. W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Minister Rodzin, Pracy i Polityki Społecznej z prośbą o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

- 1) na jakim etapie znajdują się prace nad wspomnianym projektem ustawy?
- 2) który departament Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej jest odpowiedzialny za jego przygotowanie?
- 3) jakie są podstawowe założenia projektu?
- 4) kiedy można się spodziewać publikacji projektu i przekazania go do uzgodnień międzyresortowych oraz konsultacji społecznych?

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 14 marca 2025 r. wskazał, iż w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej prowadzono – w porozumieniu z Ministrem Finansów oraz Zakładem Ubezpieczeń Społecznych – prace i analizy o charakterze prawnym, ekonomicznym i organizacyjnym, zmierzające do określenia optymalnego sposobu rozwiązania zarysowanego wyżej problemu. W ich następstwie, 3 marca 2025 r. wykaz prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów uzupełniono o projekt ustawy o ustalaniu wysokości emerytur z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla osób, które do 6 czerwca 2012 r. przeszły na emerytury na zasadach obowiązujących osoby urodzone przed 1 stycznia 1949 r. Celem projektowanego aktu jest uregulowanie kwestii dotyczącej stosowania art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w stosunku do osób ze wskazanych powyżej roczników w sposób pozwalający na utrzymanie zaufania obywatela do państwa, zgodny z zasadą sprawiedliwości społecznej i uwzględniający stan finansów publicznych. Przyjęcie projektu ustawy przez Radę Ministrów powinno nastąpić w III kwartale 2025 roku.

Ministra Sprawiedliwości (VII.511.19.2024 r. z 18 lutego 2025 r.) – w sprawie decyzji prezesów sądów w przedmiocie podziału czynności, skutkujących nadmiernym obciążeniem referendarzy sądowych pracą orzeczniczą.

Do Biura RPO wpływają wnioski referendarzy sądowych skarżących się na arbitralne, ich zdaniem, decyzje prezesów sądów w przedmiocie podziału czynności, skutkujące nadmiernym obciążeniem pracą orzeczniczą. Z Prawa o ustroju sądów powszechnych wynika, że jedynie sędziom i asesorum sądowym przysługuje prawo do zaskarżenia do Krajowej Rady Sądownictwa zarządzenia prezesa sądu w przedmiocie podziału czynności. A contrario takie uprawnienie nie przysługuje referendarzom sądowym. Prawo pracy zapewnia wszystkim pracownikom pewną minimalną ochronę przed niekorzystnymi zmianami zakresu obowiązków, którzy nie muszą się na nią zgodzić. Referendarze zaś niewątpliwie mają status pracownika, a mimo to nie przysługuje mu pracownicze prawo do ochrony przed arbitralną zmianą zakresu obowiązków. Konsekwencją obecnego stanu prawnego jest nietypowa sytuacja, w której pracodawca (prezes sądu) ma nieograniczoną swobodę w kształtowaniu zakresu obowiązków pracowników (referendarzy). Teoretycznie granice te wyznaczają przepisy prawa, ale są one na tyle ogólne, że i tak pozostawiają prezesowi szeroką sferę dyskrecjonalności, a ponadto w razie ich przekroczenia nie istnieje środek prawny umożliwiający kontrolę legalności zarządzenia prezesa. W przypadku zwykłego pracownika istotna zmiana zakresu jego obowiązków jest możliwa jedynie za jego zgodą, względnie bez jego, ale wówczas: pracodawca musi należycie uzasadnić wypowiedzenie zmieniające, liczyć się z ograniczeniami czy zakazami wypowiedzania umów pracownikom szczególnie chronionym, a pracownik może odwołać się od wypowiedzenia zmieniającego do sądu Pracy. Dodatkowo, choć praktyka w tym zakresie nie jest jasna, to wydaje się, że pracownicy sądu mają zapewnioną dodatkową ścieżkę odwoławczą. W przypadku przeniesienia lub zlecenia im wykonywania innej pracy przez przełożonego mają zapewnione prawo do odwołania się do kierownika organu nadzrędnego. Z powyższego wynika, że w zakresie sposobu kształtowania zakresu obowiązków służbowych referendarze nie tylko są gorzej traktowani niż sędziowie i asesory sądowi, ale także gorzej niż pracownicy sądu. W przekonaniu Rzecznika taki stan rzeczy stanowi nierówne traktowanie referendarzy względem innych pracowników. Rzecznik zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o zainicjowanie prac nad nowelizacją przepisów Prawa o ustroju sądów powszechnych poprzez zapewnienie referendarzom możliwości odwołania się od decyzji prezesa sądu w przedmiocie zmiany podziału czynności.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 28 marca 2025 r. wskazał, iż Ministerstwo Sprawiedliwości nie podziela stanowiska Rzecznika z dwóch zasadniczych powodów. Po pierwsze należy zwrócić uwagę na problematykę podziału czynności od strony materialnej i proceduralnej. W

ramach podziału czynności dokonuje się przydziału referendarza sądowego do wydziału lub wydziałów sądu, a w razie przydziału w ramach wydziału do wydzielonej sekcji również wskazanie sekcji oraz określa wskaźnik procentowy udziału w przydziale wpływających do wydziału spraw – według ściśle określonych w tym przepisie zasad. Przy tak ukształtowanych zasadach, prezes sądu nie dysponuje znacznym marginesem swobody przy dokonywaniu podziału czynności. W konsekwencji obciążenie pracą orzeczniczą, nie ma źródła w decyzjach prezesów o podziałach czynności. Po drugie, nie sposób podzielić stanowiska, że referendarzom sądowym nie przysługuje prawo odwołania od zarządzenia prezesa sądu zmienionego podziału czynności. Od zarządzenia prezesa sądu o zmianie podziału czynności, zastosowanie będzie miał art. 38 ust. 1 ustawy o pracownikach urzędów państwowych. Referendarz sądowy, w razie zmiany podziału czynności, będzie mógł się odwołać do prezesa sądu nadzrędnego. Co więcej, ponieważ przepis art. 38 ustawy o pracownikach urzędów państwowych nie zawiera żadnych wyłączeń możliwości odwołania, referendarz sądowy będzie mógł skorzystać z tej drogi nawet wówczas, gdy sędziemu albo asesorowi prawo odwołania do Krajowej Rady Sądownictwa nie przysługuje. Nie sposób zatem mówić, że sytuacja referendarzy sądowych jest gorsza niż sędziów i asesorów, a także innych grup zawodowych zatrudnionych w sądach. Podsekretarz Stanu dostrzega, iż unormowanie tej problematyki poprzez odwołanie do innych przepisów jest niedoskonałą techniką legislacyjną, której stosowanie niejednokrotnie budzi wątpliwości w praktyce. Niemniej, w aktualnym stanie prawnym, w przeddzień przygotowywanych nowych, systemowych rozwiązań w obszarze ustroju sądów powszechnych, nie ma podstaw do inicjowania prac analityczno-koncepcyjnych i następnie legislacyjnych dotyczących tej kwestii.

Ministra Cyfryzacji (VII.600.3.2023 z 18 lutego 2025 r.) – w sprawie zmiany ustawy o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli.

Na gruncie obecnie obowiązującej ustawy o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli jedyną formułą złożenia przez obywatela podpisu poparcia pod projektem tzw. inicjatywy ludowej jest formuła podpisu własnoręcznego. Taki stan rzeczy nie zaskakuje o tyle, że ustawa pochodzi sprzed ćwierćwiecza. Jednak obecnie na regulację należy patrzeć jak na legislacyjny anachronizm. Współcześnie ustawodawstwo umożliwia obywatelom kontakty z urzędami obsługującymi organy administracji publicznej np. za pośrednictwem platformy ePUAP. Tymczasem w dalszym ciągu nie ma możliwości złożenia w postaci elektronicznej podpisu poparcia pod obywatelską inicjatywą ustawodawczą. Ten stan rzeczy mógłby ulec zmianie. Podobną uwagę należy sformułować pod adresem regulacji zawartych w ustawie – Kodeks wyborczy, które przewidują konieczność zbierania własnoręcznych podpisów pod listami kandydatów czy też kandydaturami w wyborach powszechnych. Obecnie nie ma powodów, które stałyby na przeszkodzie dopuszczeniu cyfryzacji procedury

udzielania poparcia kandydatom i ich listom, pod jednym wszakże warunkiem – stworzenia bezpiecznej infrastruktury informatycznej. Powyższy postulat jest tym bardziej uzasadniony, że sam Kodeks wyborczy przewiduje rozwiązania elektroniczne w zakresie innych elementów procedury wyborczej. Wprowadzenie omawianej możliwości stworzyłoby także płaszczyznę do weryfikacji posiadanych możliwości technicznych w zakresie zabezpieczenia procesu wyborczego. Obecnie, gdy w debacie publicznej rozważa się zasadność wprowadzenia różnych wariantów głosowania elektronicznego (i-voting, e-voting), doświadczenie zbierania podpisów drogą elektroniczną byłoby nie do przecenienia przy ewentualnym podejmowaniu tak istotnych decyzji o przyszłości polskiego procesu wyborczego. Należy także dostrzec, że umożliwienie złożenia podpisu poparcia pod listą kandydatów drogą elektroniczną byłoby spójne z obowiązkiem zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami „możliwości pełnego i efektywnego uczestnictwa w życiu publicznym i politycznym, na zasadzie równości z innymi osobami”, o którym mowa w art. 29 lit. a Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169 ze zm.). Obecnie bowiem wszystkie osoby o ograniczonej mobilności mają także ograniczoną możliwość udzielenia podpisu poparcia, które to podpisy są zwyczajowo zbierane w miejscach publicznych. Warto mieć na uwadze, że aktualnie w pracach sejmowych znajduje się druk nr 556, zawierający poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy, proponujący stworzenie elektronicznej platformy służącej do obsługi procesu elektronicznego popierania list kandydatów i kandydatów wybieranych w wyborach powszechnych. Jeżeli natomiast chodzi o postulat umożliwienia składania podpisów elektronicznych pod obywatelskimi inicjatywami ustawodawczymi, to Rzecznik Praw Obywatelskich podnosił go już w przeszłości w wystąpieniach skierowanych do Prezes Rady Ministrów (wystąpienia z 31 maja 2016 r. i 2 sierpnia 2021 r.) oraz do Sekretarza stanu w Ministerstwie Cyfryzacji (wystąpienie z 27 lutego 2018 r.). Argumenty zawarte w powyższych wystąpieniach nie straciły na aktualności. Wynika to z postępującego rozwoju technologicznego współczesnych społeczeństw, coraz chętniej korzystających z rozwiązań cyfrowych w miejsce rozwiązań tradycyjnych. Nie bez znaczenia jest również fakt, że wspomniane rozwiązania cyfrowe mogłyby przyczynić się do wzrostu zainteresowania obywateli instytucjami demokracji bezpośredniej. Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o rozważenie możliwości zainicjowania wprowadzenia zarysowanych powyżej zmian w ustawie o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli, a także o przedstawienie Rzecznikowi stanowiska w tej sprawie. Dodatkowo Rzecznik poprosił o przedstawienie stanowiska w przedmiocie zasadności nowelizacji Kodeksu wyborczego w kształcie zaproponowanym w procedowanym obecnie projekcie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Cyfryzacji w odpowiedzi z 16 marca 2025 r. poinformował, że postulat dotyczący cyfryzacji inicjatywy obywatelskiej został

zgłoszony w ramach konsultacji społecznych projektu Strategia Cyfryzacji Państwa do 2035 roku przez blisko 350 osób i podmiotów. Z uwagi na sygnalizowaną przez obywateli potrzebę reformy w tym zakresie, Minister Cyfryzacji rozważa ujęcie ww. działania w jednym z celów projektu. Rozumiejąc oczekiwania i potrzeby w zakresie rozwoju cyfryzacji, Minister Cyfryzacji przewiduje podjęcie prac nad wdrożeniem rozwiązań pozwalających na elektroniczną formę realizacji działań w obszarze inicjatywy ustawodawczej, a także uchwałodawczej i składania poparcia dla kandydatów w wyborach.

Przewodniczącego Komisji Nadzwyczajnej (XI.540.14.2025 r. z 20 lutego 2025 r.) – w sprawie rozpatrzenia projektów ustaw dotyczących rynku pracy oraz cudzoziemców przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Do Biura RPO wpływają pisma od cudzoziemców uczących się w szkołach policealnych, którzy wskazują na negatywne skutki rozwiązań zawartych w projekcie ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu wyeliminowania nieprawidłowości w systemie wizowym Rzeczypospolitej Polskiej. Wnioskodawcy zgłaszają zastrzeżenia do treści przepisów przejściowych dotyczących możliwości posłużenia się świadectwem ukończenia szkoły policealnej, o której mowa w ustawie – Prawo oświatowe, jako dokumentem potwierdzającym znajomość języka polskiego w ramach postępowania o udzielenie zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE oraz postępowania w sprawie uznania cudzoziemca za obywatela polskiego. Zgodnie z projektem, do postępowania w sprawie zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, wszczętego i niezakończonego decyzją ostateczną do dnia 30 czerwca 2025 r., stosuje się przepisy ustawy o cudzoziemcach w brzmieniu dotychczasowym. Z kolei w projekcie przewidziano możliwość posłużenia się świadectwem ukończenia szkoły policealnej lub szkoły z wykładowym językiem polskim za granicą odpowiadającej szkole policealnej do dnia 30 czerwca 2025 r., jako dokumentem potwierdzającym znajomość języka polskiego na potrzeby postępowania w sprawie zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, wszczętego w okresie od dnia 1 lipca 2025 r. do dnia 30 czerwca 2026 r. W art. 15 ust. 1 projektu przewidziano, że do postępowania w sprawie uznania cudzoziemca za obywatela polskiego, wszczętego i niezakończonego decyzją ostateczną do dnia 30 czerwca 2025 r., stosuje się przepisy ustawy o obywatelstwie polskim w brzmieniu dotychczasowym. Z kolei w art. 15 ust. 2 projektu, przewidziano możliwość posłużenia się świadectwem ukończenia szkoły policealnej do dnia 30 czerwca 2025 r., jako dokumentem potwierdzającym znajomość języka polskiego na potrzeby postępowania w sprawie uznania cudzoziemca za obywatela polskiego, wszczętego w okresie od dnia 1 lipca 2025 r. do dnia 30 czerwca 2026 r. W kontekście powyższego należy zauważyć, że z powodu różnej długości nauki w szkołach policealnych, niektórzy cudzoziemcy nie będą mogli użyć świadectwa ukończenia takiej szkoły jako dowodu

znajomości języka polskiego przy ubieganiu się o pobyt rezydenta długoterminowego UE lub o uznanie za obywatela polskiego, choć było to możliwe zgodnie z przepisami obowiązującymi w momencie rozpoczęcia nauki. Rozwiązania przewidziane w projekcie niekorzystnie wpłyną zatem na sytuację cudzoziemców, którzy niekiedy zainwestowali duże środki finansowe w naukę licząc na to, że świadectwo ukończenia szkoły policealnej będzie też mogło potwierdzić ich znajomość języka polskiego. Omawiane przepisy przejściowe nie dają cudzoziemcom możliwości użycia świadectwa ukończenia szkoły policealnej po dniu 30 czerwca 2025 r. w celu potwierdzenia znajomości języka polskiego, choć było to możliwe w momencie rozpoczęcia kształcenia. Powyższe budzi wątpliwości z punktu widzenia zgodności z zasadą ochrony interesów w toku, wywodzoną z zasady ochrony zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Przewodniczącego z prośbą o rozważenie i uwzględnienie przedstawionych uwag w pracach nad projektem ustawy.

Minister Zdrowia (III.7044.36.2023 z 20 lutego 2025 r.) – w sprawie outsourcingu świadczeń zdrowotnych w wybranych szpitalach z terenu województwa podkarpackiego.

Rzecznik Praw Obywatelskich zapoznał się z informacją o wynikach kontroli „Zjawisko pozornego outsourcingu świadczeń zdrowotnych w wybranych szpitalach z terenu województwa podkarpackiego” Najwyższej Izby Kontroli, w szczególności odnoszącą się do systemowych problemów związanych z zatrudnianiem kadry medycznej na podstawie umów cywilnoprawnych. Opisane w Wynikach Kontroli okoliczności dotyczą nieprawidłowości występujących w kontrolowanych podmiotach, tj. Centrum Medycznym w Ł., Szpitalu Specjalistycznym w J., Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w K. oraz Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w P. Celem przeprowadzenia kontroli było zbadanie zjawiska pozornego outsourcingu świadczeń zdrowotnych, tj. zjawiska zawierania przez podmioty lecznicze umów cywilnoprawnych z podmiotami zewnętrznymi, których przedmiotem jest realizacja świadczeń zdrowotnych w tych szpitalach przez ich etatowych pracowników. NIK stwierdził, że w pełni zasadna pozostaje konieczność ustawowego przeciwdziałania zjawisku pozornego outsourcingu świadczeń zdrowotnych, które to wystąpiło w czterech z pięciu skontrolowanych szpitali z terenu województwa podkarpackiego. Tym samym Prezes NIK podtrzymał ustalenia z poprzednich kontroli, które to wskazują, że zjawisko pozornego outsourcingu świadczeń zdrowotnych może być powszechne w skali całego kraju. Zgodzić się przy tym należy ze stanowiskiem, że braki w strukturze kadry medycznej nie mogą być kompensowane poprzez naruszanie przepisów prawa, w tym prawa pracy i ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W kolejnym wystąpieniu pokontrolnym Prezesa NIK opublikowanym w dniu 30 grudnia 2024 r. dotyczącym wyników kontroli

Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego Samodzielnego Publicznego Zakładowi Opieki Zdrowotnej w P. za lata 2022-2023 r., przeprowadzonej przez Delegaturę w Rzeszowie NIK, zwrócono uwagę na problem czasu pracy lekarzy. Powołane przez Prezesa NIK ustalenia jednoznacznie wiążą się również z informacjami o wynikach kontroli P/22/048, które stanowiły podstawę do poprzednich wystąpień generalnych Rzecznika wskazanych na wstępie. Wówczas stwierdzono, że w trzech szpitalach spośród 22 skontrolowanych, nie zapewniono należyte bezpieczeństwo zdrowia pacjentów, jak i lekarzy. Dopuszczono wówczas do pełnienia przez lekarzy zatrudnionych na umowach cywilnoprawnych kilkudniowych, nieprzerwanych dyżurów, a tym samym nie zapewniono im właściwego odpoczynku, z uwagi na ograniczenie prawa do co najmniej 11 godzin nieprzerwanego odpoczynku wyłącznie do pracowników podmiotów leczniczych. Jak zasadnie wskazał więc Prezes NIK, poza sferą regulacji prawa pracy, przez którą należy rozumieć również ww. ustawę o działalności leczniczej, pozostaje wykonywanie świadczeń przez pracowników medycznych w ramach umów cywilnoprawnych, a także prywatnie. Zgodzić się należy również ze stwierdzeniem, że wystąpienie niekorzystnego zdarzenia w postaci błędu lekarskiego, śmierci lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu pacjenta czy też samego lekarza będzie powodować poważną odpowiedzialność odszkodowawczą dla publicznych podmiotów leczniczych korzystających ze świadczeń kadry medycznej niezwiązanej szczególnymi przepisami ustawy - Kodeks pracy oraz ustaw branżowych, w tym ustawy o działalności leczniczej. Rzecznik zwrócił się do Ministra Zdrowia z prośbą o przedstawienie stanowiska w kwestii możliwości podjęcia stosownych działań legislacyjnych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 4 marca 2025 r. poinformował, że z uwagi na obserwowany od lat deficyt kadr medycznych, będący jedną z istotnych przyczyn nadmiernego wydłużania czasu pracy personelu medycznego, w tym lekarzy, wydaje się właściwym pozostawienie obowiązujących przepisów prawa gwarantujących pewną ograniczoną obowiązującymi już regulacjami elastyczność w zakresie dopuszczalnych rozwiązań normujących kształtowanie stosunków prawnych łączących szpital z lekarzami i innymi osobami wykonującymi zawód medyczny. Kierownik podmiotu leczniczego i osoba wykonująca zawód medyczny, zawierając umowę o pracę czy też umowę cywilno-prawną na realizację świadczeń zdrowotnych, są zobowiązani do przestrzegania powszechnie obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa, normujących w szczególności czas pracy pracowników podmiotów leczniczych, określających zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym, ale również są zobowiązani do respektowania obowiązujących lekarzy i pielęgniarki zasad wykonywania zawodu. Obowiązujące przepisy prawa dopuszczają zatrudnianie w podmiocie leczniczym lekarzy oraz innych osób wykonujących zawody medyczne, zarówno na podstawie umów o pracę, jak i umów cywilnoprawnych. Decyzja i wybór nie tylko w zakresie miejsca pracy, ale również

podstawy zatrudnienia, została pozostawiona woli stron danego stosunku prawnego. Nie oznacza to oczywiście, że obecne przepisy prawa umożliwiają zupełną dowolność w kształtowaniu stosunków prawnych łączących osoby wykonujące zawód medyczny z podmiotami leczniczymi. Również kierownik podmiotu leczniczego, który decyduje się na zawarcie z lekarzem, ale także inną osobą wykonującą zawód medyczny, umowy, na podstawie której będzie wykonywana praca, powinien w taki sposób kształtować postanowienia tej umowy, aby z jednej strony zapewnić prawidłowe funkcjonowanie podmiotu leczniczego, z drugiej zaś–umożliwić osobie wykonującej zawód medyczny takie wykonywanie pracy, aby było zapewnione bezpieczeństwo pacjentów, jak i osób świadczących pracę. W Ministerstwie nie są prowadzone prace legislacyjne zmierzające do wprowadzenia przepisów regulujących czas pracy osób wykonujących zawód medyczny zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych.

Minister Edukacji (XI.816.3.2015 z 27 lutego 2025 r.) – w sprawie nauczania języka narodowego jako języka mniejszości.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich od lat wpływają skargi przedstawicieli mniejszości, z których wynika, że mierzą się oni z problemem braków w zaopatrzeniu w podręczniki oraz inne materiały edukacyjne. Obecny system wydawania podręczników oraz innych materiałów edukacyjnych do nauczania języków mniejszości narodowych i etnicznych, języka regionalnego oraz innych przedmiotów służących zachowaniu tożsamości mniejszości nie stwarza dogodnych warunków umożliwiających zapewnienie niezbędnych potrzeb edukacyjnych mniejszości. Warto przypomnieć, że z wiążących Polskę zobowiązań międzynarodowych, w szczególności art. 8 Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, oraz art. 12 i art. 14 Konwencji Ramowej o ochronie mniejszości narodowych, wynika proaktywna rola państwa polegająca na zapewnieniu możliwości realizacji prawa mniejszości do nauki własnego języka oraz innych przedmiotów pozwalających podtrzymać własną tożsamość kulturową, w tym poprzez zapewnienie odpowiednich pomocy naukowych. Polska jest zobowiązana do udostępniania oświaty w językach mniejszościowych i języku regionalnym na poziomach przedszkolnym, podstawowym i średnim oraz do podjęcia kroków w celu zapewnienia nauczania historii i kultury, której odpowiada dany język. Aby nauczanie języków mniejszościowych oraz nauka w tych językach w ogóle były możliwe, państwo musi zabezpieczyć niezbędne środki finansowe na ten cel, a także zapewnić odpowiednią kadre pedagogiczną i pomoce naukowe. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o udzielenie informacji na temat podejmowanych i planowanych działań resortu edukacji w celu zapewnienia uczniom i uczennicom należącym do mniejszości narodowych i etnicznych i społeczności posługującej się językiem regionalnym dostępu do podręczników oraz innych materiałów edukacyjnych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji w odpowiedzi z 30 kwietnia 2025 r. poinformowała, że Minister Edukacji nie inicjuje działań związanych z opracowaniem i przygotowaniem podręczników, a wyłącznie dopuszcza je do użytku szkolnego, przy czym w przypadku podręczników dla mniejszości narodowych, etnicznych i społeczności posługującej się językiem regionalnym oraz innych materiałów edukacyjnych dla mniejszości, Minister Edukacji udziela wsparcia w postaci finansowania wydania podręcznika lub materiału edukacyjnego w nakładzie odpowiadającym potrzebom szkół. Podręczniki, w tym podręczniki przeznaczone dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, są dopuszczane do użytku szkolnego na wniosek podmiotu posiadającego autorskie prawa majątkowe do podręcznika. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania podejmuje działania w celu zapewnienia dostępu do podręczników na potrzeby szkół i placówek, które realizują zadania podtrzymywania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej. Działania te polegają m.in. na określeniu trybu i przeprowadzaniu procedury dopuszczania tych podręczników do użytku szkolnego, powoływaniu rzeczoznawców z zakresu języków mniejszości i języka regionalnego, a także dofinansowywaniu opracowania, wydania i dystrybucji podręczników.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7060.705.2024 z 3 marca 2025 r.) – w sprawie braku uwzględniania jako pracy górniczej i pracy górniczej zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym – pracy wykonywanej pod ziemią w przedsiębiorstwach i innych podmiotach, wykonujących dla kopalń określone prace, w sytuacji braku bezpośredniej umowy łączącej taki podmiot z kopalnią.

Zgodnie z przyjętą wykładnią przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych świadectwo wykonywania pracy górniczej pod ziemią czy też pracy górniczej zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym, wystawia pracodawca, przy czym pracodawca niebędący kopalnią, jest uprawniony do poświadczenia pracy górniczej tylko wtedy, gdy zalicza się do przedsiębiorstw lub innych podmiotów wykonujących dla tych kopalń, określone w tych przepisach prace górnicze. W związku powyższym badając uprawnienia emerytalne Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustala czy świadectwo pracy górniczej pod ziemią wystawił podmiot uprawniony do potwierdzenia wykonywania pracy oraz posiadający ewidencję czasu pracy, która spełnia wymagania rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie sposobu ewidencjonowania przez pracodawców okresów zatrudnienia na stanowiskach, na których okresy pracy górniczej zalicza się w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury oraz na niektórych innych stanowiskach pracy górniczej. W ocenie organu rentowego pracodawcę danego pracownika powinna łączyć z kopalnią umowa dotycząca wykonania określonych robót na rzecz tej kopalni. W zakresie ustaleń dotyczących potwierdzenia uprawnienia do wystawienia zaświadczenia o pracy górniczej, w

ocenie organu rentowego, mieści się zatem podstawa prawno-umowna do wykonywania określonych prac na rzecz kopalń. Przy załatwianiu konkretnej sprawy emerytalnej, oddziały ZUS ustalają w szczególności, jaki podmiot i w jakich okresach ma zawartą z konkretnymi kopalniami umowę na wykonywanie robót górniczych na rzecz tych kopalń. Zakres zadawanych pytań oraz pozyskiwanych informacji w ramach prowadzonego postępowania wyjaśniającego zależy od indywidualnego stanu faktycznego w sprawie emerytalnej. Zgodnie z przyjętą przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wykładnią pracownikowi zatrudnionemu w podmiocie, którego nie łączyła z kopalnią żadna umowa dotycząca wykonania określonych robót na rzecz kopalni, organ rentowy nie uwzględni pracy górniczej pod ziemią, czy pracy górniczej wykonywanej w wymiarze półtorakrotnym w myśl ustawy emerytalnej, gdyż w ocenie organu rentowego, jego pracodawca nie ma legitymacji prawnej do potwierdzenia takiej pracy. Taki pracownik nie był bowiem pracownikiem kopalni lub przedsiębiorstwa budowy kopalń, jak również nie był pracownikiem przedsiębiorstwa lub innego podmiotu wykonującego określone roboty górnicze na rzecz kopalń na podstawie umowy łączącej taki podmiot z kopalnią. W praktyce jednak występują sytuacje, w których pracodawcą dla określonego pracownika jest podmiot, który nie ma bezpośredniej umowy zawartej z kopalnią. Możemy tu mieć do czynienia m.in. z firmami, które mają zawarte umowy podwykonawstwa z firmą wykonującą określone prace na rzecz kopalni na podstawie zawartej umowy z tą kopalnią, bądź firmami wchodzącymi w skład konsorcjum wykonującego określone prace na rzecz kopalni, bądź firmami, które nie mają z kopalniami umów na wykonywanie robót, ale „udostępniają” swoich pracowników firmom, która mają zawarte umowy z kopalniami. W takim przypadku danemu wnioskodawcy przy ustalaniu uprawnień emerytalnych ZUS uwzględni jedynie zwykły okres zatrudnienia. W ocenie organu rentowego sam fakt wykonywania przez pracownika pracy pod ziemią nie jest w takim przypadku wystarczający dla celów uwzględnienia pracy górniczej lub pracy górniczej zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym. Zróżnicowane traktowanie okresów pracy górniczej pod ziemią w zależności do posiadania przez pracodawcę umowy z kopalnią stanowi naruszenie zasady równości określonej w 32 ust. 1 Konstytucji RP. O zaliczeniu okresów pracy górniczej winien decydować charakter danej pracy (cecha relewantna), szczególne warunki takiej pracy, nie zaś wymóg posiadania umowy pracodawcy z kopalnią. Jak zauważył Sąd Apelacyjny w Katowicach przywołana regulacja prawna, odczytywana wprost, nie przystaje do aktualnych realiów tak w zakresie podmiotów prowadzących działalność stricte górniczą czyli nakierowaną na wydobywanie kopalin jak i w zakresie podmiotów świadczących usługi dla tak rozumianego górnictwa. Od czasu wejścia w życie tych przepisów zmieniło się bowiem wiele, w tym przede wszystkim struktura podmiotów prowadzących działalność stricte górniczą lub świadczących usługi

dla górnictwa. Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił do Minister o zajęcia stanowiska w sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w odpowiedzi z 22 kwietnia 2025 r. poinformował, że 19 lutego 2025 r. odbyło się posiedzenie Podkomisji Stałej do spraw Sprawiedliwej Transformacji, podczas którego przedstawiciele pracodawców i związków zawodowych branży górnictwa węgla brunatnego podnieśli kwestię emerytur górniczych dla pracowników firm okołogórniczych zatrudnionych w zakładach górniczych. Podniesiono również kwestię legitymacji do wystawiania zaświadczeń o pracy górniczej i identyfikacji podmiotów, które wykonują określoną pracę na rzecz kopalń lub dla tych kopalń. W trakcie tego posiedzenia Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przedstawiło kierunek zmian, które powinny być przeprowadzone w dotychczasowej praktyce ZUS odnośnie kwestii pracy górniczej pracowników firm „okołogórniczych”. Zmiany te mają dotyczyć sposobu identyfikacji podmiotów wykonujących pracę na rzecz podmiotów górniczych, legitymacji podmiotów do wystawiania zaświadczeń o pracy górniczej i oceny tych zaświadczeń przez organ rentowy pod względem legalności, kompletności i wiarygodności. W kwestii dotyczącej wystawiania świadectwa pracy górniczej, zdaniem MRPiPS, świadectwo to ma prawo i obowiązek wystawić każdy pracodawca zatrudniający pracownika do wykonywania pracy górniczej, w znaczeniu, w jakim jest ona zdefiniowana w ustawie o emeryturach i rentach z FUS. Zatem pracodawcy zatrudniający pracowników do wykonywania pracy górniczej mają obowiązek ewidencjonowania tej pracy, wystawiania i uzupełniania kart ewidencyjnych i na tej podstawie stosownych zaświadczeń. Wynika to z przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz treści upoważnienia do wydania rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie sposobu ewidencjonowania przez pracodawców okresów zatrudnienia na stanowiskach, na których okresy pracy górniczej zalicza się w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury, oraz na niektórych innych stanowiskach pracy górniczej. W odniesieniu do oceny przez ZUS zaświadczeń pod względem legalności, kompletności i wiarygodności, to należy zaznaczyć, że ZUS obowiązany jest w każdym przypadku do badania świadectwa pracy górniczej oraz przeprowadzenia oceny takiego dowodu pod wskazanymi względami.

Szefa Krajowego Biura Wyborczego (VII.602.90.2024 z 5 marca 2025 r.) – w sprawie kontroli dostępności lokali wyborczych dla wyborców z niepełnosprawnościami.

Mając na uwadze wyniki kontroli przeprowadzonej przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, a także inne sygnały wpływające do RPO, Rzecznik zwrócił uwagę na kwestie, które – w ocenie Rzecznika – winny stać się przedmiotem ponownej analizy. Podczas kontroli sprawdzano spełnienie wymogów dostępności określonych w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury w sprawie lokali obwodowych komisji

wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych. Kontrola objęła 487 lokali wyborczych na terenie całego kraju. Jedynie w przypadku 14% kontrolowanych lokali nie wykryto żadnego naruszenia przepisów rozporządzenia. Kontrola wykazała potrzebę przywiązywania większej wagi do kwestii przygotowania lokalu wyborczego przez wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. W wielu przypadkach komisjom nie zapewniono odpowiedniej infrastruktury i narzędzi do przeprowadzenia głosowania w sposób zgodny z wymogami prawnymi. Wyniki kontroli wskazują również na konieczność intensyfikacji działań szkoleniowych wobec członków obwodowych komisji wyborczych, gdyż ich przygotowanie w zakresie warunków dostępności lokalu dla osób z niepełnosprawnościami nie jest wystarczające. Konieczne jest przeformułowanie obowiązujących przepisów rozporządzenia, tak by były one w pełni zrozumiałe dla członków komisji. Przepisy rozporządzenia należy uzupełnić o kilka unormowań, na których brak zwracają uwagę osoby z niepełnosprawnościami. Chodzi m.in. o konieczność dostosowania okolic lokalu wyborczego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Istotne jest także uwzględnienie potrzeb wyborców z niepełnosprawnościami innymi niż niepełnosprawność ruchu lub niedowidzenie. Do Rzecznika Praw Obywatelskich docierają sygnały pochodzące od osób z niepełnosprawnościami o trudnościach związanych z poruszaniem się i zapoznawaniem się z informacjami i materiałami prezentowanymi na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej. Przede wszystkim organizacje społeczne współpracujące z Rzecznikiem wskazują, że układ symboli umiejscowionych na górze ekranu, mających ułatwiać poruszanie się po stronie osobom z niepełnosprawnością nie jest intuicyjny. Dużą trudność osoby z niepełnosprawnością identyfikują również w zakresie odnalezienia jednego z najważniejszych – z punktu widzenia wyborcy ze szczególnymi potrzebami – dokumentu, tj. „Informacji o uprawnieniach wyborców z niepełnosprawnością”, który stanowi kompendium wiedzy o uprawnieniach, jakie przysługują tej grupie osób. Rzecznik zasugerował rozważenie umieszczenia na stronie Państwowej Komisji Wyborczej odpowiednio oznaczonej zakładki przeznaczonej dla wyborcy z niepełnosprawnością, pod którą zebrane byłyby wszystkie informacje aktualnie umieszczone w różnych miejscach. Ponowić również trzeba postulat dotyczący konieczności przetłumaczenia „Informacji o uprawnieniach wyborców z niepełnosprawnością” na Polski Język Migowy. Istotnym udogodnieniem, na które wskazuje środowisko osób z niepełnosprawnościami, a które w opinii Rzecznika powinno zostać wdrożone, jest tłumaczenie na Polski Język Migowy oraz sformułowanie w tekście łatwym do czytania i zrozumienia instrukcji głosowania. Rzecznik zwrócił się do Szefa Krajowego Biura Wyborczego z prośbą o analizę przedstawionych wyżej kwestii, oraz poinformowanie o działaniach, które zmierzać będą do zapewnienia jak najszerszej dostępności informacji dotyczących procesu wyborczego dla wyborców z niepełnosprawnościami.

Szef Krajowego Biura Wyborczego w piśmie z 14 marca 2025 r. przekazał, iż procedura dotycząca dokonania przez członków obwodowych komisji wyborczych kontroli wyznaczonych lokali wyborczych, pod kątem bezwzględnego spełniania wszystkich warunków, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury, jest każdorazowo szczegółowo opisywana i podkreślana w wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych. Zarówno PKW, jak i KBW podejmują przewidziane w prawie działania mające na celu właściwe przeszkolenie obwodowych komisji wyborczych. Obwodowe Komisje wyborcze nie są jednak fachowymi organami, a przepisy prawa nie wymagają od ich członków wcześniejszego przygotowania, w szczególności w zakresie znajomości prawa wyborczego. Szef KBW zadeklarował, że zostanie dokonana szczegółowa analiza strony internetowej pod kątem jej dostępności dla osób z niepełnosprawnością, w tym w zakresie uwag zgłoszonych przez Rzecznika.

Ministra Rozwoju i Technologii (IV.511.105.2020 z 7 marca 2025 r.) – w sprawie uprawnień kontrolnych członków spółdzielni mieszkaniowych.

Na tle wpływających do Rzecznika skarg ujawnił się problem, który może wskazywać, że w obowiązującym stanie prawnym członkowie spółdzielni mają utrudnioną możliwość korzystania z praw informacyjnych - w aspekcie prawa do otrzymania odpisów określonych dokumentów spółdzielni mieszkaniowej co negatywnie wpływa na gwarantowaną konstytucyjnie możliwość kontroli organów spółdzielni. Zgodnie z art. 18 § 2 ust. 3 Prawa spółdzielczego, członek spółdzielni ma prawo otrzymania odpisu statutu i regulaminów, zaznajamiania się z uchwałami organów spółdzielni, protokołami obrad organów spółdzielni, protokołami lustracji, rocznymi sprawozdaniami finansowymi, umowami zawieranymi przez spółdzielnię z osobami trzecimi, z zastrzeżeniem art. 8 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, zgodnie, z którym członek spółdzielni mieszkaniowej ma prawo otrzymania odpisu statutu i regulaminów oraz kopii uchwał organów spółdzielni i protokołów obrad organów spółdzielni, protokołów lustracji, rocznych sprawozdań finansowych oraz faktur i umów zawieranych przez spółdzielnię z osobami trzecimi. Jak zauważono w wyroku Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2010 r. (sygn. I CNP 16/10), wzajemna relacja obu przywołanych unormowań jest taka, że członkom spółdzielni mieszkaniowych przysługuje uprawnienie dalej idące niż członkom innych typów spółdzielni, tj. mogą oni nie tylko zaznajamiać się z umowami zawieranymi przez spółdzielnię z osobami trzecimi, ale także mogą skutecznie żądać otrzymania kopii takich umów. Analogicznie uznać należy, że w ramach owego dalej idącego uprawnienia – spółdzielnia mieszkaniowa ma także obowiązek udostępnić członkowi na jego żądanie - kopie uchwał organów spółdzielni i protokołów obrad organów spółdzielni, protokołów lustracji, rocznych sprawozdań finansowych oraz faktur. Jednakże, jak wynika z art. 18 § 3 Prawa spółdzielczego, spółdzielnia może odmówić członkowi wglądu do umów zawieranych z osobami trzecimi, jeżeli naruszałoby to prawa tych osób lub jeżeli istnieje uzasadniona obawa, że członek

wykorzysta pozyskane informacje w celach sprzecznych z interesem spółdzielni i przez to wyrządzi spółdzielni znaczną szkodę. Odmowa powinna być wyrażona na piśmie. Członek, któremu odmówiono wglądu do umów zawieranych przez spółdzielnię z osobami trzecimi, może złożyć wniosek do sądu rejestrowego o zobowiązanie spółdzielni do udostępnienia tych umów. Wniosek należy złożyć w terminie siedmiu dni od dnia doręczenia członkowi pisemnej odmowy. Rzecznik zauważył jednak, że analiza orzecznictwa sądów powszechnych wykazała, iż panuje zamieszanie interpretacyjne na gruncie wykładni art. 18 § 3 Prawa spółdzielczego, co do możliwości poddania pod kontrolę sądu rejestrowego odmowy udostępnienia członkowi spółdzielni dokumentów wymienionych w art. 18 § 2 pkt 3 Prawa spółdzielczego i art. 8 ust. 1 i 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, nie będących umowami, a także zakresu stosowania art. 18 § 3 pr. sp. regulującego skutki przekroczenia ustawowego terminu złożenia wniosku do sądu rejestrowego. Skoro zatem w praktyce stosowania przepisów, które z założenia mają gwarantować realizację określonych praw przyznanych członkom spółdzielni mieszkaniowych, występuje niejednolitość poglądów w sferze ich wykładni, to oczywistym jest, że stan taki negatywnie oddziałuje na sferę uprawnień tych osób. Rzecznik opowiada się za takim uregulowaniem omawianych zagadnień, które w sposób nie budzący sporów zapewni członkom możliwość realnego wpływu na funkcjonowanie spółdzielni, poprzez jednoznaczne określenie trybu realizacji praw informacyjnych członka spółdzielni, z którymi skorelowany jest obowiązek spółdzielni mający na celu ułatwienie i uproszczenie inicjatywy kontroli spółdzielni przez jej członków, co zostało wyraźnie wyeksponowane w uzasadnieniu do ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Powyższe postulaty dla swej pełnej realizacji wymagają odpowiedniego uproszczenia obowiązujących regulacji, tzn. uregulowanie wprost w ustawie o spółdzielniach mieszkaniowych, bez ogólnego odsyłania do art. 18 § 3 Prawa spółdzielczego, w jakiej sytuacji członek może wystąpić do sądu rejestrowego o zweryfikowanie stanowiska spółdzielni w sprawie odmowy udostępnienia dokumentów wymienionych w art. 81 ust. 1 i 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, a także w jakim ustawowo określonym terminie takie uprawnienie może być zrealizowane. Zasadnym byłoby również rozważenie wprowadzenia obowiązku informowania przez spółdzielnię mieszkaniową w piśmie odmawiającym udostępnienia członkowi kopii dokumentów o trybie i terminie poddania odmowy kontroli sądu. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra Rozwoju i Technologii z prośbą o rozważenie podjęcia stosownych prac legislacyjnych w omawianym zakresie.

Ministra Sprawiedliwości (WZF.7040.17.2024 z 9 marca 2025 r.) – w sprawie dodatków za wysługę lat oraz dodatku służbowego funkcjonariuszy Służby Więziennej.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęło pismo od Rady Krajowej Sekcji Służby Więziennej NSZZ Solidarność w sprawie naliczania i wypłaty dodatków za wysługę lat oraz dodatku służbowego, o których mowa w § 2 ust. 2 w zw. z § 9 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie dodatków o charakterze stałym do uposażenia zasadniczego funkcjonariuszy Służby Więziennej. W ocenie Wnioskodawców, regulacja ta dyskryminuje funkcjonariuszy, którym w związku z nowelizacją ustawy o Służbie Więziennej równolegle doliczono nowe okresy uwzględniane przy ustalaniu wysokości dodatku za wysługę lat. W opisywanej sprawie problem sprowadza się do tego, że zmiany dotyczące art. 58 ust. 2 ustawy o Służbie Więziennej, w zakresie rozszerzenia okresów zaliczanych do dodatku stażowego za wysługę lat, zostały wprowadzone równolegle z podwyżkami, a wysokość dodatku za wysługę lat została powiązana z dodatkiem służbowym określonym w § 6 pkt 2 rozporządzenia. Z relacji zainteresowanych wynika, że w przypadku gdy funkcjonariuszowi zwiększono dodatek za wysługę, to zwiększenie to wliczone zostało na poczet kwoty określonej w § 6 pkt 2 rozporządzenia. Powiązanie dodatku za wysługę lat z dodatkiem służbowym spowodowało jego obniżenie dla starszych stażem funkcjonariuszy, którym nie był on dotychczas zaliczany, tak jak innym funkcjonariuszom służb mundurowych podległych MSWiA. Powiązanie dodatku służbowego z wysługą lat np. za studia wyższe oraz wcześniejszą pracą „w cywilu” bądź służby w innej formacji spowodowało, że funkcjonariusze z niższym stażem i doświadczeniem oraz kwalifikacjami uzyskali wyższy dodatek służbowy w porównaniu z funkcjonariuszami posiadającymi dłuższy staż służby, większe doświadczenie i kwalifikacje zawodowe. Poprzez wprowadzenie tego mechanizmu krzywdzącego doświadczonych funkcjonariuszy zniekształcona została idea dodatku służbowego, gdyż nie został on połączony z wartościami motywacyjnymi, o których mowa w § 5 rozporządzenia, a z wysługą, co w konsekwencji mogło doprowadzić do nierównego traktowania funkcjonariuszy Służby Więziennej ze względu na wiek. Wydaje się, że w niniejszej sytuacji dodatek służbowy powinien być obliczony według zasad i kryteriów jednakowo dla wszystkich funkcjonariuszy, a dodatek za wysługę lat odrębnie – bez łączenia z dodatkiem służbowym. Wskazać także należy, że wliczenie „z urzędu” dotychczas niewliczonych okresów służby, nastąpiło bez zgody funkcjonariuszy. W ocenie zainteresowanych stanowiło to niezgodne z prawem działanie kolidujące bezpośrednio z treścią § 2 ust. 2 rozporządzenia. Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił do Ministra z prośbą o odniesienie się do przedstawionego problemu i rozważenie zmiany przepisów w podnoszonym zakresie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 8 kwietnia 2025 r. wskazała, iż aktualnie rozważana jest koncepcja, która pozostawałaby w związku z zakładanym wprowadzeniem kolejnego tzw. Programu modernizacji Służby Więziennej. Opracowując założenia do programu modernizacji Służby

Więziennej dotyczącego lat 2026-2029, Dyrektor Generalny Służby Więziennej przedstawił propozycję ujęcia w projektowanym Programie przedsięwzięcia pod nazwą „Systemowe rozwiązanie realizacji podwyżek funkcjonariuszy z 2022 roku, w związku z zasadami wynikającymi z wejścia w życie ustawy z 17 grudnia 2021 roku o ustanowieniu „programu modernizacji Służby Więziennej w latach 2022-2025” wprowadzającej zmiany do art. 58 ustawy o Służbie Więziennej”. Celem przedmiotowego przedsięwzięcia byłoby pozyskanie środków budżetowych niezbędnych do sfinansowania skutków wynikających ze zmiany art. 58 ustawy o Służbie Więziennej według nowych zasad. tj. obok doliczenia pracy cywilnej przed służbą do dodatku za wysługę lat, nastąpiłoby przyznanie czynnym na dzień 1 stycznia 2026 r. funkcjonariuszom dodatku służbowego w wysokości 416 zł. Należy przy tym zaznaczyć, że podane wcześniej koszty ww. przedsięwzięcia dotyczą wyrównania dodatków służbowych określonych § 6 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości funkcjonariuszom pozostającym w służbie. W przypadku funkcjonariuszy zwolnionych ze służby po dniu 1 stycznia 2022 roku, prognozowany skutek dla tej grupy wynosi ok 174 mln zł w 1 roku budżetowym oraz ok. 61 mln w kolejnych latach budżetowych.

Ministra Sprawiedliwości (VII.519.5.2024 z 9 marca 2025 r.) – w sprawie delegacji prokuratorów.

Od wielu lat do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi prokuratorów delegowanych do innych jednostek organizacyjnych prokuratury wbrew swojej woli, nierzadko do miejsc odległych od miejsc zamieszkania, co nie tylko poważnie zakłóca ich życie osobiste i rodzinne, ale niekiedy także negatywnie odbija się na sprawności prowadzonych postępowań przygotowawczych, zwłaszcza kiedy są od nich nagle odrywani w celu odbycia niespodziewanej delegacji. Z aktualnym modelem delegacji prokuratorów wiążą się cztery problemy. Po pierwsze, oba tryby mogą być wykorzystywane przez prokuratorów przełożonych do faworyzowania określonych osób przez delegowanie do jednostek uchodzących za bardziej prestiżowe czy mniej obłożone sprawami, a także do nieuzasadnionego wpływania na przebieg określonych śledztw przez oddelegowywanie do nich osób, które mogą je poprowadzić w pożądanym przez przełożonego kierunku. Po drugie, w obu trybach prokurator może być uznaniowo odwołany z delegacji, niezależnie od wyników merytorycznych swojej pracy. Tryb delegacji z art. 106 Prawa o prokuraturze nie określa przesłanek delegowania, nie wymaga od prokuratora przełożonego uzasadnienia decyzji, nie przewiduje też żadnej jej kontroli. Decyzja o delegowaniu jest więc całkowicie uznaniowa, co rodzi wysokie ryzyko arbitralności. Z kolei odwołanie z delegacji ograniczone jest przesłankami, ale nie zapobiegają one skutecznie nadużywaniu tego instrumentu, skoro decyzja nadal nie wymaga uzasadnienia ani nie podlega żadnej kontroli. Szczególnie problematyczny jest brak wymogu uzasadnienia, który powoduje, że dochodzi do sytuacji, w których prokuratorzy przełożeni przy podejmowaniu decyzji o delegowaniu odwołują się do ogólnikowych, niewiele

znaczących formuł typu „decyzja usprawni organizację i technikę pracy” albo „decyzja korzystnie wpłynie na toczące się w jednostce postępowania przygotowawcze”. Po czwarte, regulacja z § 56 ust. 1 pkt 1 Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury ma szcątkowy charakter. Przepis stanowi jedynie ogólnie, że prokuratorzy pełniący funkcje kierownicze „dbają o dobór odpowiednich kadr”, z czego w praktyce wywodzi się kompetencję do przenoszenia prokuratorów między komórkami organizacyjnymi danej jednostki prokuratury. Taka interpretacja jest wysoce wątpliwa z punktu widzenia konstytucyjnej zasady legalizmu, z której wynika zakaz domniemywania kompetencji – uprawnienia władzy publicznej można wywodzić jedynie w drodze ścisłej i literalnej wykładni przepisów powszechnie obowiązującego prawa. Wątpliwości Rzecznika budzi, czy § 56 ust. 1 pkt 1 Regulaminu w istocie uprawnia prokuratorów przełożonych do przenoszenia prokuratorów między komórkami organizacyjnymi, gdy znajdują się one w zupełnie innych miejscowościach. W praktyce przeniesienie do wydziału zamiejscowego w innej miejscowości nie różni się skutkami od przeniesienia do odrębnej jednostki prokuratury w innej miejscowości, a mimo to stosuje się do nich dwa odrębne tryby. W świetle ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego prokurator jest pracownikiem w rozumieniu art. 2 Kodeksu pracy, a jego praca pozostaje pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej, co wyklucza dowolność i arbitralność w zakresie kształtowania treści stosunku pracy łączącego prokuratora z jednostką organizacyjną prokuratury, w której jest zatrudniony. Po drugie, prokuratorowi przysługuje prawo do poszanowania jego życia prywatnego i rodzinnego. Po trzecie, nagłe odwołanie prokuratora z delegacji może negatywnie odbić się na sprawności i rzetelności prowadzonych i nadzorowanych przez niego postępowań. Przejęcie sprawy przez nowego prokuratora będzie bowiem wymagało czasu na zapoznanie się z aktami, co w oczywisty sposób będzie prowadziło do wydłużenia się postępowania i rzutowało na prawa pokrzywdzonych do efektywnego postępowania przygotowawczego. Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o wskazanie, na jakim etapie znajdują się prace Komisji Kodyfikacyjnej Ustroju Sądownictwa i Prokuratury nad nowym projektem ustawy o ustroju i prokuratury i jaki jest szacunkowy termin jego przedstawienia i o uwzględnienie w pracach nad wspomnianym projektem dodatkowych gwarancji rzetelności decyzji o delegowaniu takich jak: uregulowanie ich przesłanek, wprowadzenie wymogu uzasadnienia, wprowadzenie wymogu publikacji informacji o prokuratorach delegowanych za ich zgodą wraz z wyjaśnieniem kryteriów ich wyboru, wprowadzenie jakiejś formy kontroli decyzji o delegowaniu, a także z prośbą o zmianę § 56 ust. 1 regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek prokuratury poprzez ustanowienie odrębnego trybu przenoszenia prokuratorów między centralą a wydziałami zamiejscowymi Prokuratury Krajowej.

Ministra Sprawiedliwości (II.510.58.2025 z 9 marca 2025 r.) – w sprawie rozszerzenia zakresu przesłanek wznowieniowych określonych w art. 140 Kodeksu karnego skarbowego umożliwiających uchylenie prawomocnego mandatu karnego.

W aktualnym stanie prawnym art. 140 Kodeksu karnego skarbowego stanowi wyłączną podstawą prawną wzruszenia prawomocnego mandatu karnego. Zgodnie z tym przepisem, prawomocny mandat karny podlega niezwłocznie uchyleniu, jeżeli karę grzywny nałożono za czyn niebędący czynem zabronionym jako wykroczenie skarbowe albo na osobę, która nie podpisała mandatu karnego lub która nie ponosi odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe. Prawomocny mandat karny podlega także niezwłocznie uchyleniu, jeżeli karę grzywny nałożono wbrew zakazom określonym w art. 137 § 2 pkt 2 i 4 Kodeksu karnego skarbowego. Podlega on także niezwłocznie uchyleniu, gdy karę grzywny nałożono w wysokości wyższej niż wynika to z art. 48 Kodeksu karnego skarbowego (z tym, że w takim wypadku jedynie w części przekraczającej dopuszczalną jej wysokość). Powyższe nie oznacza, że art. 140 § 1 Kodeksu karnego skarbowego powinien umożliwiać możliwie najszerszą kontrolę sądową mandatów karnych w sprawach o wykroczenia skarbowe, ale nie powinien różnicować przesłanek do wznowienia postępowania mandatowego względem przesłanek z art. 101 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz przesłanek do wznowienia postępowania sądowego z art. 113 § 1 k.p.k w zw. z art. 540 k.p.k. Zasadnym zatem zdaniem Rzecznika jest rozważenie zainicjowania prac legislacyjnych mających na celu rozszerzenie zakresu zastosowania art. 140 Kodeksu karnego skarbowego o następujące przesłanki:

1. W związku z nałożeniem grzywny dopuszczono się czynu zabronionego, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło to mieć wpływ na treść prawomocnego mandatu karnego.
2. Po uprawomocnieniu się mandatu karnego ujawnią się nowe fakty lub dowody wskazujące na to, że ukarany nie popełnił czynu.
3. Opisane w art. 101 § 1b Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia - „Prawomocny mandat karny podlega uchyleniu w każdym czasie na wniosek ukaranego, jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna prawnego lub na wniosek organu, którego funkcjonariusz nałożył grzywnę, albo z urzędu, jeżeli:
 - 1) Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu prawnego, na podstawie którego została nałożona grzywna tym mandatem;
 - 2) potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską.”, z dodaniem zastrzeżenia, o którym mowa w art. 101 § 4 k.p.s.w., który stanowi, że: „W razie wydania ponownego rozstrzygnięcia w sprawie, w której uchylono prawomocny mandat karny, nie można orzec na niekorzyść obwinionego, jeżeli uchylenie mandatu nastąpiło z przyczyn

wskazanych w § 1b". Mając powyższe na uwadze, Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o rozważenie zainicjowania prac legislacyjnych zmierzających do poszerzenia, w postulowanym zakresie, katalogu przesłanek wznowieniowych zawartych w art. 140 Kodeksu karnego skarbowego.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w odpowiedzi z 24 marca 2025 r. przekazał, iż Ministerstwo Sprawiedliwości pozytywnie ocenia postulaty RPO, dotyczące rozszerzenia przesłanek uchylenia prawomocnego mandatu w postępowaniu karnoskarbowym, na wzór przesłanek przyjętych w projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. Postulowane zmiany w najbliższym czasie zostaną włączone do jednego z opracowywanych w Ministerstwie Sprawiedliwości projektów i będą procedowane zgodnie z obowiązującymi w tym względzie przepisami.

Minister Zdrowia (V.7013.25.2025 z 9 marca 2025 r.) – w sprawie braku refundacji pomp insulinowych dla osób po 26. roku.

Do RPO wpływają skargi dotyczące braku refundacji pomp insulinowych dla osób po 26. roku życia chorujących na cukrzycę typu 1 oraz kryteriów systemu ciągłego monitorowania glikemii – CGM. Po przekroczeniu 26. roku życia pacjenci tracą prawo do refundacji, co zmusza ich do pokrycia pełnych kosztów zakupu pompy, sięgających nawet kilkudziesięciu tysięcy złotych. Mimo tego że pompa insulinowa umożliwia prawidłowe wyrównanie glikemii w przypadku wszystkich chorych, co zdecydowanie zmniejsza ryzyko wystąpienia powikłań cukrzycowych, tj. retinopatii, stopy cukrzycowej, dysfunkcji nerek i układu krążenia czy neuropatii, to refundacja jest kierowana wyłącznie do pacjentów poniżej 26. roku życia. Podobna sytuacja dotyczy systemu ciągłego monitorowania glikemii (CGM). Pomimo że refundacja została rozszerzona na osoby powyżej 26. roku życia z cukrzycą typu 1 lub 3, wymagające intensywnej insulinoterapii i cierpiące na nieświadomość hipoglikemii, wielu pacjentów nadal nie spełnia tych kryteriów i musi samodzielnie finansować te urządzenia. Brak refundacji dla dorosłych pacjentów może prowadzić do nierówności w dostępie do nowoczesnych metod leczenia, co może skutkować pogorszeniem stanu zdrowia i zwiększonym ryzykiem powikłań. Oznacza to, że po osiągnięciu 26. roku życia pacjenci nierzadko są zmuszeni do rezygnacji z terapii pompą insulinową lub systemem CGM ze względu na wysokie koszty, co stanowi zagrożenie dla ich zdrowia i życia. Wobec powyższego w skargach do Rzecznika podkreślono, że niezbędne jest wydłużenie okresu refundacji pomp insulinowych oraz systemów CGM i objęcie nim dorosłych pacjentów, tak aby zapewnić im ciągłość leczenia na najwyższym poziomie. Za niezbędne uznano również ułatwienie dostępu do nowoczesnych technologii medycznych dla wszystkich pacjentów z cukrzycą typu 1, niezależnie od wieku, co przyczyni się do poprawy jakości ich życia i zmniejszenia ryzyka powikłań. Niezależnie od powyższego należy zwrócić uwagę, że leczenie insuliną z zastosowaniem pompy insulinowej oraz systemów CGM jest świadczeniem

gwarantowanym finansowanym ze środków publicznych zgodnie z rozporządzeniem w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Rozporządzenie to nie koresponduje z rozporządzeniem w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie w zakresie grup osób, którym przysługują produkty wspomagające kontrolę glikemii. Rzecznik zwrócił się do Minister z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie, w szczególności o wskazanie, czy Ministerstwo Zdrowia planuje zmiany legislacyjne we wskazanej materii.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w odpowiedzi z 20 marca 2025 r. wskazał, że Ministerstwo Zdrowia obecnie nie planuje wprowadzenia zmian w warunkach realizacji świadczeń: „Leczenie insuliną z zastosowaniem pompy insulinowej: Założenie pompy insulinowej” oraz „System Ciągłego Monitorowania Glikemii w czasie rzeczywistym (CGM-RT) u dzieci i młodzieży do 26 roku życia z cukrzycą typu 1 leczonych za pomocą pompy insulinowej”, polegających na poszerzeniu populacji uprawnionej do korzystania z tych świadczeń o osoby powyżej 26. roku życia. Decyzja ta została podjęta po wnikliwej analizie sprawy, w oparciu o brak dowodów naukowych na wyższą skuteczność i bezpieczeństwo leczenia przy użyciu pomp insulinowych. Intencją Ministerstwa Zdrowia jest zabezpieczenie potrzeb różnych grup pacjentów w jak największym stopniu, przy jednoczesnym uwzględnieniu możliwości finansowych Narodowego Funduszu Zdrowia, dlatego też nie wszystkie postulaty zgłaszane do resortu zdrowia mogą być zrealizowane.

Ministra Sprawiedliwości (KMPT.571.1.2025 z 9 marca 2025 r.) - w sprawie potrzeby zmiany przepisów regulujących minimalny dzienny koszt posiłków i napojów wydawanych osadzonym w jednostkach penitencjarnych.

Ustaloneienne stawki minimalne określające koszt wyżywienia w ramach poszczególnych diet nie uległy zmianie od lutego 2016 r. Minimalna kwota określona w przepisie powinna zapewniać możliwość utrzymania jakości wyżywienia na stałym i akceptowalnym z medycznego punktu widzenia poziomie. Ta funkcja, wobec znacznego wzrostu cen w ostatnich latach, nie jest obecnie spełniona. Dalsze obowiązywanie przepisów rozporządzenia w obecnym brzmieniu oznaczać będzie, że gdyby w kolejnych latach zdecydowano o obniżeniu budżetu na wyżywienie osadzonych i zabezpieczono środki na poziomie, to takie działanie, jako zgodne z prawem, nie mogłoby być kwestionowane. Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w trakcie kolejnych wizytacji w jednostkach penitencjarnych odnotowują zauważalny spadek jakości posiłków otrzymywanych przez osadzonych. Wydaje się, że spadek jakości oferowanych posiłków jest naturalną konsekwencją zwiększającej się dysproporcji pomiędzy poziomem cen produktów spożywczych a środkami finansowymi zabezpieczanymi na wyżywienie osób pozbawionych wolności. Odpowiednie żywienie uznawane jest przez Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom (CPT) za jedno z głównych kryteriów przy ocenie

godnych warunków pozbawienia wolności. Niezapewnienie takiego żywienia może prowadzić do narażenia osadzonych na złe traktowanie. Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zwiększenie minimalnych stawek dziennych przeznaczanych na wyżywienie osób osadzonych – do poziomu uwzględniającego zmianę cen produktów spożywczych po 2016 r.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w odpowiedzi z 27 marca 2025 r. poinformowała, że Minister Sprawiedliwości dostrzega problem nieadekwatności obowiązujących stawek żywieniowych osadzonych w jednostkach penitencjarnych. Zmiany w tymże obszarze prawnym zostały zgłoszone do planu prac legislacyjnych Centralnego Zarządu Służby Więziennej na rok 2025. Nowa regulacja skutkować będzie m.in. zwiększeniem minimalnych stawek dziennych przeznaczanych na wyżywienie osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

Sekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia (IX.517.1000.2023 z 13 marca 2025 r.) - w sprawie zapewnienia pacjentom Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym odpowiedniej do stanu zdrowia opieki medycznej.

Z informacji zgromadzonych przez Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że Ośrodek nie zatrudnia lekarza podstawowej opieki zdrowotnej. Natomiast lekarze zatrudnieni na stałe w KOZZD nie mają zawartych umów z Narodowym Funduszem Zdrowia. W związku z tym wystawiane przez nich skierowania nie zawierają numeru umowy z NFZ i są traktowane jak skierowania komercyjne, co wiąże się z ponoszeniem przez Ośrodek kosztów realizacji danej usługi. Wskazać należy, że stosownie do ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, świadczenia zdrowotne, których nie można udzielić w Ośrodku, są udzielane osobie stwarzającej zagrożenie w pierwszej kolejności przez podmioty lecznicze dla osób pozbawionych wolności. Oznacza to, że koszty udzielanych świadczeń medycznych ponosi Służba Więzienna, a więc środki pochodzą z budżetu przyznanego przez Ministra Sprawiedliwości. Podkreślenia natomiast wymaga, że podmioty lecznicze działające w jednostkach penitencjarnych niekiedy również odmawiają przyjęć pacjentów KOZZD do szpitali przywieziennych – ze względu na to, że ci nie są skazanymi lub tymczasowo aresztowanymi, a zatem w ocenie Służby Więziennej nie powinni być leczeni przez więzienną służbę zdrowia. Z dalszych ustaleń poczynionych przez Rzecznika wynika, iż niejednokrotnie zdarza się, że zarówno publiczne, jak i prywatne placówki opieki zdrowotnej odmawiają przyjęcia pacjenta KOZZD. Jego pobyt w danym miejscu wiąże się bowiem z obecnością pracowników ochrony, co oznacza np. wyłączenie części placówki tylko na potrzebę przyjęcia jednego pacjenta KOZZD. Sytuacja ta budzi zaniepokojenie Rzecznika Praw Obywatelskich, gdyż może prowadzić do naruszenia prawa pacjentów KOZZD do zapewnienia właściwej do stanu zdrowia opieki medycznej.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Sekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie i odniesienie się do zakomunikowanego problemu.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 17 kwietnia 2025 r. poinformował, że Ministerstwo Zdrowia zorganizowało spotkanie z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości, Dyrektor Ośrodka oraz Pełnomocnika Ministra Zdrowia do spraw psychiatrii sądowej, które dotyczyło m.in.: dyskusji w zakresie możliwości finansowania świadczeń opieki zdrowotnej osobom umieszczonym w Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym. W efekcie powyższego powstały propozycje przepisów nowelizacji ustawy obejmujące m.in.: uregulowanie kwestii honorowania skierowań lekarzy zatrudnionych na leczenie specjalistyczne, badania, rehabilitację lub pielęgnację osób umieszczonych w Ośrodku, jak również uregulowanie kwestii ubezpieczenia osób nieubezpieczonych w Ośrodku, poprzez zmianę ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zgodnie z ustaleniami, za procedowanie zmian w ustawie odpowiedzialne ma być Ministerstwo Sprawiedliwości. Ponadto, Sekretarz poinformował, iż obecnie nie są przewidywane prace inwestycyjne dotyczące rozbudowy Ośrodka.

Sekretarza Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (XI.816.7.2023 z 13 marca 2025 r.) – w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

Rzecznik ponownie wskazał na potrzebę analizy i doprecyzowania przepisów ustawy o systemie oświaty oraz ustawy - Prawo oświatowe w zakresie organizacji nauczania w szkołach, w których wszyscy uczniowie i uczennice są objęci obowiązkową nauką języka mniejszości. Planowana zmiana przepisów rozporządzenia MEN nie rozwiązuje problemu niespójności przepisów regulujących szkolnictwo mniejszości. Mniejszości nadal mierzą się z negatywnymi skutkami rozbieżności interpretacyjnych przepisów ustawy o systemie oświaty oraz ustawy - Prawo oświatowe. Zgodnie z ustawą o systemie oświaty, egzamin maturalny z języka mniejszości narodowej jest obowiązkowy dla absolwentów szkół lub oddziałów, w których język ten jest nauczany. Ustawa nie przewiduje zwolnienia z tego obowiązku w przypadku złożenia oświadczenia o rezygnacji z tego przedmiotu w szkole, w której we wszystkich oddziałach prowadzona jest nauka języka mniejszości. Ponadto, rozporządzenie MEN, które przewiduje możliwość rezygnacji z nauki języka mniejszości, nie określa skutków wywoływanych złożeniem takiego oświadczenia. Powyższe prowadzi do istotnych problemów dla maturzystów i maturzystek oraz dyrektorów szkół, w których zgodnie ze statutem wszyscy uczniowie i uczennice są objęci obowiązkową nauką

języka mniejszości. Kwestia ta wymaga niezwłocznego wyjaśnienia. Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o udzielenie Rzecznikowi informacji na temat aktualnego stanu prac prowadzonych w resorcie i w Zespole ds. Edukacji dotyczących zmiany przepisów ustawy o systemie oświaty oraz ustawy - Prawo oświatowe, regulujących organizację nauki języka mniejszości w szkołach publicznych oraz powiadomienie, czy w toku działań analitycznych uwzględniane są stanowiska organizacji mniejszości i placówek realizujących aktualnie edukację dla mniejszości narodowych i etnicznych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji w odpowiedzi z 2 kwietnia 2025 r. poinformowała, że naukę języka mniejszości narodowej i naukę własnej historii i kultury w szkole organizuje dyrektor danej szkoły, na wniosek złożony przez rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia. Złożenie oświadczenia jest równoznaczne z zaprzestaniem udziału ucznia w nauce języka mniejszości i nauce własnej historii i kultury. W takim przypadku, w związku z przywołanymi powyżej przepisami, jeżeli zdający, nie będąc absolwentem szkoły lub oddziału z nauczaniem języka danej mniejszości narodowej, w deklaracji maturalnej nie wpisał języka danej mniejszości narodowej jako przedmiotu obowiązkowego zdawanego na egzaminie maturalnym oraz nie podał danego języka jako tego, w którym ma być zdawany egzamin maturalny w części pisemnej z danego przedmiotu lub danych przedmiotów, może on podejść do tego egzaminu z przedmiotów wpisanych do deklaracji maturalnej. W przypadku, jeżeli dany uczeń ukończy szkołę w oddziale, w którym jest prowadzona nauka języka mniejszości narodowej, a złożył we właściwym terminie oświadczenie o rezygnacji z nauki języka mniejszości i nauki własnej historii i kultury, na świadectwie ukończenia szkoły nie będzie mógł mieć wpisanej końcowej oceny klasyfikacyjnej z tego przedmiotu. W związku z tym, uczeń nie ma obowiązku przystępować do egzaminu maturalnego z języka mniejszości narodowej jako przedmiotu obowiązkowego. Natomiast może przystąpić do egzaminu maturalnego z danego języka mniejszości narodowej, zdawanego jako przedmiot dodatkowy, jeżeli wyrazi takie życzenie w deklaracji. Minister Edukacji prowadzi stały dialog z przedstawicielami środowisk mniejszości narodowych i etnicznych w ramach Zespołu ds. Edukacji KWRiMNiE, dotyczących m.in. zmiany przepisów regulujących organizację nauki języka mniejszości w szkołach publicznych. W projekcie proponuje się zmianę polegającą na umożliwieniu zwolnienia uczniów klasy VII i VIII szkoły podstawowej, realizujących naukę języka mniejszości narodowej, języka mniejszości etnicznej lub języka regionalnego z nauki drugiego języka obcego nowożytnego. Ponadto proponuje się przyjęcie zasady, że jeśli uczeń taki zrezygnuje z nauki języka mniejszości narodowej, języka mniejszości etnicznej lub języka regionalnego, to będzie wówczas zobowiązany do podjęcia nauki drugiego języka obcego nowożytnego albo języka łacińskiego realizowanego w oddziale, do którego uczęszcza.

Prezesa Rady Ministrów (IV.7200.9.2024 z 13 marca 2025 r.) – w sprawie zagrożeń dla środowiska związanych z intensyfikacją produkcji zwierzęcej w Polsce.

Przemysłowe ферmy zwierzęce to istotny problem społeczny. Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawia Prezesowi Rady Ministrów najważniejsze problemy, na które wskazują organizacje społeczne oraz które wynikają ze spraw indywidualnych kierowanych do Biura RPO. Rzecznik Praw Obywatelskich od lat podnosi, że krajowe regulacje przyjęte w Polsce dotyczące zasady współudziału społeczeństwa w ochronie środowiska, w rozumieniu ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, nie są zgodne z postanowieniami Konwencji sporządzonej w Aarhus o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko. W aktualnym stanie prawnym wszechstronne rozważenie zakresu ingerencji projektowanej inwestycji na poszczególne komponenty środowiska, w tym wpływu na zdrowie ludzi, odbywa się w ramach postępowań przewidzianych w ustawie, przy czym właściwa kwalifikacja przedsięwzięcia, względem progów określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, określana jest na podstawie raportu oddziaływania na środowisko, który to dokument przedkłada podmiot zainteresowany podjęciem działalności, czyli inwestor. Oznacza to, że kluczowy dla dalszych faz postępowania dokument inicjujący realizację inwestycji przedkłada inwestor, i to na jego zlecenie i koszt dokument taki jest sporządzany. Jak pokazuje praktyka, okoliczność ta może rzutować na treść udzielanego inwestorowi zezwolenia na realizację planowanej inwestycji, jeśli zważyć na występujący w niewielkich gminach brak wyspecjalizowanych wydziałów i pracowników do obsługi tego typu wniosków. Osobnym problemem pozostaje prawidłowe określenie przez organ prowadzący postępowanie kręgu stron postępowania, w sytuacji gdy oddziaływanie planowanego przedsięwzięcia również ustalane jest w oparciu o treść raportu, przedkładanego organowi przez inwestora. Wpływające do Biura Rzecznika skargi potwierdzają występowanie przypadków, gdy jedyną stroną postępowania o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla ферmy zwierząt pozostaje inwestor, w sytuacji przyjęcia ustalenia, że oddziaływanie planowanej inwestycji zamyka się w granicach nieruchomości objętej zamierzeniem budowlanym. Powoduje to, że wydane rozstrzygnięcie, jako zgodne z wnioskiem inwestora i treścią raportu, nie zostaje poddane dalszemu zaskarżeniu i tym samym kontroli organu II stopnia, a także – kontroli sądu administracyjnego. Przymiot strony postępowania administracyjnego pozostaje zatem kluczowy dla możliwości przedstawienia zastrzeżeń do stanowiska inwestora: obecnie, w

orzecznictwie sądów administracyjnych nie budzi wątpliwości, że stanowisko lokalnej społeczności oraz protesty mieszkańców przeciwko planowanemu przedsięwzięciu nie mogą skutkować odmową wydania decyzji środowiskowej. Tymczasem należy wskazać na szczególną ochronę – zarówno konwencyjną, jak i unijną – tzw. zainteresowanej społeczności, czyli części społeczeństwa, która jest lub może być dotknięta skutkami lub ma interes w podejmowanej decyzji dotyczącej środowiska. Poza udostępnieniem pełnej informacji o wnioskowanym przedsięwzięciu, zainteresowana społeczność ma prawo do aktywnego uczestniczenia w postępowaniu oraz do zaskarżania decyzji dotyczącej przedsięwzięcia oddziałującego na środowisko. Drugim problemem poruszonym w wystąpieniu Rzecznika pozostaje brak właściwego nadzoru nad budową i funkcjonowaniem ferm przemysłowych. Problematyka wielkoprzemysłowych ferm parokrotnie objęta była kontrolą Najwyższej Izby Kontroli. Kontrole wykazały nieprzestrzeganie przez wielu właścicieli ferm przepisów weterynaryjnych, sanitarnych i środowiskowych oraz przepisów prawa budowlanego i zagospodarowania przestrzennego – na które właściwe inspekcje i organy kontroli nie reagowały. Ustalenia kolejnych kontroli NIK, potwierdziły, iż kontrolowane organy administracji rządowej nie zapewniły właściwego nadzoru nad funkcjonowaniem ferm zwierząt, w tym nie wykonywały obowiązkowych okresowych kontroli ferm. Rzecznik ponadto zauważa, że dla skuteczności działania organów kontrolujących powstawanie i funkcjonowanie ferm konieczne jest nie tylko wzmocnienie kadrowe i finansowe tych instytucji, ale także określone zmiany w prawie regulującym ochronę środowiska. Prowadzenie działalności z zakresu chowu i hodowli zwierząt wiąże się w sposób nieunikniony z emisją substancji zapachowych, które są źródłem uciążliwości dla osób zamieszkających w sąsiedztwie zakładu. Dostrzegając ten problem, kolejni Rzecznicy Praw Obywatelskich, poczynwszy od roku 2006, sygnalizowali konieczność podjęcia działań legislacyjnych na rzecz zintensyfikowania ochrony przed uciążliwościami zapachowymi i wprowadzenia kompleksowych rozwiązań prawnych w tym zakresie. W Polsce nadal brak jest jednak instrumentów prawnych, za pomocą których organy ochrony środowiska byłyby uprawnione do przeprowadzenia kontroli uciążliwości zapachowych, w tym pomiarów kontrolnych emisji lub zapachowej jakości powietrza (stężeń) oraz wydawania stosownych wystąpień pokontrolnych oraz decyzji, celem nakazania redukcji lub eliminacji odoru. Regulacja jednoznacznie określająca wymogi jakości zapachowej powietrza pozwoliłaby na stworzenie ram prawnych dla działania producentów rolnych, a w konsekwencji - mogłaby potencjalnie zmniejszyć także liczbę wytaczanych przeciwko nim spraw z powództwa cywilnego o zasądzenie zadośćuczynienia w związku z uciążliwymi immisjami odorowymi, oddziałującymi na sąsiadującą zabudowę mieszkaniową. Poza problemem uciążliwości zapachowej powodowanej przez fermy przemysłowe, równie istotny okazuje się problem skażenia mikrobiologicznego otoczenia tych ferm. Na tym tle ujawnia się

ogólny problem luki prawnej polegającej na tym, że ustawodawca nie przewidział norm mikrobiologicznych, które mogłyby posłużyć jako punkt odniesienia dla oceny jakości powietrza w okolicy ferm zwierzęcych. Jednak, aby możliwa była jakakolwiek standaryzacja norm jakości mikrobiologicznej powietrza i powiązanie ich z właściwym dystansem pomiędzy fermami i zabudową mieszkalną, konieczne są szeroko przeprowadzone badania naukowe, tak aby prawidłowo i realnie ocenić bezpieczną dla zdrowia mieszkańców odległość od granicy ferm. Rzecznik zwrócił również uwagę na skutki funkcjonowania przemysłowych ferm zwierząt dla środowiska naturalnego, kulturowego oraz walorów krajobrazowych, a także na problematykę ferm przemysłowych w kontekście planowania przestrzennego. Skargi wpływające do Biura Rzecznika obrazują, w jak nieprzemyślny sposób lokalizowane są ферmy przemysłowe, zawłaszczające tereny wiejskie i podmiejskie w całym kraju. Jest to element szerszego problemu, z którym RPO styka się od lat, związanego z brakiem starannego prowadzenia polityki przestrzennej: na szczeblu lokalnym, ponadlokalnym oraz krajowym. Brak planów miejscowych na znacznym obszarze kraju oraz zbyt powolne ich uchwalanie prowadzi do dalszych nieprawidłowości. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego pozostaje podstawowym instrumentem dla wyznaczania kierunków rozwoju danego terenu i uzgadniania interesów wielu podmiotów, w tym mieszkańców oraz przedsiębiorców i producentów rolnych. Procedura powstawania planu, aczkolwiek długotrwała i złożona, zapewnia partycypację lokalnej społeczności poprzez składanie uwag do projektu planu czy samą okoliczność uchwalania planu przez kolegialny organ samorządu terytorialnego. Natomiast decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu – wydawana w sytuacji braku planu miejscowego – ani nie zapewnia uczestnictwa w postępowaniu zainteresowanej lokalnej społeczności, ani nie pozwala na wyważenie wielu konkurujących interesów różnych podmiotów. Jednoznaczne wskazanie terenów, na których dopuszczone byłoby powstawanie nowych ferm zwierzęcych, w akcie prawa miejscowego, przyczyniłoby się do ograniczenia konfliktów społecznych, jak też mogłoby być korzystne nie tylko dla okolicznych mieszkańców, ale i samych inwestorów. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Prezesa Rady Ministrów z prośbą o rozważenie podjęcia inicjatywy legislacyjnej, mającej na celu prawne uregulowanie materii związanej z lokalizowaniem i funkcjonowaniem przemysłowych ferm zwierzęcych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska, zgodnie z właściwością, poinformowała w piśmie z 23 kwietnia 2025 r., że w kwestii uciążliwości zapachowej resort klimatu i środowiska podejmuje działania mające na celu wypracowanie narzędzi ograniczających tego typu oddziaływania. Obecnie w Ministerstwie Klimatu i Środowiska ukierunkowano prace na przygotowanie kompleksowego rozwiązania. W założeniach regulacja ma dotyczyć nie tylko uciążliwości zapachowych pochodzenia rolniczego, ale również tych pochodzących z produkcji przemysłowej, czy sektora komunalnego.

Natomiast już obecnie planujący przedsięwzięcie, takie jak budowa lub rozbudowa fermy jest zobowiązany do przeprowadzenia procedury oceny wpływu planowanego przedsięwzięcia na środowisko naturalne. Wprowadzenie zasady, że nowopowstające fermy mogą być lokalizowane wyłącznie na podstawie postanowień miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wiązałoby się z zapewnieniem udziału społeczeństwa na wcześniejszym – niż w ramach oceny oddziaływania na środowisko – etapie, bowiem lokalnej społeczności ustawowo zapewniono możliwość uczestniczenia w procedurze zmierzającej do przyjęcia planu ogólnego gminy i planu zagospodarowania przestrzennego, w tym do składania uwag i wniosków do projektów planów. Wpłynęło by to również na sam proces wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, bowiem niezgodność planowanego przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na środowisko z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego stanowi podstawę do odmowy ustalenia środowiskowych uwarunkowań, co jest równoznaczne z brakiem zgody na realizację przedsięwzięcia.

Ministra Sprawiedliwości (VII.7014.20.2024 z 13 marca 2025 r.) – w sprawie dostępności lekarzy sądowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości w sprawie dostępności lekarzy sądowych. Z korespondencji z Ministrem Sprawiedliwości wynika, że resort sprawiedliwości jest świadomy problemu, którego przyczyn upatruje m.in. w stosunkowo niskich wynagrodzeniach przyznawanych lekarzom sądowym. Ministerstwo Sprawiedliwości podjęło działania w celu zidentyfikowania skali zasygnalizowanego problemu oraz prowadzi prace analityczno-koncepcyjne zmierzające do zwiększenia wynagrodzeń lekarzy sądowych. Z uwagi na brak działań wychodzących naprzeciw dostrzeżonemu problemowi, Naczelna Rada Adwokacka zwróciła się do Ministra o podjęcie interwencji zmierzającej do zapewnienia dostępności lekarzy sądowych w każdym okręgu sądowym, jak też w liczbie pozwalającej na realizowanie ich zadań w taki sposób, aby osoby potrzebujące usprawiedliwić swoje niestawiennictwo z powodu choroby, na wezwanie lub zawiadomienie sądu lub organu prowadzącego postępowanie, mogły je uzyskać w każdym przypadku przed terminem planowanej czynności procesowej, alternatywnie zaś o podjęcie inicjatywy ustawodawczej zmierzającej do uchylenia przepisów ustawy z o lekarzu sądowym. We wcześniejszym wystąpieniu Rzecznik wskazywał, że zapewnienie dostępu do lekarza sądowego w każdym okręgu sądowym i w odpowiedniej liczbie ma istotne znaczenie dla zagwarantowania realnej możliwości usprawiedliwienia niestawiennictwa uczestników postępowań sądowych z powodu choroby i nienarażania obywatela na negatywne konsekwencje procesowe związane z faktyczną niemożnością uzyskania zaświadczenia od lekarza sądowego. Dostrzegając więc, że sytuacja z dostępem do lekarzy sądowych nie uległa poprawie, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o

podjęcie adekwatnych działań zmierzających bądź to do zapewnienia faktycznej dostępności do tych lekarzy w ramach istniejących ram prawnych, a w sytuacji, gdy to okaże się niemożliwe, rozważenie wprowadzenia zmian legislacyjnych, które pozwolą na urealnienie możliwości usprawiedliwienia niestawiennictwa uczestników postępowań sądowych.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (VII.501.167.2024 z 13 marca 2025 r.) – w sprawie przetwarzania danych osobowych dotyczących niepełnosprawności dziecka pracownika przez pracodawcę.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła skarga na przetwarzanie danych osobowych dotyczących niepełnosprawności dziecka pracownika przez pracodawcę. Obecnie obowiązujące przepisy prawa obligują pracownika, który chce skorzystać z dodatkowego urlopu wychowawczego w związku z niepełnosprawnością swojego dziecka, do dołączenia do wniosku kopii prawomocnego orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności dziecka. Zdaniem Rzecznika nie ulega wątpliwości, że zarówno przepisy Kodeksu pracy, jak i rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wykonującego przepis art. 186 § 8 a Kodeksu pracy, które zezwalają na pozyskanie od pracownika danych o zdrowiu jego dziecka, są aktami prawa powszechnie obowiązującego, które spełniają przesłankę z art. 9 ust. 2 lit. b RODO, tj. sytuacji, gdy przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązków i wykonywania szczególnych praw przez administratora lub osobę, której dane dotyczą, w dziedzinie prawa pracy. Jednakże w ocenie Rzecznika, dokonując oceny kwestionowanych przepisów należy mieć jednak także na uwadze zasadę minimalizacji przetwarzania danych, zgodnie z którą dane osobowe muszą być adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane. Dane mogą być więc przetwarzane tylko w takim zakresie, który jest niezbędny dla osiągnięcia celu ich zebrania. Tym samym przetwarzanie danych w zakresie zbędnym dla osiągnięcia celu będzie oznaczało naruszenie przepisów RODO. Rzecznik zauważa, że istnieją rozwiązania, które pozwoliłyby na osiągnięcie tożsamego celu bez konieczności dołączania do wniosku kopii orzeczenia, takie jak m.in. anonimizacja danych wrażliwych, szczególnie chronionych na kopii prawomocnego orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności przedkładanego pracodawcy, lub przedstawienie jedynie do wglądu pracodawcy kopii prawomocnego orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności, które kończyłoby się na sporządzeniu przez pracodawcę notatki służbowej w przedmiocie zapoznania się z jego treścią. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z prośbą o rozważenie zasadności podjęcia inicjatywy ustawodawczej, wychodzącej naprzeciw dostrzeżonemu problemowi.

Minister Rodziny Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 19 marca 2025 r. wskazała, iż wszystkie wymagane dokumenty, które należy przedstawić

pracodawcy mają charakter dowodowy. Dokumentem stanowiącym podstawę do przyznania dodatkowego urlopu wychowawczego jest kopia prawomocnego orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności dziecka, na które ma być udzielony urlop wychowawczy, w przypadku, o którym mowa w art. 186 § 3 Kodeksu pracy. Zatem z punktu widzenia pracodawcy podstawowym dokumentem poświadczającym niepełnosprawność lub stopień niepełnosprawności dziecka – i w konsekwencji zobowiązującym pracodawcę do udzielenia dodatkowego urlopu wychowawczego – jest ww. kopia prawomocnego orzeczenia. Jednakże, w przypadku, gdy ujawnione okoliczności w ww. orzeczeniu mogłyby mieć negatywny wpływ na pracownika lub jego dziecko oraz istniałoby zagrożenie ujawnienia danych szczególnie chronionych, pracownik obowiązany jest przedstawić do wglądu pracodawcy kopię prawomocnego orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności dziecka, a pracodawca na wniosku lub w notatce służbowej może sporządzić informację o ww. orzeczeniu oraz poświadczyć zapoznanie się z jego treścią. W przypadku kontroli pracodawcy przez Państwową Inspekcję Pracy, pracownik będzie zobowiązany do okazania ww. orzeczenia, ponieważ kopia orzeczenia stanowi podstawowy dowód udzielenia przez pracodawcę dodatkowego urlopu wychowawczego.

Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (IX.517.1494.2015 z 14 marca 2025 r.) – w sprawie modernizacji jednostek penitencjarnych w zakresie dostosowania infrastruktury więziennej do standardów europejskich.

Rzecznik Praw Obywatelskich nadal monitoruje proces modernizacji jednostek penitencjarnych w zakresie dostosowania infrastruktury więziennej do standardów europejskich. Rzecznik dostrzega i docenia efekty działań Służby Więziennej, przede wszystkim w sferze respektowania prawa do prywatności osób pozbawionych wolności. Z wcześniejszej korespondencji wynika, że w 2024 r. zaplanowano zabudowę kąpoków sanitarnych w 56 celach wieloosobowych, kontynuowanie prac związanych z usytuowaniem umywalk w kąpokach sanitarnych – w 376 celach mieszkalnych, wykonanie indywidualnych stanowisk prysznicowych w 17 łazniach oraz zakończenie procesu likwidacji cel większych niż 10-osobowe. Rzecznik zwrócił się do Dyrektora z prośbą o poinformowanie o zakresie zrealizowanych w 2024 r. prac oraz o planowanych inwestycjach w roku bieżącym.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej w piśmie z 26 marca 2025 r. wskazał, że poprawa warunków odbywania kary, w tym zapewnienie osadzonemu odpowiednich warunków bytowych, stanowi jeden z priorytetów działania formacji, a zagadnienia te ujęte zostały w ramach dokumentu określającego kierunki rozwoju więziennictwa w latach 2025-2027. Jednocześnie Dyrektor poinformował, że Służba Więzienna, podobnie jak w latach poprzednich, realizuje przedsięwzięcia zmierzające do pełnej zabudowy kąpoków sanitarnych w celach mieszkalnych wieloosobowych. Według informacji pozyskanych z okręgowych

inspektoratów Służby Więziennej, aktualnie pozostało 108 kąpoków sanitarnych w celach wieloosobowych, które nie posiadają pełnej zabudowy.

Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury (VII.7037.88.2025 z 17 marca 2025 r.) – w związku skargami wykładowców Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury.

W związku z wpływającymi do Biura Rzecznika skargami wykładowców Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury – sędziów i prokuratorów – z którymi przerwano współpracę, jak twierdzą skarżący, bez wskazania przyczyny, Rzecznik wystąpił do Dyrektora Generalnego Szkoły Sądownictwa i Prokuratury. Skargi pochodzą od sędziów powołanych w latach 2018–2024 oraz prokuratorów awansowanych w latach 2015–2023. W związku z tym Rzecznik uważa, że zasadne jest wyjaśnienie pojawiających się wątpliwości prawnych w sposób generalny. Przepisy powszechnie obowiązującego prawa przewidują dwa kryteria doboru wykładowców KSSiP, tj. posiadanie specjalistycznej wiedzy z określonej dziedziny oraz posiadanie wiedzy i doświadczenia zawodowego i dydaktycznego dającego gwarancję należytego wykonywania powierzonych im. Obecnie kryteria powierzania zajęć regulują – poza art. 53 ustawy o KSSiP – dwa dokumenty, przy czym jedynie zarządzenie nr 375/2019 jest źródłem prawa, tj. aktem prawa wewnętrznego w rozumieniu art. 93 Konstytucji RP. Komunikat z 12 lipca 2024 r. nie jest aktem prawa wewnętrznego, o czym świadczy jego tytuł („Informacja”), brak przywołania podstawy ustawowej, a także fakt, że nie znowelizował on § 7 ust. 1 zarządzenia nr 375/2019, który wciąż określa ten sam katalog kryteriów. W konsekwencji nie jest jasne, jakie znaczenie prawne należy przypisywać stwierdzeniom zawartym w komunikacie, skoro nie są one zamieszczone w dokumencie będącym źródłem prawa. Jest to kwestia wymagająca wyjaśnienia zwłaszcza z uwagi na to, że – jak wynika ze skarg kierowanych do RPO – w praktyce dochodzi do zrywania współpracy z osobami, które dotychczas prowadziły zajęcia lub pełniły funkcję koordynatorów, bez podania przyczyny. Ponadto w świetle konstytucyjnych zasad określających hierarchię źródeł prawa akty prawa wewnętrznego powinny być zgodne z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, w szczególności z ustawami. Zasada ta tym bardziej odnosi się do dokumentów, które nie mieszczą się katalogu źródeł prawa. W związku z tym należy odnotować, że z art. 53 ust. 1 ustawy o KSSiP wynika, iż podstawowym kryterium powierzania zajęć wykładowcy jest posiadanie przez niego specjalistycznej wiedzy z określonej dziedziny oraz posiadanie wiedzy i doświadczenia zawodowego i dydaktycznego dającego gwarancję należytego wykonywania powierzonych funkcji. Wszelkie dodatkowe kryteria doboru wykładowców, które są zamieszczone w aktach podustawowych i innego rodzaju dokumentach, mogą być wyłącznie uszczegółowieniem i powinny posiadać bezpośredni związek z kryteriami określonymi na poziomie ustawy. W związku z tym – mając na uwadze treść skarg kierowanych do RPO – wyjaśnienia wymaga, czy w praktyce KSSiP sam fakt powołania sędziego na wniosek Krajowej Rady

Sądownictwa w składzie ukształtowanym po nowelizacji z 8 grudnia 2017 r. jest traktowany jako okoliczność skutkująca automatycznym wykluczeniem takiej osoby z grona wykładowców KSSiP. Ponadto uznanie, że tego typu kryterium jest zgodne z ustawą, wymagałoby przedstawienia argumentów na rzecz tezy, iż osoby powołane na urząd sędziowski po wejściu w życie ww. nowelizacji nie dają – właśnie z tego powodu – gwarancji należytego wykonywania powierzonych im funkcji wykładowcy. Wykazanie tej okoliczności należałoby zaś skonfrontować z orzecznictwem europejskich i polskich sądów. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Dyrektora z prośbą o ustosunkowanie się kwestii podniesionych w niniejszym piśmie, a w szczególności prosiłbym o potwierdzenie, czy sam fakt powołania sędziego na wniosek KRS w składzie ukształtowanym ustawą nowelizującą z 8 grudnia 2017 r. jest okolicznością przesądzającą o tym, iż sędzia taki nie może pełnić funkcji wykładowcy w KSSiP. W przypadku pozytywnej odpowiedzi na to pytanie Rzecznik prosi o uzasadnienie, czy – w ocenie Dyrektora – wprowadzenie tego kryterium w formie dokumentu niebędącego źródłem prawa znajduje podstawę w obowiązującym ustawodawstwie oraz orzecznictwie krajowym i europejskim.

Ministra Sprawiedliwości Prokuratora Generalnego (VII.501.168.2023 z 20 marca 2025 r.) – w sprawie ujawniania w listach gończych danych osób pokrzywdzonych przestępstwem.

Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie podniósł problem ujawniania w listach gończych danych osób pokrzywdzonych przestępstwem. Kwestia ta była już przedmiotem interwencji RPO w 2023 r., kiedy w liście gończym na stronie internetowej Prokuratury Krajowej ujawniono personalia rodziny, która zginęła w wypadku. Według Prokuratora Krajowego, źródłem informacji o treści zarzutu ujawnionego w liście gończym było postanowienie o przedstawieniu zarzutów uregulowane w ustawie Kodeks postępowania karnego, którego obowiązkowym elementem jest wskazanie imienia i nazwiska pokrzywdzonego, jeśli został on ustalony. Organ ten stwierdził ponadto, że art. 280 § 1 k.p.k. nie zawiera obowiązku anonimizacji danych osobowych pokrzywdzonego. W konsekwencji, Prokurator Krajowy stanął na stanowisku, że w postępowaniu karnym dane osobowe są chronione zgodnie z zasadami wyznaczonymi przez normy prawa karnego procesowego. Analiza udzielonej odpowiedzi prowadzi do wniosku, że standard ochrony danych osobowych osób pokrzywdzonych przestępstwem nie został w pełni zidentyfikowany i zrekonstruowany. Kwestia ta wymaga zatem podjęcia przed odniesieniem się do przepisów krajowych. W przedstawionej ocenie nie uwzględniono bowiem konstytucyjnych przesłanek ochrony prywatności, w które wpisany jest zakaz udostępniania informacji o obywatelach w dalej idącym zakresie niż jest to niezbędne w demokratycznym państwie prawnym, przestrzegającym wiążących zobowiązań prawnomiedzynarodowych. Udostępnianie danych osobowych musi w konsekwencji opierać się nie tylko na ustawowej podstawie prawnej, ale takie ograniczenie prywatności jednostki

winno być dokonywane w celu ochrony wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP wartości, a także uwzględniać przesłankę proporcjonalności. Ponadto wprowadzane ograniczenie winno być dokonywane bez uszczerbku dla przepisów prawa europejskiego, – w szczególności dyrektywy ws. praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw, w której skonkretyzowane i rozwinięte zostało prawo pokrzywdzonego i jego rodziny do życia prywatnego, w tym prawo do ochrony wizerunku. Wymogi Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw mają charakter minimalny. Państwa członkowskie mogą zatem rozszerzyć zakres praw określonych w dyrektywie ws. praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw w celu zapewnienia wyższego poziomu ochrony. W omawianym tutaj zakresie, te minimalne wymogi nie zostały jednak w przekonaniu Rzecznika zapewnione. Nawet w przypadku przyjęcia tezy zawartej w powołanym wyżej piśmie Prokuratora Krajowego, że RODO, dyrektywa 2016/680 oraz ustawa o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości zostały wyłączone jako wzorzec do oceny poprawności przetwarzania danych osobowych w ramach postępowania karnego – należy pamiętać, że organy prokuratury powinny przestrzegać w ramach wykonywania swoich obowiązków przepisów ustawy zasadniczej, tj.: m.in. art. 51 ust. 2 oraz art. 31 ust. 3 oraz zobowiązań traktatowych RP, co powoduje, że ujawnienie danych musi mieć podstawę prawną, być celowe, służyć ochronie innej wartości prawnej lub prawom osób trzecich, a także dokonywać się w poszanowaniu prawa europejskiego, przy jednoczesnym powstrzymaniu się od wszelkich praktyk, które mogą ograniczyć cele Unii, harmonizowane w drodze dyrektyw. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o zainicjowanie odpowiednich zmian legislacyjnych, które przyczynią się do osiągnięcia wskazanego wyżej standardu ochrony danych osób pokrzywdzonych przestępstwem w listach gończych, a jednocześnie o podjęcie wszelkich niezbędnych działań, które w okresie przejściowym przyczynią się wdrożeniu w prokuraturze odpowiednich do zabezpieczenia tego standardu praktyk.

Ministra Spraw Zagranicznych (XI.816.5.2025 z 20 marca 2025 r.) – w sprawie ratyfikacji Protokołu nr 12 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Rzecznik Praw Obywatelskich, jako organ stojący na straży wolności i praw człowieka i obywatela, zabiega o związanie się przez Polskę instrumentami prawa międzynarodowego, które mogłyby w istotny sposób wzmocnić ochronę obywateli przed różnymi formami dyskryminacji. Za jeden z brakujących elementów systemu prawnego, który zdecydowanie poprawiłby efektywność realizacji zasady równego traktowania w Polsce, należy uznać Protokół nr 12 z 2000 r. do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, wprowadzający ogólny zakaz dyskryminacji. Ratyfikacja Protokołu nr 12, a tym

samym poddanie pod jurysdykcję Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wszystkich spraw, w których mogło dojść do nierównego traktowania w korzystaniu z ustanowionych praw, może mieć znaczący wpływ na dalsze rozwijanie standardów antydyskryminacyjnych oraz zmniejszenie liczby przypadków dyskryminacji w Polsce. Rzecznik zwrócił uwagę Ministra, że ustawa o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (dalej: „ustawa o równym traktowaniu”) implementowała do polskiego porządku prawnego przepisy wtórnego prawa antydyskryminacyjnego, obowiązującego w całej Unii Europejskiej. Dyrektywy równościowe zobowiązują państwa członkowskie do zapewnienia właściwych środków ochrony osobom narażonym na nierówne traktowanie. Należy odnotować, że poziom ochrony wynikający z dyrektyw i ustawy o równym traktowaniu jest zróżnicowany w zależności od przesłanki i obszaru dyskryminacji, co stanowi odzwierciedlenie unijnego kompromisu w zakresie wspólnych działań na rzecz niedyskryminacji. Jest to jednak uznawane za problematyczne w świetle przepisów Konstytucji RP, w szczególności postanowień art. 32 ust. 2. Ustawa o równym traktowaniu przyznaje bowiem ochronę prawną wyłącznie w enumeratywnie wskazanych obszarach, tj. w sprawach związanych z zatrudnieniem, dostępem i warunkami korzystania z instrumentów i usług rynku pracy, podejmowania kształcenia zawodowego, warunkami podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej lub zawodowej, działania w związkach zawodowych, organizacjach pracodawców i samorządach zawodowych, w zakresie dostępu i warunków korzystania z zabezpieczenia społecznego, usług, rzeczy oraz nabywania praw lub energii oferowanych publicznie, opieki zdrowotnej oraz oświaty i szkolnictwa wyższego. Ponadto należy zwrócić uwagę, że ustawa o równym traktowaniu wprowadza różne poziomy ochrony ofiar dyskryminacji, zawierając zamknięty katalog cech, ze względu na które dyskryminacja jest zakazana. Takie ukształtowanie przepisów ustawowych powoduje, że nie każda kategoria osób jest chroniona w takim samym stopniu. Zakaz dyskryminacji został wyrażony już w EKPC, jednak jego zakres jest ograniczony wyłącznie do korzystania z praw i wolności wymienionych w Konwencji i protokołach do niej. Ratyfikacja Protokołu nr 12 do EKPC wzmocniłaby istotnie gwarancje równego dostępu do praw społecznych i kulturalnych osób narażonych na dyskryminację. Ponadto Protokół nr 12 stanowiłby dopełnienie gwarancji przysługujących już na tle art. 32 Konstytucji, dodatkowo rozszerzając zakres przedmiotowy potencjalnych skarg kierowanych do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Ratyfikacja Protokołu nr 12 mogłaby wpłynąć także na skuteczną implementację prawa antydyskryminacyjnego Unii Europejskiej, co ma istotne znaczenie z punktu widzenia trwającej polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. W ocenie Rzecznika, podpisanie i ratyfikacja Protokołu nr 12 przyczyni się do poprawy sytuacji osób narażonych na dyskryminację, a ewentualne zalecenia wydane na skutek rozpoznanych przez ETPC skarg mogą być dla Polski cenną wskazówką w

tym zakresie. Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o poinformowanie o aktualnym stanie prac mających na celu ratyfikację przez Polskę Protokołu nr 12 oraz powiadomienie o przewidywanych czynnościach w tej sprawie i harmonogramie ich realizacji.

Ministra Sprawiedliwości (IV.7024.44.2024 z 21 marzec 2025 r.) – w sprawie długotrwałości postępowań, w sprawie znalezienia kandydatów na opiekunów prawnych dla osób ubezwłasnowolnionych całkowicie.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości w sprawie dotyczącej długotrwałości postępowań, których celem jest znalezienie kandydatów na opiekunów prawnych dla osób ubezwłasnowolnionych całkowicie. Długotrwałość ta jest spowodowana w większości przypadków brakiem chętnych kandydatów na opiekuna prawnego dla osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie. Działania podejmowane m. in. przez Rzecznika przyczyniły się do wypracowania w ostatnim czasie projektu ustawy o systemie wspieranego podejmowania decyzji. Przewidziane w tym projekcie instytucje prawne mają zastąpić obecnie funkcjonującą instytucję ubezwłasnowolnienia. Jednocześnie w Polsce nadal obserwuje się przyrost liczby osób ubezwłasnowolnionych. Zgodnie z art. 176 ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy, jeżeli wzgląd na dobro pozostającego pod opieką nie stoi temu na przeszkodzie, opiekunem ubezwłasnowolnionego całkowicie powinien być ustanowiony przede wszystkim jego małżonek, a w braku tegoż - jego ojciec lub matka. Jeżeli brak małżonka, ojca lub matki opiekun powinien być ustanowiony spośród krewnych lub innych osób bliskich osobie ubezwłasnowolnionej. W braku takich osób sąd opiekuńczy zwraca się o wskazanie osoby, której opieka mogłaby być powierzona, do właściwej jednostki organizacyjnej pomocy społecznej albo do organizacji społecznej. Pomimo upływu wielu lat, niestety nadal odnotowywane są liczne przypadki trudności sądów ze znalezieniem osób chętnych do pełnienia roli opiekunów prawnych. Wynagrodzenie opiekuna prawnego przyznaje sąd i jest ono zróżnicowane w zależności od tego, czy ubezwłasnowolniony posiada majątek, a także czy nakład pracy jest znaczny. Rzecznik zauważa, że liczba skarg, dotyczących problemów napotykanych przez sądy w poszukiwaniu kandydatów na opiekunów prawnych, kierowanych do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w ostatnich latach wzrosła. W wielu skargach wskazywano, że czas oczekiwania na wyznaczenie opiekuna prawnego wynosi rok lub więcej. Do Rzecznika docierają informacje świadczące o bezradności sądów, wobec bezskutecznego wyczerpania dostępnych możliwości ustalenia kandydata na opiekuna prawnego. Mając na uwadze interes osób ubezwłasnowolnionych, pozostawianie ich bez należytej opieki prawnej, nawet przez krótki czas, bezwzględnie zagraża dobru tej osoby, jej bezpieczeństwu prawnemu i jest sprzeczne z istotą instytucji. W orzecnictwie SN podkreśla się, że „osoba ubezwłasnowolniona całkowicie nie może być traktowana przedmiotowo, a z uwagi na swoje ograniczenie pozostaje pod szczególną ochroną.” Wobec powyższego, w ocenie Rzecznika Praw

Obywatelskich, istnieje pilna potrzeba podjęcia niezwłocznych działań w zakresie właściwego zabezpieczenia potrzeb osób ubezwłasnowolnionych, które nie posiadają zdolności do czynności prawnych i jednocześnie pozostają bez należytej reprezentacji ich interesów, a w przyszłości – potrzeb osób dla których sąd ustanowi kuratora wspierającego, a przede wszystkim -reprezentującego. Przypadki pozostawiania przez dłuższy czas bez faktycznego wsparcia w sytuacji, gdy sąd ograniczył swoim orzeczeniem możliwość samodzielnego działania przez daną osobę nie dają się pogodzić ze standardami ochrony praw człowieka i uzasadniają poszukiwanie wszelkich możliwych rozwiązań, które zapewnią wszystkim osobom potrzebującym wsparcia właściwą opiekę i reprezentację – nie tylko formalnie, ale w rzeczywistości. Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie zasadności podjęcia działań, celem systemowego rozwiązania problemu braku kandydatów na opiekunów, a jeśli takie działania zostały podjęte, to o informację o ich przedmiocie i zakresie.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (WZF.7043.31.2025 z 21 marca 2025 r.) – w sprawie przyznania świadczenia „Aktywni rodzice w pracy” funkcjonariuszom Centralnego Biura Antykorupcyjnego.

Do BRPO wpłynęła skarga kobiety prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą, której mąż jest funkcjonariuszem Centralnego Biura Antykorupcyjnego. Zainteresowana zwróciła się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z wnioskiem o przyznanie świadczenia „Aktywni rodzice w pracy”. Zakład odmówił przyznania świadczenia, wskazując, że drugi rodzic, będący funkcjonariuszem CBA nie spełnia warunku aktywności zawodowej, o której mowa w ustawie. Zgodnie z treścią art. 7 ust. 2 lit c ustawy o wspieraniu rodziców w aktywności zawodowej oraz w wychowaniu dziecka przez aktywność zawodową należy rozumieć podleganie obowiązkowo ubezpieczeniu zdrowotnemu na podstawie art. 66 ust. 1 pkt 4-15 i 36 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych - w stosunku do osób, których zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego jest dokonywane za pośrednictwem ZUS. Niewątpliwie funkcjonariusze CBA podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu na podstawie art. 66 ust. 1 pkt 8a ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej. Jednak zgodnie z art. 77 ust. 1a ustawy o składkach zdrowotnych zgłoszenia do ubezpieczenia zdrowotnego oraz zgłoszenia o wyrejestrowaniu z ubezpieczenia zdrowotnego funkcjonariuszy CBA oraz członków ich rodzin kierowane są bezpośrednio do centrali NFZ. Innymi słowy mimo że funkcjonariusze tej służby pozostają aktywni zawodowo w rozumieniu ustawy, odprowadzają składki zdrowotne, to ze względu na sposób przekazywania składek, ich rodziny zostały pozbawione świadczenia „Aktywni rodzice w pracy”. W ocenie Rzecznika narusza to wynikającą z art. 32 Konstytucji RP zasadę równości wobec prawa. Cechą wspólną z innymi beneficjentami świadczenia „Aktywni rodzice w pracy” jest w tym przypadku podleganie obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnego, stąd też sam tryb zgłoszenia do

ubezpieczenia zdrowotnego nie powinien decydować o jego uzyskaniu. Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany obowiązującego w tym zakresie stanu prawnego.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 3 kwietnia 2025 r. wskazała, że funkcjonariusze Centralnego Biura Antykorupcyjnego podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu, jednak zgłoszenia do ubezpieczenia zdrowotnego funkcjonariuszy CBA kierowane są bezpośrednio do centrali Narodowego Funduszu Zdrowia co oznacza, że osoby te nie są ujęte w powyższej definicji aktywności zawodowej. Oznacza to, że świadczenie „aktywni rodzice w pracy” nie przysługuje osobie niespełniającej zdefiniowanego oraz określonego w art. 9 ust 1 ustawy o wspieraniu rodziców w aktywności zawodowej oraz w wychowaniu dziecka – „Aktywny rodzic” warunku aktywności zawodowej. W przypadku, gdy osoba nie spełnia warunków ustawowych do przyznania świadczenia „aktywni rodzice w pracy”, może się ubiegać o pozostałe świadczenia z programu „Aktywny rodzic” tj. świadczenie „aktywnie w żłobku” albo świadczenie „aktywnie w domu”. Odnosząc się natomiast do postulatu Rzecznika o podjęcie działań legislacyjnych mających na celu wprowadzenie regulacji uznającej funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego za aktywnych zawodowo w rozumieniu ustawy o wspieraniu rodziców w aktywności zawodowej oraz w wychowaniu dziecka – „Aktywny rodzic” Sekretarz Stanu poinformowała, że powyższy wniosek zostanie przez MRPiPS poddany analizie w ramach przyszłych prac nad nowelizacją ustawy.

Minister Klimatu i Środowiska (V.7200.87.2024 z 24 marca 2025 r.) – w sprawie zalegania odpadów, które ze względu na swój rodzaj i sposób zagospodarowania (lub porzucenie) stwarzają realne, bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub środowiska.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich wprowadzona 5 lat temu regulacja - art. 26a ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach - mająca w zamierzeniu służyć opanowaniu zjawiska nielegalnego gospodarowania odpadami, wymaga zmian. Wniosek ten znajduje potwierdzenie w raporcie Najwyższej Izby Kontroli z 2023r. Zmiana polegająca na dodaniu nowego art. 26a ma przede wszystkim na celu stworzenie nowego narzędzia administracyjnego dla przypadków nielegalnego gospodarowania odpadami przed wejściem w życie niniejszej nowelizacji, gdy nagromadzone odpady stwarzają zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzi. Zgodnie z tym przepisem w przypadku, gdy ze względu na zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub środowiska konieczne jest niezwłoczne usunięcie odpadów, właściwy organ podejmuje działania polegające na usunięciu odpadów i gospodarowaniu nimi. Jak wynika ze skarg wpływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich organy administracji publicznej niechętnie sięgają po owo narzędzie, a jeśli już to uczynią, to napotykają na przeszkody proceduralne i instytucjonalne w niezwłocznym załatwieniu sprawy. Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że omawiany przepis nie znajduje zastosowania w

przypadku, gdy brak danych (osobowych, adresowych) o podmiotach bezpośrednio zainteresowanych w sprawie, czyli o władającym terenem, na których zalegają odpady lub o ich posiadaczu. Tymczasem realizacja przedsięwzięcia z art. 26a ustawy o odpadach wymaga posłużenia się przez właściwe w sprawie organy aktami takimi jak decyzje i postanowienia oraz przeprowadzenia postępowania administracyjnego w całości zgodnie z wymogami procedury administracyjnej, z których wynika obowiązek komunikowania się organu ze stroną, zapewnienia jej wglądu do akt sprawy i składania dowodów bądź wnioskowania o nie. Jeżeli zatem mamy do czynienia z nieuregulowanym stanem prawnym nieruchomości, na której zalegają odpady, bądź też porzuceniem odpadów przez nieustalonych sprawców, a także nieznaną aktualnych danych adresowych tych podmiotów, skorzystanie z art. 26a ustawy o odpadach staje się niemożliwe. Istotną słabością regulacji art. 26a ustawy o odpadach jest niesprecyzowanie przez ustawodawcę podstawowej przesłanki dla jej zastosowania, jaką jest stan zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzi lub środowiska powodowany przez zalegające odpady i przesądzający o konieczności niezwłocznego ich usunięcia. Innymi słowy, ustawodawca nie określił, kiedy możemy mówić o takim zagrożeniu – czy o jego wystąpieniu decyduje charakter odpadów, czy sposób zagospodarowania, czy też obydwa te czynniki. A następnie - jeżeli znaczenie ma tu charakter odpadów, to czy decydujące będzie tu zakwalifikowanie odpadów do danej grupy, podgrupy i rodzaju, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów, a jeśli tak - to do jakiej. Ponadto, jak wynika z ustaleń poczynionych przez pracowników Biura Rzecznika art. 26a ustawy o odpadach nie cieszy się „popularnością” wśród organów administracji publicznej z racji kosztowności przedsięwzięcia usuwania i zagospodarowania odpadów stwarzających zagrożenie, przekraczającego ich możliwości budżetowe. Brak środków na pokrycie kosztów usunięcia odpadów stwarzających zagrożenie jest najczęstszym argumentem podnoszonym przez organy administracji publicznej. Do 2024 r. organy miały możliwość uzyskania wsparcia materialnego ze środków znajdujących się w dyspozycji Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w ramach Programu priorytetowego „Usuwanie porzuconych odpadów”. Reguły udzielania tegoż wsparcia przewidziane w Programie mocno obniżały jednak jego przydatność. Zakładały one bowiem dofinansowanie przedsięwzięcia na zasadzie refundacji wyłożonych wcześniej środków. Siłą rzeczy, wykluczało to z Programu organy niedysponujące stosownie wysoką kwotą w swoim budżecie. Wprowadzony z początkiem 2025 r. do ustawy o odpadach przepis art. 226b stanowi, że „do dnia 31 grudnia 2027 r. właściwy organ, o którym mowa w art. 26a ust. 2, może otrzymać środki z budżetu państwa z przeznaczeniem na wykonanie działań, o których mowa w art. 26a ust. 1. W przypadku, gdy właściwym organem jest organ jednostki samorządu terytorialnego, kwota dofinansowania może stanowić więcej niż 80 %

kosztów wykonania tych działań. Kwota dofinansowania nie może być wyższa niż 99 % kosztów wykonania tych działań. Jakkolwiek wynika z niej wypłacenie środków przed realizacją przedsięwzięcia to wciąż jest to regulacja niestanowiąca gwarancji udzielenia wsparcia finansowego. Przede wszystkim ustawodawca posłużył się tu zwrotem „może”, co oznacza uznanie w zakresie przekazania środków (brak obowiązku ich wypłacenia), niezależnie od wykazania przez organ właściwy takiej potrzeby. Przepis nie formułuje żadnych zasad udzielania wsparcia czy warunków koniecznych do spełnienia dla jego uzyskania. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Minister Klimatu i Środowiska z prośbą o odniesienie się do uwag przedstawionych w wystąpieniu, a także rozważenie podjęcie prac legislacyjnych mających na celu uproszczenie regulacji art. 26a ustawy o odpadach w sposób zapewniający realną niezwłoczność usuwania odpadów stwarzających zagrożenie.

Ministra Sprawiedliwości (IV.550.1.2019 z 24.03.2025 r.) – w sprawie zbadania kwestii zamieszczania danych nieletnich sprawców czynów zabronionych w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym.

We wcześniejszych wystąpieniach Rzecznik zwracał się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o zbadanie kwestii zamieszczania danych nieletnich sprawców czynów zabronionych w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym. Rzecznik wskazywał bowiem wielokrotnie na niedoskonałość przepisów ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r., poz. 1802), między innymi w tym zakresie. W świetle art. 6 ww. ustawy w Rejestrze umieszcza się m.in. dane nieletnich, wobec których prawomocnie orzeczono środki wychowawcze, środek poprawczy lub środek leczniczy na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. poz. 1700 oraz z 2023 r. poz. 289 i 1860) w sprawach o czyny karalne, o których mowa w art. 2, z wyłączeniem art. 200 § 1 Kodeksu karnego. Najistotniejsze jest jednak to, że skutek ten – umieszczenie danych w Rejestrze – następuje z mocy prawa. Sąd w orzeczeniu kończącym sprawę nieletniego wydaje wyłącznie rozstrzygnięcie „negatywne”, jeśli podejmie decyzję o wyłączeniu umieszczenia danych sprawcy w Rejestrze, natomiast nie wydaje rozstrzygnięcia „pozytywnego”, o umieszczeniu danych sprawcy w Rejestrze. Taka regulacja ustawy z 13 maja 2016 r. stanowi swoistą pułapkę proceduralną dla osoby uczestniczącej w postępowaniu, która nie jest świadoma skutków orzeczenia sądu, które następują nie z mocy orzeczenia, lecz z mocy samego prawa, albo dowiaduje się o tych skutkach dopiero po zakończonym postępowaniu, gdy upłynęły już wszystkie terminy procesowe. Osoba taka ma w dodatku bardzo ograniczone możliwości kwestionowania skutku orzeczenia w postaci zamieszczenia danych w rejestrze, skoro o skutku tym sąd nie orzeka. W piśmie z dnia 20 września 2024 r., Minister Sprawiedliwości podzielił wątpliwości Rzecznika co do wskazanych regulacji wynikających z ustawy, informując jednocześnie o przygotowanej nowelizacji,

odpowiadającej postulatom Rzecznika. Niestety, jak dotąd, zmiany przepisów w przedmiotowej kwestii nie nastąpiły. Znajdujący się na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości projekt ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich oraz niektórych innych ustaw, również nie zawiera postulowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich zmian. Rzecznik zwrócił się do Ministra o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie, a w szczególności poinformowanie Rzecznika czy zaproponowane przez Ministerstwo zmiany ustawy z dnia o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym zostaną uwzględnione w najbliższych pracach legislacyjnych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 28 marca 2025 r. poinformował, że obecnie trwają wewnętrzne prace legislacyjne nad projektem, prowadzone przez Departament Legislacyjny w porozumieniu z Departamentem Prawa Karnego.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7064.112.2025 z 26 marca 2025 r.) – w sprawie regulacji ustawy o systemie opieki społecznej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich kierowane są skargi w sprawie regulacji zawartej w art. 6 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z powołanym przepisem, za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy albo zasiłek dla opiekuna, wójt, burmistrz lub prezydent miasta opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od podstawy odpowiadającej wysokości odpowiednio: 1) pobieranego świadczenia pielęgnacyjnego albo specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługujących na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, 2) pobieranego zasiłku dla opiekuna przysługującego na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, przez okres niezbędny do uzyskania okresu ubezpieczenia. Już w wystąpieniu z 2022 r. Rzecznik wskazywał, że rozwiązanie ograniczające okres opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe przez okres odpowiadający minimalnemu okresowi uprawniającemu do najniższej emerytury opiekunowie uznają za krzywdzące, zagrażające ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym tej grupy. Mając na uwadze wpływające do Rzecznika skargi, a także postulaty strony społecznej, zasadne wydaje się rozważenie możliwości podjęcia działań legislacyjnych mających na celu zmianę obowiązujących rozwiązań. Podczas spotkania Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołem Praw Opiekunek/ów Inicjatywy „Nasz Rzecznik” podniesiono także kwestię uprawnienia do zasiłku pogrzebowego, określonego w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, do którego prawo uzależnione jest od posiadania statusu ubezpieczonego. Rzecznik zwrócił się do Minister o przedstawienie stanowiska w kwestii podjęcia działań legislacyjnych odpowiadających oczekiwaniom osób

wspierających bliskich z niepełnosprawnościami i pobierających z tego tytułu świadczenia opiekuńcze.

Ministra Sprawiedliwości Prokuratora Generalnego (IX.517.1073.2024 z 27 marca 2025 r.) - w sprawie działań legislacyjnych w celu wypracowania przepisów gwarantujących prawo osób zatrzymanych do otrzymania posiłku i prawo do przerwy humanitarnej w długotrwałych czynnościach procesowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich od wielu lat wskazuje na potrzebę podjęcia przez właściwe organy inicjatywy ustawodawczej w celu pełnego uregulowania zasad wyżywienia osób zatrzymanych. W nakazie humanitarnego traktowania mieści się prawo osoby zatrzymanej do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, do których niewątpliwie należy zaspokojenie pragnienia i głodu, obowiązek zaś zapewnienia osobie zatrzymanej możliwości skorzystania z tego prawa ciąży na organach państwa. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji poinformował, że Ministerstwo dostrzega zasadność wprowadzenia zmian legislacyjnych w odniesieniu do wskazanych zagadnień, jednak ponieważ zmiany te mają charakter systemowy i odnoszą się do praw przysługujących osobie zatrzymanej w ramach prowadzonych czynności procesowych, w opinii MSWiA wiodące stanowisko w tej sprawie powinno zająć Ministerstwo Sprawiedliwości. Sekretarz Stanu podniósł również, że ponieważ do prowadzenia czynności procesowych, w tym dokonywania zatrzymania, uprawnieni są funkcjonariusze wielu służb – Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, ale także Straży Granicznej, Krajowej Administracji Skarbowej, Żandarmerii Wojskowej – należałoby wypracować jednolite rozwiązania ustawowe we wskazanym zakresie, przy udziale wszystkich tych służb. Wobec takiego stanowiska resortu spraw wewnętrznych i administracji, dzieląc opinię o potrzebie kompleksowego uregulowania powyższej kwestii, Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra z uprzejmą prośbą o podjęcie – we współpracy z resortami, którym podlegają wymienione wyżej służby – oraz koordynowanie działań mających na celu wypracowanie rozwiązań prawnych gwarantujących prawo osób zatrzymanych do otrzymania posiłku i do skorzystania z przerwy humanitarnej w długotrwałych czynnościach procesowych.

Ministra Sprawiedliwości Prokuratora Generalnego (II.510.512.2024 z 31 marca 2025 r.) - w sprawie oględzin telefonu w sytuacji, kiedy celem działań funkcjonariuszy Policji było ustalenie pinezek lokalizacyjnych.

Na podstawie informacji, jakie wpływają do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, zidentyfikowana została wadliwa praktyka polegająca na przeprowadzeniu czynności oględzin telefonu w sytuacji, kiedy celem działań funkcjonariuszy Policji było ustalenie pinezek lokalizacyjnych, czy zapoznanie się z treścią wiadomości na komunikatorach internetowych, a zatem konieczne było

przeprowadzenie przeszukania urządzenia. Dlatego też, Rzecznik zwrócił się z prośbą o podjęcie działań zmierzających do dostosowania przepisów ustawowych oraz wewnętrznych regulacji prokuratury do standardu konstytucyjnego oraz wiążącego Polskę standardu europejskiego. Zgodnie z obecnymi przepisami organy procesowe, zwłaszcza Policja, mogą w stosunkowo łatwy sposób uzyskać dostęp do informacji, które mają istotne znaczenie w postępowaniu karnym. Jednocześnie, dostęp do elektronicznych nośników danych, przede wszystkim telefonu, wiąże się z ingerencją w prawo do prywatności, może prowadzić do ingerencji w tajemnicę komunikowania się oraz w prawo własności. Obecne przepisy Kodeksu postępowania karnego nie gwarantują jednostce należytej ochrony przed dostępem do jej nośników danych w sprawach, w których działanie takie nie jest konieczne w demokratycznym społeczeństwie. Telefon – smartfon – nie jest wyłącznie środkiem komunikowania się, ale nośnikiem najbardziej prywatnych informacji o życiu danej osoby. Zawiera nie tylko wykaz połączeń czy wiadomości, ale także zdjęcia, filmy, informacje dotyczące lokalizacji, aplikacje bankowe i wiele więcej. W praktyce dostęp do danych informatycznych zapisanych na urządzeniu jest uzyskiwany za pomocą oględzin. Zasadniczo, uzyskanie dostępu do zawartości telefonu powinno nastąpić w drodze przeszukania. Biorąc pod uwagę stopień ingerencji w prawo do prywatności, konieczne jest rozważenie, jaki stopień gwarancyjności powinny mieć nowe przepisy. Obecnie zatarta jest różnica między statycznym a dynamicznym pozyskiwaniem danych. Dostęp do danych zapisanych na elektronicznym nośniku danych, biorąc pod uwagę zakres historyczny tych danych, może w porównywalnym stopniu ingerować w sferę prywatności jednostki, co ich dynamiczne pozyskiwanie w czasie rzeczywistym. Rozważenia wymaga, jaki organ byłby uprawniony do zarządzenia przeszukania elektronicznych nośników danych, i czy nie powinien być to wyłącznie sąd, a w wypadkach niecierpiących zwłoki prokurator, pod warunkiem zatwierdzenia czynności przez sąd. Nowe regulacje powinny również uwzględniać kwestię tajemnic prawnie chronionych i wprowadzać procedurę eliminacji informacji wchodzących w zakres tych tajemnic z akt sprawy. Należy także rozważyć wprowadzenie granic podmiotowych i przedmiotowych, by ograniczyć arbitralność działania organów władzy publicznej i korzystanie z czynności dowodowych ingerujących w prywatność jednostki w sprawach błahych. Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o dokonanie analizy problemów i rozważenie zainicjowania zmian legislacyjnych w Kodeksie postępowania karnego we wskazanych zakresach.

III. Kasacje oraz skargi kasacyjne, skargi nadzwyczajne do Sądu Najwyższego i przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

II.510.1269.2024 z 21 stycznia 2025 r. – kasacja w sprawie w sprawie niezastosowania przepisu względniejszego dla skazanego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę kasacyjną od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w Ś., zmieniającego postanowienie Sądu Rejonowego w Ś., w ten sposób, że na podstawie art. 75 § 1 k.k. zarządzono wobec A.F. wykonanie kary jednego roku pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w O. za czyny z art. 286 § 1 k.k., art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k., przy zastosowaniu art. 91 § 1 k.k., zaskarżając powyższe orzeczenie Sądu Okręgowego w Ś. w całości na korzyść skazanego. Rzecznik zarzucił temu postanowieniu rażące naruszenie przepisów prawa materialnego, polegające na niezastosowaniu przez Sąd odwoławczy przepisu art. 75 § 4 k.k. w brzmieniu obowiązującym w chwili popełnienia przez A.F. czynów przypisanych mu wyrokiem Sądu Rejonowego w O., pomimo że ów przepis był względniejszy dla skazanego, zaś na etapie międzyinstancyjnym wystąpiła obligatoryjna przesłanka do umorzenia, na podstawie art. 15 § 1 k.k.w., postępowania wykonawczego prowadzonego wobec skazanego. Rzecznik wniósł o wstrzymanie wykonania zaskarżonego orzeczenia Sądu Okręgowego w Ś. wobec A.F. oraz uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Okręgowego w Ś. i umorzenie, na podstawie art. 15 § 1 k.k.w., postępowania wykonawczego w stosunku do tego skazanego.

II.510.9.2017 z 24 stycznia 2025 r. – kasacja w sprawie zaniechania przez sąd II instancji „totalnej” kontroli odwoławczej zaskarżonego osobistym zażaleniem skazanego postanowienia Sądu I instancji.

Rzecznik wniósł kasację od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w Ł., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego Ł. w przedmiocie zarządzenia, wobec M.S., wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w Ł. Rzecznik zaskarżył orzeczenie w całości na korzyść skazanego, zarzucając rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów postępowania, polegające na zaniechaniu dokonania przez Sąd Okręgowy Ł. „totalnej” kontroli odwoławczej zaskarżonego osobistym zażaleniem skazanego postanowienia Sądu I instancji, co skutkowało wadliwym utrzymaniem w mocy owego orzeczenia, pomimo że zapadło ono z rażącym naruszeniem art. 75 § 1 k.k. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w Ł. oraz utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Ł., a następnie umorzenie, na podstawie art. 15 § 1 k.k.w., postępowania wykonawczego w stosunku do M.S., wobec wystąpienia innej przyczyny wyłączającej to postępowanie.

BPK.511.221.2024 z 29 stycznia 2025 r. - kasacja w sprawie wątpliwości co do winy obwinionego w świetle przedstawionych dowodów.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w R., zaskarżając orzeczenie w całości na korzyść ukaranego M.S., zarzucając rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, polegające na przyjęciu, że wina i okoliczności czynu przypisanego obwinionemu nie budzą wątpliwości i w konsekwencji wydaniu wyroku nakazowego, w sytuacji, gdy w świetle zgromadzonego w sprawie, dołączonego do wniosku materiału dowodowego to, czy M.S. w dniu 10 września 2023 roku nie posiadał uprawnień do kierowania pojazdami powinno wzbudzić wątpliwości Sądu, co w konsekwencji powinno skutkować skierowaniem sprawy do rozpoznania na rozprawie i wyjaśnieniem wszystkich okoliczności istotnych dla merytorycznego rozstrzygnięcia. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w R. do ponownego rozpoznania.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 26 marca 2025 r., sygn. akt IV KK 52/25). Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok nakazowy i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w R. do ponownego rozpoznania.

II.510.1461.2024 z 30 stycznia 2025 r. - kasacja w sprawie pominięcia przy orzekaniu kary łącznej kryterium chronologicznego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego w W. zaskarżając orzeczenie w części dotyczącej orzeczenia całej kary łącznej grzywny - pkt II, a w konsekwencji w zakresie umorzenia postępowania o wydanie wyroku łącznego - pkt X i zaliczenia dokonanego na poczet orzeczonej kary łącznej grzywny - pkt IV, na korzyść J.P. Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego i materialnego poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i pominięcie przy orzekaniu kary łącznej kryterium chronologicznego, a w konsekwencji połączenie kar jednostkowych grzywny. RPO wniósł o uchylenie orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy, w tym zakresie, do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w W.

II.510.942.2024 z 30 stycznia 2025 r. - kasacja w sprawie obowiązku naprawienia szkody, gdy te w chwili wyrokowania nie istniały.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w K. Wyrok zaskarżył w zakresie pkt 3 sentencji wyroku, w części, w której orzeczono wobec skazanego obowiązek naprawienia szkody w kwocie 3900 zł na rzecz J.W. oraz w zakresie pkt 8 sentencji wyroku na korzyść M.E. Wyrokowi zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, polegające na uwzględnieniu wadliwego wniosku prokuratora o wydanie wobec M.E., wyroku skazującego bez przeprowadzenia rozprawy w zakresie wniosku o orzeczenie wobec M.E. obowiązku naprawienia szkody, na podstawie art. 46 § 1 k.k., poprzez zapłatę na

rzecz J.W. kwoty 3900 zł oraz na rzecz M.S. kwoty 619 zł, w sytuacji, gdy szkody te w chwili wyrokowania nie istniały.

BPW.511.137.2024 z 12 lutego 2025 r. - kasacja w sprawie wadliwego rozpoznania apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego.

Rzecznik zaskarżył orzeczenie w całości na niekorzyść oskarżonego S.M. Powołując się na przepis art. 523 § 1 k.p.k. wyrokowi temu zarzucił rażące naruszenie art. 433 § 2 k.p.k. poprzez wadliwe rozpoznanie apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego, wyrażające się w błędnym uznaniu, że czyn przypisany oskarżonemu przez sąd a quo nie zawiera znamion przestępstwa stypizowanego w art. 177 § 2 k.k., podczas gdy analiza ustalonego stanu faktycznego prowadzi do jednoznacznego wniosku, że czyn ten wyczerpuje wszystkie znamiona tego przestępstwa, które to naruszenie prawa miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, gdyż doprowadziło do przyjęcia błędnej kwalifikacji prawnej z art. 155 k.k. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Ś. do ponownego rozpoznania.

II.510.106.2025 z 17 lutego 2025 r. - kasacja w przedmiocie niewłaściwego naliczenia kary grzywny.

Rzecznik zaskarżył wyrok w części dotyczącej orzeczenia o karze na korzyść skazanego K.S., wyrokowi temu zarzucił rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, poprzez orzeczenie kary grzywny w wymiarze trzystu stawek dziennych, określając wysokość każdej z nich na dziesięć złotych, w sytuacji, gdy zgodnie z art. 502 § 1 k.p.k. wyrokiem nakazowym można orzec karę grzywny w wysokości do dwustu stawek dziennych. Rzecznik wniósł o uchylenie wymienionego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Rejonowemu S. do ponownego rozpoznania.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 27 marca 2025 r., sygn. akt III KK 104/25). Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze grzywny i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Rejonowemu w S., a kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

II.510.32.2019 z 17 lutego 2025 r. - kasacja w sprawie zobowiązania oskarżonego do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem poprzez zapłatę.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w B. zmieniającego w części wyrok Sądu Rejonowego w B, a w pozostałym zakresie utrzymującego w mocy tenże wyrok. Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów postępowania poprzez zaniechanie przez sąd odwoławczy dokonania – niezależnie od granic zaskarżenia i zarzutu podniesionego we wniesionej przez prokuratora na niekorzyść oskarżonego apelacji – wszechstronnej kontroli odwoławczej, wskutek czego doszło do utrzymania w mocy rażąco niesprawiedliwego wyroku sądu I

instancji, albowiem zapadłego z rażącym naruszeniem prawa karnego materialnego, polegającym na zobowiązaniu oskarżonego R.K. do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem poprzez zapłatę. Rzecznik wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w B. w zaskarżonym zakresie oraz przekazanie sprawy w tej części powyższemu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 1 kwietnia 2025 r., sygn. akt IV KK 82/25). Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części utrzymującej w mocy rozstrzygnięcie z pkt 5 wyroku Sądu pierwszej instancji i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

II.511.83.2025 z 18 lutego 2025 r. - kasacja w sprawie orzeczenia kary łącznej powyżej ustawowo dopuszczalnej granicy.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w S., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w K. Rzecznik zaskarżył wyrok na korzyść oskarżonej D.J., w części opisanej w pkt I myślniku czwartym tegoż orzeczenia, dotyczącej połączenia, na podstawie art. 91 § 2 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym w chwili popełnienia przypisanych oskarżonej czynów w zw. z art. 4 § 1 k.k., jednostkowych kar ograniczenia wolności i orzeczenia kary łącznej 5 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, dozorowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym. Orzeczeniu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, polegające na orzeczeniu wobec D.J. kary łącznej, powyżej ustawowo dopuszczalnej granicy, tj. kary 5 miesięcy ograniczenia wolności, w następstwie połączenia kar jednostkowych w wymiarach 1 i 3 miesięcy ograniczenia wolności. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku we wskazanej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 1 kwietnia 2025 r., sygn. akt III KK 108/25). Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części opisanej w jego pkt I myślniku czwartym, dotyczącym połączenia, na podstawie art. 91 § 2 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym w chwili popełnienia przypisanych oskarżonej czynów w zw. z art. 4 § 1 k.k., jednostkowych kar ograniczenia wolności i orzeczenia kary łącznej 5 miesięcy ograniczenia wolności i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w S. do ponownego rozpoznania.

II.510.1135.2024 z 18 lutego 2025 r. - kasacja w sprawie zaniechania należytego rozważenia przez Sąd II instancji podniesionych w apelacji zarzutów.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Z., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w K., zaskarżając orzeczenie w całości na korzyść ukaranej R.K.. Rzecznik w kasacji zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów postępowania, to jest naruszenie art. 109 § 2 k.p.w. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k., w

zw. z art. 457 § 3 k.p.k., poprzez zaniechanie należytego rozważenia przez Sąd II instancji podniesionych w apelacji zarzutów, a mianowicie zarzutu naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 7 k.p.k. w zw. z art. 8 k.p.w. oraz zaniechanie konkretnego i rzetelnego odniesienia się do tych zarzutów w uzasadnieniu swojego wyroku. RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 10 kwietnia 2025 r., sygn. akt II KK 88/25). Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Z. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

II.510.925.2024 z 18 lutego 2025 r. - kasacja w sprawie przypisania odpowiedzialności za popełnienie dwóch lub więcej wykroczeń przeciwko mieniu jak za jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W. i zaskarżył wyrok na korzyść skazanego P.K. Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, polegające na uznaniu, że istnieją podstawy do uwzględnienia wniosku o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie oskarżonemu kary bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, pomimo że zaproponowana w akcie oskarżenia i zaakceptowana przez Sąd kwalifikacja prawna czynu z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. obarczona była błędem naruszenia art. 4 § 1 k.k., ponieważ w dacie popełnienia czynów nie obowiązywał art. 12 § 2 k.k., dający możliwość przypisania odpowiedzialności za popełnienie dwóch lub więcej wykroczeń przeciwko mieniu jak za jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w W. i umorzenie postępowania, z powodu przedawnienia karalności wykroczeń.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 25 marca 2025 r., sygn. akt II KK 89/25). Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przy zastosowaniu art. 537§2 k.p.k. na podstawie art. 5§1 pkt 4 k.p.w. w zw. z art. 45 k.w. umorzył postępowanie, a kosztami procesu obciążył Skarb Państwa.

II.511.428.2024 z 21 lutego 2025 r. - kasacja w sprawie przedawnienia karalności czynu zabronionego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w P., zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w P. w sprawie R.B., zarzucając rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., polegające na wydaniu orzeczenia o utrzymaniu w mocy wyroku Sądu I instancji w zaskarżonej części, pomimo istnienia w dacie orzekania negatywnej przesłanki procesowej w postaci przedawnienia karalności czynu zabronionego, co stanowi bezwzględną przyczynę uchylenia orzeczenia. Rzecznik wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w P. w zaskarżonym zakresie oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu I instancji we wskazanej części i umorzenie postępowania, na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.

II.510.1020.2021 z 21 lutego 2025 r. - kasacja w przedmiocie niewłaściwego przeprowadzenia kontroli instancyjnej i niewyjścia przez Sąd Odwoławczy poza granicę zarzutów apelacji obrońcy obwinionego.

Rzecznik Praw Obywatelskich złożył kasację od wyroku Sądu Okręgowego w Ś., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w W. Wyrokowi temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, tj. art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z 440 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w., poprzez niewłaściwe przeprowadzenie kontroli instancyjnej i niewyjście przez Sąd Odwoławczy poza granicę zarzutów apelacji obrońcy obwinionego, co skutkowało rażącą niesprawiedliwością wyroku, w związku z uznaniem, że obwiniony wypełnił znamiona zarzucanego mu wykroczenia, podczas gdy prawidłowa analiza niniejszej sprawy uzasadnia twierdzenie. Powyższe orzeczenie RPO zaskarżył w całości na korzyść obwinionego A.K.

II.510.1428.2024 z 21 lutego 2025 r. - kasacja od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w R, w sprawie obowiązku naprawienia szkody w całości poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył wyrok zakresie pkt IV, którym zobowiązano K.B. do naprawienia szkody w całości poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego K.B. kwoty 24.136,59 zł, na korzyść oskarżonego. W oparciu o treść art. 523 § 1 k.p.k. Rzecznik wyrokowi temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść, naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 366 § 1 k.p.k. oraz art. 410 k.p.k., polegające na zaniechaniu należytego wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy oraz na braku oparcia rozstrzygnięcia o obowiązku naprawienia przez oskarżonego w całości powyższej szkody o całokształt okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej, co doprowadziło do bezzasadnego nałożenia tego obowiązku.

II.510.146.2025 z 28 lutego 2025 r. - kasacja w sprawie warunkowego umorzenia postępowania karnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł na korzyść oskarżonego Z.L. skargę od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w B., zmieniającego w części wyrok Sądu Rejonowego w B., w części w jakiej Sąd II instancji zmienił wyrok Sądu Rejonowego w B., co do czynu opisanego w punkcie II tego wyroku i warunkowo umorzył w tym zakresie postępowanie. Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego polegające na warunkowym umorzeniu postępowania karnego wobec Z.L. na okres próby wynoszący dwa lata, w sytuacji gdy zostało mu przypisane popełnienie występku z art. 190a § 1 k.k. zagrożonego karą pozbawienia wolności do lat 8, a więc karą przekraczającą 5 lat pozbawienia wolności, co uniemożliwiało zastosowanie powyższej instytucji prawa karnego. Rzecznik wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w B., w zaskarżonym zakresie.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 23 kwietnia 2025 r., sygn. akt IV KK 103/25). Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej warunkowego

umorzenia postępowania karnego w odniesieniu do czynu z pkt 2 aktu oskarżenia i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

BPW.511.119.2022 z 28 lutego 2025 r. - kasacja w sprawie skuteczności wypowiedzenia umowy leasingu.

Rzecznik Praw Obywatelskich złożył kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w W. na korzyść skazanej S.W. Wyrokowi zarzucił rażące naruszenie art. 433 § 2 k.p.k. poprzez błędne rozpoznanie zarzutów apelacyjnych dotyczących doręczania spółce Technologie Wodne CWT sp. z o.o. oświadczeń leasingodawcy oraz dopuszczalności wypowiedzenia tej spółce umowy leasingu w sytuacji braku spłaty przez nią zobowiązań umownych innych niż raty leasingowe, podczas gdy prawidłowe rozpoznanie tych zarzutów mogłoby doprowadzić do ustalenia, że umowa leasingu nie została skutecznie wypowiedziana przez leasingodawcę, które to naruszenie prawa miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, gdyż doprowadziło do błędnej oceny prawnej zachowania oskarżonej i do uznania jej apelacji za bezzasadną. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w W. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi.

BPG.511.110.2024 z 11 marca 2025 r. - kasacja w sprawie wydania wyroku, mimo, że zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwalał na przyjęcie, iż okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w T., zaskarżając wydany wyrok w całości na korzyść obwinionego. Orzeczeniu temu Rzecznik zarzucił rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa procesowego w postaci naruszenia art. 93 § 2 kpsw, poprzez jego zastosowanie, mimo, że zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwalał na przyjęcie, iż okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w T. do ponownego rozpoznania w postępowaniu zwyczajnym.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 30 kwietnia 2025 r., sygn. akt V KK 107/25). Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok nakazowy i sprawę przekazał do ponownego rozpatrzenia Sądowi Rejonowemu w T.

II.510.1364.2024 z 18 marca 2025 r. - kasacja w sprawie bezpodstawnego obniżenia wynagrodzenia z powodu niezakwalifikowania do pracowników wykonujących zawód medyczny.

Rzecznik Praw Obywatelskich złożył kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w T., utrzymującego w mocy wyroku Sądu Rejonowego w T., zaskarżając powyższe orzeczenie w całości, na korzyść ukaranych: R.K. i J.S. Wyrokowi temu zarzucił rażące naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, polegające na błędnym rozpoznaniu zarzutu apelacji obrońcy ukaranych co do czynów określonych w punktach 5-11 wniosku

o ukaranie, a spełniających znamiona wykroczenia z art. 282 § 1 pkt 1 Kodeksu pracy, polegające na dowolnym przyjęciu, że pracownice M.G. i A.M. miały bezpodstawnie obniżone wynagrodzenie, bowiem nie zostały zakwalifikowane do pracowników wykonujących zawód medyczny, a stan prawny obowiązujący w dacie czynu nie określał do jakiej grupy zawodowej należy zakwalifikować zawód asystentki stomatologicznej. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym Sądowi Okręgowemu w T.

II.510.57.2023 z 21 marca 2025 r. - kasacja w sprawie zasądzenia od oskarżonego na rzecz oskarżycieli posiłkowych wydatków związku z występowaniem przed Sądem I instancji.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w P., zmieniającego częściowo wyrok Sądu Rejonowego w P. Wyrok zaskarżył na korzyść W.G. punkt II wyroku, w zakresie utrzymującym w mocy rozstrzygnięcie zawarte w końcowej części punktu VII wyroku Sądu Rejonowego P., tj. zasądzenie od oskarżonego na rzecz oskarżycieli posiłkowych J.T. i D.T. kwoty po 1008 zł z tytułu wydatków, jakie ponieśli w związku z występowaniem w sprawie pełnomocnika. Rzecznik orzeczeniu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, polegające na braku wyjścia poza zakres podniesionych w apelacji zarzutów i utrzymaniu w mocy orzeczenia o zasądzeniu od oskarżonego na rzecz oskarżycieli posiłkowych J.T. i D.T. kwoty po 1008 zł z tytułu wydatków, jakie ponieśli w związku z występowaniem przed Sądem I instancji w sprawie ich pełnomocnika, podczas gdy w związku z wyeliminowaniem ich w postępowaniu odwoławczym z kręgu osób pokrzywdzonych występkami z art. 231 § 1 k.k. i art. 107 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, orzeczenie to, oparte na treści art. 627 k.p.k., stało się rażąco niesprawiedliwe. Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w P. w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy w tej części temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 14 maja 2025 r., sygn. akt III KK 161/25). Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania.

II.510.178.2025 z 26 marca 2025 r. - kasacja w sprawie błędnego uznania za prawidłowe, dowolnego uznania przez Sąd I instancji, że w sprawie doszło do zaistnienia braków formalnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w W., utrzymującego w mocy zarządzenie Przewodniczącej Wydziału III Karnego w Sądzie Rejonowym w W. i zaskarżył orzeczenie w całości na niekorzyść D.W. Rzecznik postanowieniu temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisów prawa procesowego, poprzez błędne uznanie za prawidłowe, dowolnego uznania

przez Sąd I instancji, że w sprawie doszło do zaistnienia braków formalnych, których nieuzupełnienie aktualizuje dyspozycję z art. 120 § 2 k.p.k., polegających na nieprzedłożeniu dowodu wpłacenia do kasy sądowej zryczałtowanej równowartości wydatków w postępowaniu z oskarżenia prywatnego oraz niewskazaniu osoby oskarżonej w sposób umożliwiający jej jednoznaczną identyfikację, pomimo że oskarżyciel prywatny w akcie oskarżenia wskazał, iż dane te znajdują się w aktach prokuratorskich i o ich dołączenie wnosił oraz dokonał wpłaty w terminie po wezwaniu do uzupełnienia braków, co stanowiło naruszenie art. 120 § 1 k.p.k., art. 621 § 1 k.p.k. i art. 487 k.p.k. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w W.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich:

II.511.503.2023 z 06 grudnia 2023 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, poprzez zaniechanie przez Sąd odwoławczy należytego rozważenia i zbyt ogólnikowe ustosunkowanie się w uzasadnieniu wyroku do podniesionych w apelacji zarzutów.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 13 lutego 2025 r., sygn. akt IV KK 552/23). Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Ł. do ponownego rozpatrzenia w postępowaniu odwoławczym.

II.511.208.2019 z 16 marca 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegającego na przeprowadzeniu wadliwej kontroli odwoławczej.

Kasacja nieuwzględniona (postanowienie z 25 lutego 2025 r., sygn. akt IV KK 166/24).

Sąd Najwyższy oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną, a wydatkami postępowania kasacyjnego obciążył Skarb Państwa.

BPK.511.178.2023 z 26 czerwca 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa procesowego polegającego na nienależytym rozpatrzeniu podniesionych w apelacji oskarżonej zarzutów obrazy przepisów prawa materialnego.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 19 grudnia 2024 r., sygn. akt IV KK 287/24). Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w D.

II.510.49.2024 z 20 lipca 2024 r. - kasacja w sprawie uwzględnieniu wniosku prokuratora o orzeczenie wobec oskarżonego uzgodnionej z nim kary

pozbawienia wolności za zarzucony mu występki, podczas, gdy w dacie wyrokowania czyn ten, wyczerpywał jedynie znamiona wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 27 lutego 2025 r., sygn. akt I KK 299/24).
Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w J.

II.510.309.2024 z 24 lipca 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego naruszenia przepisów postępowania, polegającego na rozpoznaniu zażalenia obwinionego przez Sąd Rejonowy, pomimo że właściwym sądem do rozpoznania tego zażalenia był sąd wyższego rzędu.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z 11 lutego 2025 r., sygn. akt I KK 287/24).

Sąd Najwyższy uchylił postanowienie Sądu Rejonowego w J. i sprawę, co do wniesionego zażalenia, przekazał do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w J.

II.510.232.2022 z 26 lipca 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa karnego procesowego polegającego na tym, że Sąd II instancji rozpoznając apelację obwinionego, utrzymał w mocy rażąco niesprawiedliwe orzeczenie Sądu meriti.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 11.02.2025 r., sygn. akt II KK 347/24).
Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w L. oraz poprzedzający go wyrok Sądu Rejonowego w L. i uniewinnił A.G. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia, obciążając Skarb Państwa kosztami postępowania w sprawie.

II.510.49.2024 z 30 lipca 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego naruszenia prawa procesowego, polegającego na orzeczeniu wobec oskarżonego kary pozbawienia wolności za zarzucony mu występki z art. 278 § 1 k.k., podczas gdy w dacie wyrokowania czyn ten wyczerpywał jedynie znamiona wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 27 lutego 2025 r., sygn. akt I KK 299/24).
Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w J.

II.510.763.2024 z 02 sierpnia 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego naruszenia prawa materialnego, z uwagi na połączenie w pkt II zaskarżonego wyroku kary 1 roku pozbawienia wolności oraz kary łącznej 5 miesięcy pozbawienia wolności i orzeczenie w tym zakresie kary łącznej.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 17 grudnia 2024 r. sygn. I KK 304/24).
Sąd Najwyższy uchylił wyrok łączny Sądu Rejonowego w J. w pkt II zaskarżonego wyroku i w tym zakresie na podstawie 572 k.p.k. umorzył postępowanie.

II.510.78.2022 z 22 października 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa, przez nieuzasadnione przyjęcie, że występują przesłanki do rozpoznania sprawy obwinionego postępowaniu nakazowym.

Kasacja uwzględniona (wyrok 14.02.2025 r., sygn. akt III KK 546/24).
Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok nakazowy i uniewinnił K.H. od popełnienia zarzucanego mu wykroczenia, a kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

II.510.1148.2021 z 23 października 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok 13 grudnia 2024 r., sygn. akt KK 412/24).
Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony kasacją Rzecznika Praw Obywatelskich wyrok zaoczny i uniewinnił obwinionego od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

II.510.160.2024 z 25 października 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego naruszenia prawa procesowego, polegającego na przyjęciu, że okoliczności przypisanych ukaranemu czynów i jego wina nie budzą wątpliwości, podczas gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosku o ukaranie, zarówno wina, jak i okoliczności czynów zarzucanych obwinionemu budziły poważne wątpliwości.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 20 lutego 2025 r., sygn. akt V K K 511/24).
Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok nakazowy i umorzył postępowanie w zakresie czynów opisanych w pkt I, II, III i IV zaskarżonego wyroku oraz uniewinnił ukaranego od zarzutu popełnienia wykroczenia. Kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

II.510.158.2024 z 5 listopada 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany nie wyczerpywał znamion wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 18 grudnia 2024 r., sygn. akt V KK 528/24).
Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Rejonowego w R. w całości i uniewinnił M.W. od popełnienia czynów opisanych w pkt I 1 IV części wstępnej wyroku, natomiast co do czynów opisanych w pkt II, III i V umorzył postępowanie z uwagi na przedawnienie karalności.

II.510.163.2024 z 5 listopada 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 23 grudnia 2024 r., sygn. akt V KK 529/24).
Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony kasacją wyrok nakazowy w części skazującej obwinionego M.D. za wykroczenie z art. 54 k.w. wzw. z § 5 i § 18 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii i uniewinnił obwinionego od popełnienia tego wykroczenia.

II.510.159.2024 z 6 listopada 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego naruszenia prawa procesowego, mogącego mieć istotny wpływ na treść wyroku, polegającego na przyjęciu, że okoliczności przypisanego ukaranemu czynu i jego wina nie budzą wątpliwości.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 14 stycznia 2025 r., sygn. akt V K K 530/24).
Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok nakazowy Sądu Rejonowego w R. oraz: a) umorzył postępowanie co do opisanego w pkt 1 części wstępnej wyroku wykroczenia z art. 65 § 1 k.w. - z uwagi na przedawnienie karalności wykroczenia; b) na podstawie. uniewinnił obwinionego od zarzutu popełnienia opisanego w pkt 2 części wstępnej wyroku wykroczenia z art. 54 § 1 k.w., a także kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

II.510.453.2023 z 22 listopada 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa karnego materialnego, polegającego na uznaniu oskarżonego winnym popełnienia zarzuconego mu czynu z art. 178a § 4 k.k.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 30 stycznia 2025 r., sygn. akt KK 461/24).
Sąd Najwyższy uchylił pkt 1 zaskarżonego wyroku i uniewinnił H. C. od popełnienia czynu zarzuconego w pkt 1 aktu oskarżenia i w tym zakresie kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

II.511.500.2024 z 25 listopada 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegającego na braku należytego skontrolowania wyroku sądu meriti poza granicami zaskarżenia, pomimo tego, że był on obarczony rażącym naruszeniem przepisu prawa karnego materialnego.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 5 marca 2025 r., sygn. akt V K K 555/24).
Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

II.510.1304.2024 z 29 listopada 2024 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa procesowego, polegającego na przyjęciu, że okoliczności przypisanego oskarżonemu czynu oraz jego wina nie budzą wątpliwości i w konsekwencji wydaniu wyroku nakazowego.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 26 marca 2025 r., sygn. akt III KK 609/24).
Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w S. do ponownego rozpoznania.

II.510.447.2024 z 17 grudnia 2024 r. - kasacja w sprawie nieuwzględnienia całokształtu okoliczności faktycznych ujawnionych na rozprawie.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 6 lutego 2025 r., sygn. akt I KK 496/24).
Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę P.K. przekazał Sądowi Okręgowemu w Z. do ponownego rozpatrzenia w postępowaniu odwoławczym.

Skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego:

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg kasacyjnych Rzecznika Praw Obywatelskich:

VII.511.50.2021 z 09 lutego 2022 r. - skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego w sprawie o ochronę dóbr osobistych.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z 18 lutego 2025 r., sygn. akt II OSKP 142/23).

Sąd Najwyższy odrzucił skargę kasacyjną w części obejmującej pkt 1 zaskarżonego wyroku w zakresie zmieniającym punkt V wyroku Sądu Okręgowego w W., uchylił zaskarżony wyrok w pkt 2 w części oddalającej apelację pozwanej wzajemnie K.G. skierowaną przeciwko rozstrzygnięciu Sądu Okręgowego w W., uwzględniającemu powództwo wzajemne oraz orzekającemu o kosztach procesu i w tych granicach zmienia wyrok Sądu Okręgowego w W. w ten sposób, że oddala powództwo wzajemne oraz zasądza od M.Ł. na rzecz K.G. kwotę 2040 zł z tytułu kosztów procesu, uchyla zaskarżony wyrok w pkt 3 i zasądza od M.Ł. na rzecz K.G. kwotę 1680 zł z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego, oraz oddala skargę kasacyjną w pozostałej części.

III.7060.177.2022 z 10 maja 2022 r. - skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego od wyroku Sądu Apelacyjnego, wydanego w sprawie z wniosku obywatela przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o wysokość emerytury.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z 8 stycznia 2025 r., sygn. akt III USKP 121/23).

Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w S. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

VII.505.3.2022 z 14 czerwca 2022 r. - skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego w sprawie o ochronę dóbr osobistych i zapłatę.

Skarga kasacyjna nieuwzględniona (wyrok z 19 listopada 2024 r., sygn. akt II CSK P 176/23)

Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną RPO w sprawie A.K.

V.510.123.2020 z 25 stycznia 2023 r. - skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego w sprawie o zapłatę.

Skarga nieuwzględniona (postanowienie z 15 listopada 2024 r. , sygn. akt I CSK 1792/23).

Sąd Najwyższy. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania uznając, że przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej nie została spełniona.

Skargi nadzwyczajne do Sądu Najwyższego:

V.511.379.2024 z 29 stycznia 2025 r. – skarga nadzwyczajna od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym z powództwa Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski S.A..

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną od nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy w T. w postępowaniu upominawczym z powództwa Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski S.A. przeciwko A.M. i M.M. W skardze nadzwyczajnej Rzecznik zarzucił naruszenie zasady ochrony konsumenta ustanowionej w art. 76 Konstytucji w zw. z postanowieniami art. 9 Konstytucji przez niezapewnienie właściwej ochrony sądowej pozwanej konsumentce, będącej słabszą stroną stosunku prawnego, ograniczenie się przez Sąd do stosowania wyłącznie przepisów ustawy Kodeks postępowania cywilnego, bez uwzględnienia konsumenckiej natury podstawowego stosunku prawnego i co za tym idzie, przepisów o ochronie konsumenta zgodnie z ochroną wynikającą z prawa unijnego oraz naruszenie prawa do zapewnienia odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej zgodnie z wymogami określonymi w art. 45 ust. 1 Konstytucji jako zasady sprawiedliwości proceduralnej przez brak rozpoznania sprawy przez niezawisły i niezależny Sąd i wydanie rozstrzygnięcia w ramach postępowania upominawczego, które będąc postępowaniem o charakterze uproszczonym, nie pozwoliło właściwie zbadać wszystkich okoliczności sprawy i w konsekwencji doprowadziło do wydania niesprawiedliwego rozstrzygnięcia. Rzecznik wskazał także na naruszenia prawa procesowego, co skutkowało wydaniem nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym przeciwko pozwanej konsumentce, mimo że na podstawie samej treści pozwu sąd winien powziąć wątpliwości dotyczące stosunku podstawowego i skierować sprawę do trybu zwykłego celem zbadania postanowień umowy pod kątem ich abuzywności, czego zaniechał oraz rażące naruszenie prawa materialnego, przez niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionej konsumentowi. Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie przez Sąd Najwyższy nakazu zapłaty, ewentualnie złożył wniosek o stwierdzenie wydania zaskarżonego orzeczenia w zaskarżonej części z naruszeniem prawa oraz wskazanie okoliczności, z powodu których wydane zostało takie rozstrzygnięcie. Wniósł również o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z

dokumentów udostępnionych Rzecznikowi przez pozwaną, składanych jako załącznik do niniejszej skargi nadzwyczajnej.

V.511.422.2023 z 11 lutego 2025 r. - skarga nadzwyczajna od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla bez zbadania z urzędu umowy pożyczki, której wykonanie weksel zabezpieczał.

W skardze Rzecznik zarzucił naruszenie zasady ochrony konsumenta, poprzez wydanie przeciwko pozwanemu konsumentowi nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla, bez zbadania z urzędu umowy pożyczki, której wykonanie ten weksel zabezpieczał, a przez to niezapewnienie konsumentowi właściwej ochrony sądowej przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi przedsiębiorcy, mimo że na podstawie dokumentów załączonych do pozwu sąd z łatwością mógł ustalić, że stosunkiem podstawowym jest umowa pożyczki zawarta przez przedsiębiorcę z konsumentem, której postanowienia powinny być zbadane przez sąd z urzędu, pod względem ich potencjalnej abuzywności. Rzecznik zarzucił również rażące naruszenie prawa procesowego, przez niewłaściwe zastosowanie art. 485 § 2 zd. 1 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego w zw. z art. 4801 § 2 k.p.c, a także art. 248 § 1 k.p.c. i art. 232 zd. 2 k.p.c. przez zaniechanie ich zastosowania, a także wszystkie wymienione w zw. z art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, poprzez wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, mimo że w oparciu o treść pozwu oraz dołączonego do niego weksla, deklaracji wekslowej i wypowiedzenia umowy pożyczki, sąd winien był powziąć wątpliwości co do treści weksla w zakresie zasadności i wysokości zobowiązania wekslowego konsumenta, a w konsekwencji powinien był stwierdzić brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i przekazać sprawę do trybu zwykłego, w toku którego należało z urzędu zobowiązać powoda do przedstawienia treści umowy pożyczki zawartej z pozwanym. Rzecznik wskazał również na rażące naruszenie prawa materialnego polegające na zaniechaniu zbadania treści umowy zawartej między przedsiębiorcą i konsumentem, a w konsekwencji braku kontroli z urzędu abuzywności klauzul umownych zawartych w umowie pożyczki, co doprowadziło do odmowy przyznania ochrony uprawnionemu konsumentowi oraz nierozpoznania istoty sprawy przez sąd. Rzecznik wniósł o uchylenie w całości nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i przekazanie sprawy właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania.

V.511.153.2024 z 14 lutego 2025 r. – skarga nadzwyczajna od nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Rzecznik Praw Obywatelskich w skardze nadzwyczajnej zarzucił naruszenie zasady ochrony konsumenta, przez pozbawienie pozwanego konsumenta, będącego słabszą stroną stosunku prawnego, ochrony sądowej przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi przedsiębiorcy, czego przejawem było ograniczenie się przez sąd do stosowania wyłącznie przepisów Kodeksu

postępowania cywilnego o elektronicznym postępowaniu upominawczym, bez uwzględnienia konsumenckiej natury podstawowego stosunku prawnego i co za tym idzie, bez uwzględnienia zasady ochrony konsumenta wynikającej także z prawa unijnego, a w szczególności z Dyrektywy 93/13, nakazującej sądowi zbadanie z urzędu postanowień umowy zawartej z konsumentem pod kątem ich abuzywności, co oznaczało w realiach sprawy konieczność przekazania sprawy sądowi według właściwości ogólnej, celem zbadania postanowień umowy pod kątem ich abuzywności. W kwestii naruszeń prawa procesowego Rzecznik wskazał na rażące naruszenie art. 505^{29a} w zw. z art. 505³³ § 1 w zw. z art. 505²⁸ k.p.c. w zw. z art. 499 pkt 2 k.p.c., w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na wydaniu nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym przeciwko pozwanemu konsumentowi, mimo że na podstawie samej treści pozwu sąd winien był powziąć wątpliwości, co do przytoczonych przez powoda okoliczności, w szczególności w zakresie podanej przez niego daty wymagalności roszczenia, a w konsekwencji stwierdzić brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym i przekazać sprawę do sądu według właściwości ogólnej, celem zbadania postanowień umowy pod kątem ich abuzywności. Rzecznik wniósł o uchylenie w całości przez Sąd Najwyższy nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy w L. w elektronicznym postępowaniu upominawczym i przekazanie sprawy właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania.

V.511.705.2024 z 28 lutego 2025 r. - skarga nadzwyczajna o zapłatę i ustalenie, ewentualnie o ustalenie, ewentualnie o zapłatę.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną od wyroku Sądu Okręgowego w W. z powództwa M.W. i A.W. przeciwko Deutsche Bank Polska S.A. w Warszawie o zapłatę i ustalenie, ewentualnie o ustalenie, ewentualnie o zapłatę. Rzecznik wyrokowi zarzucił naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP poprzez zaniechanie przez Sąd Okręgowy w W. zbadania abuzywności postanowień umowy kredytu z poszanowaniem wytycznych sformułowanych w Dyrektywie 93/13 i orzecznictwie TSUE, co w konsekwencji doprowadziło do zachwiania równowagi w sferze ochrony prawnej powodów, i de facto wsparcia przez ten Sąd działania przedsiębiorcy nakierowanego na wykorzystanie słabszej pozycji konsumentów, którzy nie byli w stanie skutecznie dochodzić swoich praw przed Sądem. Takie procedowanie Sądu Okręgowego w W. pozostaje w sprzeczności z zasadą lojalności państwa wobec obywateli w procesie stosowania prawa.

V.511.604.2021 z 18 marca 2025 r. - skarga nadzwyczajna wraz z wnioskiem o wstrzymanie wykonania wyroku zaocznego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną od wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w P. z powództwa SB S.A. w W. przeciwko J.Z. , R.Z, G.Z, J.Z. o zapłatę, zaskarżając wyrok w całości. Wyrokowi zarzucił naruszenie zasady ochrony konsumenta poprzez: niezapewnienie właściwej ochrony sądowej pozwanym konsumentom, będącym słabszą stroną stosunku prawnego, ograniczenie się przez Sąd do stosowania wyłącznie przepisów ustawy Kodeks postępowania cywilnego, bez uwzględnienia konsumenckiej natury podstawowego stosunku prawnego i co za tym idzie, przepisów o ochronie konsumenta zgodnie z zasadami tej ochrony wynikającymi z prawa unijnego, a także naruszenie prawa do zapewnienia odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, poprzez brak rozpoznania sprawy przez niezawisły i niezależny. Rzecznik zarzucił także, na podstawie UoSN rażące naruszenie prawa procesowego poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że istnieją podstawy do wydania wyroku zaocznego, pomimo że w sprawie istniały uzasadnione wątpliwości co do twierdzenia powoda o faktach przesądzających o materialnoprawnej zasadności żądania pozwu, a tym samym, że domniemanie prawdziwości twierdzeń powoda oznacza zwolnienie sądu orzekającego nie tylko z przeprowadzenia postępowania dowodowego, ale także z obowiązku dokonania oceny materialnoprawnej zasadności żądania pozwu opartego na tych twierdzeniach, podczas gdy art. 339 § 2 k.p.c. nie może być wykładany rozszerzająco. Rzecznik zwrócił także uwagę na rażące naruszenie prawa materialnego, poprzez niezastosowanie w sprawie w wyniku zaniechania zbadania istoty sprawy, a w konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionej konsumentom. W konsekwencji Rzecznik zaskarżonemu wyrokowi zaocznemu zarzucił naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP poprzez zaniechanie przez Sąd zbadania z urzędu, czy wyrok zaoczny nie będzie naruszał unormowań chroniących konsumenta przed nieuczciwymi postanowieniami umowy i poprzez brak przeprowadzenia postępowania dowodowego doprowadzi do zachwiania równowagi w sferze ochrony prawnej pozwanych konsumentów, i de facto wsparł działania przedsiębiorcy nakierowane na wykorzystanie słabszej pozycji konsumentów, którzy nie byli w stanie się skutecznie bronić. Takie procedowanie sądu pozostaje w sprzeczności z zasadą lojalności państwa wobec obywateli w procesie stosowania prawa. Rzecznik wniósł o uchylenie przez SN wyroku zaocznego wydanego przez Sąd Okręgowy w P. w całości i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o stwierdzenie wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazanie okoliczności, z powodu których wydane zostało takie rozstrzygnięcie, gdyby Sąd Najwyższy uznał, że ze względu na upływ – w chwili orzekania – więcej niż 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, konieczne jest zastosowanie

rozwiązania, o którym mowa w art. 89 § 4 in principio UoSN. Rzecznik wniósł także o wstrzymanie wykonania wyroku zaocznego do czasu zakończenia postępowania wywołanego wniesieniem przez Rzecznika Praw Obywatelskich skargi nadzwyczajnej, z uwagi na grożącą pozwanym niepowetowaną szkodę wynikającą z prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w P. postępowania egzekucyjnego, a także o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentów udostępnionych Rzecznikowi przez pozwanym, składanych jako załączniki do niniejszej skargi nadzwyczajnej.

BPW.511.130.2024 z 25 marca 2025 r. - skarga nadzwyczajna w sprawie wadliwego określenia kręgu spadkobierców.

Rzecznik Praw Obywatelskich złożył skargę od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w P. w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku m.in. po H.S., zmarłej 24 lutego 2018 r. i zaskarżył je w części, tj. w zakresie pkt. 2. Postanowieniu zarzucił rażące naruszenie prawa materialnego, poprzez wadliwe określenie kręgu spadkobierców testamentowych przez przyjęcie, że jedynym spadkobiercą jest E.S. i pominięcie A.S., pomimo tego, że został on powołany do dziedziczenia testamentowego w ważnie sporządzonym testamencie i żył w dacie otwarcia spadku po H.S., a także poprzez stwierdzenie, że spadek po H.S. na podstawie testamentu dziedziczy w całości E.S., z pominięciem zasady przyrostu, która wobec śmierci W.S., powinna być zastosowana wobec A.S. i E.S., którzy w stosunku do udziałów wskazanych w testamencie winni dziedziczyć udział W.S., tj. E.S. w 4/12 części spadku i A.S. w 8/12 części spadku. Rzecznik zarzucił także rażące naruszenie prawa procesowego, poprzez nieustalenie z urzędu kręgu spadkobierców testamentowych, czego konsekwencją było pominięcie syna H.S. – A.S., żyjącego w dacie otwarcia spadku, w sytuacji, gdy sąd ustalił prawidłowo datę zgonu A.S. i H.S. Rzecznik dostrzegł także naruszenie zasad oraz wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji, a to naruszenie chronionego w art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 21 ust. 1 Konstytucji RP prawa do własności i dziedziczenia, wskutek wydania przez Sąd orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku po zmarłej H.S., pomimo nieustalenia kręgu spadkobierców testamentowych, co skutkuje de facto wyłączeniem - bez podstawy prawnej - osoby uprawnionej, a w konsekwencji i jej spadkobierców, dziedziczących ustawowo. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Rejonowego w P., w części odnoszącej się do jego pkt. 2, tj. w zakresie stwierdzenia, że spadek po H.S., nabyła z dobrodziejstwem inwentarza na podstawie testamentu notarialnego sporządzonego E.S., oraz o przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi Rejonowemu w P.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg nadzwyczajnych Rzecznika Praw Obywatelskich:

IV.7000.43.2021 z 21 listopada 2023 r. - skarga nadzwyczajna od postanowienia Sądu Rejonowego stwierdzającego nabycie spadku.

Skarga nadzwyczajna nieuwzględniona (postanowienie z 25 listopada 2024 r., sygn. akt II NSNc 483/23).

Sąd Najwyższy oddalił skargę nadzwyczajną Rzecznika Praw Obywatelskich, a także zniósł wzajemne koszty między stronami postępowania wywołane wniesieniem skargi nadzwyczajnej.

V.511.424.2022 z 21 marca 2023 r. - skarga nadzwyczajna na postanowienie Sądu Okręgowego w postępowaniu nakazowym.

Skarga nadzwyczajna uwzględniona (wyrok z 15.01.2025 r., sygn. akt II NSNc 283/23).

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Z. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Z. do ponownego rozpoznania.

BPG.511.70.2022 z 10 sierpnia 2023 r. - skarga nadzwyczajna od wyroku Sądu Okręgowego w sprawie unieważnienia umowy sprzedaży przez syndyka nieruchomości.

Skarga nadzwyczajna uwzględniona (wyrok z 29 stycznia 2025 r., sygn. akt II NSNc 490/23).

Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w całości i oddalił apelacje pozwanych, a także zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą nadzwyczajną, a co do kosztów postępowania przed sądami powszechnymi przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu G. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach.

IV.511.316.2023 z 17 października 2023 r. - skarga nadzwyczajna od nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy w postępowaniu upominawczym w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Gospodarki Mieszkaniowej o zapłatę.

Skarga nadzwyczajna nieuwzględniona (wyrok z 18 marca 2025 r., sygn. akt II NSNc 10/24).

Sąd Najwyższy oddalił skargę oraz zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą nadzwyczajną.

V.511.233.2021 z 25 stycznia 2024 r. - skarga nadzwyczajna od nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym

Skarga nadzwyczajna uwzględniona (wyrok z 12 marca 2025 r., sygn. akt II NSNc 70/24).

Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym w całości i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w L. do ponownego

rozpoznania oraz zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą nadzwyczajną.

V.511.311.2021 z 2 lutego 2024 r. - skarga nadzwyczajna od wyroku Sądu Okręgowego w sprawie z powództwa przeciwko Bankowi o ustalenie i zapłatę.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 18 marca 2025 r., sygn. akt II NSNc 118/24).

Sąd Najwyższy umorzył postępowanie z uwagi na wycofanie skargi nadzwyczajnej wniesionej przez RPO na skutek zawarcia ugody powodów z pozwanym z bankiem.

IV.7000.174.2023 z 9 lutego 2024 r. - skarga nadzwyczajna od postanowienia Sądu Rejonowego stwierdzającego nabycie spadku.

Skarga nadzwyczajna uwzględniona (postanowienie z 19 lutego 2024 r., sygn. akt II NSNc 40/24).

Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie i umorzył postępowanie w sprawie, a także zniósł wzajemne koszty postępowania skargowego przed Sądem Najwyższym.

IV.7000.156.2023 z 21 lutego 2024 r. - skarga nadzwyczajna od postanowienia Sądu Rejonowego, w części w jakiej stwierdza nabycie spadku.

Postępowanie zawieszone (postanowienie z 30 grudnia 2024 r., sygn. akt II NSNc 58/24).

Sąd Najwyższy zawiesił postępowanie ze skargi nadzwyczajnej Rzecznika Praw Obywatelskich w związku ze śmiercią wnioskodawcy C.K.

V.510.256.2019 z 16 kwietnia 2021 r. - skarga nadzwyczajna od nakazu zapłaty wydanego w sprawie umowy kredytu.

Skarga nadzwyczajna uwzględniona (wyrok z 4 grudnia 2024 r., sygn. akt II NSN c 266/23).

Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony nakaz zapłaty i w całości i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K., a także zniósł wzajemne koszty postępowania wywołane wniesieniem skargi nadzwyczajnej.

Rzecznik przystąpił do postępowania sądowego:

IV.511.265.2024 z 21 stycznia 2025 r. – skarga Rzecznika Praw Obywatelskich o wznowienie postępowania stwierdzającego nabycie spadku.

Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił do Sądu Rejonowego w R. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w R. w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po M.C., po Z.C., oraz K.B. Rzecznik wniósł o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w R., o uchylenie zaskarżonego

postanowienia wydanego przez Sąd Rejonowy w R. w zaskarżonej części, tj. w zakresie pkt 2 tego postanowienia i odrzucenie wniosku E.C., w zakresie w jakim wносиła o stwierdzenie nabycia spadku po Z.C., z uwagi na fakt, iż sprawa ta została już wcześniej prawomocnie zakończona postanowieniem Sądu Rejonowego w R., oraz o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z następujących dokumentów: prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w R., poświadczonej urzędowo kopii dokumentu w postaci wniosku pani E.C. na okoliczność zachowania terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, poświadczonej urzędowo kopii dokumentu w postaci pisma pełnomocnika wnioskodawczyni na okoliczność potwierdzenia faktu, iż w ślad za postanowieniami Sądu nie zostały zainicjowane żadne majątkowe sprawy spadkowe po Z.C., jak również nie podejmowano prób zmiany kwestionowanego postanowienia w jakimkolwiek trybie.

IV.511.219.2024 z 29 stycznia 2025 r. - zgłoszenie udziału Rzecznika Praw Obywatelskich w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w K. wraz z wnioskiem o uzupełnienie postanowienia oraz wnioskiem o przywrócenie terminu.

Rzecznik Praw Obywatelskich na podstawie art. 351 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 27 ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich wniósł o uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w K. poprzez orzeczenie o wyłączeniu zamieszczenia danych nieletniego S.R., w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym, ze względu na to, że materiał dowodowy zgromadzony w sprawie w sposób oczywisty wskazuje na spełnienie przesłanki, zgodnie z którą zamieszczenie danych spowodowałoby niewspółmiernie surowe skutki dla nieletniego S.R. Na podstawie art. 169 k.p.c. Rzecznik wniósł o przywrócenie terminu do złożenia powyższego wniosku o uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w K., wnosząc o dopuszczenie dowodu z kopii pisma przewodniego, przy którym zostały przesłane do Biura Rzecznika akta sądowe, na okoliczność zachowania terminu.

Stanowisko nieuwzględnione (postanowienie z 4 marca 2025 r., sygn. akt Nkd 240/23 P).

Sąd Rejonowy w K. postanowił odrzucić wniosek o przywrócenie Rzecznikowi Praw Obywatelskich terminu do złożenia wniosku o uzupełnienie postanowienia oraz odrzucić wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich o uzupełnienie postanowienia Sądu poprzez orzeczenie o wyłączeniu zamieszczenia danych nieletniego S.R. w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym.

IV.511.275.2024 z 25 lutego 2025 r. - skarga o wznowienie postępowania w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku.

Skarga o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w W., w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po A.S., Dodatkowo Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o:

1) uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Rejonowego w W. w całości oraz odrzucenie wniosku J.W. o stwierdzenie nabycia spadku, z uwagi na to, iż sprawa ta została już wcześniej prawomocnie zakończona postanowieniem Sądu Rejonowego w W.

2) Zawieszenie z urzędu postępowania zainicjowanego przedmiotową skargą na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. do czasu wskazania następców prawnych zmarłej H.S.

3) Dopuszczenie i przeprowadzenie następujących dowodów: prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w W., prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w W., poświadczonej urzędowo kopii dokumentu w postaci wniosku J.W. oraz C.M., odpisu skróconego aktu zgonu H.S., poświadczonej urzędowo kopii dokumentu w postaci pisma J.W. oraz C.M.

Skarga uwzględniona (postanowienie z 5 maja 2025 r., sygn. akt I Ns 338/25). Sąd Rejonowy w W. postanowił podjąć zawieszone postępowanie z udziałem następców prawnych zmarłej uczestniczki H. S.

IV.511.2.2025 z 19 marca 2025 r. - skarga o wznowienie postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Ł. z uwagi na istnienie dwóch prawomocnych postanowień stwierdzających nabycie spadku po E.Ł. oraz W.S. Rzecznik wniósł o:

1) wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Ł., w zakresie pkt 1 i 2 tego postanowienia, tj. w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po E.Ł. oraz po W.S.

2) uchylenie zaskarżonego postanowienia wydanego przez Sąd Rejonowy w Ł. w zaskarżonej części, tj. w zakresie pkt 1 i 2 tego postanowienia i odrzucenie wniosku A.S., w zakresie w jakim wносиła o stwierdzenie nabycia spadku po E.Ł. oraz po W.S. Z uwagi na fakt, iż sprawa ta została już wcześniej prawomocnie zakończona postanowieniem Sądu Powiatowego W Ł.

3) ustanowienie kuratora dla nieznanej z miejsca pobytu uczestniczki E.T.

4) dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z dokumentów.

IV.511.219.2024 z 21 marca 2025 r. - wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich o zmianę z urzędu prawomocnego postanowienia.

Rzecznik wniósł o zmianę z urzędu prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa w K. i orzeczenie o niezamieszczaniu danych nieletniego S.R., w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym, a to ze względu na to, że materiał dowodowy zgromadzony w sprawie w sposób oczywisty wskazuje na spełnienie przesłanki, zgodnie z którą zamieszczenie danych spowodowałoby niewspółmiernie surowe skutki dla nieletniego oraz z uwagi na dobro małoletniego.

Stanowisko uwzględnione (postanowienie z 23 kwietnia 2025 r., sygn. akt Nkd 240/23/P).

XI.501.3.2020 z 6 lipca 2020 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w sprawie o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa.

Uwzględnienie stanowiska (postanowienie z 20 listopada 2025 r., sygn. akt II NSNc 53/23).

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Prokuratora Rejonowego S. przeciwko B.R., M.N. i L.R. o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa w przedmiocie skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od wyroku Sądu Okręgowego w S. odrzucił skargę nadzwyczajną.

VII.510.62.2023 z 2 sierpnia 2023 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w sprawie wniosku o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie postanowienia kończącego.

Stanowisko uwzględnione (postanowienie z 14 sierpnia 2023 r., sygn. akt II Ca 230/21).

Sąd Okręgowy w K. przywrócił termin.

XI.501.6.2022 z 8 maja 2024 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w sprawie o uzgodnienie płci.

Nieuwzględnienie stanowiska (postanowienie z 30 stycznia 2025 r., sygn. akt VI ACa 1958/22).

Sąd Apelacyjny w W. odrzucił skargę.

V.511.438.2024 z 30 października 2024 r. - skarga o wznowienie postępowania w sprawie z powództwa Banku o zapłatę, zakończonej prawomocnym nakazem zapłaty wydanym w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Skarga nieuwzględniona (postanowienie z 31 stycznia 2025 r., sygn. akt I C 2075/24).

Sąd Rejonowy w W. oddalił wniosek RPO o wstrzymanie wykonania zaskarżonego nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

IV.511.255.2024 z 19 listopada 2024 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym wraz z wnioskiem o uzupełnienie postanowienia oraz wnioskiem o przywrócenie terminu.

Uwzględnienia stanowiska Rzecznika (postanowienie z 2 stycznia 2025 r., sygn. akt III Nkd 97/23).

Sąd Rejonowy w P. w przedmiocie rozpoznania wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich przywrócił Rzecznikowi Praw Obywatelskich termin do złożenia wniosku o uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w P. oraz orzekł o

wyłączeniu zamieszczenia danych S.G., w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym.

IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące wnioski do Sądu Najwyższego:

Rzecznik zgłosił udział w postępowaniach przed Sądem Najwyższym w sprawie pytań prawnych:

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego o wykładnię przepisów

Zawiadomienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Naczelnego Sądu Administracyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytania prawnego:

III.7064.56.2025 z 20 lutego 2025 r. - zgłoszenie udziału przed Naczelny Sąd Administracyjny w sprawie zasiłku pielęgnacyjnego.

W związku z postanowieniem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w P. o przedstawieniu składowi siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego w sprawie ze skargi M.M. na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w P., Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu i wniósł o podjęcie przez NSA uchwały o następującej treści: „Podstawę do uzyskania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu niepodjęcia lub rezygnowania z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, przez osoby wskazane w art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy z o świadczeniach rodzinnych (dalej u.ś.r.) nie stanowi wyłącznie legitymowanie się przez współmałżonka osoby wymagającej opieki orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i dopuszczalne jest przyznanie, osobom wskazanym w art.17 ust. 1 pkt 4 u.ś.r., prawa do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu niepodjęcia lub rezygnowania z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej

egzystencji oraz konieczności stałego współdziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji w sytuacji, gdy współmałżonek osoby wymagającej opieki nie legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, ale zachodzą w stosunku do niego przesłanki uzasadniające przyznanie mu dodatku pielęgnacyjnego lub zasiłku pielęgnacyjnego, wskazujące, iż z przyczyn obiektywnych nie może sprawować realnie i efektywnie opieki nad osobą wymagającą wsparcia". W myśl art. 69 Konstytucji RP władze publiczne udzielają osobom z niepełnosprawnością, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej. Wynika z niego obowiązek podejmowania przez władze publiczne działań mających na celu udzielanie osobom z niepełnosprawnością pomocy w wymienionych obszarach. Jednocześnie na ustawodawcy ciąży obowiązek stworzenia odpowiednich podstaw prawnych dla tego typu działań, którego beneficjentami są osoby z niepełnosprawnością. Udzielana przez państwo pomoc powinna umożliwić osobom z niepełnosprawnością prowadzenie życia w społeczeństwie, a więc ochraniać przed sytuacjami społecznego wykluczenia. Z tego względu rozumienie art. 69 Konstytucji RP trzeba rozpatrywać na tle szerszego kontekstu konstytucyjnego, wymagającego uwzględnienia nakazu poszanowania godności człowieka, jak i zakazu dyskryminacji, a także klauzuli demokratycznego państwa prawnego. W kontekście zakazu dyskryminacji z powodu niepełnosprawności należy mieć na uwadze, że art. 69 Konstytucji RP powinien być postrzegany w kategorii wyrównania szans osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo, szeroka interpretacja art. 69 znajduje wsparcie w prawie Unii Europejskiej, które też akcentuje zakaz dyskryminacji. W orzecznictwie TK dopuszczalne jest stosowanie tego przepisu jako samodzielnego wzorca kontroli konstytucyjności. Wynika to stąd, że treść art. 69 pozwala wyznaczyć minimalny zakres gwarancji konstytucyjnych dla osób z niepełnosprawnością we wskazanych w nim sferach. W świetle zasady pomocniczości udzielanie pomocy nie może polegać na przejmowaniu przez państwo roli podmiotu w pełni odpowiedzialnego za stworzenie warunków egzystencji osób z niepełnosprawnością. Warto przypomnieć, że zasadniczym celem świadczenia pielęgnacyjnego jest „częściowe pokrycie wydatków ponoszonych przez rodzinę w związku z koniecznością zapewnienia opieki i pielęgnacji niepełnosprawnemu dziecku lub niepełnosprawnej osobie dorosłej”. Podmiotem prawa do tego świadczenia jest osoba rezygnująca z zatrudnienia – w celu sprawowania osobistej opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny. Świadczenie pielęgnacyjne jest więc adresowane do kategorii osób blisko spokrewnionych z osobą z niepełnosprawnością, pozbawionych możliwości realizacji aktywności zawodowej i zarobkowej z powodu konieczności sprawowania opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny. Świadczenie to ma zatem pełni funkcję kompensacyjną. Art. 69 Konstytucji RP nakłada na ustawodawcę obowiązek stworzenia efektywnego mechanizmu pomocy w

zabezpieczeniu egzystencji. Przyjęta zasada dostępu do świadczenia pielęgnacyjnego osób innych niż współmałżonek oparta nie na faktycznej zdolności i gotowości do sprawowania opieki nad niepełnosprawnym współmałżonkiem, a formalnym spełnieniu warunku dysponowania przez współmałżonka orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, nie może być uznana za dopełnienie obowiązku stworzenia rozwiązania wystarczającego w świetle wymogów wynikających z tego standardu konstytucyjnego. W świetle powyższego należy stwierdzić, że wykładnia art. 17 ust. 5 pkt 2 lit. a u.ś.r. w zakresie, w jakim za wyłączną przesłankę uprawniającą do świadczenia pielęgnacyjnego osoby wskazane w art. 17 ust. 1 pkt 4, inne niż współmałżonek, uznaje legitymowanie się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności przez współmałżonka osoby wymagającej wsparcia pozostaje w kolizji z art. 69 Konstytucji RP. Na gruncie przedstawionego zagadnienia prawnego art. 18 Konstytucji RP może służyć wykładni art. 17 ust. 5 pkt 2 lit. a u.ś.r. Przywołany przepis u.ś.r. w sposób jednoznaczny bowiem stanowi o niemożności uzyskania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego przez osobę, inną niż współmałżonek, opiekującą się niepełnosprawnym bliskim, jeśli ten pozostaje w związku małżeńskim z osobą bez orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności. Za koniecznością uwzględniania art. 18 Konstytucji RP w procesie wykładni przepisów u.ś.r. przemawiają też następujące okoliczności: stan bycia w związku małżeńskim osoby z niepełnosprawnością, z uwagi na brak stosownego orzeczenia po stronie współmałżonka, przesądza o braku prawa do świadczenia po stronie córki osoby z niepełnosprawnością; gdyby osoba z niepełnosprawnością nie pozostawała w związku małżeńskim córka byłaby uprawniona do świadczenia pielęgnacyjnego; prawo do świadczenia pośrednio jest uzależnione od stanu cywilnego osoby wymagającej wsparcia. Zgodnie z art. 71 ust. 1 Konstytucji RP państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Zdanie drugie powołanej normy konstytucyjnej reguluje zasadę szczególnej pomocy władz publicznych rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, wymieniając w szczególności rodziny wielodzietne i rodziny niepełne, które potencjalnie najbardziej są narażone na sytuacje kryzysowe. Należy podkreślić, że w związku z art. 71 ust. 1 Konstytucji RP prawo podmiotowe do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych może być dochodzone tylko w granicach określonych w ustawie, a zakres tego prawa ma wynikać z ustawy, a nie bezpośrednio z Konstytucji. Analizowana w tym kontekście kwestia dostępu do świadczenia pielęgnacyjnego osób innych niż współmałżonek osoby z niepełnosprawnością w zakresie, w jakim za jedyną przesłankę uprawniającą te osoby do ubiegania się o świadczenie jest dysponowanie przez współmałżonka orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, nie znajduje, w opinii Rzecznika Praw

Obywatelskich, wystarczającego uzasadnienia. Z uwagi na charakter świadczenia pielęgnacyjnego przyznawanego nie za samą opiekę nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, ponieważ taka opieka wynika z prawnego oraz moralnego obowiązku, lecz z powodu braku możliwości podjęcia zatrudnienia z uwagi na konieczność sprawowania tej opieki lub za rezygnację z zatrudnienia w celu jej sprawowania, powiązanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego ze spełnieniem formalnego kryterium posiadania orzeczonego znacznego stopnia niepełnosprawności przez współmałżonka osoby wymagającej wsparcia prowadzi do naruszenia prawa rodziny do szczególnej pomocy, o której mowa w art. 71 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji RP. Uzależnienie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego dla osób innych, niż współmałżonek zobowiązanych do alimentacji faktycznie świadczących opiekę od spełnienia formalnego kryterium znacznego stopnia niepełnosprawności przez współmałżonka osoby z niepełnosprawnością powoduje, że ze szczególnej pomocy, o jakiej mowa art. 71 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji RP wykluczone są rodziny, w których żyją osoby z niepełnosprawnością, a ich faktyczni opiekunowie zmagając się z problemami i zwiększonymi kosztami utrzymania wynikającymi z niepełnosprawności członka rodziny nie są w stanie przedstawić stosownego orzeczenia. Rodziny takie, z przyczyn od nich niezależnych, nie mogą skorzystać z realnego wsparcia ze strony państwa. Tymczasem z perspektywy takiej rodziny jako całości stan zdrowia poszczególnych jej członków wymagający dodatkowych nakładów finansowych i obniżony status materialny ze względu na brak aktywności zarobkowej z powodu konieczności świadczenia wsparcia powoduje, że aktualizuje się prawo rodziny do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych, a kwestia formalnego orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności współmałżonka osoby wymagającej wsparcia nie powinna mieć rozstrzygającego znaczenia dla uzyskania tej pomocy. Rygoryzm normy prawnej określonej w art. 17 ust. 5 pkt 2 lit. a u.ś.r., widoczny w kontekście uchwały NSA (sygn. akt I OPS 2/22), powoduje, że osoby wskazane w art. 17 ust. 1 pkt 4 u.ś.r., pomimo faktycznego sprawowania opieki nad bliskim z niepełnosprawnością, muszą być uznawane za osoby niespełniające warunków ustawowych do uzyskania świadczenia pielęgnacyjnego. W świetle powyższego przepisy u.ś.r. regulujące dostęp do świadczenia pielęgnacyjnego z uwagi na uzależnienie tego prawa od spełnienia formalnego kryterium dysponowania orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności przez współmałżonka osoby wymagającej wsparcia mogą w sposób istotny limitować dostęp faktycznych opiekunów do świadczenia, zaś osobom z niepełnosprawnością limitować dostęp do koniecznego wsparcia, a zatem przekraczać zakres proporcjonalności niezbędny dla ochrony praw osób z niepełnosprawnością i ich rodzin. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich wskazywane w przedstawionym zagadnieniu prawnym przepisy u.ś.r. odnoszące się do dostępu do świadczenia pielęgnacyjnego osób zobowiązanych do alimentacji względem osoby z

niepełnosprawnością należy odczytywać przez pryzmat zasad i wartości wyrażonych w Konstytucji RP, z uwzględnieniem celu tych unormowań, którym jest przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego osobom, które rzeczywiście sprawują opiekę nad bliskimi osobami z niepełnosprawnością i wymagającymi takiego wsparcia. Trybunał Konstytucyjny uznał, że taka regulacja godzi też w konstytucyjne nakazy ochrony rodziny i opieki nad rodziną w ogólności (art. 18 Konstytucji) oraz szczególnej pomocy władz publicznych rodzinom w trudnej sytuacji materialnej i społecznej (art. 71 Konstytucji). Uwzględniając powyższe rozważania, a w szczególności uregulowania Konstytucji RP za nieuzasadnioną należy uznać wykładnię przepisów u.ś.r., która powoduje ograniczenie dostępności do świadczenia pielęgnacyjnego osób realizujących moralny i prawny obowiązek względem niepełnosprawnego członka rodziny, w sytuacji, gdy prawidłowo sprawują one faktyczną, codzienną opiekę. Wykładnia językowa przemawiająca za akceptacją ograniczenia dostępu do świadczenia pielęgnacyjnego wskazanych osób pozostaje w kolizji z efektami stosowania dyrektyw wykładni systemowej, celowościowej i prokonstytucyjnej. Identyfikacja przywołanych wartości wyrażonych przez normy konstytucyjne nakazuje zatem przyjąć taki rezultat wykładni analizowanych przepisów, które w ocenie Rzecznika najpełniej realizują normy konstytucyjne. Będzie to miało miejsce wówczas, gdy uznamy, że osoba faktycznie sprawująca opiekę nad osobą z niepełnosprawnością pozostającą w małżeństwie będzie uprawniona do świadczenia pielęgnacyjnego nie tylko wyłącznie wtedy gdy współmałżonek będzie dysponował orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, ale także wtedy gdy z przyczyn obiektywnych nie może sprawować opieki.

III.7064.57.2025 z 20 lutego 2025 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie uchwały dotyczącej świadczenia pielęgnacyjnego.

Naczelny Sąd Administracyjny przedstawił składowi siedmiu sędziów NSA zagadnienie prawne w sprawie ze skargi kasacyjnej obywatelki od wyroku WSA dotyczące odmowy przyznania świadczenia pielęgnacyjnego. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w tym postępowaniu i wniósł o podjęcie przez NSA uchwały o następującej treści: „Podstawę do uzyskania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu niepodjęcia lub rezygnowania z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, przez osoby wskazane w art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy z o świadczeniach rodzinnych nie stanowi wyłącznie legitymowanie się przez współmałżonka osoby wymagającej opieki orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i dopuszczalne jest

przyznanie, osobom wskazanym w art. 17 ust. 1 pkt 4 u.ś.r., prawa do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu niepodejmowania lub rezygnowania z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji w sytuacji, gdy współmałżonek osoby wymagającej opieki nie legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, ale z przyczyn obiektywnych nie może sprawować realnie i efektywnie opieki nad osobą wymagającą wsparcia, zwłaszcza gdy współmałżonek osoby wymagającej opieki ukończył 75 lat". Rzecznik wskazał, że rygoryzm normy prawnej określonej w art. 17 ust. 5 pkt 2 lit. a u.ś.r., powoduje, że osoby wskazane w art. 17 ust. 1 pkt 4 u.ś.r., pomimo faktycznego sprawowania opieki nad bliskim z niepełnosprawnością, muszą być uznawane za osoby niespełniające warunków ustawowych do uzyskania świadczenia pielęgnacyjnego. Przepisy u.ś.r. regulujące dostęp do świadczenia pielęgnacyjnego osób wskazanych w art. 17 ust. 1 pkt 4 z uwagi na uzależnienie tego prawa od spełnienia formalnego kryterium dysponowania orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności przez współmałżonka osoby wymagającej wsparcia mogą w sposób istotny limitować dostęp faktycznych opiekunów do świadczenia, zaś osobom z niepełnosprawnością limitować dostęp do koniecznego wsparcia, a zatem przekraczać zakres proporcjonalności niezbędny dla ochrony praw osób z niepełnosprawnością i ich rodzin. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich wskazywane w przedstawionym zagadnieniu prawnym przepisy u.ś.r. odnoszące się do dostępu do świadczenia pielęgnacyjnego osób zobowiązanych do alimentacji względem osoby z niepełnosprawnością należy odczytywać przez pryzmat zasad i wartości wyrażonych w Konstytucji RP, z uwzględnieniem celu tych unormowań, którym jest przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego osobom, które rzeczywiście sprawują opiekę nad bliskimi osobami z niepełnosprawnością i wymagającymi takiego wsparcia. RPO podkreśla, że samo kryterium posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności współmałżonka - bez odniesienia się do indywidualnych okoliczności spraw - nie może zostać uznane za kryterium obiektywne.

V.511.635.2024 z 20 lutego 2025 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie wykładni art.70 § 6 pkt 1 ustawy - Ordynacja podatkowa.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu uchwałodawczym Naczelnego Sądu Administracyjnego (sygn. akt I FPS 2/24) dotyczącym kwestii, czy umorzenie postępowania karnego skarbowego z powodu braku znamion czynu zabronionego wpływa na skuteczność zawieszenia biegu terminu przedawnienia

zobowiązania podatkowego. Rzecznik wniósł o podjęcie uchwały o następującej treści: „Skutku, o którym mowa w art. 70 § 6 pkt 1 ustawy Ordynacja podatkowa nie wywoła wszczęcie postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, o którym podatnik został zawiadomiony, jeżeli podejrzenie popełnienia przestępstwa lub wykroczenia wiąże się z niewykonaniem tego zobowiązania, gdy postępowanie to zostało prawomocnie zakończone postanowieniem o umorzeniu postępowania z powodu stwierdzenia braku przedmiotowych znamion czynu zabronionego”. Rzecznik Praw Obywatelskich zasadniczo podziela pogląd prezentowany w drugiej linii orzeczniczej, korzystnej dla podatników, jaka zarysowała się w judykaturze w związku z przedstawionym zagadnieniem prawnym. Zdaniem Rzecznika należy opowiedzieć się za prokonstytucyjną wykładnią art. 70 § 6 pkt 1 Ordynacji podatkowej poprzez uznanie, że fakt prawomocnego umorzenia postępowania karnego skarbowego w oparciu o art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., a więc z powodu braku znamion czynu zabronionego, niemniej jednak zawężony do znamion przedmiotowych, niweczy skutek zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego. Wskazując na wzorce konstytucyjne uzasadniające proobywatelską wykładnię art. 70 § 6 pkt 1 Ordynacji podatkowej, Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, iż w odniesieniu do wzorców kontroli konstytucyjnej zawartych w art. 64 ust. 1, 2 i 3 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 2 Konstytucji RP, Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie, wielokrotnie podkreślał fundamentalne znaczenie tych gwarancji konstytucyjnych. Przepis art. 64 ust. 2 Konstytucji RP nakazuje zapewnienie równej ochrony własności i praw majątkowych. Powołany przepis dopełnia regulację zawartą w art. 21 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1 Konstytucji RP, nawiązując jednocześnie - w perspektywie konstytucyjnej regulacji ochrony własności - do ogólnej normy art. 32 ust. 1 zdania pierwszego Konstytucji RP, statuującej zasadę równości. Na podstawie orzecznictwa TK należy przyjąć, że istotą regulacji art. 64 ust. 2 Konstytucji RP jest podkreślenie, iż ochrona własności i innych praw majątkowych nie może być różnicowana z uwagi na charakter podmiotu danego. Z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego wynika, że na gruncie art. 64 ust. 2 Konstytucji RP istnieją dwa aspekty konstytucyjnej ochrony praw majątkowych z punktu widzenia podmiotowego. Po pierwsze, ochroną taką objęty jest każdy, komu przysługuje prawo majątkowe, bez względu na cechy osobowe czy inne szczególne przymioty. Po drugie, ochrona praw podmiotowych ma być równa dla każdego z tych podmiotów. Oznaczać to musi tyle, że ustawodawca, tworząc określone prawa majątkowe i mając szeroką swobodę w kreowaniu ich treści, zobowiązany jest szanować zasady wskazane w art. 64 Konstytucji RP. Podatnikowi nie przysługiwało dotychczas i nie przysługuje nadal konstytucyjne prawo do przedawnienia zobowiązania podatkowego, tym niemniej z uwagi na treść przepisów Ordynacji podatkowej dotyczących instytucji przedawnienia ma on prawo oczekiwać, że upływ terminu przedawnienia spowoduje wygaśnięcie

ewentualnych nieuregulowanych zobowiązań podatkowych. Zawieszenie biegu terminu przedawnienia wydłuża ten termin o okres zawieszenia, a tym samym istotnie zmienia sytuację prawną i faktyczną podatnika. Zasada ochrony zaufania obywatela do państwa i prawa wymaga, by podatnik nie tkwił w stanie niepewności przez czas bliżej nieokreślony. Ze względu na to, iż cechą relewantną jest „brak w czynie cechy bezprawności, co oznacza w istocie brak w czynie znamion przedmiotowych typu czynu zabronionego”, to wykładnia art. 70 § 6 pkt 1 Ordynacji podatkowej dostrzegana w orzecznictwie sądów administracyjnych po uchwale siedmiu sędziów NSA, prowadzi do naruszenia art. 2 Konstytucji RP, gdyż niesprawiedliwym społecznie jest różnicowanie sytuacji prawnej podatników zachowujących się legalnie ze względu na okoliczność od nich niezależną w postaci wszczęcia postępowania, której ze względu na to, że nie są jego stronami, nie mogą aktywnie przeciwdziałać poprzez podejmowanie czynności procesowych. Podsumowując, brak zgodności kwestionowanej wyżej wykładni art. 70 § 6 pkt 1 Ordynacji podatkowej z art. 64 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji RP nie polega na tym, że przepis ten w pewnych sytuacjach stosowany jest w sposób niezgodny z zasadami, normami i wartościami konstytucyjnymi oraz że takie sytuacje mogą wystąpić. Niekonstytucyjność wykładni art. 70 § 6 pkt 1 Ordynacji podatkowej nie polega bowiem na tym, że mogą zdarzyć się sytuacje, gdy jego stosowanie doprowadzi do naruszenia Konstytucji RP, lecz polega na tym, że możliwość tych naruszeń jest niejako nadal wpisana w wykładnię tej normy wynikającą z orzecznictwa sądów administracyjnych ukształtowanego uchwałą siedmiu sędziów NSA (sygn. I FPS 1/21) i powoduje w konsekwencji jej niezgodność z Konstytucją RP. Dodać również należy, że Rzecznik Praw Obywatelskich z niepokojem od wielu lat obserwował nieefektywność ustawodawcy w rozwiązaniu problemu dotyczącego praktyk stosowanych przez organy podatkowe, polegających na wszczynaniu postępowań karnych skarbowych z perspektywy zapobieżenia przedawnieniu zobowiązań podatkowych.

V.7011.1.2025 z 28 lutego 2025 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w przedmiocie podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu osoby duchownej.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu ze skargi J.B. na decyzję Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia w przedmiocie podleganiu ubezpieczeniu zdrowotnemu osoby duchownej. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji w całości, jako że została ona wydana z mającym wpływ na wynik sprawy naruszeniem prawa materialnego, tj. art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w zw. z art. 13 pkt 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy o świadczeniach poprzez ich błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że wygaśnięcie obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego osoby duchownej następuje w każdym przypadku dopiero wraz z utratą statusu duchownego zgodnie z właściwymi przepisami danego kościoła lub związku wyznaniowego,

podczas gdy dla ustania obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego osoby duchownej wystarczająca jest deklaracja wystąpienia ze stanu duchownego połączona z faktycznym zaprzestaniem wykonywania obowiązków osoby duchownej. Jednocześnie wobec zawartego w odpowiedzi organu na skargę wniosku o rozpatrzenie sprawy w trybie uproszczonym Rzecznik, nie sprzeciwił się temu wnioskowi.

Wnioski Rzecznika Praw Obywatelskich rozpoznane przez Sąd Najwyższy i Naczelny Sąd Administracyjny:

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji.

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego:

V.511.113.2025 z 13 marca 2025 r.- skarga kasacyjna w przedmiocie odmowy wydania uprawnień do kierowania pojazdami po wznowieniu postępowania. Rzecznik Praw Obywatelskich złożył skargę kasacyjną przed Naczelnym Sądem Administracyjnym zaskarżając w całości wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w P. oddalający skargę K.G. na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w K. przedmiocie odmowy wydania uprawnień do kierowania pojazdami po wznowieniu postępowania. RPO wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że materialnym wymogiem wydania uprawnień do kierowania pojazdami jest legitymowanie się przez wnioskodawcę zaświadczeniem wystawionym przez szkołę nauki jazdy lub inny podmiot prowadzący szkolenie, podczas gdy z jego literalnego brzmienia wynika, że wymogiem warunkującym wydanie uprawnień jest „odbycie szkolenia” wymaganego do uzyskania prawa jazdy danej kategorii. Oraz że zakaz został wydany z mającym wpływ na wynik sprawy naruszeniem przepisów postępowania, poprzez oddalenie skargi wynikające z wadliwego przyjęcia, że zaświadczenie, stanowiące podstawę pierwotnie wydanej decyzji o wydaniu prawa jazdy, pozbawione jest „jakiegokolwiek waloru dowodowego”, podczas gdy w toku postępowania doszło do zakwestionowania treści tego dokumentu urzędowego jedynie w części, tj. w zakresie, w jakim przeprowadzono przeciwko jego osnowie dowód z wyroku Sądu Rejonowego w W., a także poprzez oddalenie skargi wynikające z wadliwego przyjęcia, że wobec stwierdzenia podstaw do uchylenia decyzji ostatecznej w wyniku wznowienia postępowania, bez znaczenia dla rozstrzygnięcia o istocie sprawy pozostawało uzyskanie przez skarżącą zaświadczenia o ukończeniu szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, podczas gdy rozstrzygając ponownie sprawę, organ odwoławczy zobligowany był do

uwzględnienia stanu faktycznego sprawy istniejącego w dacie orzekania i nie ograniczania się wyłącznie do potwierdzenia wadliwości pierwotnie wydanej w sprawie decyzji.

Naczelny Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg kasacyjnych:

VII.501.53.2020 z 10 maja 2021 r. - skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego dotycząca postępowania administracyjnego w sprawie naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych w związku z realizacją obowiązku składania przez sędziów i prokuratorów oświadczeń o członkostwie w zrzeszeniu, w tym w stowarzyszeniu, i ich upubliczniania.

Stanowisko nieuwzględnione (postanowienie 5 marca 2025., sygn. akt III OSK 5037/21).

Naczelny Sąd Administracyjny postanowił odrzucić wniosek.

VII.712.3.2022 z 19 maja 2023 r. - skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego na wyrok WSA oddalający skargę RPO na postanowienie Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych w przedmiocie odmowy wszczęcia postępowania.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z 10 stycznia 2025 r., sygn. akt III OSK 1376/23).

Naczelny Sąd Administracyjny uznał skargę kasacyjną Rzecznika Praw Obywatelskich w przedmiocie odmowy wszczęcia postępowania za zasadną i uchylił zaskarżony wyrok oraz postanowienie Prezesa UODO.

VII.7037.57.2023 z 25 lipca 2024 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Nacelnym Sądem Administracyjnym w sprawie ze skargi kasacyjnej od wyroku WSA oddalającego skargę na decyzję Ministra Edukacji i Nauki w przedmiocie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu rektora.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 4 lutego 2025 r., sygn. akt III OSK 1011/23).

Naczelny Sąd Administracyjny w przedmiocie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu rektora uchylił zaskarżony wyrok oraz zaskarżony akt Ministra Edukacji i Nauki z dnia 9 marca 2022 r. nr DSW-WPS.8600.1.2022.1, oraz zasądzi od Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego na rzecz P.W. kwotę 1300 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania sądowego.

V.511.595.2024 z 30 października 2024 r. - skarga kasacyjna do NSA na postanowienie WSA odrzucające skargę na wezwanie Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego do uiszczenia opłaty.

Skarga kasacyjna uwzględniona (postanowienie z 13 marca 2025 r., sygn. akt II GSK 2852/24).

Naczelny Sąd Administracyjny postanowił uchylić zaskarżone postanowienie oraz przekazał sprawę według właściwości Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu w W.

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych:

BPG.7061.9.2024 z 30 stycznia 2025 r. - skarga administracyjna do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w O. na decyzję administracyjną – „Powiadomienie o nieprzyznaniu dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych do likwidacji barier w komunikowaniu się” - wydaną przez Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w B.

Rzecznik zaskarżył w całości decyzję administracyjną – „Powiadomienie o nieprzyznaniu dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych do likwidacji barier w komunikowaniu się” - wydaną przez Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w G., o negatywnym rozpatrzeniu wniosku A.J. złożonego w imieniu małoletniego N.J. o dofinansowanie do likwidacji barier w komunikowaniu się. Rzecznik zarzucił zaskarżonej decyzji naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, polegające na wadliwym sporządzeniu uzasadnienia zaskarżonej decyzji, które będąc ogólnikowym i lakonicznym, nie pozwala na poznanie toku rozumowania organu i kontrolę prawidłowości rozstrzygnięcia, co z kolei prowadzi do uznania, że organ w istocie nie dokonał rozpatrzenia, analizy i rozstrzygnięcia na podstawie całego zgromadzonego w aktach materiału dowodowego, wykraczając poza zakres uznania administracyjnego. Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie decyzji administracyjnej w całości.

V.511.119.2021 z 17 lutego 2025 r. - skarga na decyzję Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w S. dotycząca wniosku o umorzenie zaległości z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych za 2020 r., z uwagi na jego bezprzedmiotowość.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w S. skargę na decyzję Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w S. utrzymującą w mocy decyzję Naczelnika Urzędu Skarbowego w K. z, na podstawie której umorzono postępowanie w sprawie H.J. dotyczące wniosku o umorzenie zaległości z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych za 2020 r. w wysokości 147.814 zł z uwagi na jego bezprzedmiotowość. Rzecznik zarzucił decyzji naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. naruszenie:

a) art. 233 § 1 pkt 1 Ordynacji podatkowej w zw. art. 208 § 1 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 67a § 1 pkt 3 Ordynacji podatkowej przez bezzasadne utrzymanie w mocy Decyzji NUS w Kamieniu Pomorskim umarzającej postępowanie z wniosku Podatnika o udzielenie ulgi w spłacie zobowiązania

podatkowego z uwagi na jego bezprzedmiotowość wynikającą z tego, że doszło do wygaśnięcia zobowiązania podatkowego w całości w dniu 2 kwietnia 2024 r. wskutek zapłaty i zaliczenia nadpłaty, w sytuacji gdy taka okoliczność jak zapłata podatku czy zaliczenie nadpłaty dokonane już po zainicjowaniu postępowania w przedmiocie umorzenia zaległości podatkowej, nie czyni tego postępowania bezprzedmiotowym i nie daje podstaw do jego umorzenia, w konsekwencji czego doszło do uchylenia się organu od merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy;

b) art. 124 Ordynacji Podatkowej, art. 121 § 1 Ordynacji Podatkowej w zw. z art. 235 Ordynacji Podatkowej przez utrzymanie w mocy decyzji umarzającej postępowanie z wniosku Podatnika o udzielenie ulgi w spłacie zobowiązania podatkowego z uwagi na jego bezprzedmiotowość w sytuacji, w której były podstawy do wydania rozstrzygnięcia merytorycznego na podstawie art. 67a § 1 pkt 3 Ordynacji podatkowej, co wzbudza istotne wątpliwości w kontekście konieczności respektowania ww. zasad, a także konstytucyjnej zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także zasady sprawiedliwości społecznej, zawartej w art. 2 Konstytucji.

Rzecznik wniósł o uchylenie przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w S. w całości zaskarżonej Decyzji DIAS w Szczecinie, a także poprzedzającej ją decyzji NUS w K.

Sądy administracyjne wydały następujące orzeczenia:

BPG.7065.9.2024 z 9 października 2024 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na - posiadającą charakter decyzji administracyjnej - "Informację o sposobie rozpatrzenia wniosku o dofinansowanie kosztów turnusu rehabilitacyjnego ze środków PFRON" - wydaną przez Dyrektora MOPS.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 11 marca 2025 r., sygn. akt I SA/Gd 862/24).

Wojewódzki Sąd Administracyjny w G. uchylił zaskarżoną informację.

V.7204.14.2024 z 5 grudnia 2024 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na zarządzenie Dyrektora Zakładu Usług Komunalnych w sprawie wprowadzenia zasad korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego dla kąpielisk.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 18 marca 2025 r., sygn. akt II SA/Sz 6/25). Wojewódzki Sąd Administracyjny w S. stwierdził nieważność zaskarżonego zarządzenia.

Postępowanie administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich:

V.7203.4.2025 z 25 lutego 2025 r. - żądanie wszczęcia postępowania administracyjnego w przedmiocie negatywnego oddziaływania dyskoteki. Rzecznik Praw Obywatelskich zażądał wszczęcia postępowania administracyjnego od Starosty Powiatu M., w przedmiocie negatywnego oddziaływania na

środowisko podmiotu prowadzącego działalność w postaci klubu nocnego/dyskoteki pn. „Tropicana” w M., przy ul. K. Jednocześnie Rzecznik nie zgłosił udziału w postępowaniu administracyjnym, jakie zostanie wszczęte z urzędu w oparciu o jego pismo.

XI.540.1.2025 z 4 lutego 2025 r. – wniosek o wszczęcie postępowania administracyjnego w sprawie udzielenia M.A. zgody na pobyt ze względów humanitarnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Po zbadaniu sprawy M.A. Rzecznik doszedł do przekonania, że ze względu na nową okoliczność, która została ujawniona po wydaniu ostatecznej decyzji o zobowiązaniu ww. cudzoziemca do powrotu, konieczne jest ponowne zbadanie przez uprawniony do tego organ, czy zachodzą przesłanki do udzielenia cudzoziemcowi zgody na pobyt humanitarny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Okolicznością wymagającą obecnie szczegółowego zbadania jest prowadzenie przez M.A. życia rodzinnego w Polsce. Cudzoziemiec ma pozostawać w związku z obywatelką Polski – M.P., mają planować zawarcie związku małżeńskiego. Zgodnie z przedstawioną Rzecznikowi dokumentacją, w tym aktem urodzenia, w sierpniu 2024 r. urodził się ich syn, posiadający polskie obywatelstwo. Pan M.A. ma wspólnie zamieszkiwać i prowadzić gospodarstwo domowe z M.P. oraz angażować się w wychowanie i opiekę nad synem. Obecnie to głównie cudzoziemiec ma finansowo utrzymywać rodzinę. Opuszczenie Polski przez M.A. znacznie ingerowałoby zatem w jego życie rodzinne, pogorszyłoby jego sytuację osobistą i mogłoby wiązać się z osłabieniem lub rozpadem więzi z najbliższymi osobami, które mieszkają w Polsce. Rzecznik wniósł o wszczęcie postępowania administracyjnego, dotyczącego udzielenia zgody na pobyt humanitarny M.A.

Komendant Placówki Straży Granicznej w Z. Decyzją z 27 marca 2025 r. odmówił udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej cudzoziemcowi M.A.M.

Organy administracji wydały następujące decyzje w sprawach z wniosku Rzecznika:

XI.542.29.2023 z 16 listopada 2023 r. - wniosek o wszczęcie postępowania administracyjnego w sprawie udzielenia cudzoziemcowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Decyzja odmowna.

Komendant Placówki Straży Granicznej w Z. w decyzji z 24 marca 2025 r. postanowił odmówić udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

VI Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Skargi Konstytucyjne, wnioski i pytania prawne do których przystąpił Rzecznik.

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące wnioski do Trybunału Konstytucyjnego:

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

VII.7037.95.2022 z 08.09.2022 r. - wniosek do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów ustawy o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw z Konstytucją.

Umorzenie postępowania (postanowienie z 8 stycznia 2025 r., sygn. akt K 12/22).

Trybunał Konstytucyjny umorzył postępowanie w przedmiocie zbadania zgodności art. 11 i 16 ustawy o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw z art. 149 ust. 1 oraz art. 118 ust. 1 w związku z art. 119 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych:

II.511.97.2025 z 4 marca 2025 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie zażalenia od postanowienia oddalającego wniosek o badanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (sygn. akt SK 13/25) w sprawie skargi konstytucyjnej A.J i wniósł o stwierdzenie, że art. 459 § 2 w zw. z art. 42 k.p.k.3 w zw. z art. 42a § 14 pkt 2 Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej: p.u.s.p.) w zakresie, w jakim nie przewidują zażalenia od postanowienia oddalającego wniosek na podstawie art. 42a § 3 p.u.s.p. o badanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, są niezgodne z art. 78 w zw. z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Materia braku zaskarżalności na postanowienia sądu w przedmiocie odmowy wyłączenia sędziego w sprawach karnych, jeszcze zanim pojawiła się podstawa kontroli niezawisłości i bezstronności sędziego na gruncie ustrojowej, wybrzmiewa od dawna również w sprawach kasacyjnych kierowanych do Biura Rzecznika. Wskazuje się, że na skutek błędnych decyzji procesowych dotyczących oddalenia wniosku strony w postępowaniu karnym w przedmiocie wyłączenia sędziego, dochodzi do przewlekłości postępowań, gdy uchybienie to zostanie stwierdzone dopiero w toku zwyczajnych lub nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Brak możliwości złożenia zażalenia wydaje się tym bardziej niezrozumiały, że

uprawnienie takie mają strony w procesie cywilnym. Skoro zatem rozwiązanie takie funkcjonuje w k.p.c., to tym bardziej powinno przysługiwać w postępowaniach karnych, z uwagi na jego represyjny charakter i potrzebę zapewnienia w nim jak najdalej idących gwarancji rzetelnego procesu. Dodatkowym wsparciem dla tej argumentacji jest inna sprawa zakończona przed Trybunałem Konstytucyjnym (sygn. akt SK 38/097), w której Trybunał stwierdził, że brak możliwości zaskarżenia postanowienia sądu II instancji oddalającego wniosek o wyłączenie sędziego złożony w postępowaniu przed sądem cywilnym II instancji jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i 176 ust. 1. Niewątpliwie, kolejne wyłączenie zaskarżalności, tym razem na okoliczność nowej procedury badania wymogów niezawisłości i bezstronności sędziego m.in. uregulowanej w art. 42a p.u.s.p., jeszcze ten stan niekonstytucyjności utrwala i pogłębia. Artykuł 42a p.u.s.p. stanowi, że dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, na wniosek uprawnionego, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy. Przy uzasadnianiu wątpliwości co do niezawisłości i bezstronności sędziego należy wykazać, iż pierwotne uchybienia i okoliczności towarzyszące powołaniu przeniknęły do zachowania sędziego po powołaniu. W sytuacji trudności w wykazaniu, wystarczające może okazać się nawet zachowanie, które nie przejawia postaw czy aktywności, które te wątpliwości mogłyby osłabić lub podważyć. Sam wymóg udowodnienia braku niezawisłości sędziego obok procedury wyłączenia sędziego, gdzie wystarczające jest uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających wyłączenie, jest w piśmiennictwie poddawany krytyce jako nadmierny ciężar pozbawiający kontrolę niezawisłości swej efektywności, także przez wzgląd na art. 6 EKPC i art. 47 KPP w zw. z art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji RP. Stosownie zaś do art. 42a § 14 p.u.s.p. w zakresie nieuregulowanym przepisami p.u.s.p. do rozpoznania wniosku, stosuje się odpowiednio w sprawach cywilnych przepisy k.p.c. dotyczące rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego i zażalenia, karnych k.p.k. dotyczące rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego, z wyłączeniem art. 42 § 3 zdanie trzecie tej ustawy w zakresie dotyczącym czynności niecierpiących zwłoki, w szczególności w przedmiocie tymczasowego aresztowania. Oznacza to, że na postanowienie zapadłe w zakresie kontroli bezstronności i niezawisłości sędziego wyznaczonego do rozpoznania sprawy karnej, nie przysługuje zażalenie. W myśl art. 459 § 1 k.p.k. ustawodawca dopuszcza zażalenie na postanowienia sądu zamykające drogę do wydania wyroku, chyba że ustawa stanowi inaczej. Brak zaś przedmiotowej normy w przepisach dotyczących wyłączenia sędziego, do których odwołuje się przepis ustrojowy. Weryfikacja niezawisłości i bezstronności sędziego następuje wobec sędziów wyznaczonych w sprawach karnych w

procedurze jednoinstancyjnej, a strona nie ma możliwości zaskarżenia zażaleniem postanowienia oddalającego przedmiotowy wniosek złożony na podstawie art. 42a p.u.s.p., inaczej niż ma to miejsce w sprawach cywilnych, stosownie do treści art. 394^{1a} § 1 pkt 10 k.p.c., do innego składu sądu pierwszej instancji. Podstawowym wzorcem kontroli skarżący uczynił art. 78 w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z którym każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Podkreślając znaczenie prawa zagwarantowanego w art. 78 Konstytucji RP, Trybunał do tej pory stwierdzał, że prawo do zaskarzania orzeczeń stanowi istotny element sprawiedliwości proceduralnej. Można z tego przepisu wyprowadzić postulat takiego kształtowania procedury, aby w miarę możliwości przewidziane w niej było prawo wniesienia przez stronę środka zaskarżenia. Ustawodawca ma więc obowiązek nie tylko zapewnić stronie prawo wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia lub decyzji wydanych w pierwszej instancji, lecz także umożliwić organowi rozpatrującemu środek zaskarżenia merytoryczną ocenę prawidłowości rozstrzygniętej sprawy. Prawo podmiotowe wyrażone w art. 78 Konstytucji RP odnosi się do zaskarżenia rozstrzygnięć wydanych w pierwszej instancji i obejmuje wszystkie postępowania bez względu na to, czy toczą się przed sądem, czy przed niesądowym organem władzy publicznej, a nadto bez względu na to, czy mają charakter główny, czy uboczny. Konstytucja przesądziła również, że prawo do zaskarzania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji nie ma charakteru absolutnego. Z tej racji, powyższa ocena wymaga weryfikacji przez pryzmat wzorca kontroli powołanego przez skarżącego, opisanego w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, a więc z uwzględnieniem zasady proporcjonalności. Należy uznać, że ustawodawca nie uzasadnił prawidłowo konieczności wprowadzenia wyłączenia w zakresie zaskarżalności, pomimo tego, iż procedura karna charakteryzuje się większą represyjnością. Uznaniowość i niedookreślone kryteria oceny przesłanek niezawisłości i bezstronności, przy jednoczesnej ingerencji w prawa i wolności jednostek, przemawiają za wprowadzeniem skutecznego mechanizmu kontroli. Przyjęta konstrukcja okazuje się zatem tak samo nieprzydatna, jak i niekonieczna, jeśli zważyć, że przyznanie prawa do zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie kontroli niezawisłości i bezstronności, mogłoby na wcześniejszym etapie, eliminować z procesu karnego sędziów niezapewniających w danej sprawie gwarancji bezstronności sądu, a tym samym chronić postępowanie przed przewlekłością i potencjalnymi zarzutami odwoławczymi. Przechodząc kryterium proporcjonalności sensu stricto należy zatem przyjąć, że ze względu na wartość dobra chronionego na gruncie art. 45 Konstytucji RP, zaskarżony przepis ustrojowy nie może być źródłem sztywnego wyłączenia zażalenia na gruncie tylko jednej z procedur sądowych. Dokonując badania wymogów niezawisłości i bezstronności sędziego, uregulowana w ustawie ustrojowej, tj. w art. 42a p.u.s.p. godzi w konstytucyjną zasadę równości, opisaną jako kolejny wzorzec kontroli w art. 32 Konstytucji RP,

poprzez zróżnicowanie sytuacji skarżących. Wprowadzone zróżnicowanie ma charakter arbitralny i nie spełnia przesłanek dopuszczalności zróżnicowania. Mając powyższe na uwadze, należy uznać, że pozostałe wzorce kontroli określone przez skarżącego są w niniejszej sprawie nieadekwatne, zarówno w kontekście art.176 ust. 1 i art. 19, czy art. 2 Konstytucji RP.

II.511.96.2025 z 4 marca 2025 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej zbadania zgodności z Konstytucją przepisów ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie, w jakim nie przewidują zażalenia od postanowienia oddalającego wnioski o badanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu.

Materia braku zaskarżalności na postanowienia sądu w przedmiocie odmowy wyłączenia sędziego w sprawach karnych, jeszcze zanim pojawiła się podstawa kontroli niezawisłości i bezstronności sędziego na gruncie ustrojowej, wybrzmiewa od dawna również w sprawach kasacyjnych kierowanych do Biura Rzecznika. Jak wynika z art. 42a § 14 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie nieuregulowanym przepisami tej ustawy do rozpoznania wniosku o badanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, stosuje się odpowiednio w sprawach: cywilnych - przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego i zażalenia, natomiast w sprawach karnych - przepisy Kodeksu postępowania karnego dotyczące rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego. Oznacza to zatem, że na postanowienie zapadłe w zakresie kontroli bezstronności i niezawisłości sędziego wyznaczonego do rozpoznania sprawy karnej, nie przysługuje zażalenie. Weryfikacja niezawisłości i bezstronności sędziego następuje wobec sędziów wyznaczonych w sprawach karnych w procedurze jednoinstancyjnej, a strona nie ma możliwości zaskarżenia zażaleniem postanowienia oddalającego przedmiotowy wniosek złożony na podstawie art. 42a ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych., inaczej niż ma to miejsce w sprawach cywilnych, stosownie do treści art. 3941a § 1 pkt 10 k.p.c., do innego składu sądu pierwszej instancji. Podkreślić należy, że ustawodawca nie uzasadnił, dlaczego możliwość zaskarżenia dotyczy wyłącznie osób, które procedurę opisaną w art. 42a Prawa o ustroju sądów powszechnych uruchomiły na gruncie postępowania cywilnego. W odniesieniu do omawianego przepisu brak jest związku między kryterium zróżnicowania, a innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, które mogłyby uzasadniać odmienne traktowanie podmiotów podobnych. Nie sposób zatem znaleźć usprawiedliwienia dla wprowadzenia zróżnicowania w zakresie zaskarżenia postanowienia, przy braku uzasadnienia wprowadzenia takiego kryterium, a z

pewnością takim kryterium nie może zostać potraktowana chęć przewyciężenia przewlekłości na gruncie tylko jednej z procedur. Wprowadzone różnicowanie ma charakter arbitralny i nie spełnia przesłanek dopuszczalności różnicowania. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich prawo do zaskarżania orzeczeń stanowi istotny element sprawiedliwości proceduralnej. Do istoty analizowanego prawa należy możliwość uruchomienia weryfikacji decyzji lub orzeczenia podjętego w pierwszej instancji, co stwarza perspektywę kontroli pierwszego rozstrzygnięcia i przeciwdziałania tym samym arbitralności i utrwalaniu pomyłek. Ustawodawca ma więc obowiązek nie tylko zapewnić stronie prawo wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia lub decyzji wydanych w pierwszej instancji, lecz także umożliwić organowi rozpatrującemu środek zaskarżenia merytoryczną ocenę prawidłowości rozstrzygniętej sprawy.

IV.7005.1.2025 z 10 marca 2025 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie stwierdzenia niezgodności art. 39b ust. 1 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział przed Trybunałem w sprawie stwierdzenia niezgodności art. 39b ust. 1 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 26 kwietnia 2019 r. o zmianie ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz niektórych innych ustaw, w zakresie w jakim zobowiązuje posiadacza w złej wierze nieruchomości wchodzącej w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa do zapłaty wynagrodzenia w wysokości trzydziestokrotności stawki czynszu określonej w tym przepisie, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 32 ust. 1 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Rzecznik Praw Obywatelskich stanął na stanowisku, że art. 39b ust. 1 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, w brzmieniu nadanym ustawą o zmianie ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz niektórych innych ustaw, w zakresie w jakim zobowiązuje posiadacza w złej wierze nieruchomości wchodzącej w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa do zapłaty wynagrodzenia w wysokości trzydziestokrotności stawki czynszu określonej w tym przepisie, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 32 ust. 1 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji. Przedmiotem postępowania w niniejszej sprawie, ze względu na wzorce kontroli i zakres stawianych zarzutów, pozostaje wyłącznie nadmierna wysokość określonej w tym przepisie kwoty. Posiadacz państwowej nieruchomości rolnej, nie posiadający do niej tytułu prawnego, musi uiścić – w uproszczeniu – „karną” stawkę 30-krotnego czynszu tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z gruntów. Trybunał ma zatem rozstrzygnąć, czy ustanowienie aż 30-krotnego mnożnika jest nieproporcjonalną ingerencją w prawa majątkowe posiadaczy państwowych nieruchomości rolnych, podjętą z naruszeniem zasady równej ich ochrony. Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, że zaskarżony art. 39b ust. 1 o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, w

brzmieniu ustalonym ustawą o zmianie ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz niektórych innych ustaw, w sposób nieuzasadniony i nieproporcjonalny narusza konstytucyjne gwarancje równej ochrony praw majątkowych osób w takiej sytuacji prawnej, w jakiej znalazł się Skarżący. Ustawodawca de facto bez uzasadnienia aksjologicznego wprowadził regulację godzącą w jedną z podstawowych zasad ustrojowych wynikających z Konstytucji. Zaskarżony przepis nie jest przydatny ani tym bardziej konieczny dla rozwiązania istotnego problemu społecznego w postaci nieuprawnionego zawłaszczania państwowych gruntów rolnych przez osoby prywatne celem osiągania z tego tytułu majątkowych korzyści. Przede wszystkim jednak – staje się nadmiernie dolegliwy dla prywatnych uczestników obrotu. Z tych wszystkich powodów Rzecznik wniósł o stwierdzenie, że art. 39b ust. 1 u.g.n.r.s.p., w zakresie w jakim zobowiązuje posiadacza w złej wierze nieruchomości wchodzącej w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa do zapłaty wynagrodzenia w wysokości trzydziestokrotności stawki czynszu określonej w tym przepisie, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 32 ust. 1 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg konstytucyjnych, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

II.511.396.2020 z 08 czerwca 2020 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu ze skargi konstytucyjnej dotyczącej zgodności z Konstytucją przepisów ustawy Ordynacja podatkowa.

Stanowisko nieuwzględnione (postanowienie z 23 stycznia 2025 r., sygn. akt SK 50/20).

Trybunał Konstytucyjny w sprawie o zbadanie zgodności art. 70 § 6 pkt 1 ustawy z dnia - Ordynacja podatkowa z art. 2 w związku z art. 42 ust. 2 Konstytucji, postanowił umorzyć postępowanie.

II.511.389.2020 z 10.06.2020 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu ze skargi konstytucyjnej dotyczącej zgodności z Konstytucją art. 547 § 1 in fine Kodeksu postępowania karnego w zakresie w jakim nie przewiduje zażalenia od postanowienia oddalającego wniosek o wznowienie postępowania lub pozostawiającego go bez rozpoznania wydanego przez sąd apelacyjny lub Sąd Najwyższy.

Stanowisko nieuwzględnione (postanowienie z 23 stycznia 2025 r., sygn. akt SK 43/20).

Trybunał Konstytucyjny, po rozpoznaniu skargi o zbadanie zgodności art. 547 § 1 in fine ustawy Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie przewiduje zażalenia od postanowienia oddalającego wniosek o wznowienie postępowania lub pozostawiającego go bez rozpoznania wydanego przez sąd apelacyjny lub SN, z: - art. 78 w zw. z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3

Konstytucji oraz art. 77 ust. 2 w zw. z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 19 Konstytucji, oraz art. 176 ust. 1 w zw. z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji, umorzył postępowanie.

Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie następujących wniosków:

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

VII.6060.20.2019 z 16 maja 2019 r.- zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie wniosku Naczelnej Rady Lekarskiej o zbadanie zgodności z Konstytucją przepisów ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 18 grudnia 2024 r., sygn. akt. K 13/19).

Trybunał Konstytucyjny 19 grudnia 2024 r. wydał postanowienie o umorzeniu postępowania z uwagi na utratę mocy obowiązującej zaskarżonych przepisów przed wydaniem wyroku.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytań prawnych:

V.510.5.2025 z 11 lutego 2025 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu toczącym się przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie, w przedmiocie ustawy o Prawie upadłościowym.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu toczącym się przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie, w przedmiocie tego czy: "Prawo upadłościowe w brzmieniu nadanym przez art. 354 pkt 6 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów i przymusowej restrukturyzacji, w zakresie w jakim prowadzi do pierwszeństwa zaspokojenia z funduszków masy upadłości kosztów przymusowej restrukturyzacji upadłego banku, niepokrytych z przychodów z przymusowej restrukturyzacji, przed innymi zobowiązaniami upadłego, z pominięciem sądowej kontroli zasadności roszczenia Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z tego tytułu zarówno co do zasady, jak i wysokości w procedurze związanej z dokonywaniem zgłoszenia wierzytelności i zaskarżaniem listy wierzytelności jest zgodny z art. 2, art. 9, art. 32 ust. 1. art. 45 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?". Szczegółowe uzasadnienie niniejszego stanowiska zostanie przesłane do Trybunału Konstytucyjnego w terminie do dnia 30 kwietnia 2025 r.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie pytań prawnych, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

III.7040.23.2016 z 30 maja 2016 - zgłoszenie udziału w postępowaniu przez Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego dotyczącego terminu odwołania od wypowiedzenia umowy o pracę.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 4 października 2017 r., sygn. akt P 8/16).

Pytający Sąd umorzył postępowanie w obu połączonych sprawach, w których skierował do Trybunału Konstytucyjnego pytania prawne. W związku z powyższym Trybunał Konstytucyjny umorzył postępowanie.

VII.510.30.2016 z 2 stycznia 2017 r.- przystąpienie do postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie z wniosku Krajowej Rady Sądownictwa, dotyczącym Regulaminu urzędowania sądów powszechnych.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt U 7/16).

Krajowa Rada Sądownictwa wycofała w całości swój wniosek, wobec czego Trybunał Konstytucyjny jest zobligowany do umorzenia postępowania.

IV.7002.4.2023 z 21 marca 2023 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Naczelnego Sądu Administracyjnego odnośnie zbadania zgodności z Konstytucją przepisu ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ().

Postępowanie umorzone (postanowienie z 8 stycznia 2025 r., sygn. akt P 2/23).

Trybunał Konstytucyjny po rozpoznaniu pytania prawnego NSA postanowił umorzyć postępowanie.

VII. Wystąpienia legislacyjne

IV.7024.52.2024 z 13 stycznia 2025 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie długotrwałości postępowań, w sprawie znalezienia kandydatów na opiekunów prawnych dla osób ubezwłasnowolnionych całkowicie.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości w sprawie dotyczącej długotrwałości postępowań, których celem jest znalezienie kandydatów na opiekunów prawnych dla osób ubezwłasnowolnionych całkowicie. Długotrwałość ta jest spowodowana w większości przypadków brakiem chętnych kandydatów na opiekuna prawnego dla osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie. Działania podejmowane m. in. Przez Rzecznika przyczyniły się do wypracowania w ostatnim czasie projektu ustawy o systemie wspieranego podejmowania decyzji. Przewidziane w tym projekcie instytucje

prawne mają zastąpić obecnie funkcjonującą instytucję ubezwłasnowolnienia. Jednocześnie w Polsce nadal obserwuje się przyrost liczby osób ubezwłasnowolnionych. Zgodnie z art. 176 ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy, jeżeli wzgląd na dobro pozostającego pod opieką nie stoi temu na przeszkodzie, opiekunem ubezwłasnowolnionego całkowicie powinien być ustanowiony przede wszystkim jego małżonek, a w braku tegoż - jego ojciec lub matka. Jeżeli brak małżonka, ojca lub matki opiekun powinien być ustanowiony spośród krewnych lub innych osób bliskich osobie ubezwłasnowolnionej. W braku takich osób sąd opiekuńczy zwraca się o wskazanie osoby, której opieka mogłaby być powierzona, do właściwej jednostki organizacyjnej pomocy społecznej albo do organizacji społecznej. Pomimo upływu wielu lat, niestety nadal odnotowywane są liczne przypadki trudności sądów ze znalezieniem osób chętnych do pełnienia roli opiekunów prawnych. Wynagrodzenie opiekuna prawnego przyznaje sąd i jest ono zróżnicowane w zależności od tego, czy ubezwłasnowolniony posiada majątek, a także czy nakład pracy jest znaczny. Rzecznik zauważa, że liczba skarg, dotyczących problemów napotykanych przez sądy w poszukiwaniu kandydatów na opiekunów prawnych, kierowanych do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w ostatnich latach wzrosła. W wielu skargach wskazywano, że czas oczekiwania na wyznaczenie opiekuna prawnego wynosi rok lub więcej. Do Rzecznika docierają informacje świadczące o bezradności sądów, wobec bezskutecznego wyczerpania dostępnych możliwości ustalenia kandydata na opiekuna prawnego. Mając na uwadze interes osób ubezwłasnowolnionych, pozostawianie ich bez należytej opieki prawnej, nawet przez krótki czas, bezwzględnie zagraża dobru tej osoby, jej bezpieczeństwu prawnemu i jest sprzeczne z istotą instytucji. W orzecznictwie SN podkreśla się, że „osoba ubezwłasnowolniona całkowicie nie może być traktowana przedmiotowo, a z uwagi na swoje ograniczenie pozostaje pod szczególną ochroną.” Wobec powyższego, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, istnieje pilna potrzeba podjęcia niezwłocznych działań w zakresie właściwego zabezpieczenia potrzeb osób ubezwłasnowolnionych, które nie posiadają zdolności do czynności prawnych i jednocześnie pozostają bez należytej reprezentacji ich interesów, a w przyszłości – potrzeb osób dla których sąd ustanowi kuratora wspierającego, a przede wszystkim -reprezentującego. Przypadki pozostawiania przez dłuższy czas bez faktycznego wsparcia w sytuacji, gdy sąd ograniczył swoim orzeczeniem możliwość samodzielnego działania przez daną osobę nie dają się pogodzić ze standardami ochrony praw człowieka i uzasadniają poszukiwanie wszelkich możliwych rozwiązań, które zapewnią wszystkim osobom potrzebującym wsparcia właściwą opiekę i reprezentację – nie tylko formalnie, ale w rzeczywistości. Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie zasadności podjęcia działań, celem systemowego rozwiązania problemu braku kandydatów na opiekunów, a jeśli takie działania zostały podjęte, to o informację o ich przedmiocie i zakresie.

XI.022.6.2024 z 13 stycznia 2025 r. – wystąpienie do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie projektu ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami.

Rzecznik, jako organ wykonujący zadania organu monitorującego wdrażanie postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, z satysfakcją przyjął informację o rozpoczęciu konsultacji społecznych rządowego projektu ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie RPO wskazał na kwestie, które wydają się kluczowe dla projektu ustawy i które wymagają szerszej analizy. Pierwszą kwestią jest niewystarczająca liczba godzin wsparcia. Usługa asystencji będzie przysługiwać w przypadku osób powyżej 18. roku życia w wymiarze od 30 do 240 godzin miesięcznie, a w przypadku osób pomiędzy 13. a 18. rokiem życia – od 30 do 80. Wydaje się, że w przypadku części beneficjentów będzie to niewystarczające. Oznacza to bowiem średnio ok. 8,5 godzin dziennie. Część osób z niepełnosprawnością może zaś wymagać całodobowego wsparcia. Wątpliwości budzi różnicowanie sytuacji osób w wieku od 13 do 18 lat w stosunku do osób dorosłych. Przyznanie asystencji osobistej dla osób poniżej 18. roku życia będzie odbywać się na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami. Możliwość skorzystania przez nich z asystencji jest oparta na systemie, który nie pozwala precyzyjnie dopasowywać wsparcia. Zdecydowanie niesatysfakcjonująca jest liczba godzin asystencji: osoba w wieku od 13 do 18 lat będzie mogła skorzystać maksymalnie z 20 godzin tygodniowo oraz niecałych 3 godzin dziennie. Liczbę przyznawanych godzin asystencji osobistej zmniejsza się o 50% w okresie korzystania przez danego użytkownika m.in. z usług realizowanych w placówce oświatowej niezapewniającej całodobowej opieki. Mając zatem na uwadze obowiązek szkolny, część dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami będzie mogła liczyć na wsparcie asystenta osobistego jedynie w zakresie od 15 do 40 godzin miesięcznie, co w najbardziej optymistycznym wariantcie oznacza 10 godzin tygodniowo i ok. 1,5 godziny dziennie. Tymczasem również dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami mogą wymagać wsparcia, aby móc spędzać czas i uczestniczyć w zajęciach rekreacyjnych i innych aktywnościach wraz z rówieśnikami. Prawo do asystencji osobistej ustala Zespół, czyli zapewne wojewódzki zespół ds. orzekania o niepełnosprawności. Spowoduje to dodatkowe obciążenie wobec kumulacji obowiązków orzeczniczych. Ze skarg do RPO wynika przewlekłość rozpoznawania wniosków o wydanie decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia; zdarzają się przypadki niedochowania terminu 3 miesięcy na rozpatrzenie sprawy, duży jest odsetek wniosków niezadowolonych. Przeciążenie zespołów powinno być zatem uwzględnione przy tej regulacji. Ponownego namysłu wymaga również skierowanie asystencji osobistej wyłącznie do osób, które nie ukończyły 65 roku życia. Przyjęte górne ograniczenie wiekowe opiera się na stereotypowym założeniu, że osoby starsze nie pozostają w zatrudnieniu lub nie wracają na rynek pracy po ukończeniu 65 roku życia. Asystencja osobista

obejmuje wsparcie m.in. co do czynności zaleconych przez lekarza oraz wybranych czynności medyczno-pielęgniacyjnych. Po przeszkoleniu i za pisemną zgodą swoją oraz użytkownika lub jego opiekuna/osoby wspierającej asystent może wykonywać czynności medyczno-pielęgniacyjne, które na co dzień wykonuje lub mogłaby wykonywać osoba stale wspierająca. Postanowienia te odsyłają do rozporządzenia ministra ds. zabezpieczenia społecznego wydanego po opinii ministra ds. zdrowia. Ma być w nim utworzona lista czynności, które mogłyby być wykonywane w ramach asystencji. Określone też będą sposoby przeszkolenia dla bezpiecznego wykonywania czynności, uwzględniając szczególne potrzeby osób wymagających wsparcia. Nie jest też do końca jasne, czy zakres czynności medyczno-pielęgniacyjnych zleconych przez lekarza, które miałby wykonywać asystent, jest tożsamy z zakresem czynności medyczno-pielęgniacyjnych wymagających zgody użytkownika. W ocenie RPO zgoda osoby korzystającej ze wsparcia na konkretne czynności pielęgnacyjno-medyczne powinna być wyrażana każdorazowo. Oznacza to, że kwestia ta powinna zostać precyzyjnie określona na poziomie ustawowym. W świetle projektu ustawy niejasny jest także status asystenta osobistego samodzielnie zatrudnionego przez osobę z niepełnosprawnością. Jeżeli użytkownik asystencji nie robi tego samodzielnie, realizator usługi przedstawi jej co najmniej dwóch kandydatów zdolnych do świadczenia usługi danej osobie z niepełnosprawnością. Niezależnie od powyższego, projekt ustawy ma przewidywać możliwość samodzielnego zatrudnienia asystenta osobistego. W przypadku samodzielnego zatrudnienia asystenta nie będzie musiał on wykazywać żadnego szczególnego doświadczenia, a po przepracowaniu w takiej formie pół roku będzie spełniać jeden z wymogów ustawy stawiany asystentom, którzy po tym czasie będą mogli być rekrutowani także przez realizatorów. RPO wyraził zaniepokojenie względem idei dopuszczenia do świadczenia asystencji osobom z niepełnosprawnościami osób bez „żadnego szczególnego doświadczenia”. Projekt nie przewiduje możliwości złożenia przez osobę z niepełnosprawnością wniosku w formie innej niż cyfrowa. Ze skarg do RPO wynika, że w przypadku niektórych osób z niepełnosprawnościami niemożność złożenia wniosku w wersji papierowej stanowi wyzwanie, zwłaszcza z uwagi na konieczność posiadania kompetencji cyfrowych, jak i narzędzi uwierzytelniających, w tym m.in. profilu zaufanego. W szczególnie uzasadnionych przypadkach powiat ma być zobowiązany zapewnić pomoc w złożeniu wniosku danej osobie w miejscu jej pobytu, a w razie potrzeby – dostęp do środków technicznych. Niemniej jednak należy rozważyć stworzenie np. punktu obsługi, w którym urzędnik w każdym przypadku mógłby świadczyć pomoc. Ponadto sama obsługa zarządzania asystencją także odbywa się w systemie teleinformatycznym. Do projektu ustawy nie zostały załączone projekty licznych rozporządzeń wykonawczych. Poznanie propozycji szczegółowych rozwiązań wdrażających ustawę pozwoliłoby na umieszczenie projektu ustawy w szerszej perspektywie potencjalnego praktycznego funkcjonowania asystencji i jej

wpływu na prawa i wolności osób z niepełnosprawnościami. Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o analizę przedstawionych uwag i ich uwzględnienie w dalszych pracach nad projektem ustawy o asystencji osobistej.

XI.540.413.2024 z 6 lutego 2025 r. - do Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polski - opinia do projektu ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił Marszałkowi Sejmu uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Dnia 10 grudnia 2024 r. został opublikowany projekt ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, który stanowi realizację zapowiadanej propozycji uregulowania instrumentu „czasowego zawieszenia prawa do składania wniosków o ochronę międzynarodową”. Po zapoznaniu się z projektem ustawy Rzecznik zwrócił uwagę, iż ujęte w nim uregulowania budzą zasadnicze zastrzeżenia – jako pozostające w sprzeczności z Konstytucją RP oraz zobowiązaniami prawnomiędzynarodowymi RP, wynikającymi z Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., uzupełniającego Konwencję Genewską protokołu dotyczącego statusu uchodźców, sporządzonego w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r., Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 10 grudnia 1984 r., Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. oraz licznymi regulacjami unijnymi, w tym Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej i Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Prawo cudzoziemców do ubiegania się o ochronę międzynarodową na terytorium Polski jest prawem człowieka o randze konstytucyjnej. Zgodnie z art. 56 ust. 2 Konstytucji RP cudzoziemcowi, który w Rzeczypospolitej Polskiej poszukuje ochrony przed prześladowaniem, może być przyznany status uchodźcy zgodnie z wiążącymi Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi. Do umów tych należą właśnie Konwencja Genewska oraz uzupełniający ją Protokół Nowojorski. W związku z powyższym prawodawca, rozważając wprowadzenie ograniczeń konstytucyjnego prawa do ochrony międzynarodowej, musi zapewnić ich zgodność nie tylko z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, ale także ze wskazanymi zobowiązaniami międzynarodowymi. Brzmienie art. 56 ust. 2 Konstytucji prowadzi bowiem do wniosku, że konstytucyjne prawo do ochrony międzynarodowej powinno być rozumiane w sposób określony w wiążących Polskę aktach prawa międzynarodowego i prawa UE. Status uchodźcy jako instrument ochrony międzynarodowej znajduje swoje źródło w Konwencji Genewskiej. Od sierpnia 2021 r., ze względu na kryzys na

granicy polsko-białoruskiej, organy państwowe zdecydowały się na stopniowe ograniczanie możliwości ubiegania się o ochronę międzynarodową w Polsce przez migrantów przekraczających tę granicę. Opiniowany projekt stanowi kontynuację działań prawodawczych zapoczątkowanych w 2021 r. Opierają się one na założeniu, że uniemożliwienie cudzoziemcom dostępu do ochrony międzynarodowej przyczyni się do rozwiązania kryzysu na granicy polsko-białoruskiej. Całkowite pozbawienie cudzoziemców takiego dostępu jest jednak niezgodne z Konstytucją RP oraz międzynarodowymi standardami ochrony praw człowieka, Rzecznik wskazał na trzy okoliczności. Po pierwsze, w świetle orzecznictwa ETPC czynność polegająca na zawróceniu do granicy cudzoziemców, którzy nielegalnie przekroczyli granicę, nie jest sama w sobie bezwarunkowo wykluczona. Przepisy prawa określające zasady dokonywania tej czynności powinny jednak być sformułowane w taki sposób, aby stosowanie tego środka nie prowadziło do naruszenia godności człowieka oraz wolności od niehumanitarnego traktowania. Ani obecny, ani projektowany stan prawny nie odpowiada temu wymogowi. Po drugie, w przypadku ataku na granicę państwową, mającego na celu nielegalne jej przekroczenie przy użyciu przemocy, mielibyśmy do czynienia z wyjątkową okolicznością. Stosowanie procedur azylowych w tego typu sytuacji mogłoby zostać uznane za niemożliwe. Obrona granicy przez funkcjonariuszy stanowi reakcję na bezpośrednie zagrożenie, znajdującą oparcie w konieczności ochrony niepodległości państwa i nienaruszalności jego terytorium – a w takim kontekście odstępienie od stosowania standardowych procedur azylowych jest uzasadnione. Po trzecie, konstytucyjnie przewidzianą reakcją władz publicznych na agresję ze strony innego państwa lub zagrożenie państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego jest, w zależności od okoliczności, wprowadzenie stanu wojennego lub stanu wyjątkowego. Wówczas dopuszczalne jest daleko idące ograniczenie licznych wolności i praw człowieka. Tymczasem opiniowany projekt ustawy ma obowiązywać w warunkach „zwykłych środków konstytucyjnych”. Zgodnie z art. 1 ust. 4 projektu ustawy, do ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mają zostać dodane art. 33a–33c dopuszczające możliwość „czasowego ograniczenia prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej” w sytuacji, gdy dochodzi do instrumentalizacji migracji definiowanej jako prowadzenie przez państwo graniczące z Rzeczpospolitą Polską lub inny podmiot działań zmierzających do umożliwienia przekroczenia przez cudzoziemców wbrew przepisom prawa granicy zewnętrznej w rozumieniu art. 2 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice, w szczególności z użyciem przemocy wobec funkcjonariuszy chroniących tę granicę lub w połączeniu z niszczeniem infrastruktury granicznej, mogących skutkować destabilizacją sytuacji wewnętrznej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Użycie terminu „w szczególności” wskazuje, że katalog sytuacji, które mogą być uznane za

instrumentalizację, jest otwarty. Przyjęte rozwiązanie jest nie do pogodzenia z zasadą określoności prawa, gdyż tak otwarte sformułowanie budzi fundamentalne wątpliwości co do precyzji kryteriów stosowania tej regulacji. Powyższe wątpliwości potęguje fakt, że czasowe ograniczenie prawa złożenia wniosku o ochronę międzynarodową będzie dokonywane w drodze rozporządzenia Rady Ministrów. Rozporządzenie to będzie aktem stosowania prawa, a zatem nie będzie podlegało kontroli legalności sprawowanej przez Trybunał Konstytucyjny. Nie będzie ponadto możliwości zaskarżenia takiego rozporządzenia do sądu administracyjnego, co wynika z przepisów określających zakres właściwości sądów administracyjnych. Dlatego też nie będzie możliwa niezależna sądowa ocena tego, czy rząd prawidłowo zastosował ustawowe przesłanki upoważniające do czasowego ograniczenia prawa złożenia wniosku o ochronę międzynarodową. W konsekwencji, mając na względzie niejasność przepisów, o których była mowa wyżej, wprowadzenie ograniczenia będzie całkowicie zależne od uznania Rady Ministrów. Oceniając zgodność projektu z prawem UE, Rzecznik zauważył, iż podstawowym i obecnie stosowanym aktem unijnym, realizującym obowiązek z art. 78 ust. 1 TFUE, jest dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE. Zgodnie z dyrektywą proceduralną, państwa członkowskie zapewniają, aby osoba, która wystąpiła z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej, miała rzeczywistą możliwość jak najszybszego złożenia wniosku oraz by wnioski były rozpatrywane, a decyzje w ich sprawie podejmowane indywidualnie, obiektywnie i bezstronnie. Wprowadzenie proponowanych w projekcie ustawy rozwiązań nosi znamiona nie tyle rozszerzającej interpretacji sformułowanych w Konwencji Genewskiej wyjątków katalogu osób, którym można odmówić ochrony międzynarodowej, lecz stanowi przykład stworzenia na poziomie krajowym dodatkowego, nieprzewidzianego prawem międzynarodowym, wyłączenia. Co więcej, wyjątek ten ma być stosowany automatycznie – do wszystkich osób próbujących złożyć wniosek o ochronę w danym czasie i na danym terenie bez procedury pozwalającej na ustalenie ich indywidualnej sytuacji. W żadnej z wiążących Polskę regulacji międzynarodowych nie dopuszcza się możliwości odbierania danej osobie prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej ze względu na okoliczności, w jakich dostała się ona na granicę państwa, w którym o taką ochronę zamierza się ubiegać – szczególnie jeżeli okoliczności te są niezależne od niej. Stosując instrument czasowego zawieszenia możliwości składania wniosków o ochronę międzynarodową w sytuacji instrumentalizacji, państwo naruszy więc swój obowiązek indywidualnego potraktowania każdej osoby zainteresowanej jej uzyskaniem – fakt instrumentalizacji nie oznacza bowiem, że poddane jej osoby nie zasługują na ochronę, a zatem nie można uchylać się od oceny ich indywidualnych przypadków. Zasada non-refoulement jest przedmiotem bogatego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a kwestia odmowy przyjęcia przez Straż Graniczną wniosków o ochronę międzynarodową

na granicy polsko-białoruskiej była przedmiotem szeregu orzeczeń ETPC w sprawach przeciwko Polsce. Najważniejszym z nich jest wyrok w sprawie M.K. i inni przeciwko Polsce, w którym to ETPC orzekł o naruszeniu przez Polskę art. 3 EKPC, art. 4 Protokołu 4 do EKPC oraz art. 13 w związku z art. 3 i 4 EKPC. Ponadto Trybunał orzekł, iż decyzje o odmowie wjazdu do Polski, które nie zostały podjęte z należytym uwzględnieniem indywidualnej sytuacji danej osoby i stanowiły część szerszej zakrojonej polityki nieprzyjmowania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej od osób stawiających się na granicy polsko-białoruskiej i zwracaniu tych osób na Białoruś, stanowiły zbiorowe wydalenia cudzoziemców i naruszały art. 4 Protokołu 4 do EKPC. W kontekście naruszenia art. 3 EKPC pozwolę sobie także zauważyć, iż Białoruś jest terytorium, na którym cudzoziemcom grożą tortury, poniżające i niehumanitarne traktowanie niezależnie od możliwości wystąpienia tzw. łańcuchowego refoulement. O tym fakcie świadczy m.in. samo wprowadzenie w projekcie ustawy wyjątku, zgodnie z którym obywatele Białorusi nie są objęci czasowym ograniczeniem prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Choć RPO zgadza się z wnioskiem, iż obywatele Białorusi powinni móc ubiegać się o ochronę międzynarodową na terytorium RP w związku z rażącym łamaniem praw człowieka w Białorusi, to trudno zrozumieć, w jaki sposób cudzoziemcy niepochoǳący z Białorusi mają nie być narażeni tam na takie samo traktowanie przez białoruskie władze. Osoby spoza Białorusi poszukujące ochrony międzynarodowej na granicy polsko-białoruskiej często pochodzą z państw, w których dochodzi do rażącego łamania praw człowieka, i jednocześnie stają się ofiarami białoruskiego reżimu. Należy w tym miejscu dodać, że w projekcie ustawy nie zawarto szczegółowych przepisów regulujących procedurę skutkującą odmową przyjęcia wniosku o ochronę międzynarodową ze względu na czasowe ograniczenie możliwości ich składania. Zgodnie z art. 13 EKPC każdy, czyje prawa i wolności zawarte w EKPC zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka odwoławczego do właściwego organu państwowego także wówczas, gdy naruszenia dokonały osoby wykonujące swoje funkcje urzędowe. Ponieważ, odmowa przyjęcia wniosku o ochronę międzynarodową ze względu na czasowe ograniczenie możliwości ich składania, może nosić znamiona naruszenia art. 3 EKPC i/lub art. 4 Protokołu 4 do EKPC, brak podstawy prawnej umożliwiającej odwołanie się od takiej odmowy może prowadzić do naruszenia art. 13 EKPC w związku z art. 3 EKPC i/lub art. 4 Protokołu 4 do EKPC. Zgodnie z proponowanymi zmianami w ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony, organ Straży Granicznej zobowiązany jest do przyjęcia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej od członków tzw. grup wrażliwych, zidentyfikowanych przez Straż Graniczną. Katalog grup uprawnionych do złożenia wniosku pomimo wprowadzonego „czasowego ograniczenia prawa złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej” ma charakter zamknięty i jest on bardzo ograniczony. Nie uwzględnia on wszystkich – a nawet większości – grup, które mogą spełniać

przesłanki udzielenia ochrony międzynarodowej wskazane w Konwencji Genewskiej. Ponadto, ww. przepis nie precyzuje, czy osobie, która ma prawo do złożenia wniosku o ochronę międzynarodową na podstawie jednego z wyjątków, będzie przysługiwał skuteczny środek odwoławczy od decyzji odmawiającej przyjęcia takiego wniosku i czy taka decyzja w ogóle będzie wydawana, co może świadczyć o niezgodności ww. przepisów z art. 13 w związku z art. 3 i 4 EKPC. Zgodnie z proponowanym art. 33c, w okresie obowiązywania „czasowego ograniczenia prawa złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej” nie stosuje się przepisów umożliwiających objęcie jednym wnioskiem o ochronę międzynarodową członków najbliższej rodziny, tj. małżonka i małoletnich dzieci. Rzeczniczka Praw Dziecka w swoim stanowisku wobec projektu ustawy szczegółowo przeanalizowała potencjalne zagrożenia, które omawiana regulacja może nieść dla małoletnich. Ponieważ ww. analizę uważam za trafną i wyczerpującą, pozostaje mi przychylenie się do argumentacji przedstawionej przez RPD. Pozwolę sobie jednak podkreślić, że zgodnie z art. 18 Konstytucji RP rodzina, małżeństwo, rodzicielstwo i macierzyństwo znajdują się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej. Wyłączenie możliwości składania tzw. wniosków wspólnych może zaś doprowadzić do sytuacji, w której członkowie rodziny zostaną przymusowo rozdzieleni. Ponadto, art. 8 EKPC gwarantuje każdemu człowiekowi poszanowanie dla życia rodzinnego i prywatnego. Prawo chronione przez art. 8 EKPC, w przeciwieństwie do zakazu tortur, niehumanitarnego i poniżającego traktowania sformułowanego w art. 3 EKPC, nie jest prawem absolutnym – może zostać ograniczone pod pewnymi warunkami (przede wszystkim ograniczenie musi być środkiem celowym, koniecznym i proporcjonalnym). Należy jednak zauważyć, że w kontekście omówionej powyżej wadliwości wprowadzenia omawianego ograniczenia możliwości składania wniosków o ochronę międzynarodową sytuacja, w której ze względu na wprowadzone regulacje dojdzie do takiego przymusowego rozdzielania, może stanowić naruszenie art. 8 EKPC. We współczesnym demokratycznym państwie prawa obowiązek zapewnienia każdemu człowiekowi ochrony godności i wolności od niehumanitarnego traktowania jest niedogodny i nie może być uzależniany od spełnienia jakichkolwiek przesłanek. Z tego punktu widzenia nie ma znaczenia, czy człowiek znalazł się pod jurysdykcją Rzeczypospolitej Polskiej nielegalnie ani czy jest on ofiarą zjawiska, jakie można określić mianem „instrumentalizacji migracji”. Z kolei w warunkach, w których nie został wprowadzony stan wojenny ani stan wyjątkowy, prawo do ubiegania się o ochronę międzynarodową może być wyłącznie ograniczone, natomiast nie jest dopuszczalne całkowite pozbawienie cudzoziemców tego prawa – nawet jeśli miałyby to być pozbawienie o charakterze ograniczonym czasowo i terytorialnie. W przypadku istotnego zagrożenia bezpieczeństwa państwa Konstytucja i akty prawa międzynarodowego dają władzy publicznej instrumenty pozwalające na istotne ograniczenie ochrony licznych wolności i praw człowieka, tj. kompetencję

do wprowadzenia stanu nadzwyczajnego. Wykluczone jest natomiast tworzenie na poziomie ustawy zwykłej upoważnienia dla rządu do wprowadzenia quasi-stanu nadzwyczajnego, w czasie którego dochodzi do zawieszenia konstytucyjnych wolności i praw na części terytorium Polski. Z przedstawionych wyżej przyczyn projekt ustawy, w zakresie wskazanym w niniejszej opinii, należy uznać za niezgodny z Konstytucją, prawem międzynarodowym oraz prawem Unii Europejskiej.

VII.564.14.2025 z 12 lutego 2025 r. – wystąpienie do Ministra Cyfryzacji w związku z trwającymi pracami nad projektem ustawy o zmianie ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną oraz niektórych innych ustaw.

W związku z trwającymi pracami nad projektem ustawy o zmianie ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną oraz niektórych innych ustaw, Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił stanowisko dotyczące projektowanych zmian. Projekt nowelizacji przewiduje procedurę wydawania nakazów blokowania dostępu do nielegalnych treści w formie decyzji administracyjnej, wydawanej przez Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej. Nieograniczona ekspresja w sieci może stać w sprzeczności z innymi wartościami, przede wszystkim z ochroną dóbr czy prawem do prywatności. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2065 z dnia 19 października 2022 r. w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych oraz zmiany dyrektywy 2000/31/WE przewiduje m.in. konieczność ustanowienia po stronie platform mechanizmów notice and action, a następnie znajdują zastosowanie procedury przewidziane prawem krajowym. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że w polskim porządku prawnym brak jest szczególnej podstawy prawnej, która umożliwiałaby złożenie wniosku do sądu lub organu administracyjnego o wydanie nakazu podjęcia działań przeciwko nielegalnym treściom w internecie. Projekt nowelizacji przewiduje procedurę wydawania nakazów blokowania dostępu do nielegalnych treści w formie decyzji administracyjnej, wydawanej przez Prezesa UKE. Co istotne, treści podzielono na trzy sekcje ze względu na przyczynę blokady. Procedura blokowania w postępowaniu prowadzonym przed Prezesem UKE będzie dotyczyła tzw. „nielegalnych treści”. Zgodnie z projektem nowelizacji postępowanie dowodowe przed Prezesem UKE jest ograniczone do dowodów przekazanych przez wnioskodawcę łącznie z wnioskiem oraz do dowodów przedstawionych przez dostawcę usług pośrednich, w szczególności materiałów zgromadzonych w ramach mechanizmu zgłaszania i działania oraz dowodów możliwych do ustalenia na podstawie danych, którymi dysponuje Prezes UKE. Projekt w tym zakresie nawiązuje do postępowania dowodowego w administracyjnym postępowaniu uproszczonym. Wnioskodawca obowiązany jest przedstawić wszystkie dowody najpóźniej wraz z wniesieniem wniosku, pod rygorem utraty prawa do ich powoływania w toku dalszego postępowania. Dowody zgłoszone z naruszeniem tego obowiązku podlegają pominięciu, chyba że strona uprawdopodobni, że ich powołanie we wniosku nie było możliwe.

Prezes UKE może przeprowadzić dowód z zeznań świadków, przesłuchania stron, opinii biegłych oraz oględzin tylko w sprawach szczególnie skomplikowanych. Regulacje modyfikują przepisy dotyczące dowodów, przewidziane w Kodeksie postępowania administracyjnego. Projektodawca uznał, że charakter postępowań w sprawie nakazów blokowania dostępu do nielegalnych treści wymaga odstąpienia od części zasad ogólnych postępowania administracyjnego, uregulowanych w k.p.a. Dlatego w sprawach nieuregulowanych w art. 11a projektu nowelizacji – do postępowania przed Prezesem UKE stosuje się odpowiednio przepisy k.p.a. z wyłączeniem art. 10 k.p.a., art. 28 k.p.a., art. 31 k.p.a. art. 77 § 1 k.p.a. art. 79 k.p.a, art. 89-98 k.p.a, art. 114-122h k.p.a., art. 217-220 k.p.a. Na płaszczyźnie proceduralnej projektowane przepisy nie spełniają w ocenie Rzecznika dwóch pierwszych aspektów zasady ochrony zaufania, nie zapewniają bowiem jednostce czynnego udziału w toczącym się postępowaniu, prawa do bycia wysłuchanym, pełnej realizacji zasady prawdy obiektywnej, jak również prawa do skutecznego środka odwoławczego. Bez względu na przyjęte rozwiązania osobną i aktualną kwestią pozostaje problem długotrwałości postępowań sądowych, które mogą prowadzić do tego, że wyrok sądu zapadnie w sytuacji, gdy nie będzie miał on już właściwie żadnego znaczenia dla stron sporu zainicjowanego o granice wolności słowa w sieci. Na płaszczyźnie materialnej, projektowane przepisy nie spełniają w ocenie RPO pierwszego oraz trzeciego z aspektów zasady ochrony zaufania. Wątpliwości budzi bowiem kwestia proporcjonalności wprowadzanych rozwiązań względem zamierzonych celów. Przypomnienia wymaga w tym miejscu, że pojęcie „pogląd” powinno być rozumiane jak najszerzej, nie tylko jako wyrażanie osobistych ocen co do faktów i zjawisk we wszystkich przejawach życia, lecz również jako prezentowanie opinii, przypuszczeń i prognoz, a w szczególności również informowanie o faktach, tak rzeczywistych, jak i domniemywanych. Głoszenie w sferze życia prywatnego i publicznego opinii, a więc treści niepoddających się ocenie na zasadzie prawdy i fałszu, jest objęte ochroną konstytucyjną, także gdy opinie te głoszone w sposób anonimowy przez użytkowników mediów społecznościowych. Z tej perspektywy wolność pozyskiwania informacji oraz wolność rozpowszechniania informacji nabierają szczególnej wagi, gdyż należy przez nie odpowiednio rozumieć możliwość samodzielnego poszukiwania przez jednostkę informacji, jak również udostępnienia zebranych danych konkretnym jednostkom, w tym podawanie informacji do wiadomości publicznej, czy kierowanie jej do niezindywidualizowanych adresatów, w szczególności (ale nie tylko) poprzez środki społecznego przekazu. Z tych przyczyn w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przyjęto, że blokowanie treści w internecie przed wydaniem orzeczenia sądowego jest dozwolone jedynie w szczególnych sytuacjach, a działaniom takim powinny towarzyszyć odpowiednio mocne gwarancje proceduralne, które mają na celu zminimalizowanie ryzyka arbitralności oraz nadmiernego rozszerzenia stosowania tych uprawnień. W

kontekście projektowanych rozwiązań zwrócić uwagę należy także na konieczność zapewnienia odpowiednich zasobów kadrowych i finansowych w celu możliwości efektywnego wywiązania się ze swoich obowiązków przez Prezesa UKE, co wynika wprost z Aktu o Usługach Cyfrowych. Z tej perspektywy uwagę Rzecznika wzbudziła podniesiona przez Prezesa UOKiK w toku prac nad projektem nowelizacji kwestia prawidłowości wyliczenia kosztów i pracochłonności nowych zadań przyszłych organów maceracyjnych. Problematyka zapewnienia finansowania projektowanych rozwiązań powraca również na obecnym etapie prac legislacyjnych, tym razem zarówno w postaci uwag Ministerstwa Finansów, jak i Ministerstwa Sprawiedliwości, a także odwołań do wyników kontroli NIK. Mając na uwadze powyższe Rzecznik zwrócił uwagę na standard państwa prawa, zgodnie z którym środki legislacyjne oraz podjęte w oparciu o nie decyzje powinny opierać się na właściwej ocenie ich potencjalnego wpływu pod względem zasobów finansowych i ludzkich wymaganych do ich wdrożenia oraz ich wpływu na prawa człowieka i obywatela.

OSII.510.188.2025 z 26 lutego 2025 r. – wystąpienie do Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w sprawie uwag do projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z poprawą bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Rzecznika Praw Obywatelskich przedstawił uwagi do projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z poprawą bezpieczeństwa ruchu drogowego. dotyczącego zmian m. in. w Kodeksie karnym, Kodeksie wykroczeń, Kodeksie postępowania karnego oraz Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia. W kwestii zmian w ustawie – Kodeks Karny Rzecznik zwrócił uwagę na kilka aspektów, które w jego opinii wymagają zmiany. Projektowany art. 42 § 3 k.k. oraz art. 43a § 2 i 2a k.k. Rzecznik zwrócił uwagę, iż zapadł wyrok, w ramach którego Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 42 § 3 k.k., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 1 ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim obliguje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie popełnienia przestępstwa określonego w art. 178a § 4 k.k., jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 42 ust. 3 Konstytucji RP. Z orzecznictwa TK wynika, że wyłączenie realnej roli sądu w podejmowane rozstrzygnięcia o pozbawieniu jednostki wolności osobistej, nawet jeżeli formalnie podejmowałby je sąd, ale sprowadzony *de facto* do roli notarialnej, stanowi naruszenie prawa do sądu. W materii projektowanego art. 44b k.k. RPO stoi na stanowisku, iż treść nie wskazuje jednoznacznie na to, że wypadek pojazdu mechanicznego możliwy jest także w przypadku kierowania pojazdem mechanicznym przez sprawcę znajdującego się pod wpływem środka odurzającego. Gdyby z projektowanego art. 44b § 1a k.k. miało wynikać, że wypadek pojazdu mechanicznego możliwy jest także w przypadku kierowania pojazdem mechanicznym przez sprawcę znajdującego się pod wpływem środka odurzającego, to wprowadzenie

kolejnego progu stanu nietrzeźwości przy braku tożsamyh dla innych środków psychoaktywnych może prowadzić do rażąco odmiennej praktyki orzeczniczej w tym zakresie, a tym samym niesie w sobie potencjał naruszenia zasady równości wobec prawa poprzez traktowanie różnych przypadków w tożsamy sposób. W projektowanym art. 115 § 26 k.k. projektodawca zdefiniował termin „nielegalnego wyścigu samochodowego”, a tymczasem w samej treści definicji mowa jest o „rywalizacji kierujących co najmniej dwoma pojazdami mechanicznymi w ruchu lądowym” oraz o „celowym wprowadzeniu pojazdu w poślizg lub doprowadzenie do utraty styczności z nawierzchnią chociażby jednego z kół pojazdu”. Rodzi to dwie zasadnicze wątpliwości. Pierwsza dotyczy tego, czy i dlaczego projektowany art. 115 § 26 k.k. ogranicza zakres znaczeniowy definiowanego zwrotu tylko do sytuacji z posłużeniem się samochodami. Druga wątpliwość dotyczy sposobu rozumienia użytych w projektowanym art. 115 § 26 k.k. terminów pojazd mechaniczny z pkt 1 oraz pojazd z pkt 2. Należy przyjąć, że: „pojazd mechaniczny jest to pojazd poruszany za pomocą umieszczonego w nim silnika, przeznaczony lub przystosowany do ruchu na lądzie, wodzie lub w powietrzu”. Brak jest również podstaw do ograniczania definicji z art. 115 § 26 k.k. tylko do sytuacji wykonywania wyścigów w trakcie zgromadzenia zorganizowanego na otwartej ogólnodostępnej przestrzeni. Definicja ta nie obejmuje swoim zakresem zastosowania sytuacji, w której przynajmniej dwie osoby, niezależnie od widowni, urządzają sobie wyścig z naruszeniem zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym. Nie ma również racjonalnych podstaw, aby nielegalnym wyścigiem nazywać „celowe wprowadzenie pojazdu w poślizg”, gdy ma ono miejsce wprawdzie w trakcie zgromadzenia zorganizowanego na otwartej ogólnodostępnej przestrzeni, ale nie ma na celu pokonania określonego odcinka drogi w jak najkrótszym czasie, ale wykonanie najbardziej efektywnego manewru poślizgu ocenionego zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Trudno doszukać się powodów, dla których prowadzenie samochodu w sposób, w którym dochodzi do jego podbicia skutkującego oderwaniem kół od podłoża albo też prowadzenie motocykla w sposób, w którym albo przy przyspieszaniu przednie koło ulega uniesieniu, albo przy hamowaniu uniesieniu ulega tylne koło, nazywać nielegalnym wyścigiem. W stosunku zmian, mających pojawić się w Kodeksie Wykroczeń, Rzecznik zwrócił uwagę na brak zmian w oczekiwanym kierunku względem zakresu kryminalizacji typu czynu zabronionego z art. 96 § 3 k.w. W kwestii zmian w Kodeksie postępowania karnego Rzecznik zauważył, iż projektowana zmiana w art. 295 § 1a k.p.k. ma charakter wynikowy, a tym samym nie usuwa problemów, jakie zrodziło obecnie obowiązujące brzmienie tego przepisu. Istotnym problemem wiążącym się z zastosowaniem środka karnego w postaci przepadku pojazdu mechanicznego jest koszt utrzymania pojazdu zabezpieczonego na czas postępowania. Poruszona kwestia jest szczególnie istotna w przypadku postępowań, w których ostatecznie przepadek pojazdu mechanicznego nie zostanie zastosowany. Rzecznik w sierpniu 2024 r.,

zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z postulatem wprowadzenia art. 98 § 6 k.p.s.w. w brzmieniu „Z chwilą, gdy mandat karny jest prawomocny, zawiadamia się ujawnionych pokrzywdzonych o ukaraniu sprawcy wykroczenia i prawie dostępu do informacji będących podstawą ukarania”. Projektowany zaś art. 98 § 6 k.p.s.w. ma mieć charakter wnioskowy. Rodzi to pytanie o brak przepisów, które nakazywałyby organom prowadzącym postępowanie mandatowe, informowanie pokrzywdzonych o możliwości złożenia wniosku, o którym mowa w projektowanym art. 98 § 6 k.p.s.w. Wraz z przyjęciem fakultatywnego trybu dostępu do danych, o których mowa w projektowanym art. 98 § 6 k.p.s.w. należy zaprojektować obligatoryjny obowiązek informacyjny w stosunku do ujawnionych pokrzywdzonych o możliwości złożenia wniosku, o którym mowa w projektowanym art. 98 § 6 k.p.s.w. Projektowany art. 98 § 6 k.p.s.w. powinien mieć zatem brzmienie „§ 6. Z chwilą uprawomocnienia się mandatu karnego, poucza się ujawnionych pokrzywdzonych o ukaraniu sprawcy wykroczenia i prawie do złożenia wniosku o dostęp do informacji będących podstawą ukarania. Na wniosek pokrzywdzonego, w przypadku, gdy mandat karny jest prawomocny, udostępnia się informacje będące podstawą ukarania sprawcy wykroczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości z prośbą o dokonanie analizy przedstawionych postulatów.

VII.7016.4.2025 z 27 marca 2025 r. - do Marszałka Sejmu w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz niektórych innych ustaw.

W związku z trwającymi pracami nad poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy – o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz niektórych innych ustaw, Rzecznik Praw Obywatelskich 27 marca 2025 r. przedłożył Marszałkowi Sejmu uwagi do tego projektu z prośbą o ich uwzględnienie. W projekcie zaproponowano nowe rozwiązanie, które ma umożliwiać dziecku swobodny dostęp do usług z zakresu ochrony zdrowia psychicznego, także bez zgody rodziców lub przedstawicieli ustawowych. Wskazano, że osoby małoletnie od 13 roku będą mogły skorzystać z form wsparcia psychologicznego określonych w projekcie ustawy trzy razy, a od ukończenia 16 roku życia – bez ograniczenia co do liczby spotkań. Sposób uregulowania ww. kwestii może budzić jednak zastrzeżenia. Działania projektodawcy mające na celu z jednej strony umożliwienie małoletnim swobodnego dostępu, np. do psychoterapeuty, a z drugiej uszanowanie władzy rodzicielskiej, doprowadziły do pojawienia się rozwiązań prawnych, które wpływać mogą negatywnie na sytuację rodzinną małoletniego pacjenta, a tym samym destruktywnie oddziaływać na młodą osobę zgłaszającą niepokojące objawy kryzysu psychicznego. Projektodawca proponuje bowiem umożliwienie dzieciom odbywania samodzielnych wizyt u wspierających ich ekspertów, bez konieczności uzyskania zgody rodziców. Jednocześnie jednak obliuguje np. psychoterapeutę do powiadomienia rodziców o podejmowanych działaniach, odstępując jednocześnie od zasady zachowania tajemnicy

terapeutycznej. Choć dla takiego rozwiązania znaleźć można uzasadnienie zarówno w Konstytucji, jak i w przepisach kodeksowych, to może ono w praktyce uniemożliwić osiągnięcie zakładanego przez projektodawcę celu, tj. powstanie mechanizmu chroniącego zdrowie psychiczne dzieci. W polskich przepisach ustawowych dotyczących ochrony praw małoletnich pacjentów dostrzec można wyraźne niedostatki legislacyjne rodzące poważny dylemat w pracy psychoterapeutów. Aktualnie większość specjalistów przed sesjami terapeutycznymi podpisuje z rodzicami bądź opiekunem prawnym i dzieckiem kontrakt terapeutyczny, w ramach którego najczęściej ww. strony umawiają się na zasady ujawnienia informacji. Terapeuci najczęściej przekazują ogólne informacje o sesji, ważne życiowo bądź zdrowotnie ustalenia dotyczące dziecka, fakty odnoszące się do np. dostrzeganych niebezpieczeństw. Projektowane przepisy niestety nie tylko nie wzmacniają pozycji dziecka, chcącego zachować pewne informacje w sekrecie przed rodzicami, z którymi może być skłócone, ale wręcz prowadzą de facto prawny obowiązek informowania o wizycie, która była umówiona w sekrecie przed rodzicami. Zgodnie z projektem, do ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta dodany ma być art. 7a ust. 1, zgodnie z którym pacjent małoletni, który ukończył 13 lat, ma prawo do uzyskania, bez zgody przedstawiciela ustawowego: trzech porad psychologicznych lub trzech sesji psychoterapii indywidualnej, realizowanej w formie interwencji kryzysowej, lub trzech sesji wsparcia psychospołecznego – w ramach świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień. Należy w tym miejscu wskazać na wyraźną rozbieżność między treścią ustawy a treścią uzasadnienia. Analiza przepisu zawartego w projekcie wskazuje na chęć większego upodmiotowienia dziecka, które ukończyło 13 rok życia i wyposażenia go w możliwość skorzystania z trzech wizyt u eksperta świadczącego pomoc w sytuacji doświadczania kryzysu psychicznego. Uzasadnienie do ustawy zupełnie inaczej przedstawia cel istnienia tego przepisu zaznaczając, że chodzi jedynie o sytuacje, gdy zgoda osoby dorosłej jest niemożliwa do uzyskania. W tym stanie projektowany przepis, zarówno w ust. 1, jak i 2 musi zostać doprecyzowany. Konieczne jest wskazanie, czy celem projektowanej regulacji jest wprowadzenie nowej, generalnej zasady dotyczącej udzielania świadczeń pomocy psychologicznej dzieciom, czy też ustanowienie wyjątku od istniejącej, generalnej zasady. W omawianym projekcie zaproponowano też, by dziecko miało możliwość skorzystania z konkretnej pomocy udzielanej przez ekspertów specjalizujących się w ochronie zdrowia psychicznego. Należy wskazać na istotne problemy, jakie uwypuklają się w trakcie analizy tego rozwiązania. W projekcie nie wskazano, w jaki sposób liczone będą te sesje oraz w jaki sposób będzie kontrolowana realna liczba korzystania z określonej formy wsparcia. Wątpliwości może także budzić sposób skonstruowania listy sesji, w których może uczestniczyć dziecko zarówno po osiągnięciu 13, jak i 16 roku życia. Nie jest bowiem jasne, czym jest „porada

psychologiczna”: czy świadczyć ma ją magister psychologii czy też np. pedagog po ukończeniu szkolenia z zakresu pomocy psychologicznej. Ponadto zwrot „trzech sesji psychoterapii indywidualnej, realizowanej w formie interwencji kryzysowej oraz następny „trzech sesji wsparcia psychospołecznego” jest całkowicie niezrozumiały. Psychoterapia oraz interwencja kryzysowa to dwie całkowicie oddzielne formy wsparcia danej osoby. Nie jest też jasne co projektodawca rozumie pod pojęciem pomocy psychospołecznej. W uzasadnieniu do ustawy nie pojawia się w tym kontekście specjalista poradnictwa psychospołecznego i rodzinnego, ale terapeuta środowiskowy. Wybór ostatniej profesji jest zaskakujący. Nowelizowane przepisy mają bowiem umożliwić osobom małoletnim korzystanie z szeroko rozumianego wsparcia także w sytuacji, w której dziecko nie chce lub nie może uzyskać zgody na takie działanie ze strony rodziców. Tymczasem terapia środowiskowa odbywa się najczęściej właśnie w środowisku rodzinnym. Stan ten rodzi zatem wyraźną sprzeczność. Nie jest też jasne, w jaki sposób dziecko winno wybrać wskazanego specjalistę oraz jak dokonać wyboru w działaniach omawianych ekspertów. Projekt ustawy nie wskazuje, jakie sytuacje powodują, iż eksperci mogą lub muszą podjąć działania interwencyjne względem zgłaszającego się do nich samodzielnie dziecka. Zgodnie z art. 9 ust. 2, którego nowe brzmienie proponuje projektodawca, „Pacjent, w tym małoletni lub jego przedstawiciel ustawowy mają prawo do uzyskania od osoby wykonującej zawód medyczny informacji o stanie zdrowia pacjenta, rozpoznaniu, proponowanych oraz możliwych metodach diagnostycznych i leczniczych, dających się przewidzieć następstwach ich zastosowania albo zaniechania, wynikach leczenia oraz rokowaniu, w zakresie udzielanych przez tę osobę świadczeń zdrowotnych oraz zgodnie z posiadanymi przez nią uprawnieniami w sposób przystępny a także dostosowany do wieku, stanu zdrowia i stanu rozwoju umysłowego pacjenta, w szczególności małoletniego”. Projektowany przepis ocenić należy w sposób pozytywny. Mając na uwadze pojawiające się wcześniej u dziecka umiejętności poznawcze, brak jest uzasadnienia naukowego usprawiedliwiającego możliwość ograniczania przekazywania dziecku informacji, w chwili, w której nie ukończyło ono 16 roku życia. Jak słusznie wskazano w proponowanym przepisie konieczne jest przekazywanie informacji w sposób „przystępny a także dostosowany do wieku, stanu zdrowia i stanu rozwoju umysłowego pacjenta, w szczególności małoletniego”. Brak informacji powoduje podwyższenie poziomu odczuwanego lęku, który może przerodzić się w strach. W konsekwencji dojść może do sytuacji naruszenia godności młodego pacjenta. Rzecznik zwrócił się do Marszałka Sejmu o uwzględnienie powyższych uwag w procesie legislacyjnym

VIII. Opinie i stanowiska

III.7060.192.2025 z 25.02.2025 - stanowisko w sprawie petycji o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do Przewodniczącego Komisji Petycji Senatu RP.

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił stanowisko w sprawie petycji postulującej „podjęcie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w celu wprowadzenia przepisu o niestosowaniu art. 25 ust. 1b wobec wszystkich ubezpieczonych, bez względu na rok urodzenia, którzy przeszli na wcześniejsze emerytury przed 1 stycznia 2013 r.”. Zgodnie z aktualnym brzmieniem przepisu art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie przepisów art. 46, 50, 50a, 50e, 184 ustawy emerytalnej lub art. 88 ustawy - Karta Nauczyciela, podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Rozwiązanie tzw. pomniejszania podstawy obliczenia emerytury o kwoty dotychczas pobranych emerytur wprowadzono z dniem 1 stycznia 2013 r. na mocy ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw. Kwestię regulacji art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej Rzecznik Praw Obywatelskich podejmował w szeregu działaniach o charakterze generalnym. Trybunał Konstytucyjny po rozpoznaniu, z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich, pytania prawnego Sądu Okręgowego w Szczecinie uznał, że art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017 r., w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w 1953 r. kobiet, które przed 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP. W czerwcu 2020 r. uchwalono ustawę o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych mającą na celu realizację wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Ustawa objęła również mężczyzn z rocznika 1953, którzy nie byli wprost objęci zakresem wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Ustawą realizującą nie objęto emerytów z innych roczników, do których również można odnieść rozważania Trybunału Konstytucyjnego, choć nie byli objęci wprost sentencją wyroku (P 20/16) . Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Przewodniczącej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP z prośbą o podjęcie dalszych prac legislacyjnych nad senackim projektem ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że rozważania Trybunału Konstytucyjnego zawarte w uzasadnieniu wyroku, odwołujące się do wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa można odnieść również do ubezpieczonych z innych roczników, którzy przed 1 stycznia 2013 r. zdecydowali się na wcześniejszą emeryturę ufając, że państwo nie zmieni reguł wypłaty

powszechnego świadczenia emerytalnego. Również ci ubezpieczeni nie mogli przewidzieć, że przejście na emeryturę jeszcze przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, będzie wiązało się z pomniejszeniem zgromadzonego kapitału o pobrane świadczenia. Rozpoczęcie realizacji prawa do wcześniejszej emerytury, która bezpośrednio wpływa na wysokość emerytury powszechnej - w oparciu o zasadę zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa - stanowi podstawę uzasadnionego oczekiwania, że ustawodawca nie zmieni w sposób niekorzystny "reguł gry" w stosunku do osób korzystających ze swoich uprawnień na zasadach wskazanych w ustawie. Tymczasem reguły te zostały zmodyfikowane, nie dając ich adresatom możliwości stosownej reakcji. Zasada zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa wyklucza możliwość formułowania obietnic bez pokrycia bądź nagłe wycofywanie się państwa ze złożonych obietnic lub ustalonych reguł postępowania. Stanowi to bowiem niedopuszczalne nadużywanie pozycji przez organy władzy względem obywateli. Trybunał uznał, że doszło do naruszenia zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. Przedstawiając wyjaśnienia Rzecznik zwrócił się do Przewodniczącego o przyjęcie pozytywnego stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich w ramach procedowania nad przedmiotową petycją w kontekście orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego.

IX. Udział Rzecznika w postępowaniach przed sądami międzynarodowymi

VII.501.171.2024 z 25 lutego 2025 r. – opinia Rzecznika Praw Obywatelskich jako amicus curiae w sprawie Krzysztof Brejza i inni przeciwko Polsce.

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił Europejskiemu Trybunałowi Praw Człowieka opinię amicus curiae w sprawie Krzysztof Brejza i inni przeciwko Polsce (skarga nr 27830/23).

X. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika

IX.517.812.2018 z 29.03.2018 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie konieczności zagwarantowania osobom z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną prawa do obrony.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 27 lutego 2025 r. poinformował, iż postulat podjęcia inicjatywy legislacyjnej w zakresie m.in. zagwarantowania prawa do obrony jest przedmiotem prowadzonych w Ministerstwie Sprawiedliwości prac legislacyjnych nad projektem ustawy o zmianie ustaw – Kodeks karny, Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, został wpisany do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów. Projekt zmierza do wprowadzenia systemowych rozwiązań dotyczących prawa do obrony z uwzględnieniem standardów europejskich. Co

istotne, przedmiotowy projekt przewiduje także szereg rozwiązań odnoszących się do podejrzanego, instytucji zatrzymania, a w szczególności wzmocnienia jego prawa do obrony. Projekt znajduje się na etapie analizy uwag zgłoszonych w toku uzgodnień międzyresortowych, opiniowania i konsultacji. Odnosząc się do postulatu wprowadzenia w Kodeksie postępowania karnego obligatoryjnego wywiadu środowiskowego wobec osób z niepełnosprawnością psychiczną i intelektualną, w celu ustalenia stanu zdrowia psychicznego i ograniczeń intelektualnych tych osób, wskazać należy, że postulat ten nie wydaje się trafny. Sekretarz Stanu zauważył, że aktualny stan prawny przewiduje już procedurę zmierzającą do czynienia wskazanych przez Rzecznika ustaleń w ramach badania lekarskiego lub psychologicznego. Zgodnie z art. 215 k.p.k. sąd lub prokurator może zarządzić badanie oskarżonego przez biegłych psychologów lub lekarzy, jest instytucja odrębna od badania sądowo-psychiatrycznego oskarżonego i połączonego z nim badania psychologicznego. Odnosi się ona do konieczności badania psychologicznego związanego z oceną nie poczytalności oskarżonego, ale cech osobowościowych jako jednego z elementów danych osobopoznawczych.

XI.543.75.2023 z 23 sierpnia 2023 r. - wystąpienie do Komendanta Głównego Straży Granicznej w sprawie potrzeby modyfikacji sposobu reagowania przez Straż Graniczną na wnioski zawierające żądanie wszczęcia postępowania administracyjnego.

Komendant Główny Straży Granicznej w piśmie z 10 grudnia 2024 r. zapewnił, że organy Straży Granicznej działają na podstawie i w granicach prawa, respektując obowiązujące regulacje międzynarodowe oraz krajowe w zakresie zasad postępowania wobec cudzoziemców, w szczególności odnoszących się do kwestii podejmowania i rozpatrywania postępowań o udzielenie zgody na pobyt ze względów humanitarnych. Wskazał, że przepisy dotyczące obowiązku wszczęcia z urzędu, na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, postępowania administracyjnego o udzielenie zgody na pobyt ze względów humanitarnych nie uległy zmianie, zatem funkcjonariusze Straży Granicznej realizują czynności służbowe w oparciu o obowiązujące przepisy prawa. Nie ulega wątpliwości, że w każdym przypadku wpływu wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich do właściwego organu Straży Granicznej, wniosek taki winien zostać niezwłocznie procedowany. Komendant zapewnił, że organy Straży Granicznej działają na podstawie prawa, zaś działania budzące wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich zostaną wyjaśnione w ramach kontaktów służbowych z terenowymi jednostkami organizacyjnymi Straży Granicznej.

III.7060.648.2023 z 9 października 2023 r. - wystąpienie do Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie potrzeby modyfikacji obecnej metodologii kalkulatora emerytalnego.

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w piśmie z 5 marca 2025 r. przychylił się do stanowiska o potrzebie modyfikacji w obecnej metodologii kalkulatora emerytalnego. Obecnie kalkulator emerytalny umożliwia wyliczenie symulacji emerytury w roku bieżącym oraz prognozy wysokości przyszłej emerytury na kolejne lata, dla ubezpieczonych, którzy nie mają ustalonego prawa do emerytury. W innej sytuacji są klienci, którzy mają ustalone prawo i wysokość emerytury w decyzji emerytalnej, jednak jej nie pobierają ze względu na kontynuowanie zatrudnienia. W takim przypadku, Zakład ustala wysokość emerytury, na dzień podjęcia jej wypłaty dopiero po rozwiązaniu stosunku pracy i złożeniu wniosku o podjęcie wypłaty świadczenia. Biorąc pod uwagę aspekt społeczny, a także duże zainteresowanie klientów wysokością wypracowanej przez nich emerytury. Zakład podjął decyzję o konieczności udostępnienia doradcom emerytalnym narzędzia, które umożliwi wyliczenie symulacji kwoty emerytury w sytuacji, gdy przyznana emerytura została zawieszona z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia. Nowa funkcjonalność kalkulatora emerytalnego, która umożliwi klientom od ręki „przeliczenie” świadczenia emerytalnego zawieszonego ze względu na kontynuację zatrudnienia będzie dostępna w Sali Obsługi Klientów (SOK), Centrum Kontaktu Klientów ZUS (CKK) i podczas e-wizyt. Zgodnie z zakładanym harmonogramem prac wdrożenie modyfikacji kalkulatora emerytalnego dla doradców planowane jest na IV kwartał 2025 r.

XI.503.4.2016 z 02.01.2024 r. - wystąpienie do Sekretarza Stanu w Kancelarii Prezydenta RP w sprawie projektu ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 2 lutego 2025 r. wyjaśnił, iż ustawa o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami ma na celu wprowadzenie systemowych rozwiązań, które zagwarantują stabilność i powszechność dostępu przedmiotowej usługi osobom z różnymi niepełnosprawnościami, zgodnie z ich potrzebami, preferencjami oraz prawem do niezależnego życia. Wprowadzenie systemowych rozwiązań umożliwi precyzyjne kierowanie wsparcia do osób z niepełnosprawnościami adekwatnie do ich potrzeb. Jednocześnie usługa asystencji osobistej będzie przyznawana na mocy decyzji administracyjnej, co zapewni ochronę praw osób zainteresowanych. Należy podkreślić, iż projektowana ustawa zrealizuje postulaty zgłaszane od wielu lat zarówno przez osoby z niepełnosprawnościami jak i przez stronę społeczną. Projekt ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami został wpisany do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów. Przed rozpoczęciem świadczenia usługi asystencji osobistej, będzie miała miejsce realizacja szeregu działań poprzedzających, przygotowawczych, takich jak opracowanie systemów informatycznych, przeszkolenie zespołów ds. ustalania prawa do asystencji osobistej oraz certyfikacja realizatorów usługi. Świadczenie przedmiotowego wsparcia rozpocznie się w roku 2026. Projektowana ustawa o asystencji osobistej

umożliwi osobom z niepełnosprawnościami złożenie wniosku o przydzielenie asystenta i korzystanie z jego usługi bezpłatnie. Dostęp do asystencji osobistej ma również na celu zmniejszenie zależności od opieki nieformalnej, dlatego też zdecydowanie niezasadne jest, aby członek rodziny mógł pełnić funkcję asystenta osobistego wobec osoby bliskiej. Asystent będzie mógł korzystać ze wsparcia psychologicznego w formie superwizji, w wymiarze nie mniejszym niż 2 godziny co pół roku.

IV.511.23.2024 z 27.02.2024 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie konieczności zmiany obecnego kształtu instytucji skargi nadzwyczajnej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 17 stycznia 2025 r. poinformował, że przedmiotowy postulat zostanie rozpatrzony w toku prowadzonych w Ministerstwie Sprawiedliwości prac analityczno-koncepcyjnych zmierzających do nowelizacji ustawy o SN. Ministerstwo Sprawiedliwości dostrzega konieczność zmian w zakresie instytucji skargi nadzwyczajnej. Z racji jednakże tego, że przedstawione przez Rzecznika kwestie mają wymiar wieloaspektowy, bowiem odnoszą się do zagadnień ustrojowych, jak również wobec planowanych prac zmierzających do systemowych zmian regulacji związanych z instytucją skargi nadzwyczajnej i wymiarem sprawiedliwości, zostały one przekazane do prac Komisji Kodyfikacyjnej Ustroju Sądów Powszechnych i Prokuratury. Oczekiwany kierunek zmian w zakresie instytucji skargi nadzwyczajnej wytyczył Europejski Trybunał Praw Człowieka, który wydał w sprawie Wałęsa przeciwko Polsce, tzw. wyrok pilotażowy. Trybunał zauważył, że z 492 spraw na jego wokandzie, zawiadomienie o 202 sprawach zostało już przekazane pozwanemu Rządowi i że zdecydowana większość tych spraw dotyczy zarzucanego naruszenia prawa do „niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą” z uwagi na fakt, że w składach sędziowskich różnych sądów, które rozpoznawały sprawy skarżących, zasiadali sędziowie powołani przez Prezydenta RP na wniosek KRS w nowo ukształtowanym składzie. W przedmiotowym wyroku Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji w odniesieniu do prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą, które miało źródło w powiązanych ze sobą wzajemnie problemach systemowych dotyczących nieprawidłowego funkcjonowania ustawodawstwa krajowego i praktyki krajowej. W świetle powyższego, w kontekście regulacji instytucji skargi nadzwyczajnej konieczne jawi się dokonanie przekrojowych zmian legislacyjnych rozwiązujących systemowe problemy wskazane w wyroku ETPCz. Są to jednak zmiany o charakterze ustrojowym, których realizacja została już zapoczątkowana, o czym świadczy uchwalona przez Sejm RP ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa. Jednocześnie wobec zauważenia potrzeby rewizji niektórych rozwiązań procesowych odnoszących się do instytucji skargi nadzwyczajnej i deklaracji przekazania szczegółowych spostrzeżeń Biura RPO, mających źródło w dotychczasowej

praktyce wnoszenia i rozpatrywania skarg nadzwyczajnych, Ministerstwo poprosiło o doprecyzowanie zakresu przepisów podlegających ocenie i obszaru problemów prawnych związanych z wnoszeniem i rozpoznaniem skargi nadzwyczajnej, które wymagałyby zmiany w związku z nowelizacją przepisów ustawy o SN.

II.510.131.2024 z 05.08.2024 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie umożliwienia pokrzywdzonym w zakończonych postępowaniach mandatowych uzyskania niezbędnych informacji o sprawcy wykroczenia.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 16 stycznia 2025 r. wyjaśnił, iż Ministerstwo Sprawiedliwości dostrzega konieczność zmian w przedmiotowym zakresie. Istotą postępowania mandatowego jest m.in. to, że nie jest to postępowanie sądowe, lecz postępowanie o charakterze zastępczym. Tym samym możliwość nakładania grzywny w drodze mandatu karnego nie jest orzekaniem w przedmiocie procesu, choć jest rozstrzyganiem w zakresie odpowiedzialności za wykroczenie. Postępowanie to ze względu na swą specyfikę, przedmiot i zakres uregulowane zostało w sposób odmienny od trybu zwykłego, a co za tym idzie zmodyfikowane zostały także uprawnienia stron i innych osób w toku postępowania mandatowego. Nie ulega wątpliwości, co słusznie podniesiono w wystąpieniu Rzecznika, że wyjątkowy charakter postępowania mandatowego wyraża się też w nastawieniu na ochronę interesu publicznego, realizującego się w szybkości i skuteczności reakcji na popełnianie czynów zabronionych o mniejszym ciężarze gatunkowym, lecz dolegliwych ze względu na ich powszechność i uciążliwy charakter. Uproszczony tryb tego postępowania ma swój wyraz w modyfikacji praw i obowiązków ukaranego oraz organu mandatowego. Na gruncie aktualnie obowiązujących przepisów k.p.w. brak jest podstaw prawnych do udostępnienia pokrzywdzonemu wykroczeniem informacji dotyczących danych osobowych sprawcy wykroczenia oraz wglądu w materiały czynności wyjaśniających, poza sytuacjami wskazanymi wprost w k.p.w. Zgodnie k.p.w., jeżeli czynności wyjaśniające nie dostarczyły podstaw do wniesienia wniosku o ukaranie, zawiadamia się o tym ujawnionych pokrzywdzonych oraz osobę, która złożyła zawiadomienie o wykroczeniu, wskazując przyczynę niewniesienia wniosku o ukaranie. Zawiadamiając pokrzywdzonego, poucza się go także o prawie do samodzielnego wniesienia wniosku o ukaranie jako oskarżyciel posiłkowy oraz o możliwości zaznajomienia się z materiałem dowodowym uzyskanym w toku czynności wyjaśniających oraz sporządzania odpisów i kopii, a na wniosek pokrzywdzonego lub jego pełnomocnika wydaje się odpłatnie kopie i uwierzytelnione odpisy tych materiałów. Pokrzywdzony w świetle art. 25 § 4 k.p.w. nie jest stroną postępowania w toku czynności wyjaśniających w sprawie o wykroczenie. W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości, popartej opinią MSWiA i Komendy Głównej Policji, zasadnym wydaje się wprowadzenie wnioskowego trybu udostępniania

pokrzywdzonemu danych osobowych ukaranego mandatem karnym W Ministerstwie Sprawiedliwości przeprowadzono prace analityczno-koncepcyjne w zakresie postulowanej zmiany k.p.w. dotyczącej umożliwienia pokrzywdzonym w sprawach zakończonych w trybie postępowania mandatowego uzyskania niezbędnych informacji o sprawcy wykroczenia, które następnie posłużyłyby do uruchomienia drogi sądowej w celu kompensacji szkód powstałych w wyniku popełnienia wykroczenia i planowane jest wszczęcie prac legislacyjnych obejmujących nowelizacją art. 98 k.p.w.

VII.511.25.2024 z 23 września 2024 r. - wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie procedury wydawania zaświadczeń o możliwości zawarcia związku małżeńskiego z cudzoziemcem.

Zastępca Dyrektora Departamentu Spraw Obywatelskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 28 lutego 2025 r. wskazał, iż przepisy ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego (dalej: Prasc), jako przepisy wtórne w stosunku do rozwiązań prawa rodzinnego zawierają jedynie regulacje formalnoporządkowe, wskazując m.in. katalog dokumentów niezbędnych do zawarcia małżeństwa. Jednym z dokumentów wymaganych od cudzoziemca w procedurze poprzedzającej zawarcie małżeństwa jest dokument stwierdzający, że zgodnie z właściwym prawem może zawrzeć małżeństwo. Jeżeli otrzymanie ww. dokumentu napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody, sąd w postępowaniu nieprocesowym na wniosek cudzoziemca może go zwolnić od złożenia tego dokumentu. W postępowaniu o zwolnienie cudzoziemca od złożenia dokumentu sąd na podstawie właściwego prawa ustala, czy osoba ta może zawrzeć małżeństwo. W niniejszym przepisie nie są określone wprost kryteria, które ma spełniać ten dokument i dane, które musi zawierać. Departament zwrócił się do Ministerstwa Sprawiedliwości o opinię co do możliwości honorowania w procedurze zawarcia małżeństwa zagranicznego zaświadczenia o możliwości prawnej do zawarcia małżeństwa, zawierającego jedynie dane osoby, której zaświadczenie dotyczy. W przekazanych stanowiskach Ministerstwo Sprawiedliwości wskazało, że co do zasady przychyła się do interpretacji przepisu zaproponowanej przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Przedłożenie dokumentu, o którym mowa w art. 79 ust. 1 pkt 3 Prasc, nawet zawierającego dane drugiego nupturienta, nie zwalnia kierownika urzędu stanu cywilnego od oceny możliwości zawarcia małżeństwa przez oboje nupturientów, obejmującej wszystkie wymienione aspekty. Co więcej, nie wyłącza krytycznej oceny takiego dokumentu, np. jeśli pochodzi on z kraju, którego prawo dopuszcza wielożeństwo. Powstaje pytanie, czy i w jakim zakresie brak odniesienia w zagranicznym dokumencie do osoby drugiego nupturienta w praktyce wpływa na zakres ustaleń dokonywanych osobiście przez kierownika urzędu stanu cywilnego. Jeśli wpływa, a dokonanie takich ustaleń wykraczałoby poza możliwości kierownika urzędu stanu cywilnego, to taki dokument nie spełniałby celu leżącego u podstaw omawianego unormowania i niezbędne

byłoby rozstrzygnięcie sądu. Jednocześnie jednak przepis art. 79 ust. 1 pkt 3 Prasc nie wskazuje, że do dokumentu, o którym w nim mowa, stosuje się wymagania stawiane zaświadczeniu wydawanemu przez polskie organy na podstawie art. 83 ust. 5 Prasc – przepis nie odsyła też do odpowiedniego stosowania tej regulacji. Z tych względów przyjąć można, że nie jest warunkiem sine qua non zamieszczanie w omawianym dokumencie danych drugiego nupturienta. Jeśli jest nim obywatel polski, jego zdolność do zawarcia małżeństwa oceniana jest przez Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w oparciu o prawo polskie. Jeśli jest nim także cudzoziemiec – będzie wymagane od niego odrębne zaświadczenie. Jeżeli jednak brak danych drugiego nupturienta uniemożliwiałby w konkretnej sprawie kierownikowi urzędu stanu cywilnego dokonanie ustaleń co do możliwości zawarcia małżeństwa, uzasadnione byłoby przyjęcie, że przedłożony dokument nie jest wystarczający nie spełnia celu, dla którego jest przedkładany. W każdym jednak razie wymienione względy nie sprzeciwiają się postulowanemu „zliberalizowaniu” podejścia do dokumentu, o którym mowa w art. 79 ust. 1 pkt 3 Prasc, przynajmniej w takim zakresie, że brak danych drugiego nupturienta nie dyskwalifikuje automatycznie tego dokumentu. W odniesieniu do zagadnienia dotyczącego organu zagranicznego właściwego do wystawiania dokumentów potwierdzających, że zgodnie z prawem ojczystym cudzoziemiec może zawrzeć małżeństwo w sytuacji, gdy w prawie danego państwa nie ma podstawy prawnej do wydawania takich zaświadczeń albo też wydawane są one na podstawie wewnętrznego upoważnienia czy przepisów ogólnych. Ministerstwo Sprawiedliwości wskazało, że podobnie jak w przypadku zagadnienia omówionego powyżej, należy zauważyć, że przepis art. 79 Prasc tak jak nie określa ściśle przedmiotu wspomnianego w nim dokumentu, tak również nie określa warunków formalnych, jakie powinien on spełniać. Wobec tego należałoby posiłkować się treścią art. 1138 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego. Artykuł 1138 k.p.c. reguluje status zagranicznych dokumentów urzędowych przed sądami polskimi. Przepis ten wyraża zasadę zrównania zagranicznych i polskich dokumentów urzędowych pod względem ich mocy dowodowej. Zrównanie to nie jest uzależnione od żadnych warunków, w szczególności od spełnienia wymogu wzajemności. Ustawodawca nie wprowadził legalnej definicji zagranicznego dokumentu urzędowego. Należy więc, że zagraniczny dokument urzędowy to dokument sporządzony przez organ państwa obcego, w ramach powierzonych mu kompetencji, we właściwej formie. Omawiany dokument może być przyjęty, jeżeli wydany został przez organ państwa obcego, w ramach powierzonych mu kompetencji. Stwierdzenie tego faktu może odbywać się w oparciu o podaną w zaświadczeniu podstawę prawną jego wydania lub ustalenie, że podmiot wydający dokument organ państwa obcego działa na podstawie przyznanych mu kompetencji. Mając na względzie powyższe, kierownik urzędu stanu cywilnego musi dokonać samodzielnej oceny całokształtu stanu faktycznego i prawnego realizowanej sprawy. W tym

kontekście wskazano, że Ministerstwo Sprawiedliwości zaznaczyło, iż zdefiniowanie w sposób generalny sytuacji kiedy brak danych drugiego nupturienta uniemożliwiłby kierownikowi urzędu stanu cywilnego w konkretnej sprawie dokonanie ustaleń co do możliwości zawarcia małżeństwa przez cudzoziemca, nie wydaje się możliwe. Jest to bowiem każdorazowo kwestia oceny konkretnych okoliczności, jakie wystąpią w danej sprawie.

V.510.119.2023 z 23 wrzesień 2024 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie problemów wierzycieli G. Banku w upadłości.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 4 lutego 2025 r. przesłał wyjaśnienia. Ministerstwo Sprawiedliwości dokonało szczegółowej analizy pod kątem kierunku działań podjętych przez Departament Informatyzacji i Rejestrów Sądowych obsługujący Krajowy Rejestr Zadłużonych w zakresie sygnalizowanych przez Rzecznika problemów przesłało wyjaśnienia. Obecnie w systemie teleinformatycznym KRZ są prowadzone dwa postępowania upadłościowe banków: Idea Bank oraz Getin Noble Bank. Liczba uczestników postępowania Getin Noble Bank obecnie wynosi ponad 35 tys. i jest to największe postępowanie prowadzone w systemie KRZ. Ministerstwo Sprawiedliwości przyznało, że w funkcjonującym obecnie na produkcji wydaniu nie istnieją dedykowane funkcjonalności do procedowania zgłoszeń wierzytelności z 10 kategoriami. Zamawiający w ramach obowiązującej umowy z 25 marca 2020 r. na budowę, utrzymanie i rozwój systemu teleinformatycznego Krajowy Rejestr Zadłużonych zlecił modyfikację wprowadzenia obsługi postępowań banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w zakresie uzupełnienia systemu o 10 kategorii specyficznych dla upadłości banków i SKOK-ów – zarówno w zakresie formularza zgłoszeń wierzytelności, jak i przebiegu postępowania upadłościowego, np. obieg listy wierzytelności. Prace w tym zakresie zostaną zakończone w styczniu 2025 r. i obejmą postępowania upadłościowe ww. banków. W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości brak dedykowanych kategorii absolutnie nie blokował możliwości realizacji postępowania upadłościowego Getin Noble Bank. Realizacja postępowania była możliwa z wykorzystaniem innych, bogatych funkcjonalności systemu KRZ. Po ogłoszeniu upadłości Getin Noble Bank Departament Informatyzacji i Rejestrów Sądowych Ministerstwa Sprawiedliwości przygotował i opublikował na Portalu Publicznym KRZ – Instrukcję zgłaszania wierzytelności bankowych z zastosowaniem istniejącego formularza. Zawierała ona wskazanie tego, w jaki sposób oznaczyć właściwą kategorię. Pracownicy Zespołu KRZ w Departamencie Informatyzacji i Rejestrów Sądowych Ministerstwa Sprawiedliwości byli i pozostają w stałym bieżącym kontakcie z syndykiem masy upadłości Getin Noble Bank i wskazanymi przez niego pracownikami oraz z sądem upadłościowym prowadzącym sprawę. Na bieżąco zatem analizowane są potrzeby prowadzących postępowanie i dokładne są wszelkie starania, aby im zadośćuczynić m.in. poprzez podejmowanie dodatkowych czynności wspierających w prowadzeniu

postępowania. Ponadto, istotna z punktu widzenia praw konsumentów, jest także niedawna uchwała Sądu Najwyższego, która niweluje niepewność kredytobiorców, czy wszelkie ich roszczenia objęte wytoczonymi przez nich powództwami winny zostać rozpoznane w trybie zgłoszenia wierzytelności, stosownie do treści art. 236 p. u. Sąd Najwyższy jednoznacznie tą kwestię rozstrzygnął, orzekając, że „postępowanie sądowe z powództwa kredytobiorcy będącego konsumentem o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego z umowy kredytu, prowadzone przeciwko bankowi, co do którego w toku postępowania ogłoszono upadłość, nie jest sprawą „o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości w rozumieniu art. 145 ust. 1 p. u., a tym samym może być podjęte z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję syndyka”. Ministerstwo Sprawiedliwości zgadza się z opinią wyrażoną przez Rzecznika w przedmiotowym piśmie, że orzeczenie Sądu Najwyższego sprawi, że konsumentom ostatecznie otworzy się droga do tego, by w przypadku ogłoszenia upadłości banku, mogli uzyskać realną ochronę prawną swoich interesów naruszonych działaniem upadłej instytucji finansowej, poprzez uzyskanie prawomocnego orzeczenia zgodnego z ich żądaniami. Ministerstwo Sprawiedliwości stoi również na stanowisku, że postanowienie sądu w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia roszczeń jest natychmiast wykonalne i od momentu jego wydania wiąże obie strony sporu. Niemniej jednak podkreślenia wymaga, że Minister Sprawiedliwości w ramach posiadanych kompetencji nadzorczych nie ingeruje w sposób prowadzenia konkretnych postępowań upadłościowych ani w treść wydawanych w tych postępowaniach orzeczeń. Odnosząc się do uwagi na temat skarg w zakresie ochrony danych osobowych Ministerstwo poinformowało, że 28 maja 2024 r. na środowisku produkcyjnym została wdrożona modyfikacja systemu KRZ polegająca na ograniczeniu dostępu do danych osobowych przetwarzanych w systemie KRZ wierzycielom, którzy nie przeszli weryfikacji przez doradcę restrukturyzacyjny lub sąd.

III.7065.398.2024 z 30.09.2024 r. - wystąpienie do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wysokości odpłatności za usługi opiekuńcze.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 9 stycznia 2025 r. przesłała wyjaśnienia. Za dochód uważa się sumę miesięcznych przychodów z miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku, pomniejszoną o: miesięczne obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych i koszty uzyskania przychodu, składki na ubezpieczenie zdrowotne określone w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz ubezpieczenia społeczne określone w odrębnych przepisach oraz kwotę alimentów świadczonych na rzecz innych osób. Katalog obciążeń pomniejszających dochód, jak i katalog przychodów odliczanych od dochodu określony ustawie jest na gruncie tej ustawy zamknięty. Świadczenie wspierające nie zostało wyłączone z dochodu i z tego względu jest uwzględniane w dochodzie osoby pobierającej lub ubiegającej się o świadczenie z pomocy

społecznej. Fakt wliczania bądź niewliczania tego świadczenia do dochodu obliczanego na podstawie innych przepisów nie ma wpływu na przepisy ustawy o pomocy społecznej. Odnosząc się do kwestii odpłatności za usługi opiekuńcze Ministerstwo wskazało, że organizowanie oraz świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym, finansowanym ze środków własnych gminy. To jednostka samorządu terytorialnego decyduje, w jaki sposób zamierza realizować przedmiotowe zadanie. Ustawa o pomocy społecznej zawiera w swych przepisach generalną zasadę stanowiącą, iż wydatki na usługi, pomoc rzeczową, zasiłki na ekonomiczne usamodzielnienie, zasiłki okresowe i zasiłki celowe przyznane pod warunkiem zwrotu podlegają zwrotowi w części lub w całości, jeżeli dochód na osobę w rodzinie osoby zobowiązanej do zwrotu wydatków przekracza kwotę kryterium dochodowego. Tym samym, jeśli osoba nie przekroczy kryterium dochodowego, nie ponosi odpłatności. W przypadku przekroczenia osoba korzystająca ponosi częściową odpłatność, tym większą im większe jest przekroczenie. Należy zauważyć, że celem ustanowienia świadczenia wspierającego było udzielenie osobom z największymi trudnościami w samodzielnym funkcjonowaniu pomocy służącej częściowemu pokryciu wydatków związanych z zaspokojeniem szczególnych potrzeb życiowych tych osób. W chwili obecnej w Ministerstwie trwają analizy w zakresie ewentualnych zmian w systemie udzielania świadczenia wspierającego, w tym w zakresie możliwych rozwiązań problemu poruszonego w wystąpieniu Rzecznika. Powołany został również Zespół do spraw reformy systemu pomocy społecznej, do zadań którego, będzie należało dokonanie analizy i oceny skuteczności i adekwatności istniejących rozwiązań w ramach systemu pomocy społecznej w Polsce, dostępności świadczeń, usług i innych form wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej oraz sytuacji pracowników systemu pomocy społecznej i na tej podstawie opracowanie propozycji rozwiązań systemowych i prawnych reformujących system pomocy społecznej.

XI.815.46.2024 z 15 października 2024 r. - wystąpienie do Dyrektora Generalnego TVP S.A. w likwidacji w sprawie zapewnienia pełnej dostępności dla osób głuchych i niedosłyszących wszelkich komunikatów związanych z klęskami żywiołowymi.

W piśmie z 2 stycznia 2025 r. stacja podkreśliła, że przykładą ogromną wagę do dostępności swoich audycji, zgodnie z wymogami KRRiT udział udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami w kwartalnym czasie nadawania programu wynosi co najmniej 25% napisów dla niesłyszących lub tłumaczenia na język migowy. TVP INFO będzie kontynuowało rozszerzanie oferty w oparciu o kryteria dostępności.

V.510.175.2022 z 28.10.2024 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie potrzeby uregulowania sytuacji prawnej obywateli w postępowaniu upadłościowym w sprawach konsumentów.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 14 stycznia 2025 r. przekazał, iż Stanowisko Ministerstwa w przedmiotowej sprawie pozostaje niezmienione – procedura przed, jak i po ogłoszeniu upadłości powinna czynić zadość konstytucyjnemu prawu ochronie własności i innych praw majątkowych oraz prawu dostępu do sądu, przez co należy rozumieć również eliminację ograniczeń związanych z wykluczeniem cyfrowym. Do Ministerstwa wpłynęło kilka spraw związanych z poruszonym w wystąpieniu obszarem. Problem ten jest przedmiotem rozważań Ministerstwa nad wprowadzeniem właściwych zapisów prawa kierujących działania sądów i uprawnienia konsumentów w tym zakresie. Zakres prac związanych z Projektem ustawy o zmianie ustawy – Prawo restrukturyzacyjne oraz ustawy – Prawo upadłościowe dotyczy jedynie implementacji Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady, i tym samym nie obejmuje swoim zakresem zmiany w 4912 ust. 3 p.u. Prace nad wskazanym przez Rzecznika zagadnieniem doprecyzowujące właściwe rozumienie przepisów prawa znajdują wyraz w kolejnych nowelizacjach prawa upadłościowego. Zmiana w tym zakresie jest na etapie prac koncepcyjnych.

KMP.571.21.2024 z 29 października 2024 r. - wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie rozbieżności w praktyce dotyczącej postępowania funkcjonariuszy Służby Więziennej wobec przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w czasie wejścia na teren jednostek penitencjarnych.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej w piśmie z 18 grudnia 2024 r. zgodził się, iż istotnym i trudnym zagadnieniem jest kwestia zachowania niezależności operacyjnej mechanizmów działających w ramach istniejących już w danym państwie instytucji ochrony praw człowieka. W takiej sytuacji mechanizm powinien zostać wyposażony w autonomię nie tylko od państwa-strony, które je wyznaczyło, ale również od instytucji, w ramach której funkcjonuje. W przypadku gdy organ wyznaczony jako mechanizm wykonuje również inne funkcje poza kompetencjami określonymi w OPCAT, funkcje krajowego mechanizmu prewencji powinny być realizowane w oddzielnej jednostce lub wydziale, który dysponuje własnym personelem oraz budżetem, przy czym relacje między funkcją krajowego mechanizmu prewencji a resztą organizacji, metody pracy i zabezpieczenia mające zastosowanie do zachowania niezależności tej funkcji powinny być jasno określone w odpowiednich przepisach wewnętrznych. Krajowy mechanizm powinien również w odbiorze społecznym dostatecznie odróżniać się od instytucji ochrony praw człowieka, w ramach której funkcjonuje. Nierzadko zdarza się, że krajowe mechanizmy prewencji są powierzane ombudsmanom lub innym urzędom, które kierują instytucją chroniącą prawa człowieka w danym państwie. W odniesieniu do takiego modelu, pracę

mechanizmu powinien charakteryzować pluralizm i podejście multidyscyplinarne, które jednak nie mogą zostać zapewnione, gdy mandat mechanizmu powierza się jednej osobie. KMPT nie może zostać uznany za w pełni niezależny organ. Pracownikom Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wykonującym zadania KMPT przysługuje prawo m.in.: do: dostępu do wszystkich informacji dotyczących liczby osób pozbawionych wolności, jak również liczby miejsc i ich położenia, dostępu do wszystkich informacji dotyczących traktowania tych osób, jak również warunków ich zatrzymania, dostępu do wszystkich miejsc uwięzienia, ich instalacji i urządzeń, odbywania prywatnych rozmów bez świadków z osobami pozbawionymi wolności. Rzecznik Praw Obywatelskich lub osoba przez niego upoważniona ma prawo wstępu w każdym czasie, bez ograniczeń, do zakładów karnych, aresztów śledczych i innych miejsc, w których przebywają osoby pozbawione wolności, oraz poruszania się po ich terenie, przeglądania dokumentów i żądania wyjaśnień od administracji tych jednostek, a także do przeprowadzania podczas nieobecności innych osób rozmów z osobami pozbawionymi wolności oraz badania ich wniosków, skarg i prośb. Przepis ten nie zawiera regulacji zakazujących dokonywania kontroli Rzecznika Praw Obywatelskich lub osoby przez niego upoważnionej przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Problematykę tę uszczegóławia ustawa o Służbie Więziennej. Funkcjonariusze, wykonując czynności służbowe, mają prawo m.in. do: legitymowania osób ubiegających się o wstęp oraz opuszczających teren jednostek organizacyjnych oraz deponowania dokumentów tożsamości osób przebywających na terenie jednostki organizacyjnej, żądania przekazania do depozytu przedmiotów niedozwolonych. Odstępstwo od przywołanych zasad przewiduje art. 18 ust. 2 ustawy o Służbie Więziennej. Zgodnie z brzmieniem przepisu Rzecznik Praw Obywatelskich ani żadna osoba przez niego upoważniona nie jest zwolniona z konieczności poddania się innym formom kontroli, o których mowa w art. 18 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej. Zauważenia również wymaga, że katalog osób zwolnionych przez ustawodawcę wyłącznie z obowiązku poddania się kontroli pobieżnej i osobistej jest katalogiem zamkniętym. Działania Służby Więziennej, opisane przez Rzecznika, w zakresie stosowania ustawy, należy zatem ocenić jako właściwe, odnosząc je do poszanowania zasad legalizmu. Odnosząc się natomiast do informacji zawartej w piśmie o przyznanych członkom Krajowego Mechanizmu Prewencji immunitetu na mocy art. 35 OPCAT wskazać należy, że przepis ten jednocześnie odsyła do § 22 Konwencji dotyczącej przywilejów i immunitetów Narodów Zjednoczonych, który stanowi, iż rzeczoznawcom wykonywającym pewne zlecenia z ramienia ONZ i podczas trwania tej misji, licząc w to czas podróży, przysługują przywileje i immunitety niezbędne do niezależnego wykonywania ich funkcji. Regulacje zawarte w Konwencji nie wykluczają możliwości dokonywania kontroli w zakresie, o którym stanowi ustawa o Służbie Więziennej członków zespołu Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur. Bezspornie, Rzecznikowi Praw Obywatelskich

przysługuje tzw. immunitet formalny, nie przysługuje natomiast ani zastępcom Rzecznika Praw Obywatelskich ani pracownikom Biura Rzecznika. Przepisów odnoszących się do immunitetów nie można w żadnym przypadku poddawać wykładni rozszerzającej, jak i domniemywać istnienia immunitetu tam, gdzie nie został on wyraźnie ustanowiony przez prawo. Dyrektor Generalny Służby Więziennej poinformował, że dyrektorzy okręgowi Służby Więziennej zostaną zobowiązani do zwrócenia szczególnej uwagi na kwestie związane z zabezpieczeniem właściwej realizacji swoich uprawnień i zadań ustawowych przez Pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wykonujących zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur.

II.510.63.2023 z 7 listopada 2024 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie kwestii zmiany kary ograniczenia wolności na zastępczą karę pozbawienia wolności.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 4 marca 2025 r. wskazał, że Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji wymienione pismo przekazał za pośrednictwem Prezesów Sądów Apelacyjnych Prezesom Sądów Okręgowych i Rejonowych. Prezesi Sądów Apelacyjnych nadesłali informacje na temat występujących problemów z zakresie poruszonego zagadnienia w praktyce orzeczniczej w poszczególnych sądach oraz stanowiska sądów w zakresie zgłoszonych postulatów legislacyjnych. Stanowiska Prezesów i Przewodniczących Wydziałów tak co do występowania lub nie, w podległych im jednostkach, problemów związanych z orzekaniem zastępczej kary pozbawienia wolności w zamian za niewykonaną karę ograniczenia wolności, o jakich mowa w piśmie Rzecznika Praw Obywatelskich, wykazują się dużą różnorodnością jak też odmiennymi, niejednokrotnie sprzecznymi ocenami proponowanych zmian legislacyjnych. W świetle nadesłanych informacji przez Prezesów Sądów Apelacyjnych podzielić należy stanowisko Rzecznika o zróżnicowanym sposobie stosowania przez sądy przepisów art. 64 § 1 k.k.w. i 65 § 1 k.k.w., głównie ze względu na ich nieprecyzyjny charakter oraz potrzebie ujednolicenia orzecznictwa w tym zakresie. Rozważając kierunki legislacyjne, należałoby się zastanowić czy zaproponowane rozwiązania przyniosą poprawę. W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości należy wyrazić obawę o skuteczność takich rozwiązań. Wydaje się, że Rzecznik szansę na poprawę widzi w dwóch rozwiązaniach. Po pierwsze w zwiększeniu częstotliwości kontroli zarówno sądu, a zwłaszcza kuratora nad bieżącym wykonywaniem kary. Po drugie szczegółowym określaniu zakresu uznania kary za wykonaną oraz szczegółowym wytłumaczeniu sposobu ustalenia wymiaru kary zastępczej. Proponowane działania i postulaty nie rozwiązują jednakże najistotniejszych problemów prawnych związanych z interpretacją przepisów dotyczących orzekania kary zastępczej za karę ograniczenia wolności a wręcz rodzą kolejne wątpliwości. Ministerstwo podziela opinie sądów, które wskazały, że w zasadzie wszystkie propozycje legislacyjne stanowią powielenie istniejących przepisów. Z tych

powodów wskazana byłaby głębsza i bardziej szczegółowa nowelizacja przepisów dotyczących analizowanego zagadnienia. Propozycje zmian legislacyjnych zaproponowane przez Rzecznika powinny znaleźć odzwierciedlenie w pracach Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego. Problematyka ta należy do jej kompetencji, gdyż jednym z celów jej powołania jest opracowanie regulacji z zakresu szeroko rozumianego prawa karnego materialnego, procesowego i wykonawczego. W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości w celu ujednolicenia praktyki orzeczniczej i usprawnienia postępowania wykonawczego w zakresie wykonania kary ograniczenia wolności zasadnym byłoby rozważenie wprowadzenia następujących zmian:

- Zmianę art. 34 §1 k.k.w. poprzez nadanie temu przepisowi treści, z której wynikać będzie, że karę ograniczenia wolności orzeka się w miesiącach, a nie w miesiącach i latach, co pozwoli uniknąć opisanej wyżej rozbieżności pomiędzy tym przepisem i art. 12c k.k.w. Uwagi Rzecznika są zasadne co do treści art. 12c k.k.w. Problematyczne jest uregulowanie, że miesiąc liczy 30 dni, a rok 365. Przeliczenie bowiem roku na miesiące, a te na dni, zgodnie z tym przepisem, będzie powodować rozbieżność 5 dni kalendarzowych. Z nadesłanych informacji sądów wynika, że w praktyce orzeczniczej uznaje się zwykle, że kara ograniczenia wolności rozliczana jest w okresach miesięcznych, a 12 miesięcy wynosi 360 dni, co wymaga jednak niejednokrotnie wyjaśniania w trybie art. 13 § 1 k.k.w. administracjom jednostek penitencjarnych. Celem wyeliminowania ewentualnych rozbieżności należałoby rozważyć zasadność nowelizacji art. 34 § 1 k.k. tak, aby karę ograniczenia wolności wymierzać jedynie w miesiącach, co dodatkowo odróżniłoby ją od kary pozbawienia wolności wymierzanej w miesiącach i latach.

- Modyfikację art. 65 k.k.w. tak, aby przepis ten wprost pozwalał na zarządzenie wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności z powodu uchylania się przez skazanego od wykonania świadczenia pieniężnego lub obowiązków orzeczonych na podstawie art. 34 § 3 k.k. także w sytuacji wykonania przez skazanego obowiązków z art. 34 § 1a i § 2 k.k. Należy przy tym rozważyć, czy w takiej sytuacji nie jest zasadnym wprowadzenie unormowania przewidującego stosowne obniżenie wymiaru zastępczej kary pozbawienia wolności, gdyż niewątpliwie postawa skazanego, który wykonał pracę społecznie użyteczną czy dokonał potrażeń z wynagrodzenia za pracę zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Ministerstwa należałoby rozważyć uzupełnienie art. 65 § 1 k.k.w. o możliwość fakultatywnego zarządzenia kary zastępczej również w przypadku uchylania się od wykonania orzeczonych obowiązków kompensacyjnych – tak jak to ma miejsce np. przy zarządzeniu zawieszony kary - art. 75 § 2 k.k., podjęciu postępowania warunkowo umorzonego – art. 68 § 2 k.k. Za zmianami legislacyjnymi w powyższym zakresie przemawia również okoliczność, że realizacja przez skazanego orzeczonych środków karnych jak i kompensacyjnych służy nie tylko nabyciu prawidłowego wglądu przez skazanego we własne

postępowanie, ale w sposób szczególny może sprzyjać realizacji uprawnień przez pokrzywdzonego, zwłaszcza w sferze wyrządzonej szkody bądź krzywdy.

VII.564.65.2024 z 21 listopada 2024 r. – wystąpienie o Ministra Cyfryzacji w sprawie ograniczania wolności wypowiedzi oraz prawa dostępu do informacji publicznej na profilach instytucji publicznych w portalach społecznościowych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Cyfryzacji w piśmie z 7 lutego 2025 r. stanął na stanowisku, że działania administracji publicznej muszą być przede wszystkim zgodne z obowiązującym prawem, w tym w szczególności przepisami regulującymi ochronę danych osobowych, prawa autorskie czy unijnym rozporządzeniem 2022/2065 (Akt o Usługach Cyfrowych). Przepisy Aktu o usługach cyfrowych przewidują większą transparentność przy podejmowaniu decyzji wpływających na użytkowników portalu – w tym również usunięcia publikowanych przez nich treści lub ograniczenia dostępu do usługi. Sekretarz Stanu wskazał, iż korzystanie z portali społecznościowych przez instytucje publiczne podlega regulaminom i wewnętrznym regulacjom tych platform. Każdy podmiot, w tym instytucje publiczne, korzystający z portali społecznościowych, jest zobowiązany do ich przestrzegania. Nadmienił także nadmienić, że za właściwe należałoby uznać, by organy administracji publicznej były zobowiązane do monitorowania treści zamieszczanych pod ich wpisami oraz podejmowania stosowanych działań w stosunku do komentarzy naruszających przepisy prawa lub zawierające treści obraźliwe oraz ich autorów. Ponadto poinformowano, że Minister Cyfryzacji deklaruje otwartość na dialog i współpracę przy ewentualnym wdrażaniu rozwiązań w ramach przedstawionego problemu.

VII.501.80.2015 z 28 listopada 2024 r. – wystąpienie do Ministra Infrastruktury w sprawie zakresu danych osobowych, zbieranych przez przewoźników w celu wydania biletu okresowego, upoważniającego do przejazdu środkami transportu.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury pismem z 2 marca 2025 r. poinformował, że z inicjatywy Ministra Infrastruktury został powołany Zespół Ekspertski do spraw przeciwdziałaniu wykluczeniu komunikacyjnemu. Zadaniem tego Zespołu jest wypracowanie i przygotowanie regulacji prawnych, które będą odpowiedzią na aktualne oczekiwania wszystkich podmiotów uczestniczących w rynku drogowego transportu publicznego, w tym przede wszystkim pasażerów. Do uczestnictwa w pracach Zespołu, oprócz komórek merytorycznych Ministerstwa Infrastruktury, zostali zaproszeni eksperci ze środowiska naukowego zajmującego się tematyką transportu publicznego, a także przedstawiciele branży oraz organizacji samorządowych. W wyniku prac ww. Zespołu planowane jest przygotowanie rozwiązań legislacyjnych nowelizujących przepisy ustawy o publicznym transporcie zbiorowym oraz ustawy o Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej, jak i

innych aktów prawnych odnoszących się do publicznego transportu zbiorowego. Planuje się, że ww. nowelizacja może objąć m.in.: utworzenie kompletnego elektronicznego systemu przewozów pasażerskich, wprowadzenie regionalnego integratora przewozów, w taki sposób, aby tworzył on przemyślaną i odpowiadającą potrzebom pasażerów sieć połączeń na danym obszarze, wprowadzenie minimalnych standardów częstotliwości realizowania przewozów w publicznym transporcie zbiorowym, określenie minimalnych standardów jakości taboru, którym realizowane są przewozy o charakterze użyteczności publicznej oraz wzmocnienie kontroli wydatkowana środków Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej. W ramach projektu ustawy Ministerstwo Infrastruktury rozważy także dokonanie zmiany przepisów ustawy – Prawo przewozowe w odniesieniu do katalogu danych osobowych pasażerów umieszczanych na biletach uprawniających do przejazdu środkami publicznego transportu zbiorowego.

VII.501.23.2023 z 2 grudnia 2024 r. – wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie zasad przechowywania i przetwarzania danych osobowych w policyjnych bazach danych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 11 lutego 2025 r., wskazał, że podstawy prawne funkcjonowania Krajowego Systemu Informacyjnego Policji (KSIP), Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych (KCIK) oraz Elektronicznego Rejestru Czynności Dochodzeniowo-Śledczych (ERCDŚ), a także zasady przetwarzania informacji, w tym danych osobowych, określają przepisy ustaw. Krajowy System Informacyjny Policji stanowi zestaw zbiorów danych (systemów), w którym Policja przetwarza informacje, w tym dane osobowe, wynikające z realizacji zadań ustawowych formacji, na podstawie przepisów ustawy o Policji. Administratorem informacji, w tym danych osobowych przetwarzanych w przedmiotowym systemie, jest Komendant Główny Policji. W celu realizacji ustawowych zadań Policja jest uprawniona do przetwarzania informacji, w tym danych osobowych, z zachowaniem ograniczeń wynikających ustawy o Policji. Przetwarzanie oraz wymiana informacji, w tym danych osobowych, może dotyczyć danych wrażliwych. Nie pobiera się tych danych osobowych, gdy nie mają przydatności wykrywczej, dowodowej lub identyfikacyjnej. W skład KSIP wchodzi elektroniczny zbiór danych dotyczący sprawców wykroczeń (rejestr wykroczeń), w którym Policja gromadzi i przetwarza informacje w celu wykrywania i ścigania sprawców wykroczeń oraz przestępstw. Przedmiotowe dane osobowe weryfikuje się nie rzadziej niż co 10 lat od dnia zebrania, uzyskania, pobrania lub ich aktualizacji. Podstawy prawne funkcjonowania Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych oraz przetwarzania informacji kryminalnych przez Szefa KCIK określa ustawa o przetwarzaniu informacji kryminalnych. Żaden z wymienionych zbiorów danych (systemów) nie jest rejestrem skazanych w rozumieniu ustawy Kodeks karny, jak również w żadnym z wymienionych zbiorów danych (systemów) nie są

przetwarzane informacje, w tym dane osobowe, tożsame z informacjami i danymi osobowymi przetwarzanymi w Krajowym Rejestrze Karnym (KRK). Tym samym skutki zatarcia skazania, związane z usunięciem wpisu o skazaniu z rejestru skazanych, nie mają zastosowania do usuwania informacji, w tym danych osobowych, z KSIP, ERCDS i baz danych KCIK, jako że nie są to rejestry skazanych i nie znajdują się w nich wpisy o skazaniach. Nie ma konieczności dokonywania zmiany wykładni i praktyki stosowania przepisów dotyczących usuwania danych osobowych z KSIP, ERCDS i baz danych KCIK w przypadku zatarcia skazania, bowiem praktyka i wykładnia w tym zakresie jest zgodna z obowiązującym porządkiem prawnym.

XI.516.1.2015 z 2 grudnia 2024 r. – wystąpienie do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie konieczności ratyfikowania Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

Minister Pracy, Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 20 stycznia 2025 r. poinformowała, iż dotychczasowe stanowisko Polski dotyczące możliwości ratyfikacji tego protokołu jest obecnie poddawane analizie, w celu jego ewentualnej rewizji. Możliwa rewizja stanowiska wynika z faktu, że obecnie w znacznie większym stopniu niż w roku 2012, znany jest przebieg postępowań skargowych przed Komitetem do spraw Praw Osób Niepełnosprawnych. Jednocześnie fakt ten spotyka się ze zgoła odmiennym niż poprzednie dwa rządy, podejściem obecnego rządu do poszanowania praw człowieka oraz instytucji prawa międzynarodowego. Obecnie przedmiotem pogłębionych analiz jest przebieg postępowań skargowych przed Komitetem do spraw Praw Osób Niepełnosprawnych i ich skutki prawno – finansowe dla państw, które ratyfikowały protokół fakultatywny. Ze wstępnych ocen wynika, że skala postępowań przed Komitetem jest stosunkowo niewielka - do tej pory Komitet rozpoznał ponad 80 zawiadomień, z czego tylko 45 uznał za uzasadnione. Należy mieć również na uwadze, że od roku 2012 dokonana się istotna zmiana sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Polsce, a w konsekwencji zakres ewentualnych niezgodności z Konwencją, który mógłby być przesłanką skarg, uległ zmniejszeniu. Podkreślenia w tym kontekście wymaga fakt, że spośród krajów członkowskich UE tylko dwa państwa – Polska i Holandia – nie podjęły jeszcze kroków w celu podpisania i ratyfikacji protokołu. Warto jednocześnie zaznaczyć, że w obecnym stanie prawnym brak ratyfikacji protokołu przewidującego procedurę skargową nie jest jednoznaczny z brakiem możliwości dochodzenia i egzekwowania praw gwarantowanych przez Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych. Co istotne, brak ratyfikacji protokołu w najmniejszym stopniu nie oznacza, że Polska może nie przestrzegać konwencji, bądź że może odstąpić od gwarantowania praw w niej zapisanych. Państwa mają, zgodnie z zasadą pacta sunt servanda, podstawową zasadą prawa międzynarodowego, obowiązek wykonywania umowy międzynarodowej, którą są związane, niezależnie od jakichkolwiek procedur kontrolnych. Zasadę tę potwierdza art. 91

ust. 1 Konstytucji RP, który stanowi, że ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw, jest częścią krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy. Procedura skargowa przewidziana przez protokół do konwencji nie byłaby jedyną dostępną osobom podlegającym jurysdykcji władz polskich w celu ochrony ich praw. Największe znaczenie dla ochrony praw człowieka, w tym praw osób z niepełnosprawnościami, ma procedura przewidziana przez Europejską konwencję o ochronie praw człowieka i wolności podstawowych. Biorąc pod uwagę wspomniane na wstępie pisma okoliczności, Ministerstwo potwierdziło gotowość oraz chęć podjęcia działań zmierzających do podpisania i ratyfikacji wspomnianego protokołu. Równocześnie zapewniło, że kwestia realizacji praw osób z niepełnosprawnościami, w tym proceduralnych gwarancji ich realizacji, jest przedmiotem stałej uwagi Pani Ministry oraz Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych.

III.7051.1.2024 z 4 grudnia 2024 r. - wystąpienie do Minister Zdrowia w sprawie długotrwałości postępowań prowadzonych w zakresie rozpoznawania i stwierdzania chorób zawodowych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 2 stycznia 2025 r. wskazał, że decyzję o stwierdzeniu choroby zawodowej albo decyzję o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej wydaje się na podstawie materiału dowodowego, a w szczególności danych zawartych w orzeczeniu lekarskim oraz formularzu oceny narażenia zawodowego pracownika lub byłego pracownika. Jeżeli właściwy państwowy inspektor sanitarny przed wydaniem decyzji uzna, że materiał dowodowy, jest niewystarczający do wydania decyzji, może żądać od lekarza, który wydał orzeczenie lekarskie, dodatkowego uzasadnienia tego orzeczenia, wystąpić do jednostki orzeczniczej II stopnia o dodatkową konsultację lub podjąć inne czynności niezbędne do uzupełnienia tego materiału. W pandemii COVID-19 zostały zawieszone postępowania diagnostyczno-orzecznicze w kierunku zgłoszonych podejrzeń chorób zawodowych układu oddechowego, które wymagają wykonania czynnościowych badań obarczonych wysokim ryzykiem transmisji wirusa SARS-CoV-2, zarówno dla pacjentów poddawanych badaniu, jak i dla personelu medycznego. Jak wynika, z przeprowadzonej analizy postępowanie diagnostyczno-orzecznicze w kierunku choroby zawodowej nie obejmuje procedur ratujących życie w stanach nagłych, nie służy monitorowaniu zdrowia pacjenta i ustalaniu zakresu terapii, a jest wykonywane do celów wyłącznie diagnostycznych, dlatego uzasadnione było jego odroczenie do chwili opanowania sytuacji epidemiologicznej w kraju, co było zbieżne z zaleceniami ekspertów Polskiego Towarzystwa Medycyny Pracy oraz Polskiego Towarzystwa Alergologicznego i Polskiego Towarzystwa Chorób Płuc. W chwili opanowania sytuacji epidemiologicznej w kraju, wznowione zostały przyjęcia do Oddziału Chorób Zawodowych pacjentów wymagających diagnostyki chorób układu oddechowego związanych z pracą, w tym astmy zawodowej, zapalenia płuc z

nadwrażliwości, pylicy płuc, przewlekłej obturacyjnej choroby płuc. Obecnie na termin badania w Instytucie Medycyny Pracy im prof. J. Nofera w Łodzi oczekują pacjenci z roku 2023 i 2024, a zadania orzecznicze są realizowane sukcesywnie w ramach dostępnych środków, gwarantujących finansowanie poszczególnych zadań.

WZF.801.2.2024 z 5 grudnia 2024 r. - wystąpienie do Ministra Obrony Narodowej w sprawie umożliwienia pełnienia służby wojskowej osobom z niepełnosprawnościami.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej w piśmie z 2 stycznia 2025 r. poinformował, że zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej obowiązkiem obywatela polskiego jest obowiązek obrony Ojczyzny. Zakres obowiązku służby wojskowej określa ustawa. Obowiązkowi obrony Ojczyzny, w tym obowiązkowi pełnienia służby wojskowej, podlegają obywatele polscy zdolni ze względu na wiek i stan zdrowia do wykonywania tego obowiązku. Kryterium stanu zdrowia ma tutaj istotne znaczenie, zważywszy na specyfikę i charakter służby wojskowej, status żołnierza oraz przeznaczenie i zadania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej jako całości. W aspekcie powyższych regulacji oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, każdy kandydat ubiegający się o powołanie do służby wojskowej musi spełnić podstawowe warunki, umożliwiające powołanie określone w ustawie. Orzekając o zdolności do pełnienia każdego rodzaju służby wojskowej, w tym zawodowej, wojskowe komisje lekarskie zobowiązane są do ścisłego przestrzegania przepisów prawa. Podstawowe zagadnienie, jakim jest zdefiniowanie „niepełnosprawności”, implikuje określone wątpliwości w aspekcie możliwości pełnienia służby wojskowej. Służba wojskowa jest fundamentalnie związana ze stawianiem wyższych wymagań w zakresie sprawności fizycznej i psychicznej w stosunku do osób ubiegających się o powołanie do służby niż w przypadku innych profesji. Pracownik z orzeczoną niepełnosprawnością korzysta z szeregu ulg i udogodnień w miejscu pracy. Służba wojskowa ze względu na jej szczególny charakter, pełniona jest często w bardzo trudnych warunkach, wymagając równocześnie pełnej dyspozycyjności. Realizacja uprawnień osób niepełnosprawnych w takich warunkach służby byłaby utrudniona i nie bez wpływu na realizację zadań danego pododdziału jako całości. Nie można się zgodzić ze stanowiskiem, że kwalifikowanie osoby ubiegającej się o powołanie do służby wojskowej jako niezdolnej, na podstawie obowiązujących przepisów prawa, jest jakkolwiek formą jej dyskryminowania. Jak stanowią przepisy prawa ograniczona zdolność do pełnienia zawodowej służby wojskowej może zostać określona wyłącznie w stosunku do żołnierza zawodowego lub byłego żołnierza zawodowego. Regulacje dotyczące możliwości dalszego pełnienia służby wojskowej przez żołnierzy z orzeczoną kategorią Z/O świadczą o tym, że Ministerstwo Obrony Narodowej bardzo poważnie traktuje przedmiotową problematykę i z należytą troską podchodzi do osób, które wykonują lub wykonywały zawód żołnierza i w trakcie

służby doznały określonych dolegliwości zdrowotnych uniemożliwiających im dalsze pełnienie tej służby w dotychczasowym trybie. Wprowadzenie tego rozwiązania było dedykowane uczestnikom różnego rodzaju misji wojskowych, w trakcie których doznali ran lub kontuzji, a wobec których z tego tytułu państwo miało określony dług wdzięczności. Jest to też wyraz realizacji konstytucyjnej powinności określonej w art. 19 Konstytucji RP. Odnosząc się do przypadku opisanego w wystąpieniu Rzecznika, stwierdzić należy, że obowiązujące przepisy uniemożliwiają zatem ze zrozumiałych względów powołanie danej osoby do służby wojskowej, jeżeli nie spełnia określonych wymagań prawnych. Zauważyć należy jednak, że jeżeli osoba ta pragnie swoją przyszłość zawodową związać z Siłami Zbrojnymi RP, to należy pamiętać, że istnieje możliwość podjęcia studiów cywilnych w Wojskowej Akademii Technicznej, po której zakończeniu można ubiegać się o zatrudnienie w Siłach Zbrojnych RP w charakterze pracownika Resortu Obrony Narodowej, stosownie do posiadanych kwalifikacji i wykształcenia oraz potrzeb danego pracodawcy.

XI.816.9.2024 z 18 grudnia 2024 r. - wystąpienie do Ministra Sportu w sprawie dostępu młodych sportowców z niepełnosprawnościami do stypendiów sportowych.

Minister Sportu i Turystyki w piśmie z 31 stycznia 2025 r. wskazał, iż obszar sportu regulowany jest przepisami ustawy o sporcie, a przyjęte w ustawie unormowania realizują zasadę wolności uprawiania i organizowania sportu oraz uzupełniającą ją zasadę pomocniczości państwa w tym obszarze. Regulacja ustawowa obejmuje podstawowe unormowania odnoszące się do sportu, w szczególności dotyczące uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez polskie związki sportowe lub z ich upoważnienia przez inne podmioty. W ustawie o sporcie zniesiono podział na sport osób pełnosprawnych i sport osób z niepełnosprawnościami. Sportowcy z niepełnosprawnościami objęci są tą samą regulacją co sportowcy pełnosprawni i uczestniczą we współzawodnictwie sportowym na tych samych zasadach i w ramach tego samego systemu. Przepisy ustawy o sporcie i rozporządzenia Ministra Sportu i Turystyki sprawie stypendiów sportowych nie różnicują sytuacji sportowców pełnosprawnych i sportowców z niepełnosprawnościami w zakresie przyznawania stypendiów sportowych. Zawodnicy osiągający wysokie wyniki sportowe we współzawodnictwie międzynarodowym, w tym w mistrzostwach świata i mistrzostwach Europy w kategoriach wiekowych juniorów i młodzieżowców, otrzymują stypendia sportowe na podstawie tych samych zasad ich przyznawania. Jednostki samorządu terytorialnego mogą ustanawiać i finansować okresowe stypendia sportowe dla osób fizycznych za osiągnięte wyniki sportowe. Należy wyjaśnić, że System Sportu Młodzieżowego (dalej: SSM) to zbiór zasad i regulaminów organizacji szkolenia i współzawodnictwa młodzieży uzdolnionej sportowo, opracowany na zlecenie ministra właściwego ds. kultury fizycznej, przez niego nadzorowany i koordynowany, na potrzeby realizacji zadań

dofinansowywanych ze środków publicznych, związanych z rozwojem sportu dzieci i młodzieży. W SSM ujęte są wyłącznie sporty, dla których minister wyraził zgodę na utworzenie polskiego związku sportowego. Celem SSM jest zapewnienie młodzieży uzdolnionej sportowo optymalnych warunków szkolenia i możliwości podnoszenia poziomu sportowego, a także wytypowanie zawodników o wysokim potencjale sportowym do dalszego szkolenia. Ranking SSM pozwala ocenić efektywność szkolenia oraz zasięg poszczególnych sportów uprawianych na terenie kraju. Jest on wykorzystywany przez jednostki samorządu terytorialnego jako podstawowe kryterium oceny poszczególnych sportów oraz klubów działających na terenie danej jednostki, wpływające na zakres ich dofinansowania. System został stworzony na potrzeby realizacji przez ministra właściwego ds. kultury fizycznej zadań związanych z rozwojem sportu dzieci i młodzieży, dofinansowywanych ze środków publicznych. Celem systemu nie jest stanowienie o warunkach przyznawania stypendiów sportowych, zarówno tych przyznawanych przez ministra właściwego ds. kultury fizycznej, jak i jednostki samorządu terytorialnego. Warto dodać, że SSM może obejmować swym zakresem również zawodników z niepełnosprawnościami. Niestety aktualny poziom organizacji współzawodnictwa dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami w Polsce uniemożliwia stworzenie spójnego systemu tego współzawodnictwa. Dlatego też tworzenie odrębnego systemu sportu młodzieżowego dla zawodników z niepełnosprawnościami na obecnym etapie rozwoju tego współzawodnictwa w Polsce nie znajduje uzasadnienia. Sytuacja sportowców pełnosprawnych i sportowców z niepełnosprawnościami w zakresie dostępu do stypendiów sportowych przyznawanych przez jednostki samorządu terytorialnego nie powinna być różnicowana. Określane przez organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego zasady przyznawania stypendiów sportowych powinny uwzględniać specyfikę sportu osób niepełnosprawnych i zapewniać zawodnikom z niepełnosprawnościami równy dostęp do stypendiów sportowych.

VII.053.76.2024 z 17 grudnia 2024 r. - wystąpienie do Ministra Sportu i Turystyki w sprawie zarządzenia w sprawie wytycznych dla komórek organizacyjnych Ministerstwa Sportu i Turystyki przygotowujących programy dotacyjne w zakresie transparentności beneficjentów.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Turystyki w piśmie z 28 lutego 2025 r. przekazał, iż w odpowiedzi na wątpliwości zgłaszane przez niektóre polskie związki sportowe ww. zarządzenie zostało zmienione już w grudniu 2024 r. Niemniej jednak, w związku z tym, że zmiana nie rozwiązała wszelkich wątpliwości polskich związków sportowych, a także, aby uwzględnić wszystkie zgłoszone postulaty, Minister Sportu i Turystyki przygotował kolejną nowelizację zarządzenia. Treść zmodyfikowanych wytycznych była przedmiotem rozmów Ministra z polskimi związkami sportowymi, w ramach których udało się osiągnąć szeroki konsensus dla obecnego brzmienia tego dokumentu. W odpowiedzi

wskazano, że zarządzenie jest skierowane do pracowników Ministerstwa Sportu i Turystyki i nie nakłada obowiązków na polskie związki sportowe i inne organizacje. Uczestnictwo w programach MSiT jest dobrowolne i każda organizacja samodzielnie podejmuje decyzję czy chce startować w danym konkursie i wypełnić jego wymagania. Sekretarz nie zgodził się z przedstawionym w piśmie Pana Rzecznika stanowiskiem, że kryteria formalne i merytoryczne określone w programach dotacyjnych przez organ przyznający dotację wymagają podstawy ustawowej. Od wielu lat kryteria, na podstawie których MSiT przyznaje dotacje są ogłaszane w treści programów dotacyjnych, a konstytucyjność takiego sposobu ich ogłaszania nie była nigdy kwestionowana pomimo, że programy MSiT wielokrotnie były przedmiotem kontroli NIK i innych organów kontrolnych. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sportu i Turystyki nie widzi w chwili obecnej potrzeby zainicjowania prac nad nowelizacją art. 29 ustawy o sporcie w celu uregulowania kryteriów przyznawania dofinansowania w akcie powszechnie obowiązującym.

VII.561.20.2022 z 28 grudnia 2023 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie zasad odraczania aplikacji w związku z urodzeniem dziecka.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 10 stycznia 2025 r. poinformował, że brak jest podstaw do kontynuowania prac nad zmianami legislacyjnymi w zakresie wskazanym przez Rzecznika. W pierwszej kolejności należy wskazać, że jedną z przesłanek skreślenia aplikanta adwokackiego lub radcowskiego z listy aplikantów jest upływ roku od daty zakończenia aplikacji wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji. W tym czasie aplikant ma możliwość przystąpienia do egzaminu zawodowego i zdobycia uprawnień pozwalających na wpis na listę odpowiednio adwokatów lub radców prawnych. Problem pojawia się jednak gdy z powodu powikłań w okresie ciąży, połogu, macierzyństwa lub długotrwałej i poważnej choroby aplikantka nie może przystąpić do egzaminu zawodowego w najbliższym terminie po zakończeniu aplikacji. Zatem to kwestie wyłącznie zdrowotne oraz związane z przebiegiem ciąży oraz z urodzeniem dziecka były ratio legis obowiązujących obecnie przepisów. Natomiast w żadnym stopniu nie odnosiły się one do kwestii związanych z rodzicielstwem, którego nie można uznać za tożsame z macierzyństwem. Przepisy nie dotyczą „odroczenia aplikacji”, ani nie mają związku z opieką nad dzieckiem, w tym wykonywaniem władzy rodzicielskiej. Dotyczą one wyłącznie sytuacji, gdy z powodów ściśle związanych z macierzyństwem (ciążą i faktem urodzenia dziecka) osoba, która ukończyła aplikację nie może przystąpić do egzaminu zawodowego, który jak wyżej wskazano odbywa się wyłącznie raz w roku w terminie wyznaczonym przez Ministra Sprawiedliwości, jednakowym w całym kraju. Tym samym brak jest uzasadnienia dla rozszerzenia tego przepisu o ojców dzieci, bowiem to kwestie związane ściśle z macierzyństwem, zwłaszcza w jego fizjologicznym aspekcie, a

nie rodzicielstwo, były przyczyną takiego ukształtowania przepisów. Sekretarz Stanu nie podzielił stanowiska Rzecznika, z którego wynika, że aktualnie istnieją zagrożenia natury konstytucyjnej, dotyczące ochrony rodzicielstwa oraz równości pomiędzy mężczyznami a kobietami, uzasadniające postulowane zmiany, zasada równości mężczyzn i kobiet o której mowa w art. 32-33 Konstytucji nie będzie miała zastosowania do art. 79a pkt 3 ustawy – Prawo o adwokaturze oraz art. 371 pkt 3 ustawy o radcach prawnych.

Część 3

Wybór spraw indywidualnych

ZESPÓŁ DO SPRAW WYKONYWANIA KAR

IX.517.238.2024

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się pan M. S., odbywający karę pozbawienia wolności, który skarżył się na ograniczanie w zakładzie karnym prawa osadzonych do rozmów telefonicznych. Analiza zapisów Porządku Wewnętrznego jednostki, w której przebywał skarżący wykazała, że zawiera on zapis o treści: „Skazani, a tymczasowo aresztowani, za zgodą organu, do którego dyspozycji pozostają, korzystają z samoinkasujących aparatów telefonicznych co najmniej dwa razy w tygodniu.” Jednocześnie Porządek Wewnętrzny nie zawierał osobnych limitów rozmów z obrońcą i z osobami bliskimi. Przepis art. 8 §4 Kodeksu karnego wykonawczego przewiduje, iż skazany może korzystać co najmniej raz w tygodniu z samoinkasującego aparatu telefonicznego do kontaktu z obrońcą i innymi podmiotami wskazanymi w art. 8 §3 k.k.w. Zgodnie natomiast z poleceniem Ministerstwa Sprawiedliwości z grudnia 2023 r., dotyczącym zwiększenia liczby rozmów telefonicznych przysługujących osadzonym w jednostkach penitencjarnych, skazany powinien mieć zapewnioną możliwość realizacji prawa do kontaktu telefonicznego z bliskimi co najmniej dwa razy w tygodniu. Kwestionowany zapis Porządku Wewnętrznego nie umożliwiał zatem skazanym realizacji prawa do kontaktów telefonicznych w minimalnym wymiarze, ustalonym w oparciu o przepisy ustawy i zalecenia Ministerstwa Sprawiedliwości: co najmniej raz w tygodniu z podmiotami wskazanymi w art. 8 §3 k.k.w. i co najmniej dwa razy w tygodniu z osobami bliskimi. Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Zakładu Karnego o odniesienie się do przedstawionej kwestii. Pismem z dnia 3 stycznia 2025 r. Dyrektor Zakładu Karnego powiadomił Rzecznika, że obecnie trwają prace nad nowelizacją porządków wewnętrznych. Zmiany obejmą swoim zakresem również kwestie korzystania z rozmów telefonicznych przez skazanych odbywających karę pozbawienia wolności w warunkach zakładu karnego typu zamkniętego. Z przekazanych informacji wynika, że zmiany te zapewnią skazanym odbywającym karę w zakładzie karnym typu zamkniętego możliwość realizacji prawa do kontaktów telefonicznych z bliskimi i z obrońcą w wymiarze ustalonym w oparciu o przepisy ustawy i zalecenia Ministerstwa Sprawiedliwości: co najmniej raz w tygodniu z obrońcą i co najmniej dwa razy w tygodniu z osobami bliskimi. Mając na uwadze poczynione ustalenia Rzecznik Praw Obywatelskich

uznał skargę pana M. S. za zasadną. Rzecznik będzie monitorował wprowadzenie zmian w Porządku Wewnętrznym jednostki.

IX.517.655.2024

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwróciła się matka osadzonego, odbywającego karę pozbawienia wolności. Wnioskodawczyni skarżyła się, że podczas pobytu w zakładzie karnym jej syn nie miał zapewnionego odpowiedniego wsparcia psychologicznego w związku z traumatycznymi przeżyciami po tragicznej śmierci ojca. Na prośbę Rzecznika Praw Obywatelskich zarzut ten został zbadany przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej, który następnie przedstawił Rzecznikowi dokonane ustalenia. Z przekazanych informacji wynikało, że po otrzymaniu w dniu 9.10.2023 r. wiadomości o tragicznej śmierci ojca osadzonego został on objęty wzmożoną opieką psychologiczno-wychowawczą. Prezentował wówczas obniżony nastrój - adekwatny do sytuacji trudnej, jego stan psychiczny oceniano jako stabilny. Zalecenia psychologiczne wskazywały, aby w przypadku zauważenia niepokojących sygnałów w zachowaniu, emocjach czy poruszanych treściach, kierować osadzonego ponownie do psychologa. W dniu 17.10.2023 r. osadzony uczestniczył w uroczystości pogrzebowej ojca, korzystając z zezwolenia na czasowe opuszczenie zakładu karnego udzielonego w trybie art. 141a § 1 Kodeksu karnego wykonawczego, pod konwojem funkcjonariuszy Służby Więziennej. Zarówno przed realizacją zezwolenia, jak i po powrocie do jednostki penitencjarnej, ze skazanym rozmawiał wychowawca. W tym dniu odbyła się również konsultacja psychologa. Psycholog odnotował między innymi, że osadzony "z uwagi na proces żałoby wymaga prowadzenia wzmożonej obserwacji funkcjonowania, częstszego inicjowania rozmów wychowawczych w celu pogłębiania kontaktu". Mimo takiego zalecenia, jak ustalono, od dnia pogrzebu ojca osadzonego przez cztery kolejne miesiące w Centralnej Bazie Danych Osób Pozbawionych Wolności brak jest wpisów o przeprowadzeniu rozmów wychowawczych z osadzonym odnoszących się bezpośrednio do przedmiotowej kwestii. Osadzony ubiegał się o przerwę w wykonywaniu kary, aby wesprzeć swoją matkę w tym trudnym okresie. Z uwagi na obniżenie nastroju oraz podejrzenia załamania emocjonalnego został skierowany na konsultację psychiatryczną. Psychiatra ocenił, że osadzony "nie daje gwarancji prawidłowego funkcjonowania w warunkach zakładu karnego półotwartego". W tym samym dniu kontakt z osadzonym dwukrotnie miał psycholog, zapewnił osadzonemu wsparcie, zrozumienie i wysłuchał go, zalecił kontakt psychologiczny nie rzadziej niż raz na 2 tygodnie w celach profilaktycznych. W związku z opinią psychiatry, mając na uwadze konieczność zapewnienia bezpieczeństwa osadzonemu decyzją komisji penitencjarnej został on skierowany do dalszego odbywania kary w zakładzie karnym typu zamkniętego. Po przetransportowaniu rozmowę z osadzonym przeprowadził wychowawca oddziału. W sporządzonej po przetransportowaniu notatce wychowawca zawarł informację, iż osadzony nie wymaga konsultacji psychologicznej. Ta dyspozycja była sprzeczna z zaleceniami psychologa, sformułowanymi tydzień wcześniej, dotyczącymi między innymi kontaktu psychologicznego nie rzadziej niż co 2 tygodnie. Mając na względzie poczynione ustalenia Rzecznik Praw Obywatelskich uznał za zasadny zarzut dotyczący niezapewnienia osadzonemu odpowiedniej opieki wychowawczej i psychologicznej. Jednocześnie, ponieważ Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej powiadomił Rzecznika, iż

wystąpił do dyrektorów podległych jednostek penitencjarnych, w działaniu których stwierdził nieprawidłowości, o podjęcie stosownych działań w celu niedopuszczenia w przyszłości do zaistnienia podobnych uchybień, Rzecznik odstąpił od podejmowania dalszych czynności w przedmiotowym zakresie.

IX.517.792.2021

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich prowadzone było postępowanie wyjaśniające w sprawie osadzonego, dotyczącej zastosowania wobec niego w trakcie pobytu w izolacji więziennej środków przymusu bezpośredniego. Ze zgromadzonej w sprawie dokumentacji wynika, iż osadzony w dniu 22 kwietnia 2021 roku, będąc umieszczonym w celi izolacyjnej Zakładu Karnego, wielokrotnie zakrywał głowę kocem, nie stosował się do wydanego polecenia - założenia maseczki oraz odmówił wyjścia z celi. W związku z powyższym, osadzonemu zwrócono uwagę, że ma obowiązek zachowywać się zgodnie z prawem oraz ostrzeżono o możliwości użycia środków przymusu bezpośredniego w przypadku niezastosowania się do polecenia. Działanie to nie przyniosło oczekiwanego rezultatu, dlatego, na podstawie decyzji Zastępcy Dyrektora Zakładu Karnego, użyto wobec skarżącego środków przymusu bezpośredniego: siły fizycznej w postaci technik obezwładnienia, kajdanek zakładanych na ręce trzymane z tyłu, siły fizycznej w postaci technik transportowych na czas doprowadzenia do pomieszczenia, w którym przeprowadza się kontrolę osobistą osób pozbawionych wolności oraz celi zabezpieczającej. Działania te podjęto na podstawie ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej z dnia 24 maja 2013 r. (dalej: ustawa). Po przeanalizowaniu okoliczności, które doprowadziły do zastosowania wobec osadzonego ww. środków przymusu bezpośredniego, Rzecznik nie znalazł podstaw do kwestionowania samej decyzji o ich zastosowaniu. Rzecznik powziął natomiast wątpliwości, czy stosowanie środków przymusu bezpośredniego odpowiadało zasadom niezbędności, proporcjonalności do stopnia zagrożenia i minimalizacji dolegliwości, o których mowa w ustawie. Z dokonanych ustaleń wynika, że przez blisko 23 godz. wobec skarżącego stosowano jednocześnie dwa środki przymusu: celę zabezpieczającą i kajdanki zakładane na ręce z tyłu. Zdaniem Rzecznika, okoliczności zdarzenia, w tym przede wszystkim zachowanie osadzonego podczas pobytu w celi zabezpieczającej, nie uzasadniało stosowania wobec niego kajdanek zakładanych na ręce trzymane z tyłu. Nie wykazywał on w tym czasie postaw agresywnych wobec funkcjonariuszy. Za każdym bowiem razem podczas kontroli zachowania, zgodnie z wolą przełożonego, skazany odwracał się przodem do ściany, spokojnie wykonywał też czynności związane z korzystaniem z toalety, spożyciem posiłku, przebraniem się w pidżamę, a następnie ubraniem odzieży skarbowej. Kaźdorazowo rzeczowo odpowiadał na zadawane pytania. Sformułowana przez SW ocena, że skazany jest pobudzony, nerwowy, nieprzewidywalny, zaciskający pięści jawi się jako przesadzona, nieadekwatna do prezentowanego zachowania skarżącego. Zapisy monitoringu z celi zabezpieczającej przeczą więc informacjom zawartym w notatkach sporządzonych przez pełniących wtedy obowiązki dowódców zmiany. Konkludując, całokształt zachowania osadzonego w pomieszczeniu dźwiękochłonnym, zdaniem Rzecznika, nie uzasadniał stosowania drugiego środka przymusu, tj. kajdanek zakładanych na ręce trzymane z tyłu, w szczególności w porze nocnej. Kajdanki uniemożliwiały mu ułożenie się na materacu, przykrycie kocem,

poprawienie poduszki - próbował to uczynić ustami lub głową. Zapisy monitoringu wskazują, że nawet dwukrotnie w ciągu godziny skarżący wybudzał się, by znaleźć właściwą pozycję do spania, ewentualnie aby poprawić koc lub poduszkę. Takie działania funkcjonariuszy Służby Więziennej doprowadziły Rzecznika do uznania, iż podczas pobytu w pomieszczeniu dźwiękochłonnym doszło do niehumanitarnego traktowania osadzonego. Rzecznik, mając na względzie spokojne zachowanie osadzonego, powziął również wątpliwość, czy każdorazowe podejmowanie wobec niego interwencji przez kilku funkcjonariuszy Służby Więziennej (dowódca zmiany, psycholog, a w raz z nimi funkcjonariusze zaopatrzeni w środki ochronne) było właściwą formą postępowania wobec skarżącego. Za każdym bowiem razem wykonywał on polecenia przełożonego (np. odwrócenia się do ściany), a co najważniejsze miał w tym czasie założone kajdanki na ręce trzymane z tyłu. Tymczasem, każdorazowa kontrola zachowania polegała na wejściu funkcjonariuszy do pomieszczenia dźwiękochłonnego, otoczeniu i przyciśnięciu skarżącego do ściany tarczami (przez 3 funkcjonariuszy SW), a następnie przeprowadzenie rozpytania przez dowódcę zmiany lub psychologa. Podejmowane działania były więc niewspółmierne do stopnia zagrożenia. Eskalowały napięcie, potęgowały poczucie niepokoju, eksponowały siłę i stawiały skazanego w wyjątkowo poniżającym położeniu. W związku z powyższym na podstawie art. 14 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 1264) Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej, jako organu nadrzędnego nad jednostką, w której działalności stwierdzono naruszenie praw przysługujących skazanemu, o podjęcie stosownych działań w celu zapobieżenia w przyszłości podobnym naruszeniom.

IX.517.908.2022

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się pan R. K. odbywający karę pozbawienia wolności, który żalił się na sposób załatwienia przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej jego skargi na odmowę dyrektora Zakładu Karnego wyrażenia zgody na kontakt z osobą bliską za pośrednictwem komunikatora Skype. W toku badania sprawy ustalono, że pan R. K. złożył prośbę o wyznaczenie terminu rozmowy za pośrednictwem komunikatora Skype z członkiem rodziny. Prośba ta została załatwiona odmownie, o sposobie jej rozpatrzenia osadzony został poinformowany poprzez otrzymanie kserokopii swojej prośby, opatrzonej stosowną adnotacją zastępcy dyrektora Zakładu Karnego. Osadzony złożył skargę do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej na sposób rozpatrzenia tej prośby. Został poinformowany, iż ustalono, że taka prośba nigdy nie wpłynęła do administracji Zakładu Karnego i w związku z tym zawarty w skardze zarzut nie zasługuje na uwzględnienie. Osadzony dysponował kopią swojej prośby z adnotacjami poczynionymi przez administrację Zakładu Karnego, które potwierdzały, iż prośba ta wpłynęła do administracji Zakładu Karnego i była przedmiotem rozpoznania. Bezsprzecznie wystąpiły zatem nieprawidłowości w postępowaniu administracji Zakładu Karnego z przedmiotową prośbą, które skutkowały uniemożliwieniem panu R. K. skutecznego skorzystania z prawa do skargi. Prośba osadzonego nie została zaewidencjonowana w sposób przewidziany w rozporządzeniu

Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 września 2022 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i prośb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, w związku z tym brak było wiedzy o tym, że taka prośba została złożona i rozpatrzona. Na skutek tych nieprawidłowości skarga osadzonego na sposób rozpatrzenia jego prośby nie została rozpoznana co do meritum, przez co doszło do naruszenia przysługującego mu prawa. Mając na względzie powyższe Rzecznik Praw Obywatelskich uznał skargę osadzonego za zasadną i zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej o podjęcie stosownych działań w celu zapobieżenia podobnym nieprawidłowościom w działaniach podległej mu jednostki penitencjarnej oraz zapewnienia respektowania praw przysługujących przebywającym w niej osadzonemu w przedmiotowym zakresie.

IX.517.1388.2024

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwróciła się matka osadzonego i podniosła, iż podczas pobytu w Zakładzie Karnym jej syn przebywa w celi mieszkalnej, w której kącik sanitarny nie jest zabudowany. W toku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego ustalono, iż kącik sanitarny w celi mieszkalnej, w której przebywa osadzony jest oddzielony od pozostałej części celi mieszkalnej płytą pilśniową na konstrukcji metalowej o wysokości około 2,3 m, z wejściem zasłoniętym kotarą materiałową. Nie jest to więc trwała zabudowa. W ocenie RPO oddzielenie kącika sanitarnego w podany wyżej sposób nie zapewnia osadzonemu w Zakładzie Karnym całkowitej intymności. Rzecznik stoi na stanowisku, że urządzenia sanitarne – zarówno umywalka, jak i toaleta w celach wieloosobowych powinny być wydzielone w sposób zapewniający intymność przy wykonywaniu czynności higienicznych i załatwianiu potrzeb fizjologicznych. Tym samym tylko pełna i trwała zabudowa kącika sanitarnego, tj. od podłogi do sufitu, z zapewnieniem niezbędnej wentylacji grawitacyjnej, oddzielnej dla węzła sanitarnego i celi mieszkalnej, daje gwarancję niekrępującego użytkowania urządzeń sanitarnych i jest zgodna z ideą humanitarnego wykonywania kary. Dyrektor Zakładu Karnego przekazał Rzecznikowi, że w celach wieloosobowych umywalki usytuowane są w wydzielonym kąciku sanitarnym, a wszystkie cele, w których przebywają minimum dwie osoby posiadać będą murowaną zabudowę kącików sanitarnych. W związku z tym zapewnieniem, Rzecznik odstąpił od podejmowania dalszych czynności w sprawie, a skarga wnioskodawczyni została uznana za zasadną.

IX.517.1255.2024

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich prowadzone było postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi osadzonego, dotyczącej m.in. sposobu realizacji widzenia z osobą najbliższą, realizacji paczki żywnościowej oraz zapewnienia odpowiedniej opieki medycznej. Dokonane w sprawie ustalenia dały Rzecznikowi podstawę do uznania skargi osadzonego za zasadną w zakresie dotyczącym opóźnienia

w realizacji jego zamówienia na paczkę żywnościową. Z przekazanych Rzecznikowi informacji wynikało, że osadzony złożył zamówienie na paczkę żywnościową, które zostało zrealizowane w terminie 6 dni roboczych od zatwierdzenia przez funkcjonariusza Zakładu Karnego, co - w ocenie Dyrektora skarżonej jednostki - było zgodne z obowiązującym w jednostce porządkiem wewnętrznym. Porządek wewnętrzny skarżonej jednostki zawiera bowiem zapis o treści: „Paczki żywnościowe realizowane są w terminie 10 dni roboczych, po potwierdzeniu uprawnień do ich otrzymania”. Należy jednak pamiętać, że zgodnie z wytycznymi Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 12 czerwca 2015 r. (BP-073-136/15/), czas dostarczenia osadzonemu paczki żywnościowej od dnia złożenia zamówienia wraz z dowodem wpłaty nie powinien przekroczyć 5 dni roboczych. W przypadku konieczności wytransportowania osadzonego paczkę przygotowuje się niezwłocznie, a jeżeli nie jest to możliwe odstępuje się od przygotowania paczki. Wobec powyższego, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora skarżonej jednostki z prośbą o dokonanie ponownej analizy sprawy osadzonego w zakresie prawidłowości realizacji paczki żywnościowej oraz analizy zapisów porządku wewnętrznego w przedmiotowej kwestii. Dyrektor Zakładu Karnego powiadomił Rzecznika, że zostały podjęte działania dotyczące zmiany zapisów w porządku wewnętrznym jednostki odnośnie czasu dostarczenia osadzonemu paczki żywnościowej od dnia złożenia zamówienia wraz z dowodem wpłaty. Termin realizacji paczki będzie wynosił do 5 dni roboczych. Rzecznik Praw Obywatelskich będzie monitorował wprowadzenie zmian w porządku wewnętrznym jednostki.

IX.517.1255.2024

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich prowadzone było postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi osadzonego, dotyczącej m.in. sposobu realizacji widzenia z osobą najbliższą, realizacji paczki żywnościowej oraz zapewnienia odpowiedniej opieki medycznej. Dokonane w sprawie ustalenia dały Rzecznikowi podstawę do uznania skargi osadzonego za zasadną w zakresie dotyczącym opóźnienia w realizacji jego zamówienia na paczkę żywnościową. Z przekazanych Rzecznikowi informacji wynikało, że osadzony złożył zamówienie na paczkę żywnościową, które zostało zrealizowane w terminie 6 dni roboczych od zatwierdzenia przez funkcjonariusza Zakładu Karnego, co - w ocenie Dyrektora skarżonej jednostki - było zgodne z obowiązującym w jednostce porządkiem wewnętrznym. Porządek wewnętrzny skarżonej jednostki zawiera bowiem zapis o treści: „Paczki żywnościowe realizowane są w terminie 10 dni roboczych, po potwierdzeniu uprawnień do ich otrzymania”. Należy jednak pamiętać, że zgodnie z wytycznymi Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 12 czerwca 2015 r. (BP-073-136/15/), czas dostarczenia osadzonemu paczki żywnościowej od dnia złożenia zamówienia wraz z dowodem wpłaty nie powinien przekroczyć 5 dni roboczych. W przypadku konieczności wytransportowania osadzonego paczkę

przygotowuje się niezwłocznie, a jeżeli nie jest to możliwe odstępuje się od przygotowania paczki. Wobec powyższego, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora skarżonej jednostki z prośbą o dokonanie ponownej analizy sprawy osadzonego w zakresie prawidłowości realizacji paczki żywnościowej oraz analizy zapisów porządku wewnętrznego w przedmiotowej kwestii. Dyrektor Zakładu Karnego powiadomił Rzecznika, że zostały podjęte działania dotyczące zmiany zapisów w porządku wewnętrznym jednostki odnośnie czasu dostarczenia osadzonemu paczki żywnościowej od dnia złożenia zamówienia wraz z dowodem wpłaty. Termin realizacji paczki będzie wynosił do 5 dni roboczych. Rzecznik Praw Obywatelskich będzie monitorował wprowadzenie zmian w porządku wewnętrznym jednostki.

IX.517. 1764.2024

Do Rzecznika Praw Obywatelskich skierował skargę skazany, który żalił się na nierealizowanie przez administrację zakładu karnego jego kontaktów z dziećmi uregulowanych orzeczeniem sądu rodzinnego, która została zbadana. Nie budzi wątpliwości, że sąd rejonowy wydział rodzinny i nieletnich w drodze postanowienia uregulował kontakty skarżącego z małoletnimi dziećmi telefonicznie oraz przez komunikator Skype. Dyrektor okręgowy Służby Więziennej w wyjaśnieniach kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich podtrzymał stanowisko zakładu karnego. Przytoczono w nich dyspozycje zawarte w art. 105 § 1 k.k.w., art. 105b § 1 k.k.w. oraz art. 104 k.k.w. Przyjęto również, że skazany „odbywa karę pozbawienia wolności w warunkach izolacji penitencjarnej, która z zasady łączy się z ograniczeniami, także tymi związanymi z możliwością korzystania ze środków łączności. Z tego też względu realizacja prawa osadzonego do kontaktów za pośrednictwem telefonu czy komunikatora Skype z małoletnimi dziećmi w sposób określony w postanowieniu sądu, może okazać się niemożliwe, lub wysoce utrudnione z uwagi na obowiązujący porządek wewnętrzny, techniczne ograniczenia jednostki w zakresie zagwarantowania osadzonemu dostępu do komputera, jak również poszanowania praw innych osób, którym również należy umożliwić przeprowadzenie rozmowy za pośrednictwem aplikacji Skype. Tymczasem ustawodawca wyraźnie wskazał w Kodeksie karnym wykonawczym, że dla realizacji celu wykonywania kary tj. powstrzymania się od powrotu do przestępstwa prowadzi się indywidualizowane oddziaływanie na skazanych i uwzględnia się podtrzymywanie kontaktów z rodziną (art. 67 § 1 – 3 k.k.w.). Zasygnalizowana zasada indywidualizacji nakazuje dostosowywać oddziaływania podejmowane w zakładzie karnym do każdego osadzonego, do jego cech osobowych i specyfiki jego przypadku. W przypadku skarżącego niezmiernie istotna była orzeczona kara dożywotniego pozbawienia wolności oraz jego sytuacja rodzinna. Jak się wydaje, zastosowane oddziaływania penitencjarne winny być ukierunkowane na zapobieganie jego wyobcowaniu, utraty umiejętności społecznych i życiowego celu. Tymczasem zarówno z dokumentacji sporządzonej w

zakładzie karnym, jak również w okręgowym inspektoracie nie wynika, by podejmowano jakiegokolwiek działania ukierunkowane na zrealizowanie kontaktów skarżącego z dziećmi, uregulowanych przez sąd rodzinny. Brak jest jakichkolwiek informacji, by podjęto próbę organizacji jego kontaktów z dziećmi za pomocą telefonu (w wyjaśnieniach nie zakwestionowano informacji o wyposażeniu każdego oddziału mieszkalnego w cztery aparaty telefoniczne) oraz komunikatora Skype (wg postanowienia sądu miało się odbywać jeden raz w tygodniu). Nie wskazano również, by administracja zakładu karnego poczyniła działania ukierunkowane na ewentualną modyfikację orzeczenia sądu rodzinnego w celu zapewnienia realizacji zarówno kontaktu skazanego z dziećmi (np. poprzez dostosowanie kontaktów do obowiązującego w zakładzie karnym porządku wewnętrznego) jak i przepisów mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa, o których mowa w przytoczonym powyżej piśmie Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Ze względu na całokształt przytoczonych powyżej okoliczności, skarga została uznana za zasadną. Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócono się do dyrektora okręgowego o spowodowanie podjęcia efektywnych działań w celu uniknięcia wystąpienia w przyszłości analogicznych sytuacji